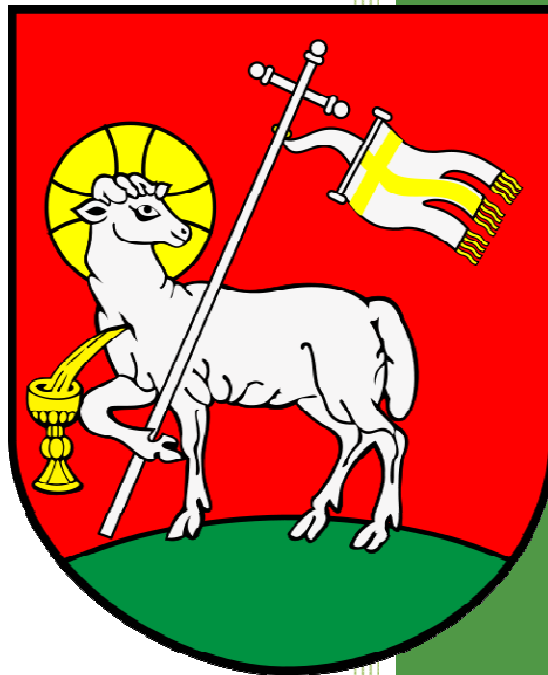

Załącznik do Uchwały Nr XL/269/13
Rady Powiatu w Wieluniu
z dnia 30 grudnia 2013r.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2014-2020

Wieluń
2013

Powiat Wieluński

Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 stanowi jeden z najważniejszych dokumentów samorządu powiatowego. Identyfikuje stan i problemy rozwoju, określa wizję i misję oraz cele i zadania strategiczne do 2020 roku. Strategia ta jest odpowiedzią na kluczowe wyzwania rozwojowe powiatu, wynikające z zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju. Stanowi podstawę prowadzenia strategicznej polityki rozwoju powiatu w latach 2014-2020. Służy wspieraniu pozytywnych przemian, niwelowaniu głównych barier rozwojowych oraz optymalnemu wykorzystaniu endogenicznych zasobów powiatu.

Wyzwania i wymogi polityki regionalnej w kontekście nowej perspektywy finansowej 2014-2020 wprowadzają reorientację metod zarządzania na poziomie powiatu. Ekspozowane jest podejście integrujące działania rozwojowe, oparte na koordynacji realizowanych przedsięwzięć i silnej współpracy różnych partnerów lokalnych. Nowa zasada i metoda zintegrowanego podejścia do stymulowania rozwoju, zaproponowana w Strategii, eksponuje konieczność partnerstwa publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego oraz większego współdziałania na poziomie lokalnym. Jest ona realizowana poprzez odejście od planowania sektorowego na rzecz planowania funkcjonalnego, opartego na potencjałach terytorialnych.

Strategia stanowić będzie podstawę do opracowywania szczegółowych projektów rozwojowych, a następnie aplikowania i uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych. Służyć będzie koordynacji działań rozwojowych podejmowanych przez lokalne jednostki samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe i inne podmioty aktywnie biorące udział w życiu społeczności Ziemi Wieluńskiej.

Starosta Wieluński

Andrzej Stępień

ZESPÓŁ OPRACOWUJĄCY ZINTEGROWANĄ STRATEGIĘ ROZWOJU POWIATU WIELUŃSKIEGO 2020

Zespół Ekspertów Środowiskowych:

Kieler Marek, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Wicestarosta Wieluński – przewodniczący Zespołu
Chowis Andrzej, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Sekretarz Powiatu – z-ca przewodniczącego Zespołu
Krajcer Dorota, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Naczelnik Wydziału Organizacyjno-Prawnego i Nadzoru – sekretarz Zespołu
Owczarek Aleksander, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Naczelnik Wydziału Ogólnego
Klimas Jarosław, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Naczelnik Wydziału Komunikacji, Transportu i Dróg
Kołodziej Zenon, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Naczelnik Wydziału Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki
Parada Bożena, Starostwo Powiatowe w Wieluniu, Biuro Promocji Powiatu i Informacji
Sowa Agnieszka, Urząd Gminy Biała
Łebek Andrzej, Urząd Gminy Czarnożyły
Glapa Anna, Urząd Gminy Konopnica
Marczak Beata, Urząd Gminy Mokrsko
Nowak Henryk, Urząd Gminy Osjaków
Czajkowski Tadeusz, Urząd Gminy Ostrówek
Mazur Andrzej, Urząd Gminy Pątnów
Ciężki Ewelina, Urząd Gminy Skomlin
Jakubowska Kamila, Urząd Miejski w Wieluniu
Kucharska-Bociąga Andżelika, Urząd Gminy Wierzchlas
Dereniowska Mirosława, Lokalna Grupa Działania „Ziemia Wieluńska”
Nowak Agata, Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”
Gierak Marzena, Chrześcijańska Służba Charytatywna

Zespół Ekspertów Naukowych:

prof. UŁ, dr hab. Nowakowska Aleksandra – Kierownik Zespołu
dr Sokołowicz Mariusz
dr Przygodzki Zbigniew
dr Rzeńca Agnieszka
dr Feltynowski Marcin
mgr Boryczka Ewa

Spis treści

I. Diagnoza rozwoju Powiatu Wieluńskiego	5
I.1 Środowisko przyrodnicze i przestrzeń Powiatu Wieluńskiego	6
I.1.1 Środowisko przyrodnicze i przestrzeń Powiatu Wieluńskiego	6
I.1.2 Walory środowiska przyrodniczego powiatu	8
I.1.3 Struktura użytkowania ziemi	20
I.1.4 Infrastruktura techniczna.....	24
I.1.5 Polityka przestrzenna gmin Powiatu Wieluńskiego.....	34
I.1.6 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze środowiskowej i przestrzennej.....	36
I.2 Gospodarka i rynek pracy Powiatu Wieluńskiego.....	38
I.2.1 Poziom rozwoju gospodarczego i zamożności mieszkańców	38
I.2.2 Struktura sektorowa i kierunki specjalizacji gospodarczej.....	41
I.2.3 Rynek pracy	48
I.2.4 Rolnictwo.....	52
I.2.5 Potencjał turystyczny	55
I.2.6 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze gospodarczej.....	60
I.3 Społeczeństwo i jakość życia w Powiecie Wieluńskim	61
I.3.1 Procesy demograficzne.....	61
I.3.2 Stan kapitału ludzkiego	65
I.3.3 Stan kapitału społecznego	68
I.3.4 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze społecznej.....	72
I.4 Ocena sytuacji finansowej budżetów jednostek samorządu terytorialnego Powiatu Wieluńskiego	74
I.4.1 Analiza dochodów i wydatków Powiatu Wieluńskiego	74
I.4.2 Analiza dochodów i wydatków samorządów gminnych Powiatu Wieluńskiego	82
I.4.3 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w zakresie gospodarki finansowej..	86
II. Strategiczne zasoby i uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego – analiza SWOT	88
II.1 Gospodarka i rynek pracy.....	90
II.2 Społeczeństwo i jakość życia	94
II.3 Przestrzeń i środowisko.....	96
III. Misja i wizja rozwoju Powiatu Wieluńskiego	97
IV. Strategiczne i operacyjne cele rozwoju Powiatu Wieluńskiego	99
V. Zadania strategiczne Powiatu Wieluńskiego	102
VI. Zintegrowane projekty rozwojowe Powiatu Wieluńskiego	117
VII. System monitoringu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020	122
VII.1 System wdrażania Strategii	123
VII.2 System monitorowania Strategii.....	124
VII.3 System ewaluacji Strategii.....	132
VIII. Zbieżność Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 z dokumentami wyższego rzędu	135

I. Diagnoza rozwoju Powiatu Wieluńskiego

I.1 Środowisko przyrodnicze i przestrzeń Powiatu Wieluńskiego

I.1.1 Środowisko przyrodnicze i przestrzeń Powiatu Wieluńskiego

Powiat Wieluński jest jednym z 24 powiatów województwa łódzkiego, położonym w jego południowo-zachodniej części (rysunek 1). Powierzchnia Powiatu wynosi 926,48 km², stanowiąc 5,1% obszaru województwa łódzkiego. Cechą charakterystyczną położenia Powiatu jest fakt graniczenia od południa z dwoma innymi województwami: opolskim i śląskim. Główne jednostki terytorialne, z którymi graniczy Powiat Wieluński to:

- województwo opolskie: powiat oleski (gminy: Rudniki, Praszka, Gorzów Śląski),
- województwo śląskie: powiat kłobucki (gmina Lipie),
- województwo łódzkie: powiaty: wieruszowski, sieradzki, łaski, bełchatowski, pajęczański.

Rysunek 1. Położenie Powiatu Wieluńskiego na tle podziału administracyjnego województwa łódzkiego

Źródło: opracowanie własne.

Strukturę administracyjną Powiatu tworzy 10 gmin, w tym 9 gmin wiejskich (58,1% ludności) i 1 gmina miejsko-wiejska (41,9% ludności). Najmniejszą gminą Powiatu Wieluńskiego pod względem zajmowanej powierzchni jest Skomlin (55,2 km²), największą zaś Wieluń (130,6

km²). Liczba sołeckich osad wiejskich Powiatu Wieluńskiego wynosi 143 i jest zbliżona do średniej w województwie (tabela 1). Więcej niż 200 osad wiejskich sołeckich zlokalizowanych jest np. w powiecie radomszczańskim, łowickim, poniżej 100 w powiecie wieruszowskim.

Gmina	Liczba sołectw	Sołectwa
Konopnica	12	Anielin, Bębnow, Głuchów, Kamyk, Konopnica, Mała Wieś, Piaski, Rychłocice, Sabinów, Strobín, Szyndkielów, Wrońsko
Biała	17	Biała Pierwsza, Biała Druga, Biała-Kopiec, Biała-Parcela, Biała Rządowa, Brzoza, Kopydłów, Radomina, Łyskornia, Janowiec, Młynisko Pierwsze, Młynisko-Wieś, Naramice, Rososz, Śmiecheń, Wiktorów, Zabłocie
Pątnów	12	Bieniec, Grabowa, Józefów, Kałuże, Kamionka, Kluski, Popowice, Załęcze Małe, Załęcze Wielkie, Pątnów, Dietrzniki, Grębień
Wieluń	20	Bieniędzice, Borowiec, Dąbrowa, Gaszyn, Jodłowiec, Kadłub, Kurów, Małyszyn, Masłowice, Niedzielsko, Nowy Świat, Olewin, Ruda, Rychłowice, Sieniec, Srebrnica – Piaski, Starzenice, Turów, Urbanice, Widoradz
Mokrsko	12	Brzeziny, Chotów, Jasna Góra, Komorniki, Krzyworzeka I, Krzyworzeka II, Mątewki, Mokrsko I, Mokrsko II, Motyl, Ożarów, Słupsko
Ostrówek	13	Bolków, Dębiec, Dymek, Janów, Milejów, Niemierzyn, Nietuszyna, Okalew, Ostrówek, Rudlice, Skrzywno, Wielgie, Wola Rudlicka
Osjaków	20	Borki Walkowskie, Chorzyna, Czernice, Dębina, Dolina Czernicka, Drobnice, Felinów, Jasień, Józefina, Kolonia Raducka, Krzętle, Kuźnica Ługowska, Gabrielów, Kuźnica Strobińska, Nowa Wieś, Osjaków, Raduczyce, Raducki Folwark, Walków, Zofia
Skomlin	11	Bojanów, Brzeziny, Klasak Duży, Maręże, Toplin, Skomlin, Skomlin II, Walenczyzna, Wichernik, Wróblew, Zbęk
Wierzchlas	15	Broników, Jajczaki, Kamion, Kochlew, Kraszkowice, Krzeczów, Łaszew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przycłapy, Przywóz, Strugi, Toporów, Wierzchlas A, Wierzchlas B
Czarnożyły	11	Czarnożyły, Łagiewniki, Opojowice, Raczyn, Staw, Stawek, Gromadzice, Kąty, Wydrzyn, Platoń, Emanuelina

Tabela 1. Gminy i sołectwa w Powiecie Wieluńskim

Źródło: strony internetowe gmin Powiatu Wieluńskiego, dostęp 08.08.2013.

Powiat Wieluński został utworzony w wyniku reformy administracyjnej kraju w 1999 roku. Liczba ludności powiatu wieluńskiego w 2012 roku wynosiła 77984 osoby co lokowało powiat na 12. miejscu w województwie łódzkim. Średnia gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 84,2 osób/km², przy czym dla miasta Wieluń 1413 osób/km², natomiast dla obszarów wiejskich 59,5 osób/km². Udział ludności miejskiej w 2012 r. wyniósł 30,6%.

Cechą wyróżniającą ziemię dzisiejszego Powiatu Wieluńskiego jest położenie na pograniczu krain historycznych, państw i głównych jednostek administracyjnych Polski w różnych okresach historycznych. W średniowieczu historyczna Ziemia Wieluńska znajdowała się na pograniczu Polski, Śląska i Czech. W wyniku II rozbioru Polski, Wieluńskie weszło w skład zaboru pruskiego, następnie zostało na kilka lat wcielone do Księstwa Warszawskiego, a po utworzeniu Królestwa Polskiego w 1815 roku, znalazło się z kolei na południowo-zachodnich rubieżach zaboru rosyjskiego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Powiat Wieluński, mający powierzchnię 2107 km i składający się z 3 miast (Wielunia, Praszki i Wieruszowa) oraz 25 gmin wiejskich, wszedł w 1919 roku w skład nowo utworzonego województwa łódzkiego, granicząc z Rzeszą Niemiecką. Pomimo kilkakrotnych modyfikacji podziału administracyjnego, Wieluński konsekwentnie sytuowano na pograniczu województw (po 1975 roku sieradzkiego i częstochowskiego, a po 1999 roku łódzkiego, opolskiego i śląskiego). Współcześnie peryferyjność obszaru wynikająca z położenia na pograniczu województw, jednocześnie oceniana przez pryzmat korzystnego usytuowania pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi Polski, może być traktowana jako atut i dyskutowana jako czynnik rozwoju.

I.1.2 Walory środowiska przyrodniczego powiatu

Walorami środowiska przyrodniczego konkretnego obszaru są wszystkie występujące obiektywnie elementy środowiska naturalnego, które podlegają ocenie przez władze jednostek samorządu terytorialnego, potencjalnych inwestorów, mieszkańców czy turystów i stanowią przedmiot ich zainteresowania. W wyniku ich oceny, składniki środowiska przyrodniczego stają się elementami subiektywnymi i jako zasoby stanowić mogą o atrakcyjności gospodarczej, kierunkach i tempie rozwoju lokalnego. Odpowiednie wykorzystanie obszarów prawnie chronionych, walorów krajobrazowych, terenów leśnych i zasobów wodnych czy właściwości klimatycznych, warunkuje budowanie przewag konkurencyjnych nad innymi obszarami, jak również decyduje o specjalizacjach w przestrzeni.

Walory krajobrazowe Powiatu Wieluńskiego

Powiat Wieluński geograficznie położony jest na styku Nizin Środkowopolskich i Wyżyn Polskich¹. Dzięki takiemu usytuowaniu na stosunkowo niewielkiej przestrzeni występuje duża zmienność krajobrazów. Różnorodność form ukształtowania powierzchni pochodzenia akumulacyjnego lub tektonicznego i znaczące deniwelacje sprawiają, że teren Powiatu Wieluńskiego zdecydowanie wyróżnia się na tle innych powiatów województwa łódzkiego i dominuje jednocześnie nad walorami krajobrazowymi sąsiednich powiatów województw opolskiego i śląskiego, należąc niewątpliwie do najciekawszych krajobrazowo obszarów w środkowej Polsce. Wysokości bezwzględne wahają się od 150 m n.p.m. w północnej części powiatu (dolina Warty w okolicy Konopnicy) do 260 m n.p.m. przy południowej granicy (okolice Ożarowa).

Wyżyna Wieluńska w swej zachodniej części posiada bardzo łagodną pofalowaną rzeźbę terenu o deniwelacjach sięgających 20-40 m. Charakterystyczne są słabo zalesione długie garby. Sprzyja to rolniczemu wykorzystywaniu gruntów. Zdecydowanie atrakcyjniejsze dla rozwoju regionu walory krajobrazowe prezentuje wschodnia część Wyżyny Wieluńskiej. Licznie występują tu wzniesienia morenowe, a ostańce krasowe nadają jej jurajski charakter. W rejonie Załęczańskiego Łuku Warty, dolina wyraźnie się zwęża nawet do około 200 m. Odcinki te mają charakter przełomowy, a zbocza doliny miejscami przyjmują charakter stromościennego stoku o wysokościach względnych dochodzących do 40-50 m. Przy ujściach dolinek, rozcinających krawędzie doliny Warty, tworzą się głębokie wąwozy (m.in. Wąwóz Królowej Bony). Załęczański odcinek rzeki Warty uznawany jest za najbardziej zróżnicowany przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu².

Do pasa nizin zaliczane są trzy krainy geograficzne obejmujące północne części powiatu – Wysoczyzna Wieruszowska, Kotlina Szczercowska i Wysoczyzna Złoczewska. Mają one charakter falistych równin morenowych i wysoczyzn polodowcowych, o mało urozmaiconych wysokościach względnych. Poza dolinami Warty (głównie w gminie Konopnica) i jej dopływami, cechują się stosunkowo niską atrakcyjnością krajobrazową.

Pod względem geologicznym obszar Powiatu Wieluńskiego należy do Monokliny Przedsudeckiej, która w tym rejonie przyjmuje nazwę Monokliny Śląsko-Krakowskiej. Najstarszymi utworami występującymi na powierzchni ziemi w granicach powiatu są skały mezozoiczne górnego triasu i jury, głównie węglanowe. Przykrywa je nieciągła seria utworów trzeciorzędowych, nad którą występują czwartorzędowe utwory pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego oraz rzeczno i eolicznego.

Ostańce wapienne Wyżyny Wieluńskiej są najdalej na północ usytuowanymi naturalnymi wychodniami skał mezozoicznych w Polsce. Przykłady form krasu powierzchniowego i podziemnego (m.in. jaskinie, związane ze spękanym podłożem ponory i źródła), liczne odsłonięcia i miejsca eksploatacji skał węglanowych i okruchowych, a także występowanie skamieniałości z ery mezozoicznej i plejstoceńskich głązów narzutowych sprawiają, że obszar powiatu wraz z sąsiednim

¹ Kondracki J., 2000, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

² Mokras-Grabowska J., Rzeńca P., *Województwo łódzkie. Przewodnik turystyczny*, 2007, Regionalna Organizacja Turystyki Województwa Łódzkiego, s. 253.

powiatem pajęczańskim ma największe w regionie predyspozycje do rozwoju geoturystyki. Wyraziste i łagodne jednocześnie ukształtowanie powierzchni predestynuje wschodnią część powiatu do rozwoju różnych form turystyki aktywnej.

Obszary prawnie chronione

Obszary prawnie chronione zajmują 19,8% powierzchni Powiatu Wieluńskiego, niemal tyle samo co średnio w województwie³. Mimo tego niewielkiego udziału, walory i potencjał obszarów chronionych są znaczące. Świadczą o tym zróżnicowane formy ochrony przyrody, które podkreślają różnorodność i atrakcyjność walorów poddanych ochronie (tabela 2, załącznik 1).

Forma ochrony przyrody	Liczba obiektów	Powierzchnia w powiecie	Gminy na terenie których zlokalizowane są objekty	Inne
Rezerwat przyrody	2	93,37 ha	Konopnica, Wieluń	Rezerваты leśne
Obszar chronionego krajobrazu	1	27 432 ha	Mokrsko, Skomlin	Obszar chronionego krajobrazu Dolina Prosnny
Użytek ekologiczny	56	85,41 ha	Czarnożyły (10), Konopnica (4), Konopnica i Osjaków (1), Mokrsko (3), Ostrówek (11), Wieluń (10), Pątnów (13), Pątnów i Wierzchlas (1), Skomlin (2), Wierzchlas (1)	Wśród użytków przeważają bagna śródleśne, ale ochroną objęto również starorzecze Warty „Wronia Woda” oraz naturalny odcinek rzeki Wieżycy
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	2	2 793, 30 ha	Konopnica, Osjaków, Mokrsko	Osjakowski Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy oraz Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy Wzgórze Ożarówskie
Stanowisko dokumentacyjne	1	0,52	Wieluń (Olewin)	Odkrywka geologiczna, kamieniołom piaskowców żelazistych jury dolnej

Tabela 2. Formy ochrony przyrody w Powiecie Wieluńskim (z wyjątkiem parków krajobrazowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RDOŚ w Łodzi, www.lodz.rdos.gov.pl, dostęp 20.07.2013.

Na terenie powiatu zlokalizowane są ponadto tereny dwóch parków krajobrazowych: Załęczański i Międzyrzeczka Warty i Widawki. Oba obszary znajdują się w dorzeczu Warty. Pierwszy z nich położony jest w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego na Wyżynie Wieluńskiej i obejmuje najbardziej na północ wysunięte fragmenty Jury Krakowsko-Częstochowskiej. O randze parku świadczy fakt, iż jest to jeden z pierwszych czterech parków krajobrazowych powołanych w Polsce (5 stycznia 1978 roku). Został utworzony w celu ochrony niepowtarzalnego krajobrazu przełomowej doliny Warty. Teren bogaty jest w zjawiska krasowe – jaskinie, leje, studnie i pola lapiezowe, a także wywierzyska, ponory i okresowo zanikające rzeki. Na wapiennym podłożu spotyka się roślinność wapieniolubną, murawy kserotermiczne i naskalne, w jaskiniach żyje wiele gatunków nietoperzy⁴. Występuje tu również krajobraz polodowcowy ze wzgórzami morenowymi i równinami sandrowymi⁵. Liczne wzniesienia są atrakcyjnymi punktami widokowymi, zwłaszcza na dolinę rzeki Warty. Na walory kulturowe składają się liczne kurhany,

³ Obszary prawnie chronione zajmują w województwie łódzkim 19,7% powierzchni ogółem. Powiatami o najwyższym udziale obszarów poddanych ochronie są: brzeziński 54,6%, łaski 41,0% oraz wierszowski 39,6%.

⁴ *Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2003 r.*, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Łódź 2004, s. 204–210.

⁵ *Obszary chronione w Polsce*, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa 2001, s. 83.

drewniane chaty, zabytki techniki w postaci młynów wodnych i niewielkich pieców do polowego wypału wapna oraz zabytkowe układy przestrzenne miast średniowiecznych.

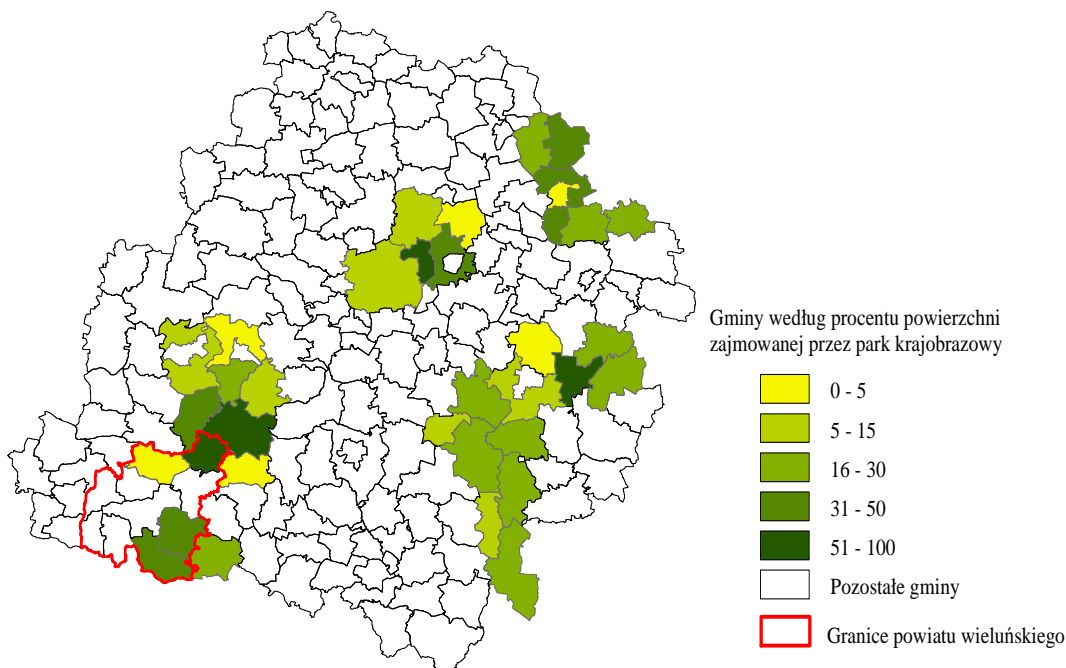
Nazwa parku krajobrazowego	Gminy posiadające park krajobrazowy (w % powierzchni)
Załęczański Park Krajobrazowy	Pątnów* (46,9%), Wierzchlas* (36,2%), Działoszyn (30,2%)
Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki	Konopnica* (67,8%), Widawa (54,7%), Burzenin (36,1%), Zapolice (28,4%), Sędziejowice (11,0%), Sieradz (9,3%), Ostrówek* (1,5%), Rusiec (1,1%), Zduńska Wola (0,8%)

*gminy Powiatu Wieluńskiego

Tabela 3. Udział powierzchni parków krajobrazowych w powierzchni gmin Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013.

Dla ochrony urozmaiconego krajobrazu Kotliny Szczercowskiej, szaty roślinnej unikatowego węzła hydrologicznego rzek Warty, Widawki, Grabi, Niecieczy w 1989 r. utworzony został Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki. Ochronie podlegają w nim przełomowe odcinki Warty, z meandrami i starorzeczami, wzgórza kemowe, wydmy i torfowiska. Ze stoków dolin rzecznych rozciągają się rozległe panoramy. W wielu miejscach na powierzchni odsłaniają się utwory wapienne, stąd w krajobrazie stare piece do polowego wypału wapna. Doliny rzek urozmaicają liczne urządzenia hydrotechniczne – młyny wodne i urządzenia spiętrzające wodę. W miejscach podmokłych i niedostępnych pojawiają się roślinne zespoły bagienne. Niewielkie fragmenty borów bagiennych i grądów związane są najczęściej z podmokłymi dolinami. Bardzo cenne przyrodniczo są murawy i zarośla ciepłolubne⁶.

Rysunek 2. Udział powierzchni parku krajobrazowego w powierzchni ogółem gmin województwa łódzkiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

⁶Przyroda województwa sieradzkiego, praca zbiorowa, Urząd Wojewódzki w Sieradzu, Wydawnictwo Terra Sana.

W przypadku 3 gmin Powiatu Wieluńskiego (Konopnica, Pątnów, Wierzchlas) park krajobrazowy zajmuje znaczną część ich powierzchni, co w istotny sposób może wpływać na politykę rozwoju (tabela 3).

Stopień atrakcyjności rekreacyjnej gmin (wartość współczynnika atrakcyjności)			
atrakcyjne (0,75-1,0)	średnio atrakcyjne (0,5-0,74)	mało atrakcyjne (0,25-0,49)	bardzo mało atrakcyjne (0,0-0,24)
Ręczno, Przedbórz, Pątnów , Aleksandrów, Wierzchlas , Sulejów Konopnica , Inowłódz, Poświętne	Mniszków, Zapolice, Działoszyn, Wolbórz, Burzenin, Lubochnia, Tomaszów Maz., Stryków, Rzeczyca, Sędziejowice, Sieradz, Stryków, Widawa	Nowosolna, Ostrówek, Łódź, Zduńska Wola, Rusiec, Piotrków Tryb.	-

Tabela 4. Gminy województwa łódzkiego posiadające park krajobrazowy wg współczynnika atrakcyjności rekreacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Wojciechowska, *Walory przyrodnicze regionu łódzkiego (łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie)*, [w:] *Studium wiedzy o regionie łódzkim*, praca zbiorowa, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1995, s. 9-25.

Kompleksowy współczynnik atrakcyjności rekreacyjnej⁷, pozwalający określić atrakcyjność przyrodniczą województwa łódzkiego, najwyższą wartość uzyskał dla gminy: Ręczno (0,93). Tuż za nią w rankingu uplasowały się jednak gminy Powiatu Wieluńskiego: Pątnów (0,87), Wierzchlas (0,81) i Konopnica (0,78), co świadczy o wysokich walorach tego obszaru, wyróżniających się znacząco na tle walorów województwa łódzkiego (tabela 4).

Najwyższą formą ochrony przyrody w powiecie oprócz parków krajobrazowych są rezerваты przyrody i obszary Natura 2000. Rezerваты Hołda (usytuowany na terenie PKMWiW) oraz Lasek Kurowski chronią naturalne zbiorowiska leśne oraz gatunki roślin ściśle chronionych w Polsce.

Nazwa geostanowiska	Rodzaj obiektu	Lokalizacja	Gmina
Granatowe Źródła	obiekty wodne	Stara Wieś	Pątnów
Głaz narzutowy pod figurą św. Floriana	głaz (inne)	Kałuże	Pątnów
Skarpa i osuwisko	odsłonięcie geologiczne naturalne	Konopnica	Konopnica
Źródło Objawienia	obiekty wodne	Kałuże	Pątnów
Źródło św. Floriana	obiekty wodne	Kochlew	Wierzchlas

Tabela 5. Geostanowiska w Powiecie Wieluńskim

Źródło: <http://geostanowiska.pgi.gov.pl/gsapp/SearchResult.aspx>, dostęp 22.07.2013.

Naturalna meandrująca rzeka i jej dolina zostały docenione i uznane za obszar Natura 2000 – Załęczański Łuk Warty. Obszar ten zajmuje 9312 ha i został wyznaczony na terenie gmin Pątnów i Wierzchlas w Powiecie Wieluńskim oraz gminy Działoszyn w powiecie pajęczańskim. Obszar obejmuje dolinę Warty od Lisowic do Kochlewa na odcinku 40 km i duży teren w zakolu rzeki. W krajobrazie można wyróżnić wzgórza morenowe, równiny piaszczyste, sandry, a także formy

⁷ Do oceny atrakcyjności przyrodniczej zastosowano metodę bonitacji punktowej. Analizie poddano cztery elementy środowiska geograficznego: topografię terenu, lesistość, wody powierzchniowe i bioklimat, oceniając je w czterostopniowej skali (1-4). Ocena oparta została o współczynnik atrakcyjności, będący stosunkiem liczby uzyskanych punktów do możliwych (w przedziale od 0,0 do 1,0). W badaniach uwzględniono gminy województw: łódzkiego, sieradzkiego i piotrkowskiego, w granicach obowiązujących do 1999 r., pomijając tym samym fragmenty PK Wzniesień Łódzkich i Bolimowskiego PK w granicach byłego województwa skierniewickiego. J. Wojciechowska, *Walory przyrodnicze regionu łódzkiego (łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie)*, [w:] *Studium wiedzy o regionie łódzkim*, praca zbiorowa, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1995, s. 9-25.

krasowe (jaskinie, ostańce, leje). Obszar charakteryzuje duża różnorodność siedlisk i gatunków cennych związanych z najbardziej na północ wysuniętym fragmentem Jury Polskiej⁸.

Wśród pomników przyrody (113 obiektów), które w większości stanowią pojedyncze okazy drzew, na szczególną uwagę zasługują:

- Góra św. Genowefy – ostaniec jurajski (pagór meandrowy) ze stanowiskiem roślinności naskalnej i kserotermicznej (Mierzyce, gm. Wierzchlas);
- źródło krasowe „Źródło Św. Floriana” (Kochlew, gm. Wierzchlas);
- Park wiejski w Kraszkowicach (gm. Wierzchlas), który tworzą lipy drobnolistne (32) i szerokolistne (18);
- Zbiornik wodny „Granatowe Źródła” (gm. Pątnów, Stara Wieś);
- Park zabytkowy przy Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie.

Powiat	Liczba obiektów	Obiekty wodne	Odsłonięcia geologiczne naturalne	Odsłonięcia geologiczne sztuczne	Stanowiska paleontologiczne	Formy denudacyjne	Inne	Pozostałości górnice
Wieluński	5	3	1				1	
Pajęczański	13	3	1	5		1	3	
Sieradzki	4	1		2			1	
Kłobucki	1			1				
Oleski	2				1		1	
radomszczański	0							
Wieruszowski	0							
Tomaszowski	6	1	4				1	
m. Piotrków T.	0							
m. Skierniewice	1						1	
Bełchatowski	2			2				
Brzeziński	2						2	
Kutnowski	0							
Opoczyński	8			5		1	2	
Pabianicki	1						1	
Piotrkowski	3			2			1	
Poddębicki	3		1				2	
Rawski	0							
Skierniewicki	7			3		2	2	
zduńskowolski	0							
Zgierski	1			1				
m. Łódź	3						3	
Łaski	3	1	1				1	
Łowicki	0							
łódzki wschodni	1			1				
łęczycki	2							2

Tabela 6. Geostanowiska w powiatach województwa łódzkiego

Źródło: <http://geostanowiska.pgi.gov.pl/gsap/SearchResult.aspx>, dostęp 10.08.2013.

Geostanowiska są elementem dziedzictwa geologicznego wiążącym się z problematyką ochrony georóżnorodności, ważnym również z punktu widzenia nauki, kultury, historii i krajoznawstwa⁹. W Powiecie Wieluńskim wyznaczono 5 spośród 65 obiektów w województwie łódzkim (tabela 6). Walory przyrodnicze powiatu uzupełniane są przez walory kulturowe. Warstwę kulturową tworzą założenia parkowo-dworskie, piesze szlaki turystyczne.

⁸ www.lodz.rdos.gov.pl, dostęp 15.08.2013.

⁹ Centralny Rejestr Geostanowisk Polski, prowadzony przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w ramach Centralnej Bazy Danych Geologicznych, <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/geostanowiska>, dostęp 13.08.2013.

Lasy

Lasy w Powiecie Wieluńskim zajmują 22665,9 ha, czyli ok. 24,5% ogólnej jego powierzchni (wg danych na 31.12.2012 r.). Jest to lesistość wyższa od średniej dla województwa łódzkiego (21,2%), ale niższa niż dla Polski (29,3%)¹⁰. Nieco ponad 40% lasów Powiatu Wieluńskiego stanowią lasy będące własnością prywatną.

Gmina	Powierzchnia			Udział obszarów leśnych		Powierzchnia obszarów przypadająca na 1 mieszkańca w gminie		
	2000 [ha]	2005 [ha]	2012 [ha]	2005 [%]	2012 [%]	2000 [m ² /osoba]	2005 [m ² /osoba]	2012 [m ² /osoba]
Biała	251,2	255,2	263,2	3,4	3,6	451,39	464,76	471,43
Czarnożyły	1276,4	1278	1277,3	18,3	18,3	2832,25	2853,98	2882,07
Konopnica	2073,5	2086,8	2161,7	25,1	26,0	5082,16	5400,46	5622,43
Mokrsko	1423,1	1422,9	1455	18,3	18,7	2634,94	2665,20	2763,39
Osjaków	3593,5	3662,9	3674,6	36,4	36,3	7598,49	7733,18	7699,92
Ostrówek	2556,6	2576,7	2705,4	25,4	26,7	5473,15	5566,76	5912,32
Pątnów	3867,1	3899,4	3942,3	34,1	34,4	6004,13	6109,50	6111,50
Skomlin	795,3	790,2	824,2	14,4	14,9	2275,91	2331,88	2468,09
Wieluń	1815	1819	1865,3	13,9	14,3	556,62	565,50	583,92
Wieluń - miasto	30,4	30,4	30,4	1,8	1,8	12,26	12,47	12,84
Wieluń - obszar wiejski	1784,6	1788,6	1834,9	15,6	16,1	2130,43	2143,07	2120,19
Wierzchlas	4276,9	4420	4497	37,1	37,8	6501,27	6817,87	7013,61

Tabela 7. Powierzchnia i udział obszarów leśnych w gminach Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013.

Główne kompleksy leśne występują we wschodniej części Powiatu w postaci południkowo rozciągniętego pasa, nawiązując głównie do doliny rzeki Warty. Tworzą również wąską i rozczłonkowaną strefę w południowej części województwa łódzkiego. Mając naturalną kontynuację w północnych rejonach powiatów województw opolskiego (oleski) i śląskiego (kłobucki) oraz w powiecie pączęńskim, zaliczane są do rejonu „zielonych płuc” Górnego Śląska. Najwyższą lesistość w powiecie wieluńskim obserwuje się w gminach Osjaków (36,3%), Pątnów (34,4%) i Wierzchlas (37,8%).

Rozległy kompleks leśny wypełnia Załęczański łuk Warty. Jego cechą szczególną jest uboga sieć dróg utwardzonych, sprzyjająca wewnętrznej zaciśności komunikacyjnej o dużym znaczeniu dla uczestników ruchu turystycznego, przy zachowaniu jednocześnie względnie dobrej dostępności zewnętrznej. Najcenniejsze przyrodniczo tereny leśne znajdują się pod ochroną w postaci dwóch parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody i innych form ochrony. Obszary leśne, sąsiadując z terenami występowania interesujących utworów i form geologicznych, o atrakcyjnej rzeźbie terenu i o wyrazistych morfologicznie dolinach rzek, a także strefami zagospodarowania turystycznego, stanowią mogą o przewadze konkurencyjnej Powiatu Wieluńskiego.

¹⁰ Bank Danych Lokalnych, GUS 2012.

Gmina	Powierzchnia			Udział obszarów leśnych	
	2000[ha]	2005 [ha]	2012 [ha]	2005[%]	2012[%]
powiat wieluński	22240,2	22531,2	23003,3	23,9	24,5
powiat wierzuszowski	14742,6	14892,2	15219,0	25,4	25,9
powiat pajęczański	19770,7	19930,3	21590,4	24,5	26,6
gmina Działoszyn	3405,3	3415,2	3503,0	29,4	30,1
powiat kłobucki	26101,0	26016,7	26167,6	29,3	29,4
gmina Lipie	3158,3	3140,9	3153,3	31,7	31,8
powiat oleski	34005,4	34135,7	34277,2	35,1	35,2
gmina Praszka	2630,1	2661,3	2717,5	28,5	29,0

Tabela 8. Powierzchnia i udział obszarów leśnych w Powiecie Wieluńskim i powiatach przyległych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013.

Gminy posiadające najniższy udział lasów w powierzchni to Wieluń (1,8%, obszar miejski) i Biała (3,6%). Gmina Biała została wskazana w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości jako gmina o wysokich preferencjach zalesieniowych. W ostatnich latach obserwujemy przyrost powierzchni zalesionych we wszystkich gminach Powiatu (tabela 7). Na tle powiatów sąsiadujących Powiat Wieluński nie wygląda jednak korzystnie pod względem lesistości. Mimo podjętych działań w zakresie zwiększania lesistości, dynamika zmian jest niezadowolająca (tabela 8).

Wody

Rzeki płynące przez teren Powiatu Wieluńskiego należą głównie do dorzecza Warty, która w granicach Powiatu płynie naturalnym korytem, kilkakrotnie wyraźnie zmieniając kierunek i tworząc charakterystyczny łuk o długości 40 km. Warta rozcina stosunkowo odporne utwory geologiczne, płynąc od granicy z powiatem pajęczańskim do Krzeczowa, doliną o cechach przełomu. Różnice wysokości pomiędzy dnem doliny, a powierzchnią wysoczyzn sięgają 40-60 m. Sieć rzeczna wykazuje znaczną asymetryczność, co przejawia się dominacją lewobrzeżnych dopływów Warty. Wnętrze łuku doliny Warty z powodu występowania łatwo przepuszczalnych utworów polodowcowych podścielonych spękanymi wapiennymi formacjami jurajskimi, na odcinku od Działoszyna (powiat pajęczański) do Krzeczowa, pozbawione jest całkowicie powierzchniowych cieków wodnych. Większość dopływów Warty to nieduże ciek wodne o niewielkiej przydatności do rozwoju. Liczne źródła wykształcone w dolinie Warty i przy krawędziach wysoczyzn oraz niewielkie naturalne akweny są obiektami hydrologicznymi o wybitnej wartości przyrodniczej, poznawczej i dydaktycznej.

Nazwa rzeki	Długość w km
Warta	57,5
Wierznica	9,35
Oleśnica	9,40
Pyszna	34,67
Prosna	4,65
Ożarka	5,94
Struga Węglewska	4,30

Tabela 9. Rzeki Powiatu Wieluńskiego i ich długości

Źródło: *Lokalna Strategia Rozwoju*, LGD Ziemia Wieluńska, <http://www.ziemiawielunska.pl/>

Bogata i asymetryczna sieć rzeczna stanowić może jednak zagrożenie. Przykładowo, siedem gmin Powiatu Wieluńskiego identyfikuje zagrożenia powodziowe:

- gmina Czarnożyły (tereny użytków rolnych położone wzdłuż rz. Pyszna w miejscowościach: Staw, Stawek i Gromadzice oraz tereny przyległe do rz. Oleśnica w miejscowościach Kąty i Platoń); gmina Biała (użytki rolne we wsiach Brzoza, Młynisko i Kopydów);
- gmina Ostrówek (szczególnie zagrożone miejscowości to: Skrzywno, Jackowskie, Milejów, Oleśnica);
- gmina Mokrsko (miejscowość tj. Górale, Chotów, Mokrsko);
- gmina Konopnica (tereny przyległe do rz. Oleśnicy w Małej Wsi przy ujściu do rzeki Warty oraz tereny przyległe do rz. Warty w Strobiniu, Konopnicy, Rychłocicach i Małej Wsi – dotyczy miejsc, w których jest bardzo niski brzeg);
- gmina Osjaków (dolina rz. Warty – wzdłuż rzeki po obu jej brzegach);
- gmina Pątnów (tereny wsi: Załęczce Wielkie, Załęczce Małe, Kałuże, Kępowizna, Bieniec)¹¹.

Gmina	Liczba zbiorników	Charakterystyka i lokalizacja proponowanych zbiorników retencyjnych
Czarnożyły	2	<ul style="list-style-type: none"> • Stawek, pow. 74,4 ha, poj. 1116,0 tys. m³ • Zbiornik Leniszki, pow. 0,3 ha, poj. 3,9 tys. m³
Mokrsko	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Motyl, pow. 17,0 ha, poj. 340,0 tys. m³
Osjaków	4	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Krzętle, rzeka Wierznica, pow. 29 ha, poj. 460 tys. m³, Urząd Gminy w Osjakowie – oddany do użytku 23.07.2007 r., • Zbiornik Drobnice, pow. 0,3 ha, poj. 3,9 tys. m³ • Zbiornik Raducki Folwark, pow. 0,3 ha, poj. 3,9 tys. m³ • Zbiornik Józefina, pow. 0,2 ha, poj. 2,6 tys. m³
Ostrówek	2	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Stolec – Jackowskie (miejscowość Kuźnica), pow. 175 ha, poj. 2 600,0 tys. m³ • Zbiornik Józefka (miejscowość Skrzywno), pow. 28,0 ha, poj. 420,0 tys. m³
Pątnów	2	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Pątnów, pow. 20,0 ha, poj. 440,0 tys. m³ • zbiornik Kluski, pow. 0,2 ha, poj. 2,6 tys. m³ – teren ZPK
Skomlin	4	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Góry Młyńskie (miejscowość Skomlin), pow. 15,0 ha, poj. 225,0 tys. m³ • Zbiornik Grześlaki-Kik (miejscowości Grześlaki, Kik) pow. 15,0 ha, poj. 3 000,0 tys. m³ • Zbiornik Toplin, pow. 11,0 ha, poj. 198,0 tys. m³ • Zbiornik Wróblew, pow. 0,20 ha, poj. 2,6 tys. m³
Wieluń	3	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Kurów, pow. 50,0 ha, poj. 600,0 tys. m³ • Zbiornik Sieniec, pow. 0,2 ha, poj. 2,6 tys. m³ • Zbiornik Przycłapy, pow. 0,15 ha, poj. 1,95 tys. m³
Wierzchlas	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiornik Broników, pow. 0,20 ha, poj. 2,6 tys. m³

Tabela 10. Planowane zbiorniki małej retencji w Powiecie Wieluńskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wojewódzkiego Programu Małej Retencji dla Województwa Łódzkiego*, 2005 oraz *Aneksu do Wojewódzkiego Programu Małej Retencji dla Województwa Łódzkiego*, Łódź 2010.

Jakość wód powierzchniowych Powiatu Wieluńskiego jest zróżnicowana, niemniej jednak przeważają wody klas niższych (IV i V). Wody podziemne w punktach obserwacyjno-pomiarowych regionalnej sieci monitoringu zwykłych wód podziemnych w 2011 r. zostały zaklasyfikowane do II klasy jako wody dobrej jakości. Wskaźniki jakości wody nie przekraczają wartości dopuszczalnych

¹¹ Program ochrony środowiska dla Powiatu Wieluńskiego na lata 2010 – 2013, http://www.bip.powiat.wielun.pl/res/serwisy/bipspwielun/komunikaty/013_002_187937.pdf, dostęp 08.08.2013.

jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (wartości niektórych wskaźników są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych)¹².

Sytuację w zakresie gospodarki wodnej w powiecie, szczególnie w kontekście ochrony przeciwpowodziowej i zwiększania naturalnej retencji, determinuje harmonogram realizacji inwestycji obiektów małej retencji w regionie łódzkim. Zbiorniki retencyjne według Wojewódzkiego Programu Małej Retencji¹³ planowane są niemal dla każdej gminy Powiatu Wieluńskiego (za wyjątkiem gmin Biała i Konopnica). Łącznie w Powiecie Wieluńskim proponowanych jest 19 obiektów małej retencji. Obiektami retencji korytovej jest 12 jazów żelbetowych (1 obiekt nie jest uwzględniony w ewidencji)¹⁴.

Zasoby wodne Powiatu, zadawalająca jakość wód, a przede wszystkim naturalny i urozmaicony krajobraz dolin rzecznych, należy uznać za atut i istotną determinantę rozwoju różnych form aktywności. Z drugiej strony należy pamiętać, iż planowane uruchomienie odkrywkowej kopalni węgla brunatnego w rejonie Złoczewa przyczyni się prawdopodobnie do zaburzenia stosunków hydrologicznych, które mogą radykalnie zmienić sytuację w zakresie zasobności i jakości wód oraz doprowadzić do obniżenia jakości gleb, obniżenia wartości i produktywności użytków rolnych w jej otoczeniu.

Zasoby naturalne

Powiat Wieluński należy do ubogich w złoża surowców energetycznych (rysunek 3). Jedynie w gminie Ostrówek przy północnej granicy Powiatu zidentyfikowano pokłady węgla brunatnego. Jest to fragment tzw. złoża „Złoczew”, które w przeważającej części znajduje się w granicach powiatu sieradzkiego. Geologiczne zasoby bilansowe złoża „Złoczew” szacowane są na poziomie 485,6 mln ton.

Spśród niezagospodarowanych dotychczas w Polsce obszarów występowania węgla brunatnego, złożo to wyróżnia się największą miąższością pokładów (46,2 m), największą głębokością spągu (259,1 m) i najkorzystniejszym stosunkiem grubości nadkładu do miąższości złoża (4,5)¹⁵. Parametry te warunkują ekonomiczną opłacalność wydobycia i złożo przewidziane jest do eksploatacji. Obecnie trwają wstępne prace związane z planowanym uruchomieniem odkrywki. W przypadku jej uruchomienia, gminy północnej części Powiatu Wieluńskiego znajdą się w strefie funkcjonalnej „Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów-Szczerców-Złoczew”, określanej jako obszar rozwoju nowoczesnej gospodarki energetycznej¹⁶. Wpływ tej inwestycji na rozwój gospodarczy Powiatu Wieluńskiego będzie prawdopodobnie zauważalny, choć nie zdominuje jego gospodarki i źródeł dochodów. Jednocześnie spodziewać się można wystąpienia negatywnych skutków odkrywkowej eksploatacji kopaliny, w postaci silnych przekształceń powierzchni związanych z budową wyrobiska i zwałowiska czy zmiany stosunków wodnych, zwłaszcza w obrębie wód podziemnych.

¹² *Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2011 r.*, cz. II, s. 83. <http://www.wios.lodz.pl/docs/r12-ii-wody.pdf>, dostęp 05.08.2013.

¹³ Wojewódzki Program Małej Retencji mimo, że jest opracowaniem o charakterze intencyjnym, wykonany został na podstawie zgłoszeń z gmin i miast województwa łódzkiego oraz innych instytucji. Program obrazuje potencjalne potrzeby i lokalizację ponad 300 wielofunkcyjnych zbiorników wodnych w kraju, służących przede wszystkim rolnictwu oraz zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu.

¹⁴ Aneks do *Wojewódzkiego programu małej Retencji dla województwa łódzkiego*, Łódź 2010, <http://www.bip.melioracja.lodzkie.pl/data/other/aneksmalaretencja2010.pdf>, dostęp 02.09.2013.

¹⁵ *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012 r.*, <http://www.pgi.gov.pl/pl/institut-geologiczny-aktualnosci-informacje/4778-bilans-zasobow-zloz-kopalin-w-polsce-stan-na-31-12-2012.html>

¹⁶ *Strategia rozwoju województwa łódzkiego, Łódzkie 2020*, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 52.

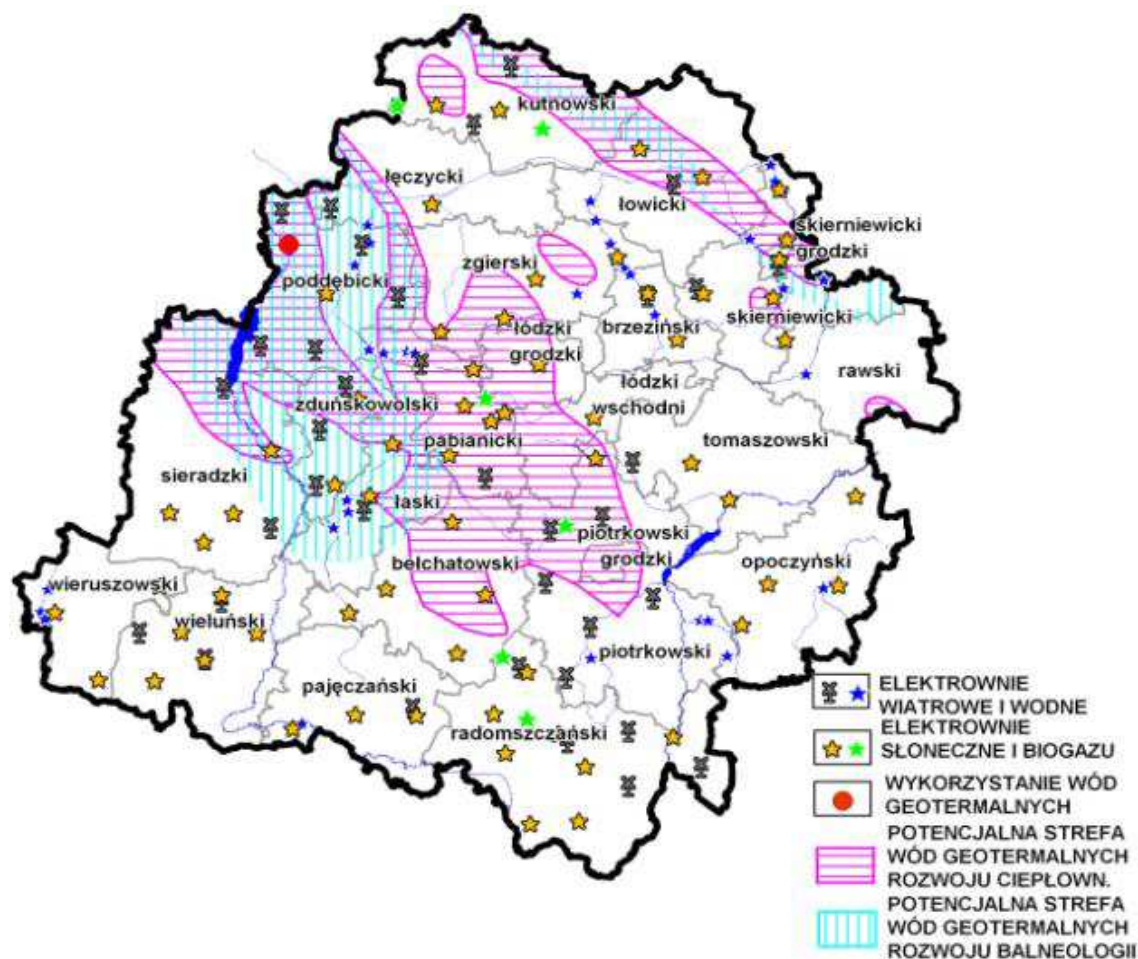

Rysunek 3. Surowce naturalne w województwie łódzkim w 2011 r.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódzkie 2020*, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 37 [za:] Państwowy Instytut Geologiczny.

Na obszarze Powiatu Wieluńskiego występują powszechnie złoża kruszywa naturalnego, jednak udokumentowane zasoby kwalifikują je wyłącznie do gospodarczego pozyskiwania na potrzeby lokalne (załącznik 2). Najpowszechniej eksploatowane i lokalnie ważne są czwartorzędowe piaski i żwiry pochodzenia lodowcowego, symboliczne znaczenie mają zaś surowce ilaste, służące do produkcji ceramiki budowlanej. Aktualnie złoża te wykorzystywane są jako surowiec do budowy infrastruktury drogowej, ale prawdopodobnie po ograniczeniu procesów inwestycyjnych ich znaczenie i wykorzystanie zmaleje.

Powiat Wieluński znajduje się poza potencjalnymi strefami (racjonalnego, opłacalnego) wykorzystywania energii wód podziemnych do rozwoju ciepłownictwa, energetyki geotermalnej i balneologii. Szacowany potencjał wód geotermalnych Powiatu nie upoważnia w tym momencie do wiązania rozwoju z wykorzystaniem tego zasobu (rysunek 4).

Rysunek 4. Odnawialne źródła energii w województwie łódzkim w 2011 r.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódzkie 2020*, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 35.

Wysoki udział gruntów bezleśnych (gminy: Biąła, Wieluń, Mokrusko, Skomlin, Czarnożyły) i ukształtowanie powierzchni (równinne, urozmaicone miejscami łagodnymi grzbieciami o stokach o ekspozycji południowej) sprzyjają z kolei rozwojowi elektrowni słonecznych. Również energetyka wiatrowa posiada na terenie Powiatu dogodne warunki rozwoju, wynikające z wielkości przeciętnych prędkości wiatru w tej części Polski, rolniczego wykorzystywania terenu, charakteru ukształtowania powierzchni i braku wyraźnych przeszkód terenowych, zakłócających swobodny przepływ powietrza. Szczególne predyspozycje do wykorzystywania energii wiatru występują w północno-zachodniej części Wyżyny Wieluńskiej (na południe i południowo-zachód od Wielunia), gdzie charakterystycznym elementem rzeźby terenu są długie, łagodne i regularne grzbieciska (o deniwelacjach rzędu 20 do 40 m). Ograniczenie stanowi natomiast duża gęstość zabudowy wiejskiej. Niewielkie odległości od przewidywanych/dotychczas wskazywanych lokalizacji siłowni wiatrowych są przyczyną protestów mieszkańców (czego efektem było referendum przeprowadzone w Mokrusku w czerwcu 2013 r., w którym ok. 80% głosujących wyraziło sprzeciw budowie farmy wiatrowej¹⁷). Drugim rejonem rozwoju energetyki wiatrowej jest północna i północno-wschodnia część Powiatu, obejmująca m.in. dolinę rzeki Warty, w strefie pomiędzy chronionymi obszarami Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Największy kompleks instalacji wiatrowych, uruchomiony w 2012 r., zlokalizowany jest w gminie Czarnożyły¹⁸. O popularności energetyki wiatrowej i potencjale Powiatu

¹⁷<http://wielun.naszemiasto.pl/artukul/1681767,w-piatek-debata-o-plusach-i-minsach-farm-wiatrowych-w-id,t.html>, dostęp 01.08.2013.

¹⁸<http://www.thewindpower.net>, dostęp 01.08.2013.

w tym zakresie świadczą plany lokalizacji turbin wiatrowych w 5 gminach oraz zapisy w dokumentach strategicznych gmin (np. tereny pod inwestycje z zakresu energetyki wiatrowej wyznaczono w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Konopnica, w miejscowości Cisowa) (tabela 11).

Gmina	Czynne elektrownie wiatrowe Liczba turbin wiatrowych	Planowane elektrownie wiatrowe
Biała	2 (Łyskornia), 1 (Naramice)	Planowana budowa 25-28 turbin wiatrowych w południowej części gminy
Czarnożyły	4 (Staw), 2 (Stawek), 2 (Raczyn), 3 (Czarnożyły)	Wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla 14 turbin wiatrowych
Osjaków	1 (Drobnice), 1 (Osjaków, w budowie)	Planowane inwestycje, ale brak zgodności z planem miejscowym
Ostrówek	1 (Namierzyn)	Wydane 3 decyzje środowiskowe, złożono kolejne 9 wniosków o wydania decyzji środowiskowej, postępowanie w toku
Pątnów	2 (Kamionka), 5 (Pątnów), 1 (Dzietrzniki), 2 (Popowice)	-
Skomlin	1 (Skomlin)	-
Wieluń	1 (Olewin), 1 (Turów)	-
Wierzchlas	1 (Mierzyce)	Złożono 21 wniosków o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, postępowanie zawieszono*

* postępowanie zawieszono

Tabela 11. Czynne i planowane elektrownie wiatrowe w gminach Powiatu Wieluńskiego

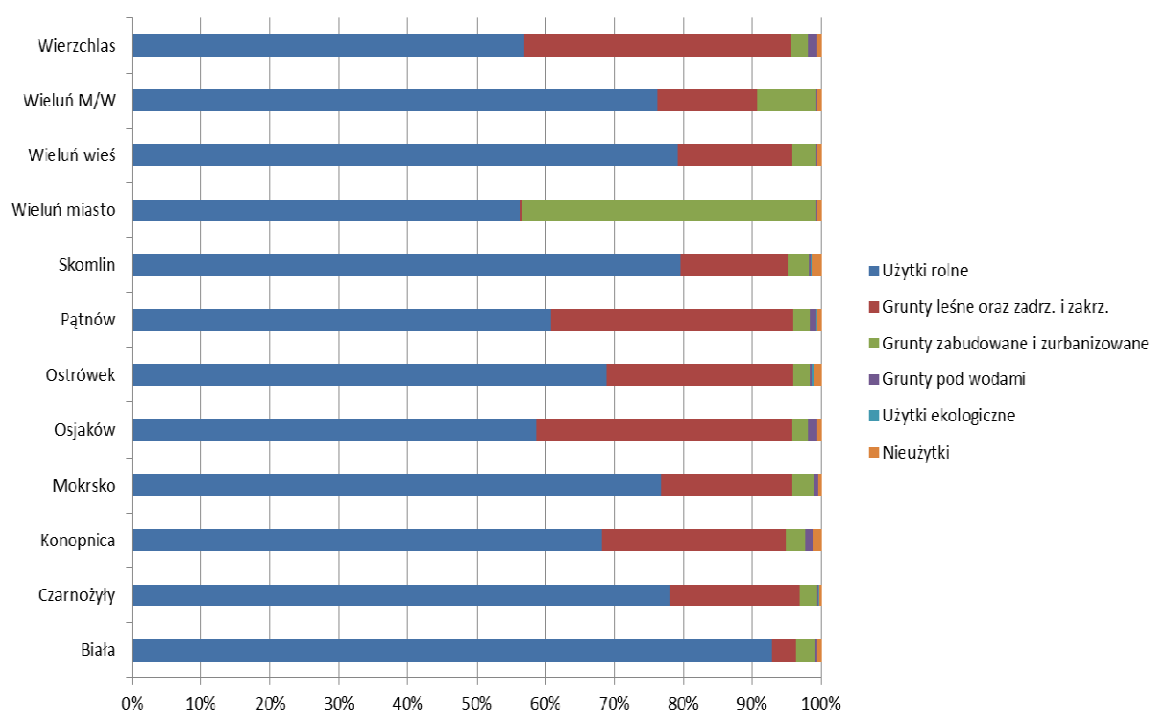
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin.

W przypadku energetyki wodnej, jedynie rzeka Warta posiada znaczący potencjał, ale inwestycje w tym zakresie wymagałyby ingerencji w obszary podlegające ochronie przyrody. Konsekwencje tego typu działań mogłyby doprowadzić do utraty kluczowych wartości przyrodniczych tych terenów.

I.1.3 Struktura użytkowania ziemi

Struktura użytkowania ziemi Powiatu Wieluńskiego nie odbiega znacząco od struktury województwa. Użytki rolne Powiatu stanowią 70,7% jego powierzchni ogółem (średnio w województwie łódzkim 71,2%). O 3 pkt. procentowe większą powierzchnię w powiecie niż w województwie zajmują grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione. Natomiast zdecydowanie mniejszy udział procentowy stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane (w powiecie 3,5%, w województwie 5,1%).

Wykres 1. Użytkowanie gruntów w gminach Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Kartografii, Katastru i Gospodarki Nieruchomościami Powiatu Wieluńskiego, stan na 31.12.2012 r.

W strukturze użytkowania ziemi Powiatu Wieluńskiego w okresie 2009-2012 nastąpiły minimalne zmiany, które są charakterystyczne dla współczesnych procesów cywilizacyjnych na terenach wiejskich w Polsce (tabela 12). Wśród użytków rolnych wystąpiły ubytki powierzchni w niemal wszystkich ich rodzajach, z wyjątkiem gruntów rolnych zabudowanych, których powierzchnia wzrosła o 6,5%, a udział w powierzchni ogólnej Powiatu o 0,13%. Jednocześnie wzrosło znaczenie kategorii „Grunty zabudowane i zurbanizowane”, per capita o 59 ha, świadczyć może o presji inwestycyjnej (budowlanej), również na tereny rolnicze. Wyraźne zmiany zaszły w wartościach bezwzględnych powierzchni sadów (spadek o 13,5%). Nieznacznie, do poziomu 25%, wzrósł odsetek powierzchni gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych, co stanowi pozytywny efekt zalesiania gruntów.

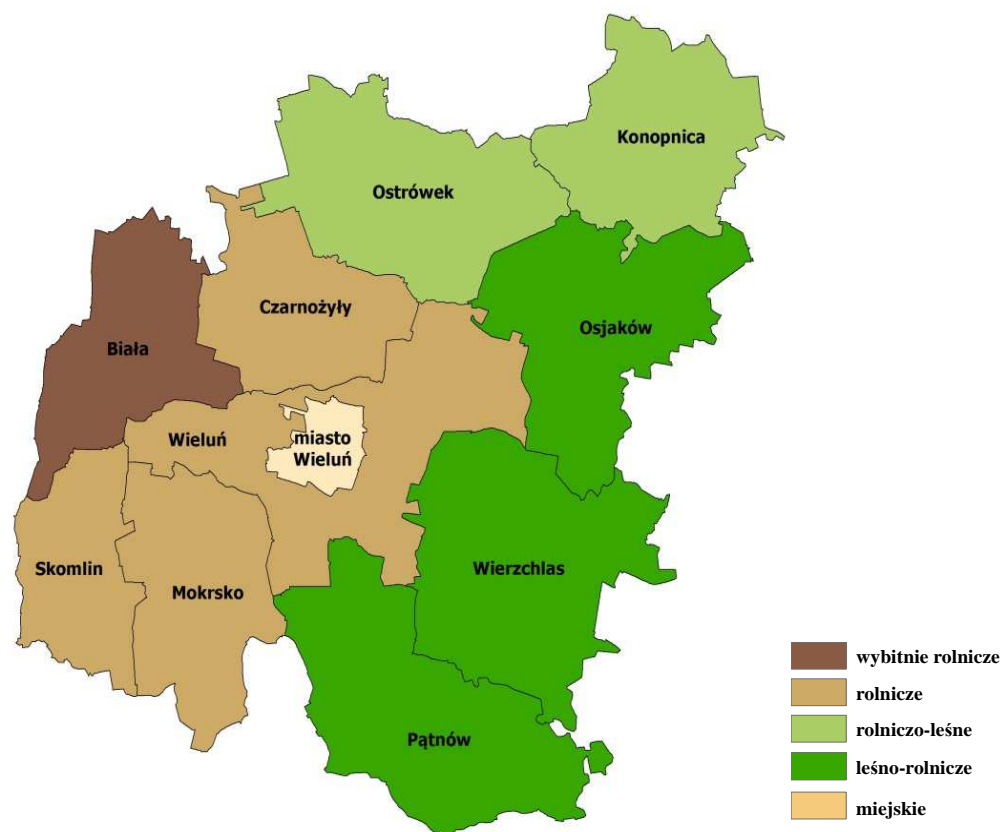

Formy użytkowania gruntów		2009		2012	
		pow.	% pow. Powiatu	pow.	% pow. Powiatu
Użytki rolne	Grunty orne	51 276	55,34	51047	55,14
	Sady	807	0,87	698	0,75
	Łąki trwałe	6 988	7,54	6890	7,44
	Pastwiska trwałe	3 615	3,9	3543	3,83
	Grunty rolne zabudowane	2050	2,21	2171	2,35
	Grunty pod stawami	34	0,04	37	0,04
	Grunty pod rowami	504	0,54	482	0,52
	Razem	65 274	70,45	64868	70,07
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy	22 662	24,46	22912	24,75
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	220	0,24	225	0,24
	Razem	22 882	24,7	23137	25,0
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe	247	0,27	258	0,28
	Tereny przemysłowe	159	0,17	161	0,17
	Inne tereny zabudowane	179	0,19	215	0,23
	Zurbanizowane tereny niezabudowane	47	0,05	51	0,06
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	84	0,09	84	0,09
	Użytki kopalne	22	0,02	27	0,03
	Tereny komunikacyjne	2425	2,62	2426	2,62
	Razem	3163	3,41	3222	3,48
Grunty pod wodami	Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	541	0,58	562	0,61
	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	28	0,03	38	0,04
	Razem	569	0,61	600	0,65
Użytki ekologiczne		81	0,09	82	0,09
Nie użytki		670	0,72	657	0,71
Tereny różne		9	0,01	11	0,01

Tabela 12. Zmiany struktury użytkowania gruntów w Powiecie Wieluńskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Zestawienie geodezyjne Starostwa Powiatowego, stan na 1.01.2009 r. [w:] *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wieluńskiego na lata 2010 – 2013*, 2010; Dane Wydziału Kartografii, Katastru i Gospodarki Nieruchomościami Powiatu Wieluńskiego, stan na 31.12.2012 r.

Na podstawie danych statystycznych wyróżnić można pięć typów funkcjonalnych gmin. Wybitnie rolniczy charakter posiada gmina Biała, w której użytki rolne stanowią ponad 90% powierzchni ogólnej (wykres 1). Typ rolniczy prezentują gminy, w których udział użytków rolnych zawiera się w przedziale 75-80%, a gruntów leśnych jest <20%. Są to gminy: Czarnożyły, Mokrsko, Skomlin i Wieluń (w ostatnim przypadku zarówno gmina miejsko-wiejska jak i obszar wiejski w jej granicach).

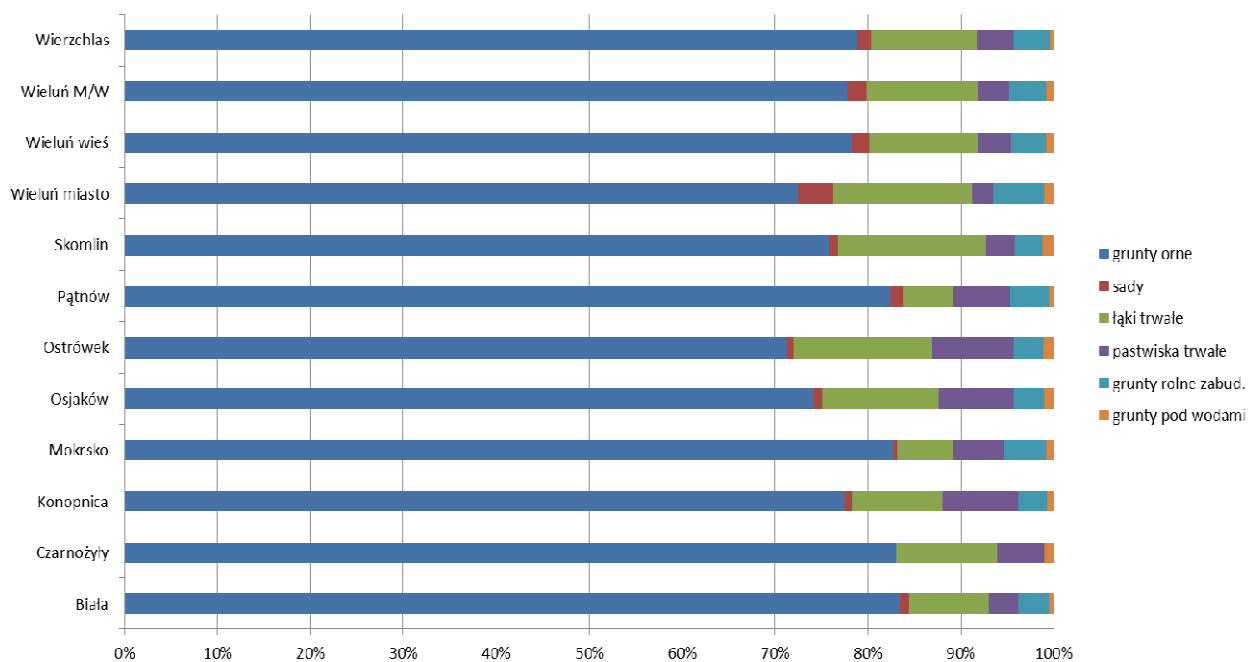

Rysunek 5. Użytkowanie gruntów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych w Starostwie.

Jednostki terytorialne we wschodniej części Powiatu Wieluńskiego zaliczyć należy do dwóch typów mieszanych. W gminach Konopnica i Ostrówek jest to typ rolniczo-leśny (użytki rolne 60-70%, grunty leśne 20-30%), natomiast charakter leśno-rolniczy reprezentują gminy Osjaków, Pątnów i Wierzchlas, gdzie udział terenów leśnych jest bardzo znaczący i wynosi ponad 35%, zaś użytki rolne zasadniczo nie przekraczają 60% powierzchni ogólnej. Na tym tle zdecydowanie odbiega w sposób oczywisty obszar miejski gminy Wieluń, gdzie grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 42,6% powierzchni, czyli ponad 10-krotnie więcej niż w innych częściach Powiatu.

Zróżnicowanie struktury użytków rolnych nie wykazuje znaczących agregatów przestrzennych. Skupienie wykazuje jedynie typ orno-łąkowo-pastwiskowy charakterystyczny dla gmin usytuowanych w północno-wschodniej części Powiatu (Konopnica, Ostrówek, Osjaków). Na gruntach o wyższych klasach bonitacyjnych w gminach Biała, Czarnożyły, Mokrsko i Pątnów, wykształcił się typ orny o wysokim udziale gruntów ornych lub orno-łąkowy w pozostałych gminach – Skomlin, Wieluń, Wierzchlas.

Wykres 2. Struktura użytków rolnych w gminach Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Kartografii, Katastru i Gospodarki Nieruchomościami Powiatu Wieluńskiego, stan na 31.12.2012 r.

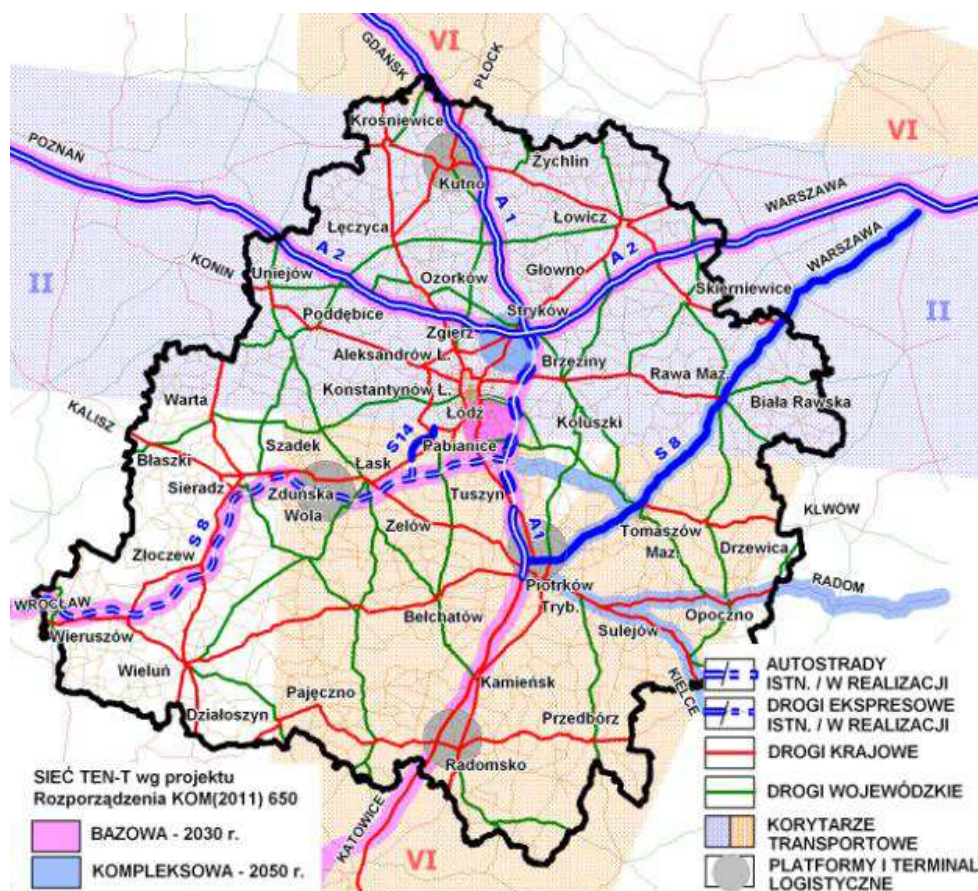
W strukturze użytkowania ziemi Powiatu wyraźnie zarysowują się różnice zagospodarowania terenu pomiędzy zachodnią – rolniczą, a wschodnią – leśno-rolniczą częścią Powiatu, z „miejską wyspą” pośrodku (rysunek 5). Taki rozkład przestrzenny w dużej mierze warunkuje kierunki rozwoju, uwzględniające zróżnicowanie przestrzenne jednostki terytorialnej.

I.1.4 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura drogowa i powiązania transportowe

Cechą sieci głównych szlaków komunikacyjnych w Powiecie Wieluńskim jest ich promieniste rozchodzenie się z Wielunia. Układ taki ukształtował się w średniowieczu nawiązując do znaczenia Wielunia, dużego wówczas ośrodka administracyjnego i handlowego. Jednakże, obecnie trasą o największym znaczeniu komunikacyjnym jest droga krajowa nr 8, umożliwiająca przemieszczanie się z południowo-zachodniej części Polski na północny-wschód (granica państwa – Kudowa-Zdrój – Wrocław – Wieluń – Piotrków Tryb. – Warszawa – Białystok – Budzisko – granica państwa). Stanowi ona fragment drogi międzynarodowej E-67 biegnącej z Pragi (Czechy) przez Warszawę, następnie przez terytorium Litwy, Łotwy i Estonii do Helsinek (Finlandia). W regionalnym węźle komunikacyjnym jakim jest Wieluń, droga krajowa nr 8 styka się z drogą krajową nr 43 (Wieluń – Kłobuck – Częstochowa), drogą krajową nr 45 (Zabelków – Racibórz – Opole – Kluczbork – Wieluń – Złoczew), drogą wojewódzką nr 481 (Wieluń – Widawa – Łask) i drogą wojewódzką nr 486 (Wieluń – Działoszyn). Ważnym z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej Powiatu jest węzeł drogowy w Walichnowach (gmina Sokolniki, powiat wierszowski), w którym znajdować się będzie zjazd z trasy szybkiego ruchu S8 (Wrocław – Wieruszów – Sieradz – Łódź) do dróg krajowych nr 8 i nr 14. Drugim istotnym z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej Powiatu będzie węzeł na S8 w Złoczewie, zlokalizowany w sąsiadującym powiecie sieradzkim.

Rysunek 6. Drogi krajowe i wojewódzkie w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego z uwzględnieniem sieci drogowej województwa w 2012 roku

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Łodzi 2013; Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódź 2020, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 33.

Położenie komunikacyjne Wielunia względem największych polskich ośrodków miejskich jest centralne i dogodne – odległości do Poznania, Krakowa i Warszawy wynoszą od 200 do 250 km; czas dojazdu przy średnim natężeniu ruchu i stosowaniu się do przepisów prawa ruchu drogowego nie przekracza 180-210 minut (tabela 13).

Zespół miejski	Odległość [km]	Czas podróży [min]
Łódź	80-110	80-120
Wrocław	110-130	85-110
Konurbacja Śląska	120-160	100-130
Poznań	230-250	150-180
Kraków	200-220	150-180
Warszawa	200-250	180-210

Tabela 13. Przybliżone czasy dojazdu środkami komunikacji indywidualnej do Wielunia z wybranych miast Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google Maps (stan na 13.07.2013).

Zasadnicze zmiany czasowej dostępności komunikacyjnej nastąpią po oddaniu do użytku trasy S8. Czasy przejazdu zarówno do Wrocławia, Łodzi i Warszawy wyraźnie się skrócą, zwiększając m. in. dostępność do węzłów transportu lotniczego (Wrocław, Łódź). Sprzyjać to będzie tworzeniu silnych związków funkcjonalnych z tymi miastami i wzmacnianiu funkcji wewnętrznych Powiatu (funkcja handlowa, turystyczna, mieszkaniowa). Północna część Powiatu zyska na atrakcyjności z punktu widzenia lokalizacji działalności gospodarczej i możliwości rozwoju rejonu działalności logistycznej. Droga szybkiego ruchu S8 pozwoli ponadto częściowo wyprowadzić z Wielunia uciążliwy ruch tranzytowy i ciężki, będące zasadniczym problemem komunikacyjnym miasta. Największe natężenie ruchu samochodowego odnotowuje się po drodze krajowej nr 8 w kierunku Warszawy i Wrocławia (rysunek 6).

Istotną rolę dla dostępności komunikacyjnej Powiatu pełni Dworzec PKS Wieluń, obsługuje on połączenia autobusowe o zasięgu krajowym i lokalnym, których łączna liczba wynosi 138¹⁹ (stan na rok 2013). PKS Wieluń jest również przewoźnikiem na trasach miejskich.

Typ nawierzchni	2007	2008	2009	2010	2011
Drogi publiczne gminne (w km)					
o nawierzchni twardej	240,6	248,7	389,5	436,4	464,2
o nawierzchni twardej ulepszonej	161,7	169,9	195,8	218,4	248,8
o nawierzchni gruntowej	337,0	333,6	329,0	300,4	463,3
Drogi publiczne powiatowe (w km)					
o nawierzchni twardej	343,0	343,6	345,0	345,0	345,0
o nawierzchni ulepszonej	3,5	2,9	1,5	1,5	2,8
o nawierzchni gruntowej	18,9	18,9	18,9	18,9	17,6

Tabela 14. Drogi publiczne gminne i powiatowe według typów nawierzchni w Powiecie Wieluńskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, dla dróg powiatowych dane Starostwa Powiatowego w Wieluniu.

¹⁹<http://www.pks-wielun.pl/index.php/tabliczki-przystankowe.html>, dostęp 5.09.2013.

W okresie 2007-2011 obszar Powiatu Wieluńskiego przeszedł bardzo pozytywne przemiany w zakresie rozbudowy infrastruktury drogowej i obecnie jest stosunkowo dobrze wyposażony w drogi publiczne o nawierzchni twardej. Łączna długość dróg publicznych gminnych i powiatowych o tej nawierzchni w 2011 r. wyniosła 1402,5 km, w tym 713 km to drogi będące w gestii gmin, zaś drogi powiatowe 365,4 km. W latach 2007-2011 długość dróg gminnych o nawierzchni twardej wzrosła aż o 92,9%, natomiast w przypadku dróg powiatowych nie nastąpiły właściwie żadne zmiany. Wskaźnik gęstości dróg publicznych powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej w powiecie wieluńskim w 2011 r. osiągnął 151,4 km/100 km², wzrastając z poziomu 118 km/100 km² w 2007 r.

Wysokie natężenie ruchu samochodowego zarówno na drogach powiatowych jak i gminnych powoduje obniżenie ich jakości, co z kolei wpływa na bezpieczeństwo podróży. Dlatego niezbędna jest stała modernizacja sieci dróg gminnych i powiatowych. Wzrost wskaźnika gęstości sieci dróg powinien być dodatnio skorelowany ze wzrostem ich jakości oraz poczucia bezpieczeństwa wszystkich użytkowników dróg (podróżnych, pieszych, rowerzystów).

Generalnie szlaki drogowe o największej przepustowości i korytarze transportowe omijają Powiat Wieluński. Nie powoduje to jednak komunikacyjnego upośledzenia. Dwujezdniowa trasa szybkiego ruchu S8 budowana jest wzdłuż północnej granicy Powiatu. W dalszej perspektywie czasowej i pod warunkiem, że projekt zostanie wprowadzony w życie, wzdłuż zachodniej granicy Powiatu powstanie również droga szybkiego ruchu S11 (Górny Śląsk – Poznań – Koszalin), co docelowo zamknie regionalny układ drogowy w trójkącie tras A1–S8–S11. Układ ten będzie wewnątrz uzupełniony o istniejące drogi niższej kategorii, co uznać będzie można jako czynnik wystarczający oraz jednocześnie korzystny dla rozwoju funkcji wymagających zarówno dobrej dostępności jak i zaciszości komunikacyjnej (np. funkcja turystyczna). Ważnym elementem infrastruktury drogowej są przeprawy mostowe przez rzekę Wartę, umożliwiające zarówno ruch tranzytowy (Rychłocice, Konopnica, Osjaków, Krzczów), jak i udostępniające wnętrze Wielkiego Łuku Warty (Toporów-Kamion, Przywóz-Ogroble, Załęczce Wielkie).

Transport kolejowy w Powiecie Wieluńskim ma natomiast znaczenie marginalne. Przez powiat przebiega jedna zelektryfikowana jednotorowa linia kolejowa Herby Nowe – Oleśnica (149 km) o niskich prędkościach rozkładowych, dająca połączenie z Górnym Śląskiem. W granicach Powiatu znajduje się pięć stacji osobowych PKP: Dzierżniki, Pątnów, Wieluń - miasto, Wieluń - Dąbrowa i Biała.

Pozytywne zmiany w infrastrukturze kolejowej mogą zajść w dalszej (nieokreślonej) perspektywie czasowej w przypadku realizacji programu Kolei Dużych Prędkości (KDP). Według „Projektu Y” jedna z linii miałaby przebiegać w pobliżu granic powiatów wieluńskiego i wierszowskiego. (Warszawa – Łódź – Wrocław). Przedsięwzięcie to przyczynić się powinno do istotnego skrócenia czasu podróży (na trasie Warszawa – Wrocław z 5 do 1,5 godziny) i poprawy komfortu podróżowania, jak również ograniczenia wzrostu zatłoczenia na drogach kołowych oraz wzrostu liczby wypadków i wszystkich innych kosztów zewnętrznych transportu, w tym zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego.

Infrastruktura elektroenergetyczna

Dostawy energii elektrycznej zapewniające bezpieczeństwo energetyczne gwarantuje dwutorowa linia przesyłowa wysokiego napięcia 400 kV relacji Ostrów Wielkopolski – Trębaczew/Rogowiec (wyprowadzająca moc z Elektrowni Bełchatów²⁰). W wieluńskiej stacji elektroenergetycznej zbiegają się dwie linie sieci rozdzielczych o napięciu 110 kV; linia o przebiegu południkowym (północ-południe) powiązana jest z linią przesyłową (400kV), poprowadzoną w kierunku Wrocławia przez powiaty w północnej części województwa opolskiego²¹. Istniejący system dystrybucyjny energii zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby Powiatu w tym zakresie.

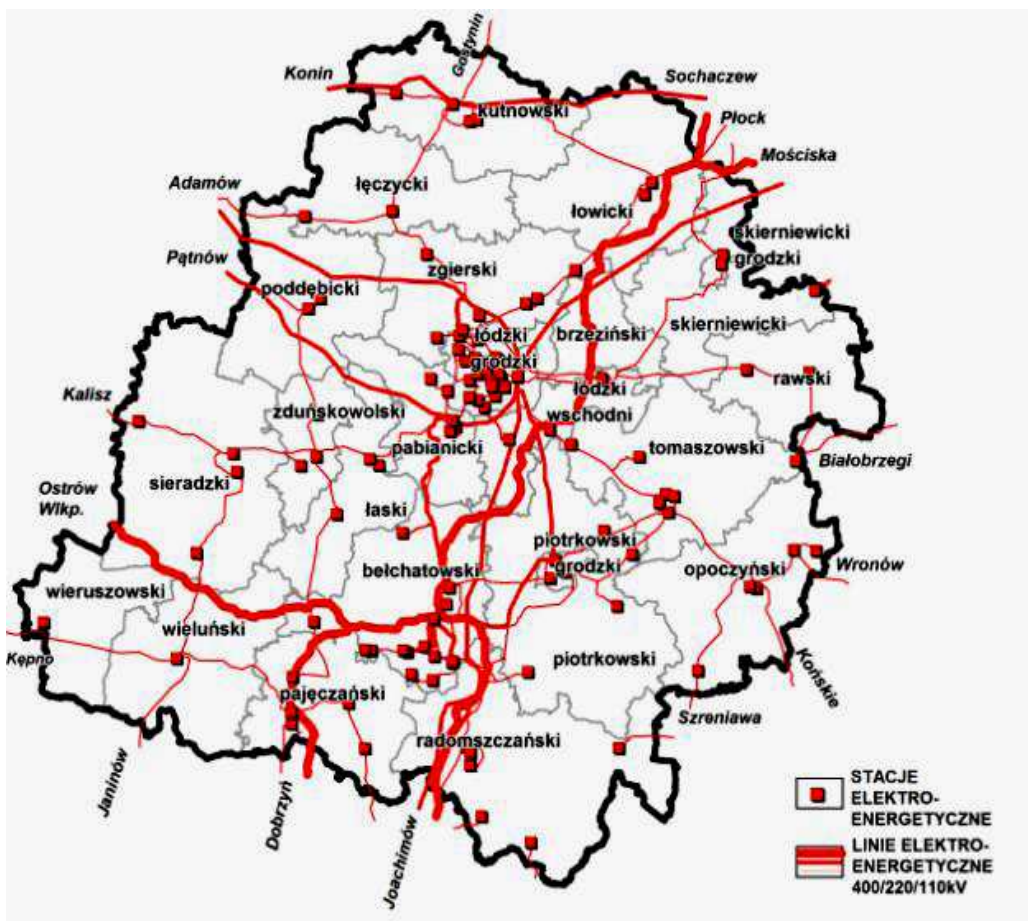
System wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach konwencjonalnych uzupełnia energia pozyskiwana z odnawialnych źródeł energii (OZE). Ze względu na właściwości gleb i duży udział terenów użytkowanych rolniczo, istnieją możliwości rozwoju w zakresie pozyskiwania

²⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrówek.

²¹ Plan_sieci_elektroenergetycznej_najwyzszych_napiec.gif, www.pse-operator.pl, dostęp: 15.07.2013r.

biomasy do produkcji energii elektrycznej. Dotyczy to w szczególności gmin zlokalizowanych w zachodniej i północnej części Powiatu. Dotychczas jednak w granicach Powiatu nie powstała żadna tego typu instalacja²². W strategii rozwoju województwa łódzkiego zaliczono Powiat Wieluński do powiatów o najbardziej korzystnych warunkach do wykorzystania energii z biomasy²³.

Rysunek 7. System elektroenergetyczny województwa łódzkiego w 2011 r.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódzkie 2020*, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 35.

Wykorzystanie potencjału dla rozwoju energetyki wiatrowej przyczyniło się do powstania kilkunastu elektrowni wiatrowych o łącznej mocy zainstalowanej 28,5 MW²⁴, co dało w 2012 r. Powiatowi Wieluńskiemu 4. miejsce w województwie łódzkim pod tym względem (po powiatach: radomszczańskim 45,7 MW, kutnowskim 38,5 MW i sieradzkim 38 MW).

²² <http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>, dostęp 05.08.2013.

²³ *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego. Łódzkie 2010. Sfera środowiskowo-infrastrukturalna. Infrastruktura techniczna*, Łódzkie 2020, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 720.

²⁴ <http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>, dostęp 05.08.201.

Infrastruktura gazownicza

W regionie łódzkim trwa budowa i modernizacja sieci gazowej wysokiego ciśnienia, co zapewni bezpieczeństwo i wzrost dostaw gazu²⁵. Do niedawna Powiat Wieluński wspólnie z powiatem brzezińskim i sąsiednim powiatem pajęczańskim zaliczany był do powiatów o fragmentarycznej sieci gazowej. W ostatnich latach powiat nadrabia zaległości w tej dziedzinie, trwa budowa i rozbudowa sieci gazowej wysokiego, jak i średniego ciśnienia. Długość sieci gazowej wysokiego ciśnienia wynosi obecnie 18 449 mb, w tym 13 697 mb w gminie Mokrsko oraz 4 752 mb w gminie Wieluń.

Gminy	Długość sieci gazowej średniego ciśnienia [mb]	Długość przyłączy gazowych średniego ciśnienia [mb]
Wieluń	59 740	5 295
Mokrsko	13 873	456
Wierzchlas	9 640	120
Osjaków	3 685	10
Czarnożyły	2 355	309
Ogółem	89 273	6 190

Tabela 15. Długość sieci gazowej średniego ciśnienia oraz przyłączy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EWE energia sp. z o.o., stan 12.11.2013 r.

W ostatnim czasie znacząco rozbudowano sieć gazową średniego ciśnienia, której długość jest niemal 5-krotnie większa niż długość sieci wysokiego ciśnienia i wynosi 89 273 mb. Do gmin o znaczącej długości sieci średniego ciśnienia należą gminy: Wieluń, Mokrsko, Wierzchlas. Wraz z rozbudową sieci gazowej średniego ciśnienia następuje sukcesywny przyrost długości przyłączy do instalacji tego typu w poszczególnych gminach. Największa aktywność w tej dziedzinie charakteryzuje gminy: Wieluń, Mokrsko oraz Czarnożyły (tabela 15).

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Powiat Wieluński należy do jednostek o najniższym poborze i zużyciu wody zarówno na potrzeby gospodarcze jak i ludności (pobór 4 406 dam³, zużycie 3 270 dam³)²⁶. Dominuje zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych, które oscyluje wokół poziomu 2 238 - 2 262 dam³. Infrastruktura wodociągowa w powiecie jest bardzo dobrze rozwinięta. Powiat Wieluński jest w czołówce powiatów regionu łódzkiego jeśli chodzi o korzystanie z sieci wodociągowej ludności na obszarach wiejskich (ponad 85%). W skali całego Powiatu z sieci wodociągowej korzysta ok. 91,5% ludności. Do gmin, które w największym stopniu zaspokajają potrzeby mieszkańców w tym zakresie należą: Wieluń, Wierzchlas, Czarnożyły, Pątnów; słabiej wypadają gminy: Osjaków i Ostrówek (nieco ponad 80%).

Przyrost w latach 2005-2011 ogólnej długości sieci kanalizacyjnej na poziomie ponad 100% jest pozytywnym wskaźnikiem poprawy warunków życia mieszkańców. Niepokojące są natomiast duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami, przy czym bardzo wyraźnie zaznacza się podział Powiatu Wieluńskiego na stosunkowo słabo wyposażoną część wschodnią i uprzywilejowaną pod tym względem tereny w części zachodniej i środkowej (tabela 16). Wyjątkiem jest tu gmina Biała (tylko 0,7 km sieci kanalizacyjnej). Jednym z czynników warunkujących takie właściwości rozwoju sieci kanalizacyjnej jest zróżnicowanie typów morfologicznych wsi w poszczególnych strefach Powiatu. W gminach zachodniej i środkowej części Powiatu występują głównie wsie o zwartej zabudowie i liniowym rozciągnięciu, natomiast

²⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódzkie 2020*, Zarząd Województwa Łódzkiego, s. 35.

²⁶ *Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2011 r.*, cz. II, s. 27. <http://www.wios.lodz.pl/docs/r12-ii-wody.pdf>, dostęp 05.08.2013.

w gminach na wschodzie Powiatu dominują wsie o zabudowie bardziej rozproszonej, gdzie budowa dłuższych odcinków sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadniona.

Jednostka terytorialna	Lata							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Powiat wieluński	121,8	131,5	153,4	161,7	170,3	202,5	219,6	226,8
Biała	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Czarnożyły	21,3	27,1	32,6	32,6	40,9	44,9	49,0	55,1
Konopnica	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	7,5	7,5	7,5
Mokrsko	4,2	4,9	5,4	8,7	8,7	13,6	14,4	15,0
Osjaków	11,9	12,2	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4
Ostrówek	5,0	5,0	5,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
Pątnów	0	0	0	0	0	0	0	0
Skomlin	6,4	8,7	10,6	10,6	10,6	16,4	16,4	16,4
Wieluń	66,8	67,2	81,0	84,9	85,2	100,9	107,0	107,5
Wieluń - miasto	46,1	46,5	51,4	55,3	55,6	57,5	63,5	63,8
Wieluń - obszar wiejski	20,7	20,7	29,6	29,6	29,6	43,4	43,5	43,7
Wierzchlas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,1	6,1

Tabela 16. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [w km]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

W rezultacie powyższych uwarunkowań, Powiat Wieluński zajmuje 5. miejsce, wśród powiatów województwa jeżeli chodzi o odsetek korzystających z sieci wodociągowej i 13. pozycję jeśli chodzi o odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (dane 2011 r., tabela 17)²⁷. Choć w ostatnich latach w Powiecie Wieluńskim nastąpił znaczny przyrost sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich (jeden z największych w regionie, ponad 90 km), wciąż widoczne są dysproporcje pomiędzy długością sieci wodociągowej a kanalizacyjnej.

Jednostka terytorialna	Lata						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Powiat wieluński	36,9	37,4	38,2	38,8	39,3	41,0	43,3
Biała	0,3	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Czarnożyły	29,4	32,6	37,5	37,5	44,3	44,5	46,9
Konopnica	11,4	12,4	12,9	13,6	14,1	15,5	17,7
Mokrsko	5,5	6,7	8,0	14,9	15,8	21,0	26,8
Osjaków	22,4	22,4	22,7	23,2	23,2	23,2	23,3
Ostrówek	7,7	7,8	7,8	8,5	8,8	8,8	9,4
Pątnów	0	0	0	0	0	0	0
Skomlin	18,1	22,4	27,1	27,1	27,1	34,5	41,1
Wieluń	75,2	75,2	75,8	75,8	75,9	77,9	80,2
Wieluń - miasto	90,0	90,0	90,4	90,4	90,5	90,6	91,0
Wieluń - obszar wiejski	33,1	33,1	34,7	34,9	35,4	42,8	50,9
Wierzchlas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2

Tabela 17. Ludność obsługiwana przez sieć kanalizacyjną (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

²⁷http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lodzkie/portrety_powiatow/powiat_WIELUNSKI.pdf, dostęp 13.08.2013.

W 2011 r. na obszarach wiejskich Powiatu Wieluńskiego z sieci kanalizacyjnej korzystało 22,2% ogółu ludności. Wskaźnik ten jest wyższy niż w województwie łódzkim (17,0%), natomiast znacznie odbiega od średniej krajowej, która wynosi 29,9%. Uzupełnienie sieci kanalizacji ściekowej w powiecie stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków, które są alternatywą w przypadku zabudowy rozproszonej. W ostatnich 5 latach ich liczba wyraźnie wzrosła. Zdecydowane zmiany nastąpiły w gminach: Konopnica, Ostrówek, Mokrsko, Pątnów (tabela 18). W samej gminie Wieluń aktualnie trwają prace polegające na zbieraniu deklaracji od mieszkańców dotyczących wyposażenia gospodarstw domowych w przydomowe oczyszczalnie.

Gmina	2008	2013
Biała	b.d	150
Czarnożyły	-	5
Konopnica	5*	ok. 200
Mokrsko	6	96
Osjaków	20	29
Ostrówek	0	228
Pątnów	0**	ok. 200
Skomlin	1	2
Wierzchlas	16	84

* W 2010 r. planowano wykonać ok.130 szt.

** W 2010 r. planowano wykonać ok.180 szt.

Tabela 18. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w gminach Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Wieluńskiego na lata 2010-2013 oraz materiałów pochodzących z gmin

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej spowodowała, iż odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ostatnich latach wzrósł o niemal 4 punkty procentowe, choć nie wszystkie gminy w powiecie posiadają oczyszczalnie ścieków. Diametralna poprawa sytuacji nastąpiła w przypadku gmin: Czarnożyły, Wieluń i Skomlin. W 2010 r. do użytku oddano oczyszczalnię biologiczną w gminie Konopnica, a w 2011 r. w gminie Ostrówek (tabela 20). W 2011 r. do użytku została oddana również mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Krzeczowie w gminie Wierzchlas.

Oprócz komunalnych oczyszczalni ścieków, w powiecie działają oczyszczalnie zlokalizowane przy zakładach przemysłowych np. Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu (mechaniczno-biologiczna), Zakłady Mięsne EUROMEAT Sp. z o.o. w Mokrsku (mechaniczno-biologiczna).

Jednostka terytorialna	Oczyszczalnie biologiczne			Oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
	szt.			szt.		
Powiat wieluński	3	4	5	4	4	4
Czarnożyły	1	1	1	0	0	0
Konopnica	1	2	2	0	0	0
Mokrsko	0	0	0	1	1	1
Osjaków	0	0	0	1	1	1
Ostrówek	0	0	1	1	1	1
Skomlin	1	1	1	0	0	0
Wieluń - miasto	0	0	0	1	1	1

Tabela 20. Oczyszczalnie ścieków w Powiecie Wieluńskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

Generalnie, mimo dostrzegalnej poprawy, wyposażenie gmin Powiatu w infrastrukturę gospodarki ściekowej nadal jest niewystarczające. W wielu gminach Powiatu nadal nierozwiązany jest problem gospodarki ściekowej oraz deficyty w infrastrukturze. W części gmin (Konopnica, Ostrówek, Osjaków, Mokrsko) widoczne są działania władz zmierzające do kompleksowego uregulowania kwestii gospodarki wodno-ściekowej poprzez rozwój i różnicowanie infrastruktury w tym zakresie (sieć kanalizacyjna oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków).

Gospodarka odpadami i zanieczyszczenia powietrza

Mimo, iż Powiat Wieluński należy do grupy powiatów o niskiej wartości zebranych odpadów zmieszanych, niepokojący jest stały wzrost ich ilości, głównie z gospodarstw domowych. Pomimo faktu, że roczna ilość odpadów na mieszkańca w powiecie jest niższa niż wartość zakładana w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami, w niektórych gminach wartość wzrosła niemal o 100% w przeciągu dwóch lat (Biała, Mokrsko, Wieluń, Wierzchnas). Spadek nastąpił jedynie w przypadku gminy Skomlin (tabela 21).

Wzrost liczby budynków mieszkalnych objętych zbiórką pozwala na uregulowanie gospodarki odpadami i dokładniejszą ich identyfikację. Nie zmienia to jednak faktu niekorzystnego trendu wzrostu ilości odpadów produkowanych przez mieszkańców Powiatu.

W 2010 r. w Powiecie Wieluńskim 16,2% odpadów zostało wysegregowanych z odpadów zmieszanych, przy średniej dla województwa 10,9%. Wyższy wskaźnik osiągnęło zaledwie 6 powiatów regionu łódzkiego²⁸ i sytuacja w tym zakresie ulega dalszej poprawie.

Powiat Wieluński znajduje się w wyznaczonym II Regionie Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK), na którego terenie nie ma zlokalizowanej Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK). Jedynie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Wieluniu – instalacja w Rudzie gm. Wieluń, zostało wyznaczone jako instalacja zastępcza, przewidziana do eksploatacji do czasu wybudowania RIPOK (MBP - instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów) w regionie II. Obecnie funkcję RIPOK pełni EKO-REGION Sp. z o.o. Bełchatów instalacja – Dylów A, gm. Pajęczno (powiat pajęczański).

²⁸ *Ochrona środowiska w województwie łódzkim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Łodzi, 2011.

Gmina	Zebrane odpady zmieszane ogółem (t)			Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca (kg)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Powiat wieluński	6342,59	8920,47	10111,73	53,4	84,8	95,0
Biała	152,94	203,43	259,65	16,5	25,7	37,4
Czarnożyły	247,50	328,05	359,91	40,1	51,3	59,4
Konopnica	328,51	341,89	371,34	38,3	46,0	58,8
Mokrsko	215,88	295,55	662,72	28,6	40,6	83,3
Osjaków	349,94	380,02	453,27	56,9	59,4	71,5
Ostrówek	237,20	300,23	329,61	34,2	44,1	51,6
Pątnów	310,21	405,13	462,56	32,1	39,8	49,2
Skomlin	78,20	72,00	70,00	12,8	11,8	11,7
Wieluń	4085,19	6179,59	6535,51	81,3	144,7	148,4
Wieluń - miasto	3457,76	5573,25	5745,08	86,2	174,5	173,6
Wieluń - obszar wiejski	627,43	606,34	790,43	67,7	62,1	79,5
Wierzchlas	337,02	414,58	607,16	37,3	48,1	70,0

Tabela 21. Produkcja odpadów przez mieszkańców w Powiecie Wieluńskim według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

Na terenie Powiatu Wieluńskiego działają dwa podmioty obsługujące składowiska odpadów: Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Wieluniu w Rudzie (gm. Wieluń) oraz Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych w Marężach w gminie Skomlin (tabela 22).

Rodzaj instalacji/usług	Podmioty świadczące usługi z zakresu gospodarki odpadami
Instalacje, w których odpady poddawane są procesom odzysku	<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Wieluniu sortownia w Rudzie, gm. Wieluń, sortownia odpadów zmieszanych (1 zmiana) o mocy przerobowej 39000 Mg/rok**
Kompostownie odpadów, w których zagospodarowane są odpady komunalne	<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Wieluniu w Rudzie, gm. Wieluń, kompostownia (kompostowanie tunelowe) o mocy przerobowej 8600 Mg/rok**
Czynne składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których unieszkodliwiane są odpady komunalne	<ul style="list-style-type: none"> Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych w Marężach (gm. Skomlin) o pojemności całkowitej 10 955 m³, gdzie wykorzystane jest 3 590 m³ składowisko odpadów w Rudzie (gm. Wieluń) o pojemności 511 350 m³, gdzie wykorzystane jest 405 000 m³. Gminne Składowisko Odpadów Komunalnych w Strobinie (gm. Konopnica) nie spełnia wymogów technicznych i zostało przeznaczone do likwidacji (2012 r.)
Podmioty zajmujące się odzyskiem i unieszkodliwianiem osadów ściekowych	<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorstwo Komunalne, ul. Zamenhofa 17, 98-300 Wieluń (kompostownia)
Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których unieszkodliwiane były osady ściekowe	<ul style="list-style-type: none"> Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych Skomlin Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Ruda Składowisko odpadów komunalnych dla gminy Konopnica (nie spełniało wymogów technicznych i zostało przeznaczone do likwidacji).

* stan na dzień 31.12.2011 r., dane dotyczące pojemności wg stanu na dzień 31.12.2010 r.

** stan na dzień 31.12.2012 r.

Tabela 22. Gospodarka odpadami w Powiecie Wieluńskim

Źródło: Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012, http://www.bip.lodzkie.pl/files/657/uchwaly/PGO+2012+-+wojewodztwo+lodzkie_zarząd_pdf.pdf, dostęp 03.09.2013.

Sytuacja jednak jest mało stabilna, co wynika z jednej strony z nowych przepisów prawnych w zakresie gospodarki odpadami i nową organizacją systemu oraz faktem, iż w 2016 r. kończy się pozwolenie zintegrowane dla składowiska w Rudzie, a składowisko w gminie Skomlin przewidziane jest do eksploatacji do 2020 r.

W Powiecie działa ponadto 5 stacji demontażu samochodów wycofanych z eksploatacji (4 w gm. Wieluń, 1 gm. Osjaków) oraz jeden punkt zbierania pojazdów (gm. Mokrsko). Liczba ta jest większa niż w innych powiatach województwa (np. 2 stacje w powiecie wieruszowskim i pajęczańskim, 1 stacja w powiecie radomszczańskim).

Istotnym problemem w zakresie gospodarki odpadami są dzikie wysypiska śmieci, niemniej jednak działania podejmowane w tym zakresie przyniosły efekty. Z 10 zidentyfikowanych w 2008 r. nielegalnych wysypisk, zostały jedynie 3 (gmina Osjaków, 2011 r.).

W harmonogramie zadań strategicznych w gospodarce odpadami na terenie woj. łódzkiego wskazano m.in. budowę składowiska odpadów niebezpiecznych dla wyrobów zawierających azbest w miejscowości Góry Młyńskie gm. Biała (wykonawca Przedsiębiorstwo Komunalne Eko-Biała, termin 2012-2020, koszt 1,5 mln PLN).

Zanieczyszczenia powietrza w Powiecie Wieluńskim pochodzą przede wszystkim ze źródeł punktowych i liniowych. Emisja punktowa głównych zanieczyszczeń w 2011r. wyniosła: SO₂– 308,1 Mg/a; NO₂– 119,0 Mg/a; CO – 135,7 Mg/a; pył – 154,5 Mg/a, co daje w sumie 717,3 Mg/a emisji rocznej (9. miejsce od końca wśród powiatów województwa łódzkiego), niewiele więcej w porównaniu z 2008 r. (693,6 Mg/a). Zanieczyszczenia te pochodzą głównie z zakładu Energetyka Ciepła Spółka z o. o. w Wieluniu (11. pozycja w województwie wśród zakładów emitujących najwięcej zanieczyszczeń w 2011 r. – emisja równoważna²⁹ oraz Spółdzielni Dostawców Mleka w Wieluniu (19. pozycja). Jeśli chodzi o zanieczyszczenia liniowe, największe strumienie zanieczyszczeń komunikacyjnych województwa łódzkiego pokrywają się z głównymi węzłami komunikacyjnymi miast. Tym samym niekorzystna sytuacja dotyczy również Wielunia (np. w 2011r. maksymalne stężenia średnioroczne NO₂ w Wieluniu (przy ul. Piłsudskiego) wyniosło 131,7% wartości dopuszczalnej Da=40µg/m³)³⁰. Emisja zanieczyszczeń gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dotyczy Wielunia i wynosi na poziomie 53575 t/rok, zanieczyszczeń pyłowych 85 t/rok (na 2012 r.).

Problemem trudno identyfikowanych zanieczyszczeń powietrza są zanieczyszczenia z lokalnych źródeł. Emisja powierzchniowa, pochodząca z niskich emitorów, odprowadzających gazowe produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni węglowych, szczególnie w sezonie grzewczym stanowi istotny problem dla całego Powiatu. Ze względu na sytuację ekonomiczną i potencjał inwestycyjny osób prywatnych, szansą na poprawę sytuacji jest wsparcie finansowe na realizację projektów instalacji proekologicznych (solary etc.).

²⁹ Źródła danych: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska i Urząd Marszałkowski w Łodzi.

³⁰ Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2011 r., cz. III, s.120. <http://www.wios.lodz.pl/docs/r12-iii-powietrze.pdf>, dostęp 05.08.2013.

I.1.5 Polityka przestrzenna gmin Powiatu Wieluńskiego

Siedem gmin Powiatu Wieluńskiego objęte jest planami miejscowymi, przy czym liczba planów i udział procentowy terenów objętych planem w poszczególnych gminach pozostają zróżnicowane. Pięć gmin Powiatu objęte jest planami miejscowymi w całości, natomiast w przypadku dwóch (Wieluń i Wierzchlas), poziom objęcia wynosi niewiele ponad 10% powierzchni gminy.

Gmina	Liczba planów miejscowych ogółem	Udział terenów objętych planami miejscowymi (w %)	łącznie pow. gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze (ha)
Biała	3	100	240
Czarnożyły	2	100	483
Konopnica	5	100	53
Mokrsko	2	100	55
Osjaków	5	100	31
Wieluń	22	14,4	120
Wierzchlas	15	13,1	498

Tabela 23. Polityka przestrzenna wybranych gmin Powiatu Wieluńskiego (stan na 2011r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

W latach 2009-2011 zasadnicze zmiany udziału powierzchni objętej planami zaobserwowano jedynie w przypadku gminy Wieluń, w której 6-krotnie zwiększyła się powierzchnia objęta planami miejscowymi, przy czym stanowią one zaledwie 14,4% powierzchni gminy. Charakterystyczna jest tendencja, iż znaczna liczba planów miejscowych nie ma przełożenia na powierzchnię nimi objętą (Wieluń, Wierzchlas).

Poprzez plany miejscowe wprowadza się zmiany form użytkowania terenu. Do gmin, które są liderami w tym działaniu należą Czarnożyły i Wierzchlas. W gminie Wierzchlas, w przypadku niemal 1/3 powierzchni terenów, dla których sporządzono plan, wprowadzał on zmiany sposobu ich użytkowania. Jednocześnie duża liczba wydawanych decyzji dotyczących budownictwa mieszkaniowego bądź rekreacyjnego świadczy zapewne o presji inwestycyjnej w tym kierunku.

Gminy	Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego			Decyzje o ustaleniu warunków zabudowy ogółem			Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Ostrówek	2	2	7	47	67	57	41	57	55
Pątnów	7	4	5	97	85	92	89	62	62
Skomlin	6	4	2	35	23	23	22	13	20
Wieluń	25	26	40	218	222	186	124	152	143
Wierzchlas	7	2	5	75	20	15	45	12	12

Tabela 24. Liczba wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o ustaleniu warunków zabudowy w gminach Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2013, www.stat.gov.pl.

Wieluń zdecydowanie przoduje w wydawanych decyzjach o ustaleniu warunków zabudowy w zakresie indywidualnych inwestycji budowlanych. Przy rozdrobnieniu planów miejscowych

świadczy to o rozwoju suburbanizacji na obszarach wiejskich. Należy zauważyć, że w przypadku gmin wiejskich w czołówce wydawanych decyzji jest gmina Pątnów, która nie posiada planu miejscowego (mimo iż w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zaplanowano sporządzenie planu dla całej gminy), a równie atrakcyjna przyrodniczo gmina Wierzchnas w znacznej mierze swoją politykę przestrzenną opiera na decyzjach administracyjnych, przy planach posiadanych zaledwie dla 13,1% powierzchni gminy. Z perspektywy ochrony walorów krajobrazowych Powiatu Wieluńskiego będących niezaprzeczalnym potencjałem tego terenu, dotychczasową politykę przestrzenną powyższych gmin należy ocenić jako niebezpieczną z punktu widzenia zapobiegania zjawisku nadmiernego rozpraszania zabudowy.

I.1.6 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze środowiskowej i przestrzennej

Powiat Wieluński wyróżnia się znacznym wewnętrznym zróżnicowaniem przestrzennym, a w konsekwencji również zróżnicowaniem funkcjonalnym. Wschodnią część obszaru zajmują **kompleksy leśne** porastające gleby o niewielkiej przydatności dla rozwoju rolnictwa. Charakteryzuje ją również **urozmaicona rzeźba terenu i budowa geologiczna** oraz **duża koncentracja form ochrony przyrody**. Przepływa tędy Warta, główna rzeka w tej części województwa łódzkiego, której **dolina** pod względem walorów krajobrazowych i z uwagi na występowanie licznych geostanowisk i stanowisk archeologicznych **zaliczana jest do najatrakcyjniejszych rejonów w skali Polski środkowej**. Cechy te predestynują wschodnią część Powiatu Wieluńskiego do rozwoju funkcji turystycznej, wypoczynkowej i rekreacyjnej, co zostało uwzględnione w Strategii województwa łódzkiego do roku 2020.

Środkowa i zachodnia część Powiatu Wieluńskiego cechują się natomiast mniej atrakcyjnym, choć urozmaiconym ukształtowaniem powierzchni, a także mniejszym stopniem zalęśnienia, co wraz z występowaniem lepszych gleb wpływa na rolnicze użytkowanie gruntów.

Rozwój infrastruktury technicznej i jej przestrzenne zróżnicowanie uwarunkowane są warunkami środowiska geograficznego, przeszłością historyczną, poziomem rozwoju gospodarczego i politykami realizowanymi na różnych szczeblach podziału administracyjnego, aktywnością władz lokalnych, aspiracjami mieszkańców etc. Znaczenie ma również położenie obszaru względem dużych aglomeracji miejskich i regionów koncentracji działalności gospodarczej w kraju.

Infrastrukturę komunikacyjną, pomimo położenia Powiatu Wieluńskiego poza głównymi polskimi i europejskimi korytarzami transportowymi, należy określić za dobrze rozwiniętą. Gęsta sieć dróg gminnych i powiatowych oraz drogi krajowe sprawiają, że Powiat Wieluński charakteryzuje się **dobrą dostępnością komunikacyjną zewnętrzną i wewnętrzną**, a **Wieluń jest jednym z najważniejszych regionalnych węzłów komunikacyjnych środkowej Polski**. Poprawy wymaga jednak jakość dróg. Wyzwaniem jest dalsza rozbudowa, ale i utrzymanie infrastruktury drogowej na poziomie oczekiwanym przez jej użytkowników. Pozytywnie należy ocenić infrastrukturę elektroenergetyczną. W tej kwestii duże znaczenie należy przypisać lokalizacji w pobliżu obszarów występowania głównych surowców energetycznych i produkcji energii elektrycznej. **Uzupełnienia wymaga natomiast infrastruktura służąca pozyskiwaniu energii ze źródeł odnawialnych**. Negatywne znaczenie dla rozwoju Powiatu Wieluńskiego ma niedostateczny rozwój sieci gazowej (mimo, iż zauważalne są zmiany w tym zakresie), podobnie jak infrastruktury kanalizacyjnej i dostępności do oczyszczalni ścieków (przede wszystkim we wschodniej części obszaru), choć w tym przypadku uzależnione jest to od charakteru wiejskiej sieci osadniczej. W związku z charakterem Powiatu, docelowym rozwiązaniem odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków sanitarnych z terenu gminy powinno być wybudowanie zbiorczych lokalnych układów sieciowych kanalizacji sanitarnej, indywidualnych oczyszczalni przydomowych oraz szczelnych atestowanych zbiorników bezodpływowych. Korzystniej powiat wieluński wypada pod względem rozwoju sieci wodociągowej, przy jednocześnie niskim poborze i zużyciu wody.

Niezbędne jest zatem **uregulowanie kwestii gospodarki ściekowej** oraz dopasowanie rozwiązań w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej do lokalnych warunków i charakteru zabudowy mieszkaniowej oraz dynamiki i charakteru zmian zagospodarowania przestrzeni (1) oraz stosowanie rozwiązań indywidualnie dostosowanych do rozpraszanej zabudowy siedliskowej i rekreacyjnej (2).

Pomimo pozytywnych przemian niezadawalająca jest sytuacja Powiatu i poszczególnych gmin w zakresie **gospodarki odpadami**. Wzrastająca liczba odpadów oraz niedostateczny stopień ich segregacji stanowią główny problem, który w niedalekiej przyszłości będzie miał konsekwencje dla budżetów gospodarstw domowych, jak i budżetów gmin (egzekucja opłat, likwidacja dzikich wysypisk etc.).

Z uwagi na **wysokie walory przyrodnicze**, wyzwaniem dla polityki przestrzennej gmin jest ochrona terenów najcenniejszych przed nadmierną presją inwestycyjną. Zasadna wydaje się kontrola procesów urbanizacyjnych oraz sporządzenie planów miejscowych dla obszarów o najwyższych walorach.

Mimo słabej jakości wód powierzchniowych oraz koncentracji zanieczyszczeń powietrza wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, warunki ekologiczne Powiatu na tle powiatów województwa są zdecydowanie lepsze. **Stan i jakość środowiska przyrodniczego przemawiają na korzyść Powiatu.**

I.2 Gospodarka i rynek pracy Powiatu Wieluńskiego

I.2.1 Poziom rozwoju gospodarczego i zamożności mieszkańców

W podziale terytorialnym Polski dla celów statystycznych, Powiat Wieluński stanowi część statystycznego podregionu sieradzkiego, notującego najniższy w województwie łódzkim poziom produktu regionalnego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca.³¹ Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2010 wyniósł on 26.061 zł, wobec średniej dla województwa 32.239 zł (oraz analogicznego wskaźnika dla Łodzi na poziomie 45.838 zł).

Podregion	2007	2008	2009	2010	Tempo wzrostu (2007 = 100)
Województwo łódzkie					
łódzki	26584	28629	29417	30706	115,5
m. Łódź	36817	40772	42677	45838	124,5
piotrkowski	26839	29338	32369	34706	129,3
skierniewicki	23303	24925	24910	26061	111,8
sieradzki	23000	24254	23098	23984	104,3

Tabela 25. Poziom rozwoju gospodarczego podregionu sieradzkiego na tle innych podregionów w latach 2007-2010 (PRB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w cenach bieżących)

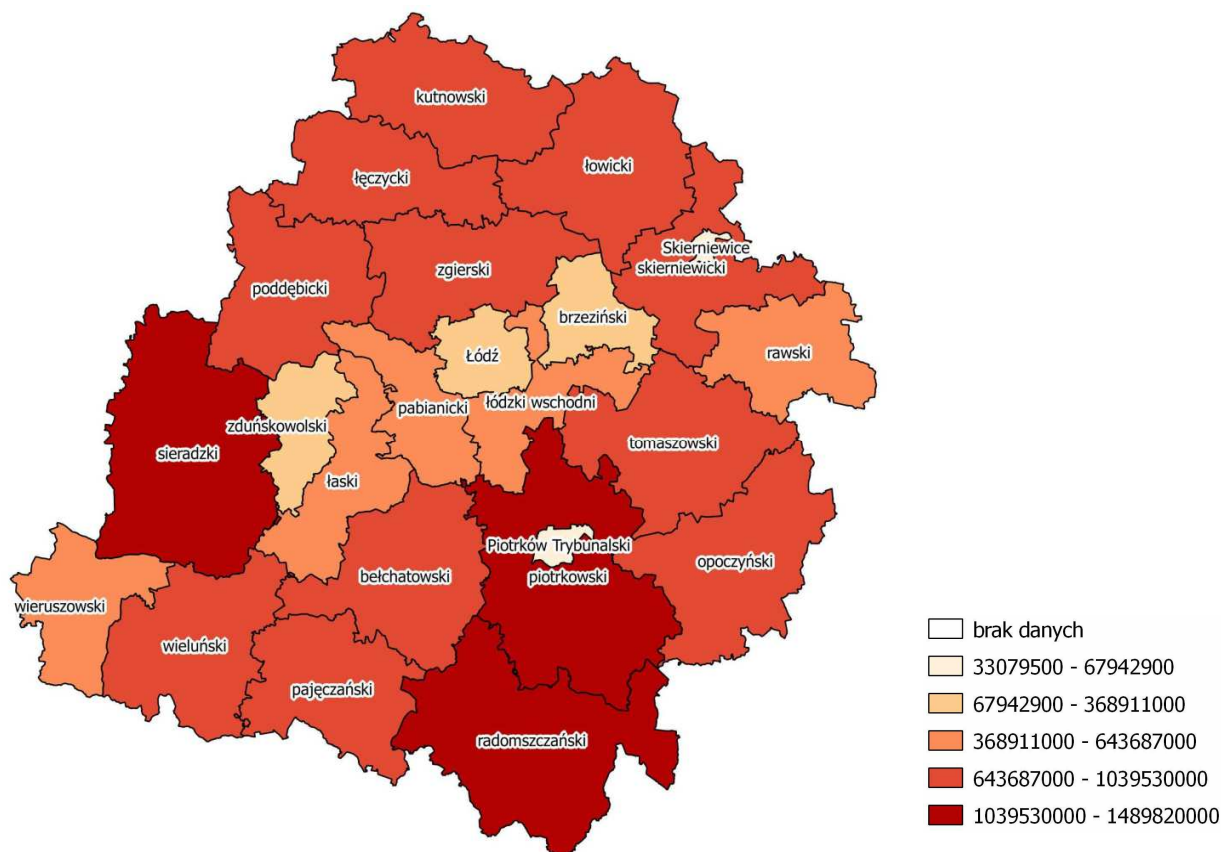
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Ponadto, Powiat Wieluński stanowi część województwa, która w latach 2007-2010 zanotowała najniższy poziom wzrostu produktu regionalnego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W okresie wspomnianych czterech lat wskaźnik ten wzrósł jedynie o 4,3%, wobec 17,8% wzrostu średnio dla całego województwa, oraz wzrostu na poziomie 24,5% w Łodzi i 29,9% w podregionie piotrkowskim.

Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu Powiat Wieluński zajmuje przeciętną pozycję wśród pozostałych powiatów województwa łódzkiego. Według danych GUS, w roku 2011 wartość tej produkcji wyniosła 1.442 mln złotych (8. miejsce wśród 24 powiatów w województwie). Notując w latach 2008-2011 wzrost wartości produkcji sprzedanej rzędu 21%, wobec średniej dla województwa 30% oraz ponad dwukrotnym wzroście notowanym przez powiat bełchatowski jako lidera pod tym względem, Powiat Wieluński zajął dość dobrą, 13. pozycję w rankingu równorzędnych jednostek terytorialnych.

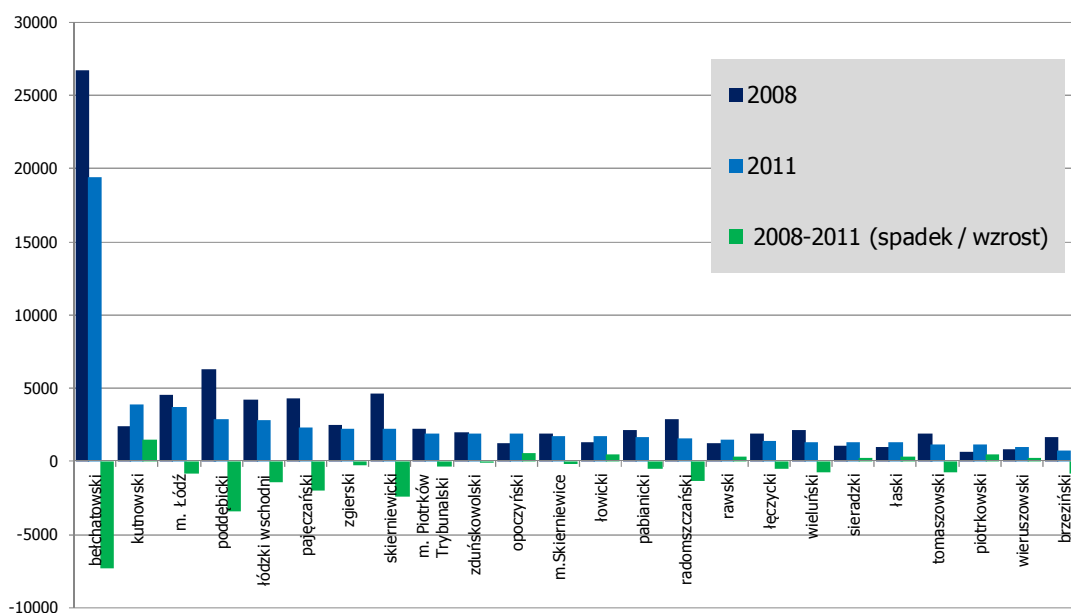
W odniesieniu do wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach, w roku 2011 powiat zajął 18. pozycję wśród wszystkich 24 powiatów łódzkiego (16.974 zł w stosunku do średniej w województwie 33.781 zł).

³¹ Z uwagi na brak sprawozdawczości statystycznej dotyczącej produktu krajowego brutto na poziomie powiatów, dane na temat PKB dotyczą większej jednostki podziału statystycznego Polski, jaką jest podregion (poziom NTS 3 wg nomenklatury obowiązującej dla całego terytorium Unii Europejskiej).

Rysunek 8. Produkcja sprzedana przemysłu według powiatów województwa łódzkiego w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 3. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2011

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Niekorzystna sytuacja występuje w odniesieniu do aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw działających w Powiecie Wieluńskim. W latach 2008-2011 w powiecie zanotowano bowiem 37% spadek poziomu nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy średnim spadku dla całego województwa rzędu 20,3%. Pod względem poziomu nakładów inwestycyjnych w wartościach bezwzględnych, w roku 2011 Powiat Wieluński zajmował w łódzkim miejsce 18. (1.352 zł przy średniej dla województwa 3.147 zł oraz rekordowych nakładach w bełchatowskim 19.434 zł).

Ponieważ intensyfikacja aktywności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych stanowi o zdolności do poprawy pozycji konkurencyjnej oraz innowacyjności, wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw z Powiatu Wieluńskiego w tym zakresie wydaje się kluczowym wyzwaniem. Dotyczy ono zarówno wzrostu ogólnego poziomu nakładów inwestycyjnych, jak i poprawy sytuacji w zakresie ich dynamiki.

Powiat Wieluński cechuje jeden z najniższych w województwie poziomów wynagrodzeń mieszkańców (tabela 26). W roku 2011 przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie wyniosło 2.576,71 zł wobec średniej w województwie łódzkim rzędu 2.923,43 zł. Co istotne, w latach 2008-2011 tempo wzrostu wynagrodzeń było także jednym z najniższych w województwie, bowiem wyniosło w analizowanym okresie 13,2% wobec średniej wojewódzkiej 17,3%. W konsekwencji, w roku 2011 Powiat Wieluński znajdował się w grupie powiatów, w których poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia był niższy od średniej krajowej o ok. 2,5%.

Powiaty	Ogółem			Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)		
	2008	2011	Tempo wzrostu	2008	2011	Tempo wzrostu
	zł	zł	2008 = 100	%	%	2008 = 100
bełchatowski	3745,53	4940,22	131,9	118,6	136,3	114,9
brzeziński	1992,51	2440,72	122,5	63,1	67,3	106,7
poddębicki	2717,44	3294,65	121,2	86,0	90,9	105,7
radomszczański	2182,42	2631,03	120,6	69,1	72,6	105,1
m. Skierniewice	2419,72	2916,61	120,5	76,6	80,5	105,1
łowicki	2386,89	2845,87	119,2	75,6	78,5	103,8
piotrkowski	2228,74	2651,98	119,0	70,6	73,2	103,7
rawski	2451,01	2908,69	118,7	77,6	80,2	103,4
kutnowski	2553,09	3027,99	118,6	80,8	83,5	103,3
tomaszowski	2386,32	2823,87	118,3	75,6	77,9	103,0
pajęczański	2620,17	3061,69	116,9	83,0	84,5	101,8
zgierski	2661,35	3100,15	116,5	84,3	85,5	101,4
łódzki wschodni	2303,11	2677,69	116,3	72,9	73,9	101,4
sieradzki	2492,09	2895,40	116,2	78,9	79,9	101,3
łaski	2216,28	2572,43	116,1	70,2	71,0	101,1
pabianicki	2430,88	2812,11	115,7	77,0	77,6	100,8
zduńskowolski	2411,23	2788,39	115,6	76,3	76,9	100,8
m. Piotrków Tryb.	2236,07	2577,18	115,3%	70,8	71,1	100,4
opoczyński	2494,48	2856,43	114,5%	79,0	78,8	99,7
łęczycki	2688,12	3071,35	114,3%	85,1	84,7	99,5
m. Łódź	3002,12	3427,06	114,2%	95,0	94,5	99,5
wieluński	2276,32	2576,71	113,2%	72,1	71,1	98,6
wieruszowski	2307,55	2538,28	110,0%	73,1	70,0	95,8
skierniewicki	2487,44	2725,69	109,6%	78,8	75,2	95,4

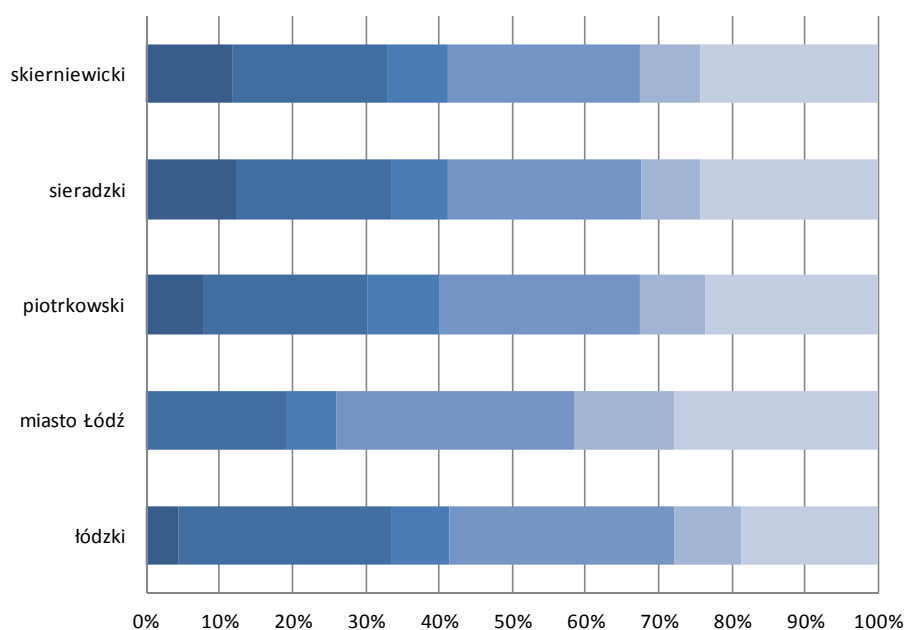
Tabela 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2011

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

I.2.2 Struktura sektorowa i kierunki specjalizacji gospodarczej

Powiat Wieluński stanowi części podregionu sieradzkiego, który cechuje stosunkowo równomierny udział poszczególnych sektorów gospodarki w wytworzeniu wartości dodanej. W roku 2010 w podregionie tym zanotowano porównywalny udział przemysłu, handlu i tradycyjnych usług w wytworzeniu dochodu (wykres 4). Połowę mniejszy, lecz wciąż istotny w skali całego województwa łódzkiego, był w roku 2010 udział rolnictwa w wytworzeniu wartości dodanej, natomiast udział budownictwa oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej wynosiły nieco ponad 700 mln zł.

	łódzki	miasto Łódź	piotrkowski	sieradzki	skierniewicki
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A) 2010 mln zł	434	31	1078	1154	979
przemysł (sekcje B, C, D, E) 2010 mln zł	2932	5433	3042	1981	1774
budownictwo (sekcja F) 2010 mln zł	780	1904	1331	715	683
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (sekcje G, H, I, J) 2010 mln zł	3075	9242	3751	2456	2185
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (sekcje K, L) 2010 mln zł	930	3896	1216	758	709
pozostałe usługi (sekcje M, N, O, P, Q, R, S, T) 2010 mln zł	1867	7938	3215	2269	2021

Wykres 4. Struktura wytworzenia wartości dodanej wg sekcji PKD w podregionach województwa łódzkiego w roku 2010

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

W odniesieniu do struktury zatrudnienia mieszkańców Powiatu Wieluńskiego wg sektorów gospodarki, także należy stwierdzić brak istotnych cech wyróżniających. Wieluński należy do

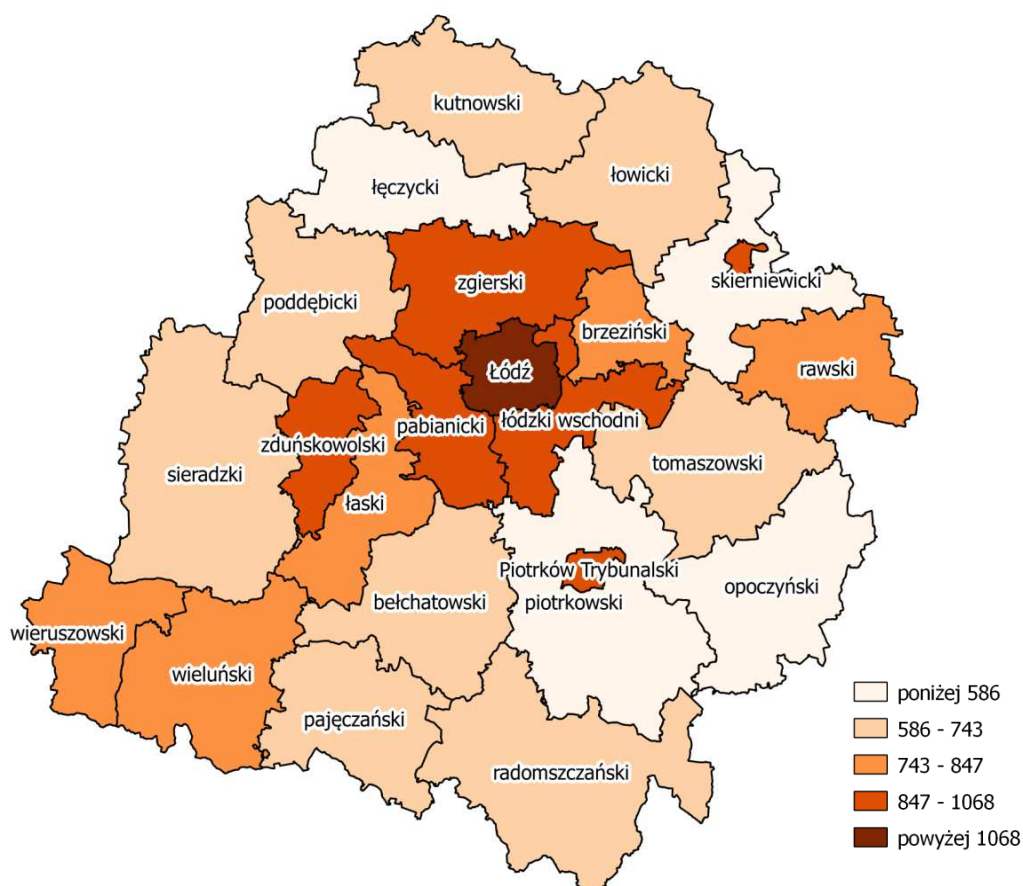
powiatów notujących nieco wyższy od przeciętnego udział pracujących w rolnictwie, zbliżony do średniej dla województwa udział pracujących w przemyśle i budownictwie oraz niższy od przeciętnego udział pracujących w usługach. Należy jednak zauważyć, iż dominuje liczba pracujących w usługach o charakterze nierynkowym (np. administracja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna), przy stosunkowo niewielkim poziomie zatrudnienia w usługach rynkowych (finanse, obsługa nieruchomości i firm).

Powiaty	Rolnictwo	Przemysł i budownictwo	Usługi
bełchatowski	16,3%	49,7%	34,0%
brzeziński	48,5%	17,3%	34,2%
kutnowski	29,8%	31,6%	38,6%
łaski	40,7%	26,5%	32,8%
łęczycki	56,5%	14,5%	29,0%
łowicki	52,5%	18,8%	28,8%
łódzki wschodni	23,0%	33,3%	43,6%
m. Łódź	1,0%	26,1%	72,9%
m. Piotrków Trybunalski	3,5%	33,4%	63,1%
m. Skierniewice	5,3%	35,5%	59,2%
opoczyński	45,7%	25,7%	28,6%
pabianicki	14,9%	43,8%	41,4%
pajęczański	53,6%	21,3%	25,1%
piotrkowski	60,1%	12,7%	27,1%
poddębicki	61,5%	16,1%	22,4%
radomszczański	32,1%	29,0%	38,9%
rawski	52,5%	16,3%	31,1%
sieradzki	49,4%	18,2%	32,4%
skierniewicki	70,8%	14,8%	14,4%
tomaszowski	30,7%	30,2%	39,1%
wieluński	42,6%	26,6%	30,8%
wieruszowski	36,7%	39,7%	23,6%
zduńskowolski	16,8%	46,2%	37,0%
zgierski	18,1%	36,6%	45,3%
Średnia dla woj. łódzkiego	35,4%	29,2%	35,4%

Tabela 27. Struktura zatrudnienia w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę działające na terenie Powiatu Wieluńskiego podmioty gospodarcze, ich aktywność na tle pozostałych graniczących z nim powiatów można określić jako stosunkowo wysoką. W roku 2012 w REGON zarejestrowane było ponad 6,4 tys. podmiotów gospodarczych, co stanowiło znacznie więcej niż w powiecie wieruszowskim czy pajęczańskim i porównywalne ze zlokalizowanym w województwie śląskim powiecie kłobuckim. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych była znacznie wyższa jedynie w bełchatowskim (to najlepiej rozwinięty gospodarczo powiat w województwie łódzkim) oraz sieradzkim (tabela 28).

Rysunek 9. Wskaźnik przedsiębiorczości w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Pomimo przeciętnej pozycji gospodarczej Powiatu Wieluńskiego na tle innych części województwa łódzkiego, jego mieszkańców cechuje dość wysoki poziom przedsiębiorczości, szczególnie jeśli wziąć pod uwagę jednostki terytorialne porównywalne z punktu widzenia potencjału ludnościowego i profilu gospodarczego. W roku 2011 w powiecie zanotowano liczbę 811 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tysięcy mieszkańców, co było porównywalne ze średnią dla wszystkich powiatów województwa łódzkiego (797). Wykluczając jednakże z analizy najprężniejsze jednostki terytorialne (Łódź wraz z powiatami z nią graniczącymi oraz miasta na prawach Powiatu), pozycję Powiatu Wieluńskiego można ocenić jako korzystną. Innymi słowy, w grupie powiatów porównywalnych ze względu na profil terytorialny oraz dynamikę rozwoju społeczno-gospodarczego, Wieluński należy za jeden z najbardziej przedsiębiorczych powiatów w województwie łódzkim.

Najwięcej zarejestrowanych w REGON podmiotów gospodarczych deklaruje działanie w tradycyjnych usługach (handel, naprawy, transport, noclegi i gastronomia, informacja i komunikacja), a w dalszej kolejności w usługach nierynkowych. Stosunkowo dużo podmiotów gospodarczych funkcjonuje także w przemyśle oraz w budownictwie (w obydwu przypadkach w 2012 roku było ich ponad 700).

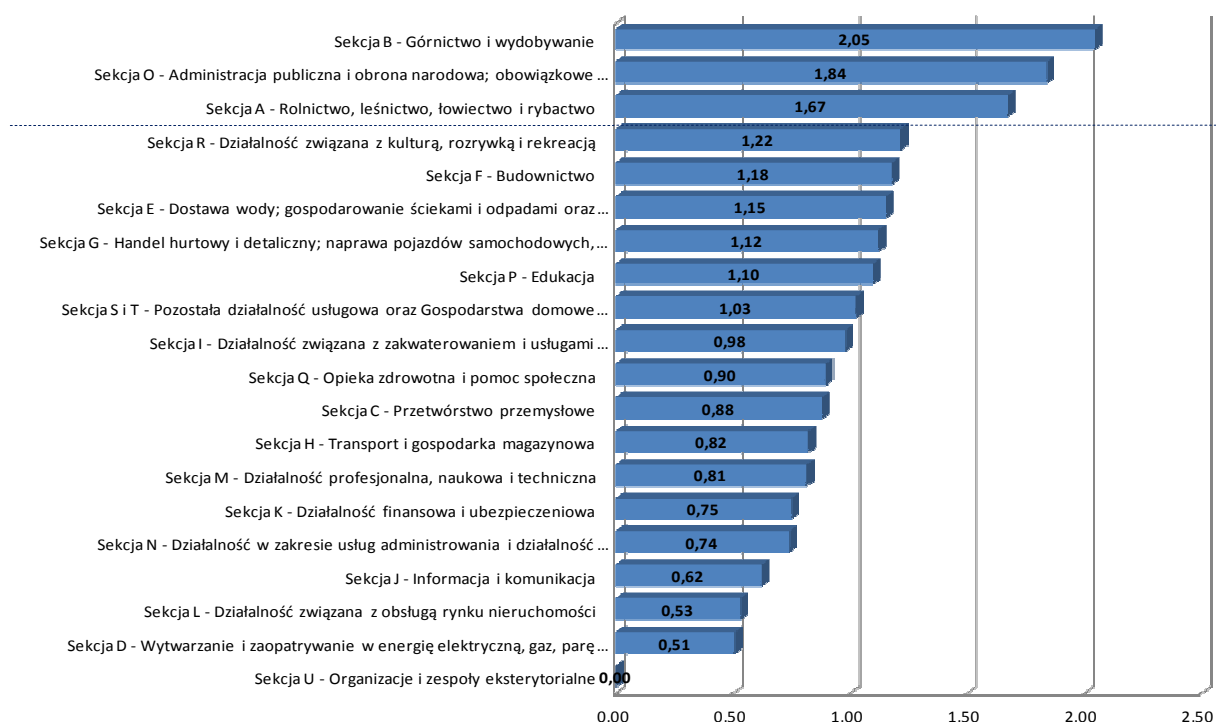
Powiaty	Rolnictwo	Przemysł	Budownictwo	Handel, naprawy, transport, noclegi i gastronomia, informacja i komunikacja	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe i pozostałe	RAZEM
	Sekcje PKD 2007						
	A	B, C, D, E	F	G, H, I, J	K, L	M, N, O, P, Q, R, S, T	RAZEM
	Województwo łódzkie						
wieruszowski	106	499	429	1463	96	834	3427
pajęczański	113	567	419	1595	96	865	3655
wieluński	218	733	791	2696	277	1733	6448
sieradzki	264	1022	1086	3272	442	2501	8587
bełchatowski	112	898	1050	3447	616	2554	8677
	Województwo śląskie						
kłobucki	332	1226	997	2604	295	1399	6853
	Województwo opolskie						
oleski	440	693	694	1875	268	1395	5365

Tabela 28. Jednostki wpisane do rejestru REGON w Powiecie Wieluńskim i powiatach sąsiednich wg sekcji PKD 2007 (stan na rok 2012)

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Statystyczną identyfikację specjalizacji gospodarczej jednostek terytorialnych umożliwia tzw. metoda współczynnika lokalizacji.³² Wartości współczynnika LQ wyższe niż 1 wskazują, że udział podmiotów gospodarczych w danej dziedzinie gospodarki jest w powiecie wyższy niż przeciętnie w całym województwie łódzkim. Wartość LQ powyżej 1,5 interpretuje się zazwyczaj jako rzeczywistą specjalizację. W przypadku Powiatu Wieluńskiego, trzy sekcje polskiej klasyfikacji działalności (górnictwo i wydobywanie, administracja publiczna oraz rolnictwo), zanotowały poziom współczynnika pozwalający na wskazanie potencjalnych obszarów specjalizacji.

³² Metoda ta umożliwia określenie poziomu specjalizacji a oblicza się za pomocą tzw. współczynnika LQ Florence'a (Isserman, A. M. 1977. *The Location Quotient Approach for Estimating Regional Economic Impacts*. "Journal of the American Institute of Planners" 43: 33-41; McCann, Ph. 2001. *Urban and Regional Economics*, Oxford: Oxford University Press, s. 144-146; Zeliaś A., red., 1991. *Ekonometria przestrzenna*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, s. 37). Współczynnik obliczono wg wzoru: $LQ = (R_{ip}/R_p) / LQ = (R_{iw}/R_w)_i$, gdzie R_{ip} – liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w sekcji i w powiecie p ; R_p – całkowita liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w powiecie p ; R_{iw} – liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w sekcji i w województwie łódzkim; R_w – całkowita liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w województwie łódzkim.

Wykres 5. Wartości współczynnika specjalizacji LQ dla Powiatu Wieluńskiego na tle województwa łódzkiego w roku 2011 – identyfikacja potencjalnych obszarów specjalizacji gospodarczej

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Z uwagi na istotny, ale niski charakter sektora górnictwo-wydobywczego³³ (pomimo wysokiej wartości współczynnika lokalizacji, w powiecie w 2012 roku funkcjonowało 16 podmiotów tego sektora gospodarki), potencjał gospodarczy odzwierciedlony jest przede wszystkim w rolnictwie oraz niektórych typach usług (wykres 5).³⁴

Tę samą metodę zastosowano dla identyfikacji specjalizacji gospodarczej gmin w Powiecie Wieluńskim.³⁵ W efekcie przeprowadzonej analizy uzyskano obraz statystycznej specjalizacji gospodarczej gmin Powiatu Wieluńskiego, ze wskazaniem na następujące obszary (rysunek 10):

- rolnictwo (m. in. Konopnica, Osjaków, Pątnów, Skomlin, Wierzchlas),

³³ Większość podmiotów gospodarczych zajmujących się wydobyciem materiałów na potrzeby budownictwa funkcjonuje w powiecie w związku z toczącą się obecnie budową drogi szybkiego ruchu S8. Zakończenie jej budowy w powiecie skutkować będzie zamknięciem eksploatowanych obecnie w powiecie złóż.

³⁴ Należy jednak zauważyć, że na terenie Powiatu istnieje i *de facto* jest wykorzystywany potencjał na rzecz rozwoju sektora wydobywczego. Wynika on z występowania w Wieluńskim piasków i żwirów (gminy Ostrówek, Pątnów, Wierzchlas), surowców ilastych do produkcji cementu i kruszywa oraz wapieni w gminie Wieluń oraz surowców ilastych wykorzystywanych w ceramice budowlanej (gminy Mokrsko i Skomlin) (Zarząd Województwa Łódzkiego, *Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2007-2020. Diagnoza Strategiczna. Sfera środowiskowo-infrastrukturalna*, Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź, sierpień 2010, s. 547). Jednakże, udokumentowane zasoby kwalifikują je wyłącznie do gospodarczego pozyskiwania na potrzeby lokalne (por. rozdział I.1.2).

³⁵ Współczynnik LQ obliczono według następującej specyfikacji: $LQ = (R_{ig}/R_g) / LQ = (R_{ip}/R_p)$, gdzie: R_{ig} – liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w sekcji i w gminie r ; R_g – całkowita liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w gminie r ; R_{ip} – liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w sekcji i w Powiecie Wieluńskim; R_p – całkowita liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2011 w Powiecie Wieluńskim.

- sektor publiczny i sektor użyteczności publicznej (administracja publiczna, gospodarka wodno-ściekowa, zaopatrywanie w energię elektryczną, opieka zdrowotna – gminy Biała, Czarnożyły, Mokrsko, Ostrówek, Pątnów, Skomlin, miasto Wieluń),
- działalność związana z obsługą ruchu turystycznego (m. in. Osjaków, Ostrówek),
- górnictwo i wydobywanie – działalność związana przede wszystkim z eksploatacją złóż surowców ilastych, piasków i żwirów.

Dane za rok 2012.

Rysunek 10. Statystyczna specjalizacja gospodarcza gmin Powiatu Wieluńskiego (wg liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Generalnie, mapa specjalizacji gospodarczej Powiatu Wieluńskiego prezentuje jego profil gospodarczy przede wszystkim w kierunku rolnictwa oraz tradycyjnych gałęzi gospodarki. Niezbyt korzystny jest natomiast fakt, że w wielu gminach w strukturze podmiotów zarejestrowanych w REGON dominują podmioty sektora publicznego. Niewielką specjalizację w kierunku nowoczesnych usług (obsługa rynku nieruchomości i firm), dostrzega się głównie w stolicy Powiatu – Wieluniu.

Dość ważną rolę w budowaniu wizerunku gospodarczego Powiatu Wieluńskiego mają działające (i zakorzenione) w nim kluczowe podmioty gospodarcze. Do najbardziej

rozpoznawalnych przedsiębiorstw w powiecie należą, m. in. producent naczep samochodowych „Wielton” S. A. (Wieluń), wieluński producent świec „Korona” S. A., Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu czy producent rowerów „Rowery Zasada Group”, także zlokalizowany w stolicy Powiatu. Poza Wieluniem warto wymienić takie przedsiębiorstwa, jak działające w branży odlewniczej przedsiębiorstwa „Silum”, „Silbike”, czy „Siltool” z gminy Czarnożyły oraz podmioty gospodarcze zajmujące się przetwórstwem spożywczym, m. in. Zakłady Przetwórstwa Mięsnego Henryk Kania S. A. z gminy Mokrsko, czy Grupę Producentów Owoców „Witamina” sp. z o.o. z Białej Rządowej koło Wielunia.

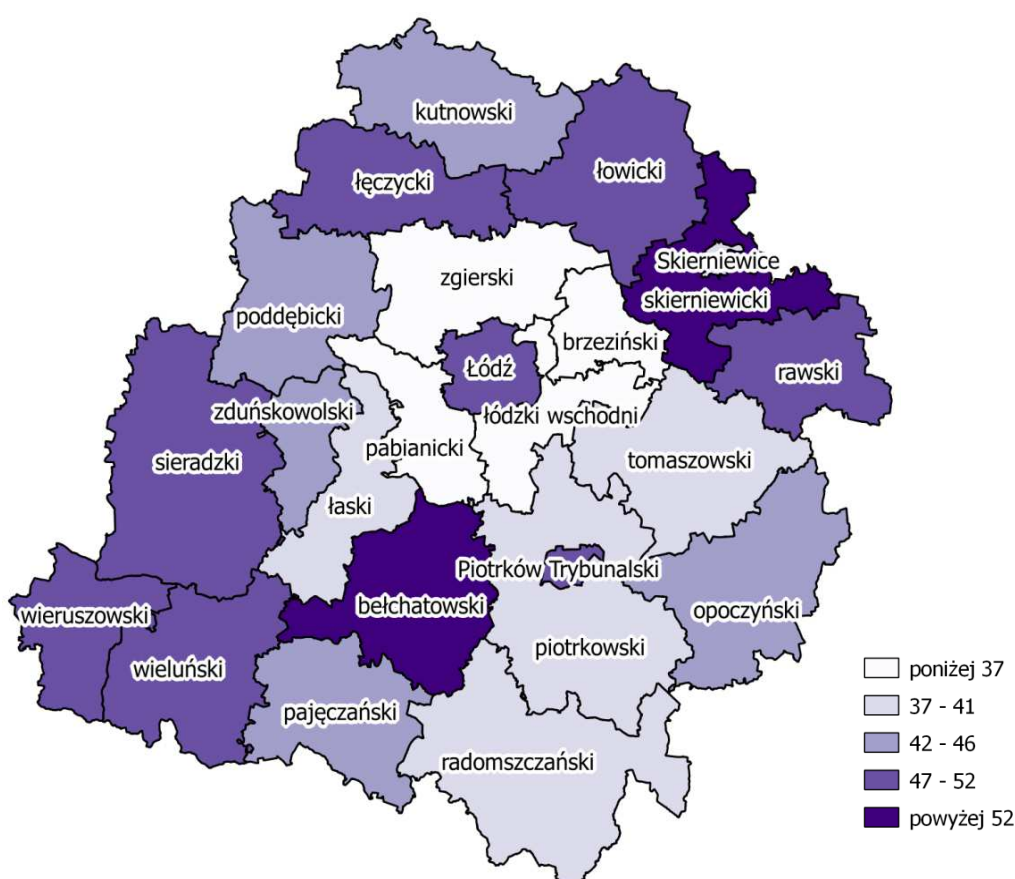
Zakres aktywności rynkowej wymienionych podmiotów pozostaje przede wszystkim lokalny lub ponadregionalny (poza „Wieltonem”, „Koroną”, ZPM Henryk Kania oraz przedsiębiorstwem „Rowery Zasada Group”, których aktywność dotyczy rynku krajowego, a nawet międzynarodowego), a ich pozycję gospodarczą oraz liczebność określić można w skali kraju jako przeciętną. Należy jednak zauważyć, że wymienione przedsiębiorstwa pozostają stosunkowo silnie zakorzenione w lokalnych relacjach gospodarczych, angażują się aktywnie w rozwój lokalnych społeczności, a w swoich strategiach biznesowych nie przewidują w długiej perspektywie zmiany miejsca lokalizacji działalności gospodarczej.

Do intensyfikacji działalności gospodarczej w przyszłości może przyczynić się planowana lokalizacja w powiecie podstrefy „Wieluń” Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Jej uruchomienie jednak, podobnie jak stworzenie innej formy obszaru dedykowanego intensywnej aktywności inwestycyjnej, pozostaje obecnie jeszcze w sferze niesprecyzowanych planów.

I.2.3 Rynek pracy

Liczba osób pracujących w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym pozwala stawiać Powiat Wieluński wśród jednostek terytorialnych na jednej z najlepszych pozycji w województwie. Według danych za rok 2011, liczba osób pracujących przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła w powiecie 51 osób, co stawiało go na 3. miejscu w województwie (za powiatem bełchatowskim oraz skierniewickim, na równi z miastem Piotrków Trybunalski). Dla porównania, wskaźnik ten w regionie w roku 2011 osiągnął średnią 45 osób, natomiast w stolicy województwa wyniósł 50 osób. Najniższą wartość tego wskaźnika (poniżej 30 osób pracujących przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym), zanotowano natomiast w brzezińskim, łódzkim wschodnim, zgierskim oraz pabianickim.

Rysunek 11. Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Na tle wszystkich powiatów województwa łódzkiego, stopa bezrobocia w Powiecie Wieluńskim pozostaje niższa niż w większości z nich. W roku 2012, wyniosła ona 12,3%, wobec średniej w regionie 14,3%. Zanotowany w powiecie w latach 2008-2012 wzrost stopy bezrobocia (spowodowany w istotnym stopniu ogólnym pogorszeniem się koniunktury gospodarczej w kraju i za granicą), wyniósł ok. 152% - nieco mniej niż średnio w całym regionie łódzkim.

W roku 2012 w Powiecie Wieluńskim zarejestrowane były 4232 osoby bezrobotne. W stosunku do roku 2008 stanowiło to ponad 42%-owy wzrost bezrobocia. Najwięcej osób

bezrobotnych zarejestrowano przy tym w gminie Wieluń (1925 osób bezrobotnych w roku 2012), a najmniej (181) w gminie Skomlin (tabela 30).

Powiaty	2008	2012	Tempo wzrostu
	%	%	2008 = 100
zgierski	13,1	18,6	142,0
tomaszowski	13,7	18,3	133,6
łaski	11,0	18,2	165,5
pabianicki	10,0	17,4	174,0
kutnowski	13,9	17,4	125,2
opoczyński	12,7	17,0	133,9
radomszczański	12,3	16,9	137,4
brzeziński	10,7	16,1	150,5
poddębicki	8,8	15,6	177,3
łęczycki	10,5	15,2	144,8
zduńskowolski	9,9	15,1	152,5
pajęczański	10,1	14,5	143,6
piotrkowski	7,8	13,7	175,6
sieradzki	11,3	13,5	119,5
bełchatowski	8,3	12,9	155,4
m. Piotrków Trybunalski	7,8	12,7	162,8
łódzki wschodni	6,8	12,6	185,3
wieluński	8,1	12,3	151,9
m. Skierniewice	6,5	12,3	189,2
m. Łódź	6,8	12,1	177,9
wieruszowski	9,4	11,5	122,3
łowicki	8,0	10,8	135,0
rawski	6,5	9,2	141,5
skierniewicki	5,0	9,1	182,0
Średnia dla woj. łódzkiego	9,5	14,3	153,3

Tabela 29. Poziom bezrobocie w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat Wieluński cechuje zatem niższy poziom bezrobocia od wartości średniej notowanej dla województwa łódzkiego (tabela 29). Podobną sytuację można zaobserwować również w poszczególnych gminach Powiatu Wieluńskiego. W 2012 roku najniższym poziomem bezrobocia cechowały się gminy: Biała (7,5%), Pątnów (7,8%) i Mokrsko (7,9%). Natomiast wskaźnik ten najwyższy był w gminach Wieluń (9,2%) i Wierzchnas (9,3%).

Problemem rynku pracy Powiatu Wieluńskiego pozostaje natomiast fakt, że na tle województwa łódzkiego oraz Polski cechuje go stosunkowo duży udział osób bezrobotnych wśród młodych. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy jest między innymi wysoki udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród ogółu bezrobotnych (wykres 6).

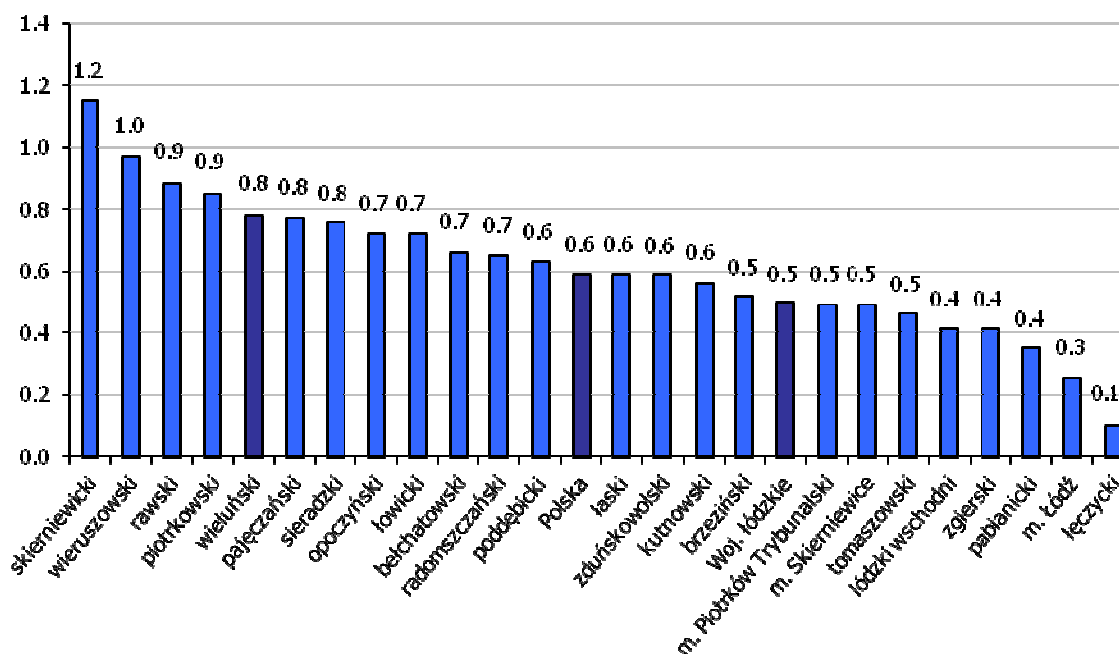

Gmina	Liczba osób		Tempo wzrostu
	2008	2012	2008 = 100
Biała	169	259	153,3
Czarnożyły	141	234	166,0
Konopnica	158	205	129,7
Mokrsko	187	264	141,2
Osjaków	189	246	130,2
Ostrówek	165	231	140,0
Pątnów	224	309	137,9
Skomlin	108	181	167,6
Wieluń	1353	1925	142,3
Wierzchlas	269	378	140,5
RAZEM	2953	4232	142,8

Tabela 30. Poziom bezrobocia w gminach Powiatu Wieluńskiego w roku 2008 i 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Duży odsetek absolwentów wśród bezrobotnych (w roku 2012 wynoszący 7,8% w stosunku do średniej w województwie 5,0% oraz średniej dla Polski 5,9%), stanowi sygnał o niskiej atrakcyjności lokalnego rynku pracy dla młodych. Sytuacja ta stanowi niewątpliwie jedną z istotnych przyczyn odpływu młodej wykształconej ludności z Powiatu.

Wykres 6. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych w roku 2012 na tle powiatów województwa łódzkiego i Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat Wieluński cechuje ponadto dość niekorzystna sytuacja z punktu widzenia zjawiska długotrwałego bezrobocia. W roku 2012 udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż rok wyniósł 38,6%, wobec średniej dla województwa oraz dla Polski ok. 29%. Sytuacja ta jest

w Powiecie Wieluńskim wciąż lepsza niż w wielu innych powiatach województwa, jednak niepokoić może fakt, że w latach 2008-2012 udział osób długotrwale bezrobotnych systematycznie wzrastał. Nieco lepiej sytuacja wygląda w odniesieniu do liczby bezrobotnych w wieku przedemerytalnym, gdzie udział osób w wieku 55-64 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok był porównywalny ze średnią dla województwa i niewiele wyższy od średniej krajowej. Niemniej jednak, zjawisko bezrobocia długotrwałego oraz bezrobocia w grupach osób najbardziej nim zagrożonych (absolwentów, osób w wieku przedemerytalnym), traktować należy jako jedno z istotnych wyzwań dla gospodarki Powiatu.

Powiat	Bezrobotni pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok			Bezrobotni w wieku 55-64 pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok		
	2008	2010	2012	2008	2010	2012
	%	%	%	%	%	%
łódzki wschodni	30,2	20,7	27,0	55,0	43,7	36,3
pabianicki	25,4	29,0	38,7	40,3	48,5	45,9
zgierski	35,3	29,4	38,9	56,1	47,2	50,2
brzeziński	35,6	32,7	38,3	56,9	41,9	50,0
m. Łódź	28,8	30,0	39,1	48,3	44,2	49,9
bełchatowski	35,0	32,5	38,5	55,0	54,7	40,2
opoczyński	41,2	31,5	34,3	58,2	34,2	38,3
piotrkowski	29,4	26,9	35,4	46,3	45,0	47,5
radomszczański	46,6	36,0	41,0	63,4	47,6	48,8
tomaszowski	32,2	27,2	29,1	54,5	41,4	39,6
m. Piotrków Trybunalski	26,9	27,4	34,5	52,3	43,7	47,4
łaski	33,1	38,6	44,7	53,1	61,4	57,5
pajęczański	33,9	31,5	32,5	44,5	40,5	41,3
poddębicki	29,0	26,7	38,8	45,2	46,1	51,6
sieradzki	41,0	24,6	37,9	56,5	40,2	47,7
wieluński	34,8	32,5	38,6	53,6	46,5	48,8
wieruszowski	29,6	30,9	32,7	51,4	46,9	47,2
zduńskowolski	29,4	22,7	36,5	47,4	39,2	46,5
kutnowski	35,3	33,5	40,2	53,8	46,9	47,4
łęczycki	34,9	32,7	39,9	60,2	50,0	50,3
łowicki	36,4	27,8	30,4	59,8	51,8	47,5
rawski	33,2	25,5	26,2	56,9	43,4	35,3
skierniewicki	25,9	20,5	25,4	52,9	42,4	46,7
m. Skierniewice	28,0	23,8	30,5	51,1	42,6	42,5
Woj. łódzkie	33,3	29,7	37,0	52,0	45,3	47,4
Polska	34,0	29,1	35,4	52,1	43,0	46,0

Tabela 31. Bezrobocie długotrwale w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2012

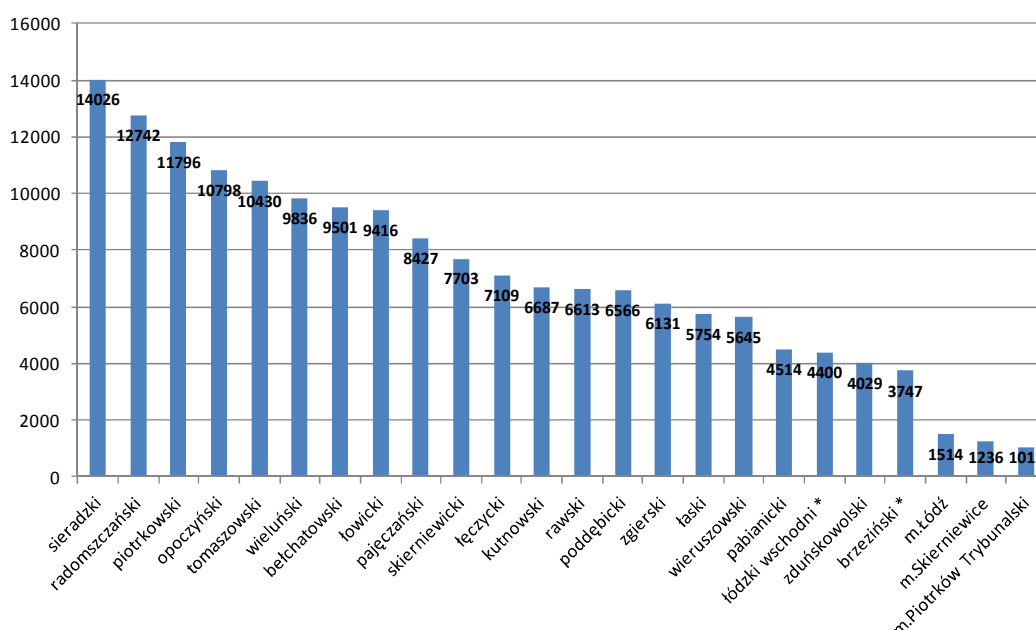
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

I.2.4 Rolnictwo

- W zakresie specjalizacji rolniczych Powiatu Wieluńskiego wskazać należy przede wszystkim:
- produkcję mleka (której głównym odbiorcą i przetwórcą jest rozpoznawalna w skali ponadregionalnej Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu),
 - produkcję trzody chlewnej – przede wszystkim w Mokrsku, cechującym się najwyższym jej pogłowiem oraz lokalizacją kilku czołowych zakładów przetwórstwa mięsa wieprzowego, a także w mniejszym stopniu:
 - uprawę ziemniaków, ukierunkowaną na rynki zbytu przede wszystkim w województwie śląskim,
 - uprawę chrzanu jako wyłaniającą się specjalizację, rozwijaną przez nowo powstałą grupę producencką,
 - szkółkarstwo sadzonek (truskawki, rośliny ozdobne),
 - uprawę warzyw (kapusta, buraki) i owoców (w szczególności specjalizacja gminy Biała w produkcji jabłek, wraz z działającą tu grupą producencką).

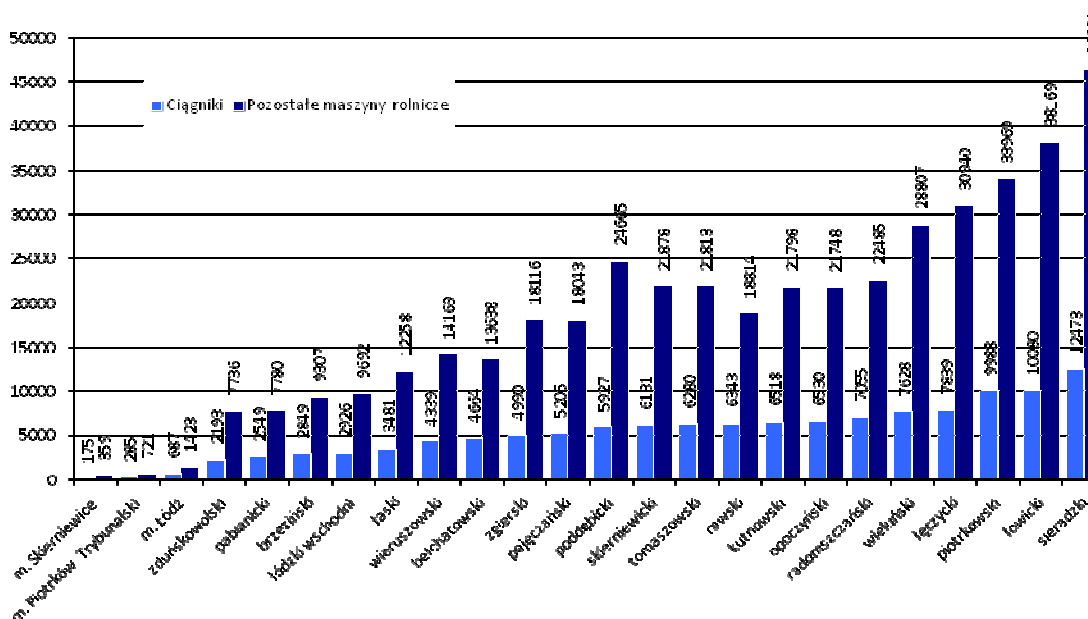
Innymi słowy, jednym z potencjalnych kierunków specjalizacji gospodarczej Powiatu – z uwagi na dobrą jakość gleb w większości gmin oraz rozwiniętą przedsiębiorczość – może stanowić także nowoczesne rolnictwo. Warto zauważyć, że w roku 2010 Powiat zajmował wysokie, 6. miejsce pod względem liczby gospodarstw rolnych w województwie łódzkim.

Wykres 7. Liczba gospodarstw rolnych w powiatach województwa łódzkiego w roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

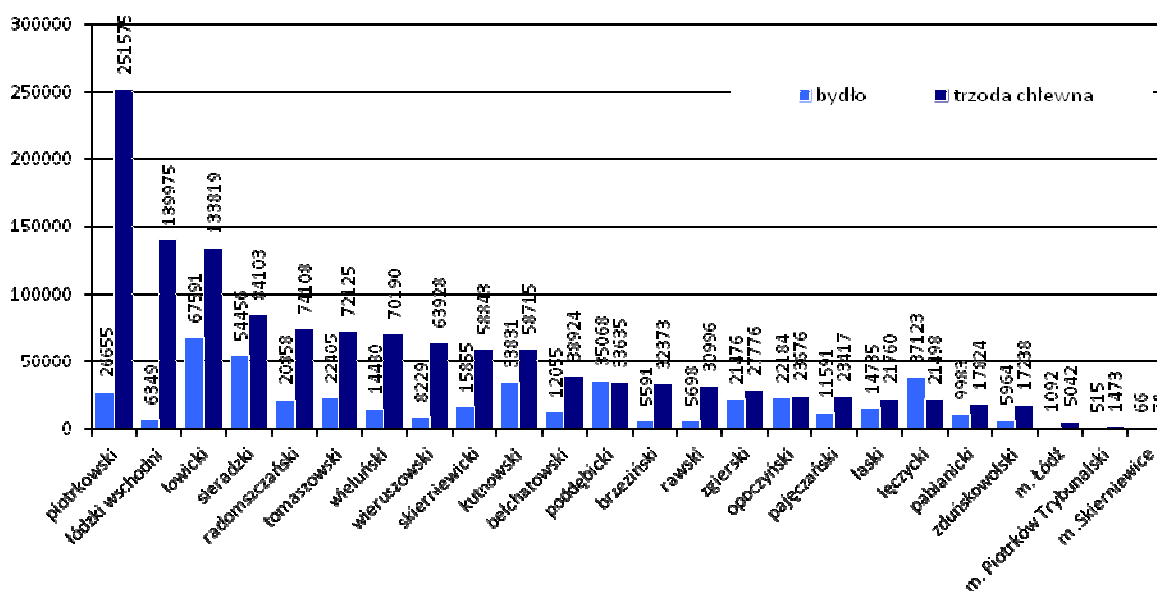
Szansą dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa może być przy tym jego stosunkowo wysoki poziom mechanizacji na tle regionu. Powiat Wieluński zajmuje bowiem jedną z najwyższych pozycji pod względem liczby maszyn rolniczych oraz liczby ciągników w województwie łódzkim.

Wykres 8. Poziom mechanizacji rolnictwa wg powiatów województwa łódzkiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego GUS 2011.

Dane pochodzące z Powszechnego Spisu Rolnego GUS z roku 2011 wskazują, że pod względem pogłowia bydła oraz sztuk drobiu Powiat Wieluński zajmuje w skali województwa niską pozycję, natomiast pod względem pogłowia trzody chlewnej pozycję przeciętną.

Wykres 9. Pogłowia bydła trzody chlewnej wg powiatów województwa łódzkiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego GUS 2011.

Analiza danych na temat pogłowia zwierząt w Powiecie Wieluńskim prowadzi do wniosku, że jego specjalizacja w kierunku produkcji mięsnej na obecnym etapie rozwoju rolnictwa pozostaje stosunkowo niewielka. Wydaje się jednak, że przynajmniej w odniesieniu do produkcji

i przetwórstwa trzody chlewnej, w najbliższych latach może nastąpić istotna poprawa pozycji konkurencyjnej w tym zakresie.

Gmina	Bydło	Trzoda chlewna	Drób	Konie
Mokrsko	563	15303	17651	21
Pątnów	1204	12241	20961	35
Wierzchlas	580	8627	24943	43
Skomlin	657	8182	8190	19
Wieluń	1078	6763	130719	140
Czarnożyły	1812	4790	10881	9
Osjaków	1429	4355	20542	86
Biała	1620	3687	50274	19
Ostrówek	3106	3408	50385	36
Konopnica	2431	2834	14242	15

Tabela 32. Pogłowie zwierząt gospodarczych wg gmin Powiatu Wieluńskiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego GUS 2011.

W skali Powiatu Wieluńskiego można natomiast wskazać, że pod względem pogłowia bydła przodują gminy Ostrówek i Konopnica; w gminach Mokrsko i Pątnów występuje znacznie wyższe od średniej w powiecie pogłowie trzody chlewnej, natomiast pod względem produkcji drobiu dominuje Wieluń. Innymi słowy, wspomniana potencjalna specjalizacja w kierunku trzody chlewnej wyłania się przede wszystkim w Mokrsku i Pątnowie, które już obecnie w skali Powiatu rozpoznawalne są jako przodujące w tej dziedzinie gospodarki.

I.2.5 Potencjał turystyczny

Z uwagi na relatywnie wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (por. rozdział I.1.), obiecującym obszarem rozwoju Powiatu może być turystyka, atrakcyjna zarówno w skali regionalnej, jak i ponadregionalnej. Warto zauważyć, że na terenie Powiatu zlokalizowane są fragmenty 2 z 7 parków krajobrazowych z terenu województwa łódzkiego: Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki na północy oraz Załęczański Park Krajobrazowy na południu. W pierwszym przypadku, o potencjale turystycznym stanowić mogą malownicze tereny rzeczne, natomiast w drugim, krajobraz jurajski Wyżyny Wieluńskiej. Największą wartością przyrodniczą z punktu widzenia potencjału dla rozwoju turystyki wydaje się zatem być zróżnicowanie warunków naturalnych Powiatu, dające możliwość wykorzystania ich na rzecz zróżnicowanych aktywności, w tym, m. in. geoturystki, biegów na orientację, etc.

Lp.	Miejscowość	Zabytek	Rok wpisu do rejestru zabytków
gmina Biąła			
1.	Biąła	Drewniany kościół parafialny pw. św. Piotra wraz z dzwonnica, 1743	1967
2.	Łyskornia	Drewniany kościół pw. św. Marii Magdaleny, 1660	1949, 1967
3.	Naramice	Drewniany kościół pw. Wszystkich Świętych, XVI w.	1949, 1967
4.	Wiktorów	Drewniany kościół pw. św. Zygmunta, XVI w.	1967
gmina Czarnożyły			
5.	Czarnożyły	Murowany kościół pw. św. Bartłomieja, 1726	1967
6.	Łągiewniki	Drewniany kościół pw. św. Jana Chrzciciela, 1623	1967
7.	Raczyn	Drewniany kościół pw. św. Tekli wraz z dzwonnica, 1 poł. XIX	1967
gmina Konopnica			
8.	Konopnica	Murowany kościół pw. św. Rocha, 1642	1967
9.		Dwór, 1 poł. XIX w.	1967
10.		Spichlerz dworski, 1 poł. XIX w.	1967
11.		Młyn wodno-elektryczny, k. XIX w.	1986
12.	Rychłocice	Drewniany kościół pw. Zwiastowania NMP, 1770	1967
13.		Dwór, 1 poł. XIX w.	1967
14.		Spichrz dworski, pocz. XIX w.	1967
gmina Mokrsko			
15.	Chotów	Murowany kościół pw. św. Marcina, 1616	1967
16.	Kocilew	Wiatrak, 1914-18	1986
17.	Komorniki	Kościół pw. Narodzenia NMP, 1631	1967
18.	Krzyworzeka	Kościół pw. św. Piotra i Pawła wraz z dzwonnica, XIII-XVIII w.	1967
19.	Mokrsko	Kościół pw. św. Stanisława BM, 1626	1967
20.		Wiatrak, 2 poł. XIX w.	1986
21.	Ożarów	Zespół dworski, XVIII w: – drewniany dwór, – park, – altana, – baszta widokowa (relikt), – kamienica, – otoczenie zespołu dworsko-parkowego,	1967 1996 1996 1996 2011 2011
gmina Ostrówek			
22.	Wielgie	Zespół dworski, XIX w: – dwór, – park, – spichrz,	1982

Lp.	Miejscowość	Zabytek	Rok wpisu do rejestru zabytków
gmina Pątnów			
23.	Grębień	Drewniany kościół pw. św. Trójcy XV-XVI w.	1967
24.		Drewniany dom, XVIII w.	1953
25.	Kamionka	Ruiny dworu obronnego, XVI w.	1967
26.	Kępowizna	Młyn wodno-elektryczny (nr 4), 1914	1986
27.	Popowice	Drewniany kościół pw. Wszystkich Świętych, pocz. XVI w.	1967
gmina Skomlin			
28.	Skomlin	Drewniany kościół pw. św. Filipa i Jakuba, 1740	1967
29.		Drewniany spichrz, 1777,	1967
gmina Wieluń			
30.	Dąbrowa	Kościół pw. św. Wawrzyńca, XIV w.	1967
31.	Gaszyn	Drewniany kościół pw. NMP, pocz. XVI w.	1967
32.		Otoczenie kościoła	2008
33.	Kadłub	Drewniany kościół pw. św. Andrzeja Apostoła, XVI w.	1949, 1967
34.	Kurów	Wiatrak, 1888	1986
35.	Masłowice	Dwór, 1 poł. XIX w.	1988
36.	Ruda	Kościół pw. św. Wojciecha, XII w.; XV-XIX w.	1967
37.		Dwór, 1851	1988
38.	Wieluń	Zespół klasztorny augustianów, XIV-XVIII w.: – Kościół pw. Bożego Ciała, – klasztor - plebania, – dzwonnica,	1967
39.		Dawny zespół klasztorny bernardynek: – kościół, ob. ewangelicki, 1612, XIX w. – klasztor, ob. Muzeum Ziemi Wieluńskiej, XVII-XX w.	1967
40.		Zespół klasztorny paulinów, ob. bernardynek, 1393; XVII w.; XIX w.: – kościół pw. św. Mikołaja, – klasztor,	1967
41.		Zespół klasztorny d. pijarów, 1740, XIX w.: – kościół, pw. św. Józefa, – plebania, – klasztor,	1967 1961 1967
42.		Zespół klasztorny reformatów, 1629, XVIII w.: – kościół pw. Zwiastowania NMP, – klasztor,	1967
43.		Drewniano-murowany kościół cmentarny pw. św. Barbary, XVI w.; XIX w.	1967
44.		Dawny zamek-piwnice (ob. w budynku starostwa), XIV w.	1967
45.		Brama Krakowska, poł. XIV w.; XVI w.; 1842	1967
46.		Ratusz	1949, 1967
47.		Mury obronne (fragmenty), XIV w.	1967
48.	Brama Kaliska – Nowy Rynek	2002	
gmina Wierzchlas			
49.	Kamion	Drewniana kaplica rzym.-kat., 2 poł. XVIII w.	1996
50.	Kochlew	Młyn wodno-elektryczny, 1928	1986
51.	Łaszew	Drewniany kościół pw. św. Jana Chrzciciela, XVI w.	1967
52.	Mierzyce	Kościół pw. św. Katarzyny, 1837-39	1967
53.	Wierzchlas	Kościół pw. św. Mikołaja, k. XIV w.; XVIII w.; XIX w.	1967

Tabela 33. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w Powiecie Wieluńskim według gmin – stan na marzec 2013r.

Źródło: opracowanie własne, na podstawie *Wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego* Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi. Dostępnego: http://www.wuoz.bip.lodz.pl/data/other/rejestr_marzec_2013_1.doc., dostęp 08.08.2013.

Walory przyrodnicze Powiatu uzupełniane są przez walory kulturowe. Warstwę kulturową tworzą założenia parkowo-dworskie, piesze szlaki turystyczne (np. Szlak Kurhanów Książęcych, Szlak Jury Wieluńskiej, Szlak Przełomu Warty przez Wyżynę Wieluńską), grodziska i kurhany grobowe, obiekty geologiczne i archeologiczne, elementy zabudowy wykonane z lokalnie pozyskiwanego kamienia wapiennego, średniowieczne układy urbanistyczne (Wieluń, Kamion, Toporów), malownicze przeprawy mostowe i promowe na Warcie, obiekty drewniane, wśród których dominują kościoły tzw. grupy wieluńskiej z XVI, XVII i XVIII w. (Łaszew, Grębień, Popowice, Wiktorów, Biała, etc.), a ponadto dwory (Ożarów), młyny i spichlerze (Kocilew, Skomlin), kaplice (Kamion).

W Powiecie Wieluńskim zlokalizowanych jest ponad 50 obiektów będących zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków RP (tabela 33). Znakomita ich większość to obiekty sakralne (przede wszystkim kościoły typu wieluńskiego), a w mniejszej liczbie zespoły dworskie oraz zespoły klasztorne. Najwięcej obiektów wpisanych do rejestru zabytków – mogących stanowić o potencjale turystycznym Powiatu – zlokalizowanych jest w Wieluniu i są to przede wszystkim zespoły klasztorne, jak również elementy starej zabudowy miejskiej (pozostałości muru obronnego, ratusze, bramy). Za jeden z bardziej rozpoznawalnych obiektów w Powiecie uznać należy także osiemnastowieczny zespół dworski w Ożarowie z działającym w nim muzeum wewnątrz dworskich (gmina Mokrsko).

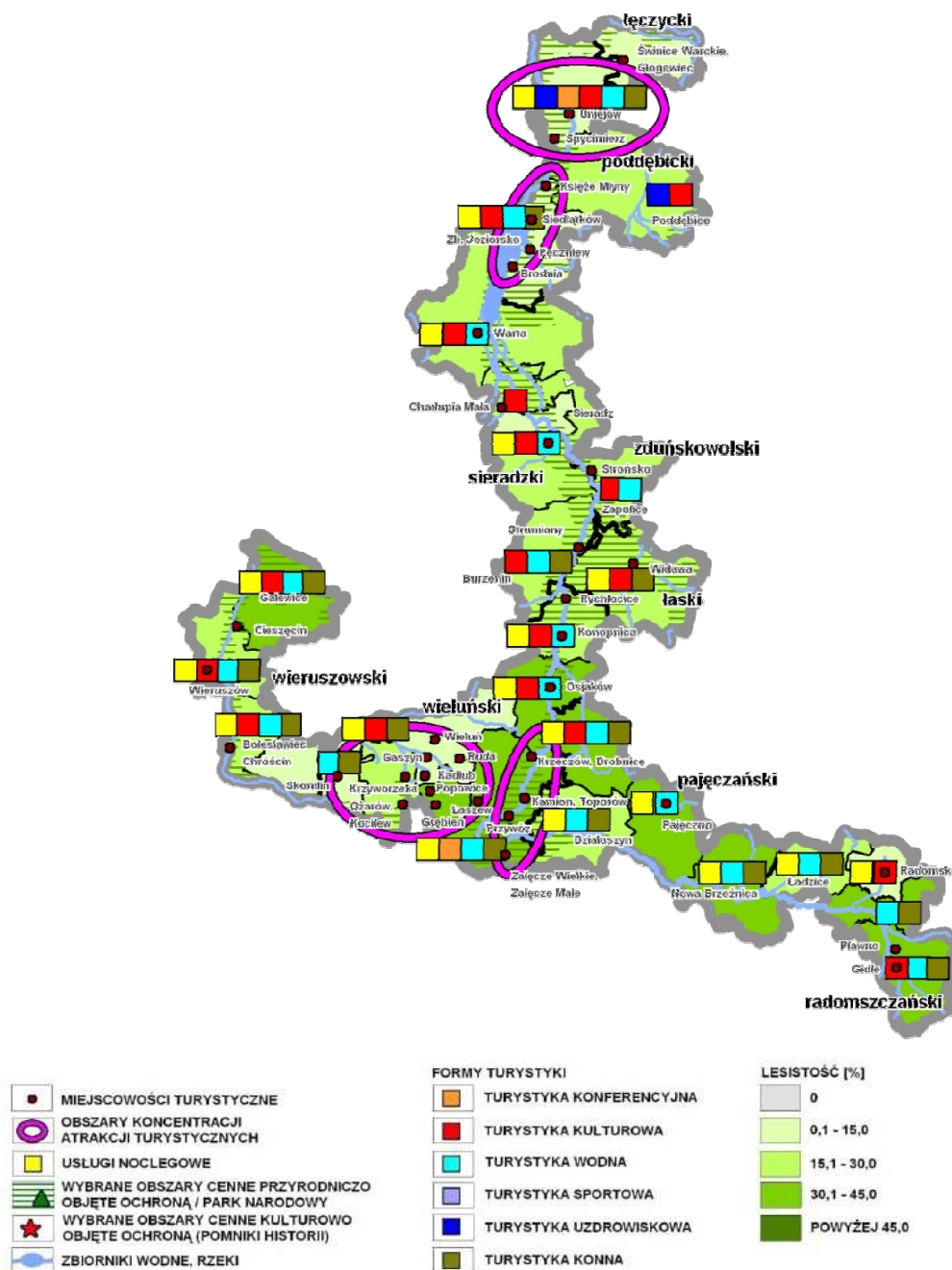
Powiaty	Ogółem		Miejsca noclegowe na 1000 ludności		Udzielone noclegi na 1000 ludności		
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008=100
rawski	4	6	11,19	27,99	1104,98	3384,64	306,3
tomaszowski	24	28	23,35	20,79	2478,02	2218,74	89,5
piotrkowski	14	16	12,10	16,41	1244,14	1472,75	118,4
bełchatowski	14	18	11,95	12,86	1433,50	1201,48	83,8
wieluński	17	18	11,70	11,63	1085,92	1009,49	93,0
miasto Łódź	37	51	5,52	7,34	869,01	875,95	100,8
zgierski	21	27	8,44	9,72	688,23	720,71	104,7
łódzki wschodni	9	12	9,32	9,85	1036,06	646,36	62,4
miasto Piotrków Tryb.	6	12	3,83	9,33	393,13	609,79	155,1
brzeziński	4	5	5,79	5,07	591,67	569,75	96,3
poddębicki	5	8	7,67	7,28	289,31	560,82	193,8
łowicki	7	10	3,90	5,42	379,94	537,75	141,5
kutnowski	8	12	1,88	3,26	257,01	445,99	173,5
pabianicki	6	13	2,68	4,58	290,69	393,71	135,4
zduńskowolski	6	12	5,50	8,90	215,58	388,71	180,3
wieruszowski	4	6	3,30	5,68	336,52	320,52	95,2
miasto Skierniewice	3	4	3,45	3,68	469,18	313,39	66,8
radomszczański	9	10	3,35	2,84	395,72	307,92	77,8
łaski	4	6	4,35	4,35	356,94	285,24	79,9
sieradzki	5	8	2,25	2,45	227,86	247,02	108,4
skierniewicki	2	2	3,58	3,53	186,63	222,25	119,1
opoczyński	4	6	1,21	2,09	107,76	165,14	153,2
łęczycki	2	2	0,66	0,65	154,11	141,01	91,5
pajęczański	1	4	0,19	2,76	25,26	93,99	372,1
Średnia dla woj. łódzkiego	9	12	6,13	7,85	609,05	713,88	133,28

Tabela 34. Infrastruktura i ruch turystyczny w Powiecie Wieluńskim na tle innych powiatów województwa łódzkiego w latach 2008-2011

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W Powiecie Wieluńskim możemy wymienić takie atrakcje turystyczne, jak: piętnaście szlaków rowerowych, pięć szlaków pieszych, dwa szlaki konne oraz jeden szlak wodny.³⁶ Szlak Wodny Warty znajduje się we wschodniej części Powiatu. Ma on 75 km długości i rozpoczyna się w Działoszynie i biegnie aż do gminy Burzenin. Na terenie Powiatu znajdują się również: Szlak Konny Jury Wieluńskiej oraz osiem odcinków Łódzkiego Szlaku Konnego. Szlaki te znajdują się wzdłuż południowej i wschodniej granicy Wieluńskiego.

Rysunek 12. Obszar turystyczny doliny rzeki Warty wg zapisów Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Źródło: Zarząd Województwa Łódzkiego, *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*, Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź 2011, s. 61.

³⁶ Dane na podstawie informacji znajdujących się na stronie Powiatu Wieluńskiego: <http://www.powiat.wielun.pl/index.jsp?bipkod=/009> (dostęp 09.08.2013).

Powiat daje możliwość prowadzenia turystyki pieszej, a zapleczem do tego jest pięć szlaków: Szlak Jury Wieluńskiej, Szlak Edukacyjny w Załęczu Małym, Szlak Kurhanów Książęcych, Szlak Przełomu Warty przez Wyżynę Wieluńską oraz Szlak Rezerwatów Przyrody Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Uzupełnieniem oferty turystyczno-rekreacyjnej są szlaki rowerowe, które oplatają cały powiat i należą do nich szlak: Józefów - Bieniec (EWI 8), Konopnica - Osjaków - Konopnica (EWI 3), Konopnica - Świątkowice - Skomlin (EWI 11), Łągiwniki - Czarnożyły (EWI 13), Nadwarciańskich Krajobrazów (EWI 7), Ożarów - Skomlin - Mokrsko - Ożarów (EWI 4), Przełomu Krzeczowskiego (EWI 5), Świątkowice - Krzyż (EWI 12), Szlak Bursztynowy, Wieluń - Ożarów - Wieluń (EWI 1), Wierzchlas - Osjaków - Wierzchlas (EWI 2), Załęczańskim Łukiem Warty (EWI 6), Zjawisk Naturalnych (EWI 10), Krzeczów - Łykowe (EWI 14) oraz Rezerwatów Przyrody (EWI 9). Potencjał turystyczny prezentowany jest również przez szlaki turystyczne samochodowe, które łączą powiat z innymi ośrodkami poprzez powiązania historyczne, a należą do nich: Bursztynowy Szlak Samochodowy oraz Romański Szlak Samochodowy, którego pięć odcinków znajduje się na terenie Powiatu.

Według danych GUS, w roku 2011 w powiecie funkcjonowało 18 zarejestrowanych obiektów noclegowych, oferujących gościom ponad 11 miejsc noclegowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców.³⁷ W oparciu o tę infrastrukturę, w roku 2011 udzielono ponad 1000 noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności (wobec średniej w województwie 714 noclegów). Jednakże, w latach 2008-2011 zanotowano 7% spadek liczby udzielonych noclegów, wobec ponad 33% wzrostu w całym województwie.

Zaplecze Powiatu Wieluńskiego pod względem turystyki i rekreacji pozwala zatem na rozwój w tej dziedzinie, choć mankamentem dla rozwoju turystyki jest, m. in. niedostateczna promocja miejsc atrakcyjnych turystycznie oraz słabe oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych. Elementami pozwalającymi na promocję Powiatu Wieluńskiego są natomiast rozwijające się gospodarstwa agroturystyczne. Według informacji zawartych w interaktywnej mapie Powiatu Wieluńskiego³⁸, na jego obszarze działa 25 gospodarstw agroturystycznych, z których większość zrzeszona jest w ramach Stowarzyszenia Agroturystycznego Ziemi Wieluńskiej.

Dodatkowo, na sferę turystyczną, zwiększając jej atrakcyjność, wpływają również: hotele, motele, kempingi, obiekty konferencyjno-wypoczynkowe, ośrodki kolonijno-wypoczynkowe, pola biwakowe, pola namiotowe, które w większości przypadków zlokalizowane są przy wschodniej granicy Powiatu, wzdłuż biegu Warty. Warto również wskazać, że większość gmin w powiecie (Konopnica, Mokrsko, Osjaków, Pątnów, Skomlin, Wieluń i Wierzchlas), znajduje się w turystycznym obszarze funkcjonalnym doliny rzeki Warty – w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 wskazanym jako jeden z „obszarów strategicznej interwencji wynikający z polityki rozwoju województwa”.

Specyficzność walorów turystycznych w Powiecie Wieluńskim daje mocną podstawę do rozwijania różnych form turystyki specjalistycznej lub form aktywności sportowo-rekreacyjnej. Specjalizacja turystyczna Powiatu Wieluńskiego wyłaniać się może w oparciu o daleko idące zróżnicowanie krajobrazu, występowanie atrakcyjnych terenów leśnych i dolin rzecznych oraz ciekawych, choć jeszcze nie w pełni odkrytych zabytków kultury materialnej. Istotną bazę turystyczną w odniesieniu do turystyki aktywnej stanowią przy tym zarówno tereny wiejskie (pod warunkiem rozwoju funkcji agroturystycznych), jak i stolica Powiatu – ze względu na jej stosunkowo korzystną lokalizację i walory urbanistyczne.

³⁷ Należy podkreślić, że statystyka GUS nie uwzględnia miejsc noclegowych i udzielonych noclegów w obiektach niezarejestrowanych jako hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe. W tym kontekście, pozostaje ona ograniczona, choćby z punktu widzenia rozwoju agroturystyki, która zwykle bazuje na innym (nie zawsze rejestrowanym) typie infrastruktury noclegowej.

³⁸ <http://www.map4u.pl/pl/poi/11017/intmap/363>, dostęp 09.08.2013.

I.2.6 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze gospodarczej

Choć Powiat Wieluński cechuje **jeden z najniższych w województwie łódzkim poziom PKB na 1 mieszkańca** i znajduje się on w części województwa notującej **najniższe tempo wzrostu PKB** w latach 2007-2010, generalnie jego sytuację gospodarczą można określić jako dobrą. Szczególnie **stolicę Powiatu cechuje wysoki potencjał rozwojowy** na tle innych miast województwa łódzkiego. Powiat dobrze wykorzystuje swoje położenie, zapewniające stosunkowo łatwą **dostępność do dużych ośrodków miejskich** (Łódź, Wrocław, Opole, Częstochowa). Bliskość budowanej drogi S8 (węzeł Walichnowy w powiecie wieruszowskim oraz węzeł Złoczew w powiecie sieradzkim) ma przy tym szansę wzmocnić jeszcze bardziej dostępność komunikacyjną.

Powiat cechuje również **jeden z najniższych poziomów bezrobocia** w województwie łódzkim oraz relatywnie **wysoki poziom przedsiębiorczości**. Wyzwaniem dla Wieluńskiego na najbliższe lata w tym zakresie pozostaje jednakże **ograniczenie bezrobocia wśród osób najbardziej nim zagrożonych** (absolwenci, osoby w wieku przedemerytalnym), jak i wspieranie przedsiębiorstw w zwiększeniu ich aktywności inwestycyjnej, która w ostatnich latach znacząco osłabła.

W Powiecie Wieluńskim zwraca również uwagę fakt, że zlokalizowane w nim kluczowe **podmioty gospodarcze cechuje relatywnie wysoki poziom zakorzenienia w lokalnej gospodarce** i lokalnej społeczności. Duże zaangażowanie największych lokalnych przedsiębiorców w sprawy rozwoju lokalnego, współuczestnictwo w organizowaniu lokalnych działań czy rozwój powiązań kooperacyjnych z lokalnymi dostawcami i odbiorcami można zatem interpretować w kategoriach silnego lokalnego patriotyzmu gospodarczego. Ponadto, funkcjonowanie w powiecie dużych i lokalnie zakorzenionych przedsiębiorstw przyczynia się do tworzenia w nim stosunkowo trwałych miejsc pracy.

Wśród wyzwań rozwojowych Powiatu Wieluńskiego w najbliższych latach, wskazać należy przede wszystkim **niski poziom aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw** na tle innych powiatów województwa łódzkiego oraz **jeden z najniższych w regionie poziom wynagrodzeń**. Drugie z zagadnień może wynikać częściowo z faktu, iż w wielu gminach Powiatu w strukturze podmiotów zarejestrowanych w REGON dominują podmioty sektora publicznego.

Zwraca uwagę także fakt, że w odniesieniu do Powiatu Wieluńskiego trudno **jednoznacznie wskazać silne obszary specjalizacji gospodarczej**, szczególnie w odniesieniu do działalności przemysłowej czy usługowej. Jednakże **w przypadku rolnictwa, pomimo stosunkowo jeszcze słabego poziomu specjalizacji, dostrzegalne są już dziś przejawy profesjonalizacji tego sektora gospodarki w kierunku produkcji mleka (Wieluń, Ostrówek), trzody chlewnej (Mokrsko)**, a także w nieco mniejszym stopniu uprawy ziemniaków, chrzanu czy warzyw (gmina Biała). Rozwojowi rolnictwa sprzyjać może przy tym zwiększająca się liczba dużych (bardziej efektywnych) gospodarstw rolnych oraz jeden z najwyższych w województwie łódzkim poziom jego mechanizacji. **Powiat Wieluński zajmuje także szóste miejsce pod względem liczby gospodarstw rolnych w województwie łódzkim.**

Obszary specjalizacji gospodarczej można wreszcie identyfikować także w odniesieniu do turystyki. Choć powiat posiada potencjał nieporównywalny pod tym względem z sąsiednimi województwami (dolnośląskim czy śląskim), **w skali regionalnej może stać się znaczącym obszarem rozwoju agroturystyki, a w oparciu o zróżnicowane atrakcje przyrodnicze i materialne – także turystyki aktywnej**. Specyficzność walorów turystycznych w Powiecie Wieluńskim daje mocną podstawę do rozwijania różnych form turystyki specjalistycznej lub form aktywności sportowo-rekreacyjnej, do czego może przyczynić się stosunkowo dobrze rozwinięta baza noclegowa i turystyczna oraz rozpoznawalne obiekty zabytkowe. Wyzwaniem w zakresie poprawy atrakcyjności turystycznej Powiatu Wieluńskiego pozostaje jednak **stworzenie większej liczby obiektów noclegowych** adresowanych do średniozamożnych klientów, jak również podjęcie działań na rzecz **silniejszej promocji miejsc atrakcyjnych turystycznie** oraz oznakowania atrakcji i szlaków turystycznych.

I.3 Społeczeństwo i jakość życia w Powiecie Wieluńskim

I.3.1 Procesy demograficzne

Powiat Wieluński zamieszkuje według danych z 2012 roku 77984 osób, co stawia go w grupie powiatów województwa łódzkiego o średniej liczbie ludności. W latach 2004 – 2009 liczba ludności rokrocznie spadała, w roku 2010 liczba ludności uległa zwiększeniu, by w kolejnych latach ponownie powrócić do tendencji spadkowej³⁹. W konsekwencji, w roku 2012 liczba mieszkańców Powiatu wynosiła 99,4% liczby ludności z roku 2004. Spadek ten zanotowano w siedmiu z dziesięciu gmin Powiatu Wieluńskiego, zaś gminy: Pątnów, Osjaków, Biała zanotowały w tym czasie wzrost liczby mieszkańców. W przypadku gminy Pątnów był to wzrost o 0,7%, a w przypadku Osjakowa i Białej o 1,5% w odniesieniu do roku 2004. W przypadku gminy Czarnożyły można mówić o spadku na poziomie identycznym jak w Powiecie, natomiast w pozostałych gminach spadek ludności był wyższy niż średnia notowana dla Wieluńskiego.

Powiat Wieluński w 2012 roku charakteryzował się ujemną wartością przyrostu naturalnego (-1,5‰), wysokim poziomem obciążenia demograficznego (blisko 59,8 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz dysproporcją płciową (105 kobiet/100 mężczyzn).

Przyrost naturalny jest ujemny w większości gmin Powiatu Wieluńskiego. Wyjątkiem jest gmina Mokrsko, gdzie zanotowano dodatnią wartość tego wskaźnika (0,6‰). Najniższym poziomem wskaźnika charakteryzują się gminy: Ostrówek (-5,9‰), Osjaków (-4‰), Wierzchlas (-4‰), Konopnica (-3,4‰) i Skomlin (-3,2‰). W pozostałych czterech gminach wchodzących w skład Powiatu wskaźnik ten notowany jest w przedziale od -1,5‰ do -0,2‰ (gmina: Biała, Czarnożyły, Pątnów, Wieluń).

W Powiecie Wieluńskim w 2012 roku saldo migracji wyniosło -105 osób. Należy podkreślić, że wpływ na ten wskaźnik mają migracje wewnętrzne, których wartość wyniosła -107. Migracje zagraniczne na terenie Powiatu mają kierunek dodatni, jednak nie odgrywają znacznej roli w ogólnym wskaźniku migracji. Największym odpływem migracyjnym charakteryzuje się gmina Wieluń, którą opuściło w 2012 roku 130 mieszkańców. W przypadku sześciu gmin wiejskich ruch migracyjny ma wartość dodatnią (Ostrówek (20), Konopnica (12), Pątnów (6), Czarnożyły (5), Biała (3), Osjaków (1)), w pozostałych trzech gminach tego typu notowano odpływ migracyjny ludności (Skomlin (-5), Mokrsko (-7), Wierzchlas (-10)). Podstawowy kierunek migracji polega na odpływie mieszkańców do Wrocławia, Opola, rzadziej do stolicy województwa łódzkiego. Ludność napływowa w Powiecie to natomiast najczęściej mieszkańcy województwa śląskiego, którzy przeprowadzają się do Powiatu Wieluńskiego po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Analiza wskaźnika obciążenia demograficznego na poziomie gmin pozwala stwierdzić, że jedynie gmina Wieluń charakteryzuje się poziomem korzystniejszym od notowanego średnio w powiecie (59,8 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W pozostałych gminach wskaźnik ten znajdował się na poziomie od 61 do 65,7 osób w wieku nieprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym. Najgorszą sytuację w tym zakresie zidentyfikowano w gminach: Czarnożyły (63,7), Osjaków (64,1), Pątnów (64,3) i Konopnica (65,7).

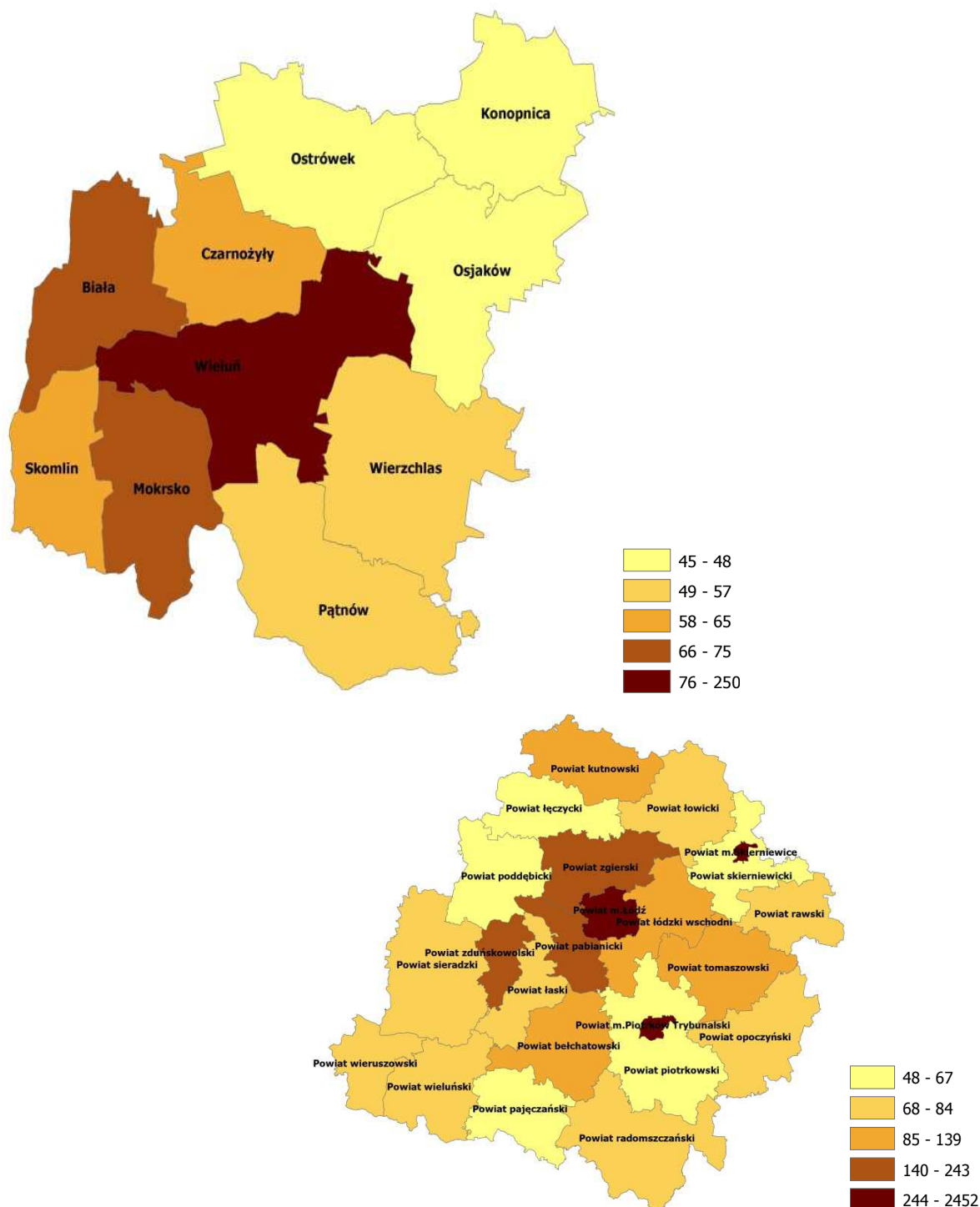
W gminach Biała, Mokrsko i Wierzchlas występuje równowaga pomiędzy liczbą ludności płci męskiej i żeńskiej. W gminach: Konopnica (101 kobiet na 100 mężczyzn), Osjaków (102), Skomlin (102), Czarnożyły (103), i Pątnów (103), wskaźnik ten notuje wartości niższe od średniej określonej dla Powiatu Wieluńskiego. Poziom wskaźnika równy i wyższy od średniej zanotowany został w gminach Ostrówek (105) i Wieluń (109).

Powiat Wieluński charakteryzuje się niższym poziomem gęstości zaludnienia od średniej notowanej dla województwa. Wskaźnik ten w roku 2012 wynosił 84 osoby/km², gdy dla regionu łódzkiego wyniósł on 139 osób/km². Uwzględniając poszczególne gminy Powiatu Wieluńskiego, najniższą gęstością zaludnienia charakteryzują się gminy: Ostrówek, Konopnica i Osjaków, gdzie

³⁹ Pozorna zmiana trendu w roku 2010 spowodowana jest uzyskaniem rzeczywistych danych o stanie ludności dzięki przeprowadzonemu w tym roku Powszechnemu Spisowi Rolnemu.

wynosiła ona odpowiednio: 45, 47 i 48 osób/km². Na przeciwległym biegunie znajdują się jednostki o gęstości zaludnienia powyżej 70 osób/km². Należą do nich gmina: Biała i Wieluń, gdzie odpowiednio notuje się wartości wskaźnika na poziomie: 75 i 250 osób/km². Uwzględniając podział gminy miejsko-wiejskiej Wieluń na obszar wiejski i miejski należy wskazać, że obszar wiejski charakteryzuje się gęstością zaludnienia 78 osób/km², a miasto Wieluń notuje wskazanie 1413 osób/km².

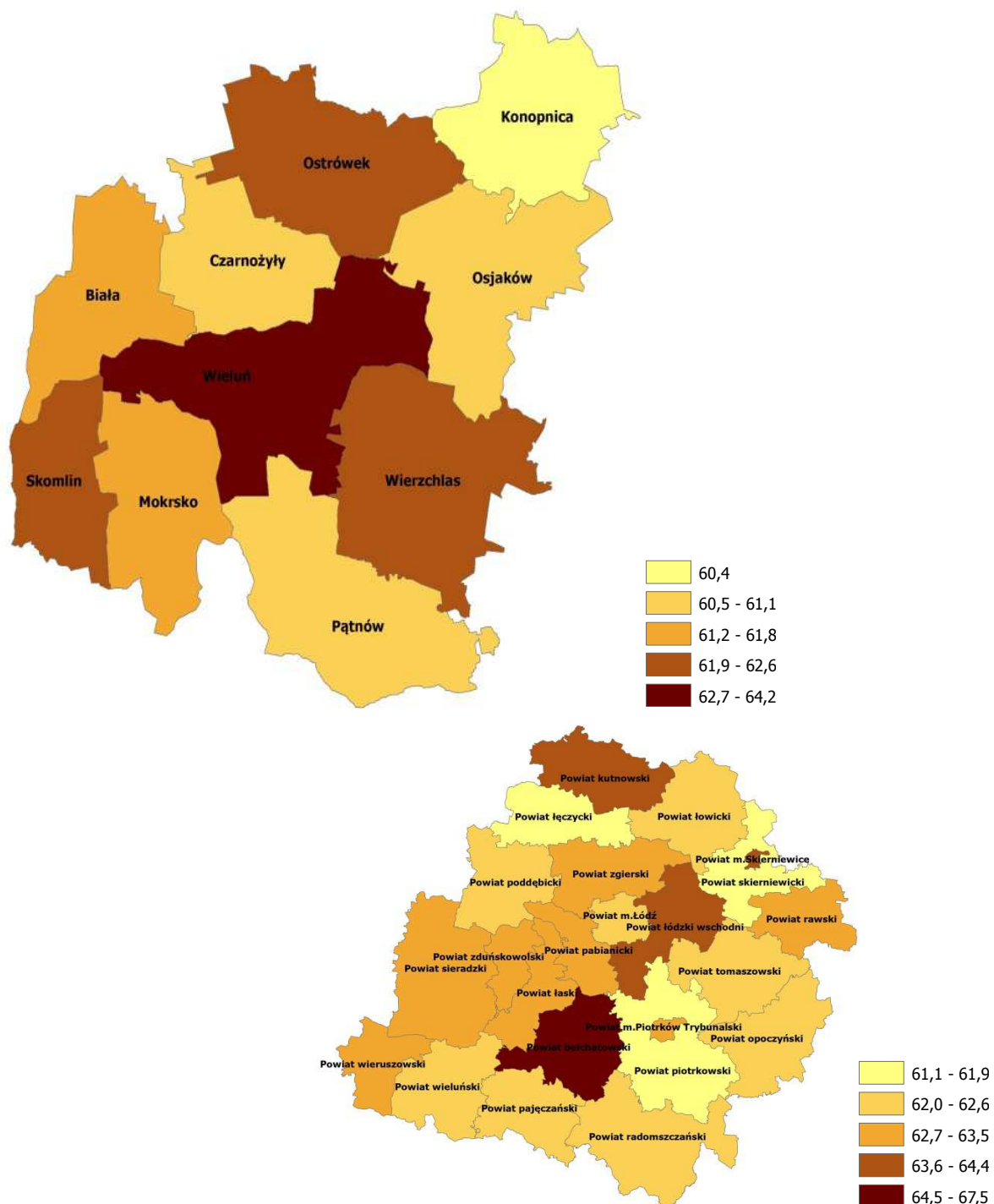

Rysunek 13. Gęstość zaludnienia Powiatu Wieluńskiego na tle województwa oraz poszczególnych gmin w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2012 roku ludność w wieku produkcyjnym w powiecie wieluńskim stanowiła 62,6% ogółu mieszkańców, w tym osoby w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiły 38,6% ogółu mieszkańców, a 24% to osoby w wieku niemobilnym. Wskaźnik ten jest niższy od średniej dla regionu łódzkiego (62,9%), co pozwala sklasyfikować Powiat Wieluński na 11. miejscu w województwie.

Rysunek 14. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle województwa oraz poszczególnych gmin Powiatu w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W porównaniu do wartości średniej notowanej na obszarze Powiatu jedynie gmina miejsko-wiejska Wieluń plasuje się powyżej tej wartości. Bliskie przeciętnej wartości odsetka ludności w wieku produkcyjnym w strukturze ludności są gminy: Ostrówek, Skomlin i Wierzchlas. Najniższym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym cechuje się gmina Konopnica, gdzie wartość wskaźnika wyniosła 60,4% ogółu ludności.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w powiecie wieluńskim odznacza się tendencją wzrostową. Poziom wskaźnika w 2012 wyniósł bowiem 102,1% ludności w wieku produkcyjnym w odniesieniu do 2004 roku. Jedynie w Wieluniu i Konopnicy nastąpił spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym. W pozostałych jednostkach widać tendencję wzrostową.

Sytuacja demograficzna Powiatu Wieluńskiego jest zróżnicowana w poszczególnych gminach. Szczególnie niekorzystna sytuacja związana z wyludnianiem występuje w jednostkach, które charakteryzują się ujemną wartością wskaźnika przyrostu naturalnego. Uwagi wymaga sytuacja związana z odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym, który to miernik w okresie analizy miał tendencję wzrostową. Negatywne zjawiska demograficzne mogą przyczynić się do spadku tej miary, co wpłynie niekorzystnie na strukturę ludnościową Powiatu.

I.3.2 Stan kapitału ludzkiego

Kluczowym czynnikiem wpływającym na poziom kapitału ludzkiego jest dostęp do edukacji na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym, jak i wyższym. Uwzględniając poziom skolaryzacji netto w 2011 roku dla szkolnictwa podstawowego, Powiat Wieluński charakteryzuje się w wskaźniku 96,97%, natomiast w odniesieniu do szkolnictwa gimnazjalnego 96,88%. Najwyższym poziomem wskaźnika skolaryzacji netto w zakresie szkolnictwa podstawowego odznaczają się gminy: Mokrsko (101,39%) i Osjaków (99,67%). Natomiast najniższą wartość tego wskaźnika notuje gmina: Ostrówek (92,33%), Skomlin (93,18%) oraz Czarnożyły (93,46%). W odniesieniu do współczynnika skolaryzacji netto dla szkolnictwa gimnazjalnego na uwagę zasługują gminy: Wieluń (104,94%) oraz Skomlin (100,8%), które charakteryzują się najwyższymi wartościami tego wskaźnika w powiecie. W grupie gmin o najniższym poziomie skolaryzacji są: Ostrówek (87,26%), Wierzchlas (87,86%) oraz Mokrsko (88,78%). Wskaźniki przekraczające wartość 100% wynikają z faktu, że do szkół w poszczególnych gminach mogą uczęszczać uczniowie z innych gmin.

Gmina	Dostępność przedszkoli	Dostępność szkół podstawowych	Dostępność szkół gimnazjalnych
Biała	2,7	2,7	0,9
Czarnożyły	0,0	4,4	2,2
Konopnica	0,0	4,2	1,4
Mokrsko	3,7	4,6	0,9
Osjaków	1,0	3,0	2,0
Ostrówek	1,1	5,6	1,1
Pątnów	5,0	5,7	2,1
Skomlin	1,4	1,4	1,4
Wieluń	0,9	1,9	0,9
Wierzchlas	2,4	4,9	1,6

Tabela 35. Dostępność przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO i Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie z danymi Systemu Informacji Oświatowej (SIO), w lutym 2013 roku na terenie Powiatu zlokalizowanych było 25 przedszkoli, 49 szkół podstawowych oraz 19 gimnazjów. W gminie Czarnożyły i Konopnica nie funkcjonowało żadne przedszkole. Najwięcej przedszkoli na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym znajdowało się w gminie: Pątnów (5,0) i Mokrsko (3,7). Miarą pozwalającą ocenić dostępność przedszkoli jest ich liczba przypadająca na 1000 mieszkańców. W powiecie wieluńskim wskaźnik ten w 2012 roku wynosił 24,6 na 1000 mieszkańców i był wyższy od średniej w województwie łódzkim (22,5). Najlepszą dostępnością przedszkoli charakteryzowały się gminy: Pątnów (40), Skomlin (35,5) i Biała (31,9). Jedynie gmina Ostrówek oraz Osjaków notowały wartości wskaźnika niższe niż średnia w regionie. Wykorzystanie miejsc w przedszkolach w powiecie wieluńskim kształtowało się na poziomie 100,6%, jedynie w gminach Wieluń i Pątnów wartość tej miary była niższa od 100%. Dostępność do przedszkoli na terenie Powiatu nie jest zatem równomierna. Wskazywany jest również aspekt, że wiele przedszkoli działa przy szkołach podstawowych, przez co czas opieki nad dziećmi zredukowany jest do godziny 13.00, co nie satysfakcjonuje osób aktywnych zawodowo.

Niekorzystna sytuacja kształtuje się w zakresie żłobków zlokalizowanych na terenie Powiatu. W 2012 roku na terenie miasta Wielunia funkcjonowały dwie tego typu placówki. Mieszkańcy z pozostałych części Powiatu nie mają możliwości skorzystania z tego rodzaju usług.

W odniesieniu do szkół podstawowych, największą dostępnością tych szkół na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym charakteryzuje się gmina Ostrówek (5,6) i Pątnów (5,7). Najmniejsza dostępność zidentyfikowana została w Skomlinie (1,4) i Wieluniu (1,9). Dostępność tego poziomu kształcenia jest adekwatna do potrzeb. W szczególności istotna jest rola szkół wiejskich, które w dobie niżu demograficznego potrafiły odświeżyć swoją ofertę oraz ustrzec się likwidacji, pomimo wysokich kosztów funkcjonowania. Było to możliwe dzięki wspólnemu zaangażowaniu władz lokalnych, społeczności lokalnej oraz dyrekcji szkół. W szkołach gimnazjalnych największa dostępność zidentyfikowana została w gminie: Osjaków (2,0), Pątnów (2,1) i Czarnożyły (2,2). Najmniejszą dostępnością szkół gimnazjalnych charakteryzowały się gminy: Wieluń, Biała i Mokrsko, w których poziom wskaźnika wynosił 0,9 na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym.

Szkoły ponadgimnazjalne zlokalizowane są jedynie w stolicy powiatu. Znajdują się tu: zasadnicze szkoły zawodowe (4 placówki, w tym jedna szkoła specjalna), licea ogólnokształcące (7 placówek, z czego cztery jednostki kształcą dorosłych), licea profilowane (2), technika (3), uzupełniające licea ogólnokształcące (3) i uzupełniające technika (1). Ponadto w Wieluniu zlokalizowane są trzy szkoły policealne i Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Wieluniu. Kształcenie ustawiczne może odbywać się również w niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i praktycznego, które funkcjonują w Wieluniu (5 placówek) i Białej (1 placówka). Na terenie Wielunia siedzibę posiadają również Szkoła Muzyczna I stopnia oraz Kolegium Nauczycielskie. Szansą rozwoju w przyszłych latach może stać się rozważane otwarcie szkoły muzycznej II stopnia.

W zakresie wyposażenia szkół w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w odniesieniu do wszystkich komputerów w szkole, Powiat Wieluński odznacza się wskaźnikiem wyższym od notowanego średnio w województwie. W powiecie wieluńskim w 2011 roku 74,2% komputerów w szkołach posiadało dostęp do Internetu. W regionie wskaźnik ten wynosi 70,4%. Najniższy wskaźnik notowany jest w gminie Skomlin, gdzie stwierdzono również stosunkowo niską liczbę komputerów. Najwyższy wskaźnik wykorzystania komputerów szkolnych przez uczniów zidentyfikowano w gminie Konopnica (86%). Uwzględniając jednostki z dostępem do szerokopasmowego Internetu należy podkreślić, że w gminie Skomlin wszystkie komputery przeznaczone dla uczniów posiadały takie łącze. Natomiast gmina Pątnów nie posiadała żadnego komputera z wyposażeniem w szerokopasmowy Internet.

Ważnym elementem edukacji jest fakt, że liczba uczniów w liceach ogólnokształcących, technikach i szkołach zawodowych rozkłada się równomiernie. Oferta edukacyjna dostosowywana jest do potrzeb rynku, co widać w ofercie techników i szkół zawodowych. W szkołach ponadgimnazjalnych uczniowie mogą się kształcić w zakresie: ekonomii, logistyki, żywienia i usług gastronomicznych, architektury krajobrazu, geodezji, budownictwa, grafiki komputerowej, informatyki, mechatroniki, reklamy, czy mechaniki pojazdowej, hotelarstwa, handlu. Ponadto oferta kształcenia dotyczy takich zawodów jak: sprzedawca, piekarz, wędliniarz, elektryk, ślusarz, stolarz, cieśla, murarz-tylnik, monter zabudowy, monter sieci i urządzeń sanitarnych, kucharz, cukiernik, mechanik samochodowy, blacharz samochodowy, elektromechanik pojazdów samochodowych, technik teleinformatyk oraz fryzjer. Bogata oferta kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych Powiatu prowadzi do sytuacji, że uczniami tego typu szkół w 70% są osoby zamieszkujące teren Powiatu, pozostałe 30% uczniów pochodzi z powiatów sąsiednich. Znaczna część kwalifikacji zdobywana jest bezpośrednio w lokalnych przedsiębiorstwach, co sprzyja powiązaniu z potrzebami rynku pracy. Wyzwaniem dla szkolnictwa zawodowego są zmiany organizacyjno-finansowe w zakresie edukacji zawodowej oraz nowe wymagania dotyczące specjalistycznych egzaminów zawodowych. W roku szkolnym 2014/2015 egzaminy tego typu będą musiały zostać przeprowadzone po raz pierwszy, co wiąże się z wydatkami na zaplecze, pozwalające zdobyć kwalifikacje zawodowe.

Powiat oferuje również edukację na poziomie wyższym – w Wieluniu zlokalizowane zostały ośrodki zamiejscowe: AHE Wieluń – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi oraz Społeczna Akademia Nauk w Wieluniu (dawniej Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi. Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Wieluniu). W Wieluniu można uzyskać tytuł licencjata na kierunkach administracja oraz pedagogika,

oferowanych przez AHE Wieluń. W Społecznej Akademii Nauk w Wieluniu kształcenie odbywa się na kierunku zarządzanie oraz pedagogika – w ramach tych kierunków słuchacze mogą otrzymać zarówno tytuł licencjata, jak i magistra.

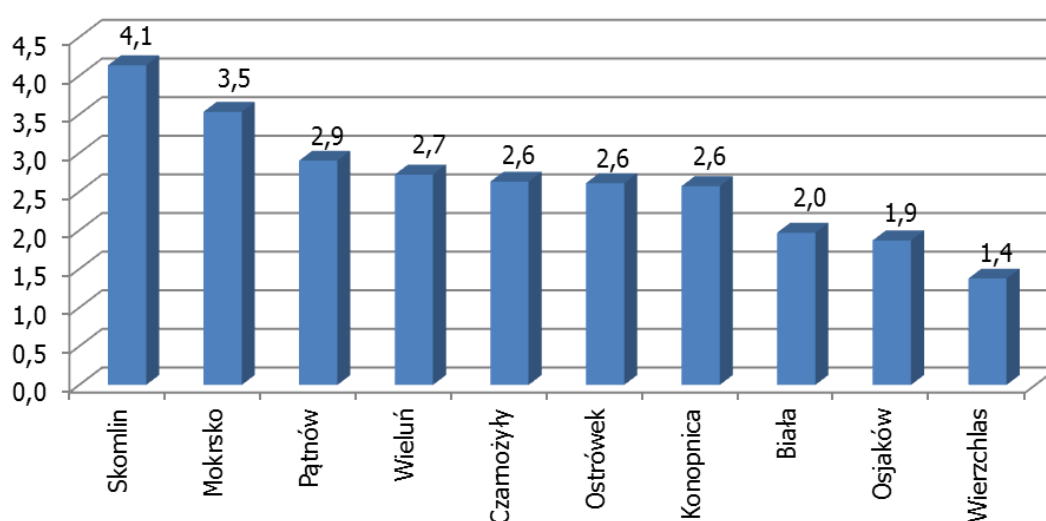
Witalność mieszkańców odzwierciedlona jest także we współczynniku umieralności, który w powiecie wieluńskim wyniósł 11,5 zgonów na 1000 mieszkańców w 2012 roku. Wartość wskaźnika notowana w tym samym czasie dla województwa, charakteryzuje się wyższą wartością (12,4 zgony na 1000 mieszkańców). Wskaźnik ten jest bardzo zróżnicowany na obszarze Powiatu. Najniższą wartość współczynnika umieralności notują gminy: Wieluń (10) oraz Mokrsko (10,8). Najwyższą wartość wskaźnika notowana jest w gminie Ostrówek, gdzie wskaźnik ten wynosi aż 16,3. Powiat odznacza się również niższym niż przeciętnie w regionie poziomem umieralności niemowląt, który wynosi 2,5‰ w stosunku do 4,2‰ notowanych w województwie łódzkim.

Podsumowując, powiat Wieluński charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami w zakresie skolaryzacji. Ważnym czynnikiem jest potrzeba ciągłej poprawy wykorzystania w procesie kształcenia Internetu szerokopasmowego. Pozytywnym zjawiskiem są niższe poziomy umieralności zarówno wśród noworodków, jak i ludności Powiatu.

I.3.3 Stan kapitału społecznego

Poziom kapitału społecznego do pewnego stopnia odzwierciedla udział mieszkańców w wyborach samorządowych. W wyborach w 2010 roku, Powiat Wieluński odznaczał się wyższą liczbą uczestnictwa obywateli w tym wydarzeniu od średniej notowanej dla całego regionu łódzkiego. W powiecie wskaźnik ten według danych Państwowej Komisji Wyborczej wyniósł 54,15% ludności uprawnionej do głosowania⁴⁰. O najwyższej frekwencji w wyborach samorządowych w skali Powiatu można mówić w gminie: Osjaków (64,62%) i Pątnów (64,15%). Najniższym wskaźnikiem uczestnictwa w wyborach odznaczały się natomiast gminy: Wieluń (49,3%) i Czarnożyły (50,8%).

Wykres 10. Liczba organizacji pozarządowych przypadająca na 1000 mieszkańców w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie Powiatu Wieluńskiego działają 204 organizacje pozarządowe (NGO). Znakomita większość tych podmiotów działa na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Wieluń, gdzie zlokalizowano 43,6% wszystkich NGO Powiatu Wieluńskiego. W gminach Mokrsko i Pątnów zlokalizowanych jest po 19 podmiotów. Najmniejszym udziałem jednostek NGO w całym powiecie odznaczała się gmina Wierzchlas i Osjaków, gdzie zidentyfikowano po 9 instytucji. W pozostałych gminach Powiatu Wieluńskiego liczba działających instytucji pozarządowych wahała się w przedziale od 10 do 14 podmiotów.

Zróznicowanie przestrzenne organizacji pozarządowych pozwala na określenie wskaźnika liczby organizacji pozarządowych przypadających na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten dla Powiatu Wieluńskiego w 2012 roku ma poziom 2,6 podmiotów na 1000 mieszkańców. Gminą o najniższej wartości wskaźnika była gmina Wierzchlas, gdzie odnotowano 1,4 instytucji na 1000 mieszkańców. Gminy Biała i Osjaków charakteryzowały się wartościami wskaźnika poniżej średniej notowanej w powiecie. W pozostałych jednostkach wartości wskaźników były wyższe, bądź równe 2,6. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że pozostałe gminy Wieluń, Pątnów, Mokrsko i Skomlin charakteryzują się wskaźnikami wyższymi od średniej powiatowej. Liderem pod tym względem jest gmina Skomlin, gdzie na 1000 mieszkańców przypada 4,1 organizacji pozarządowych, co jest wartością wyższą od notowanej w regionie (3,1 podmiotów na 1000 mieszkańców). Organizacje

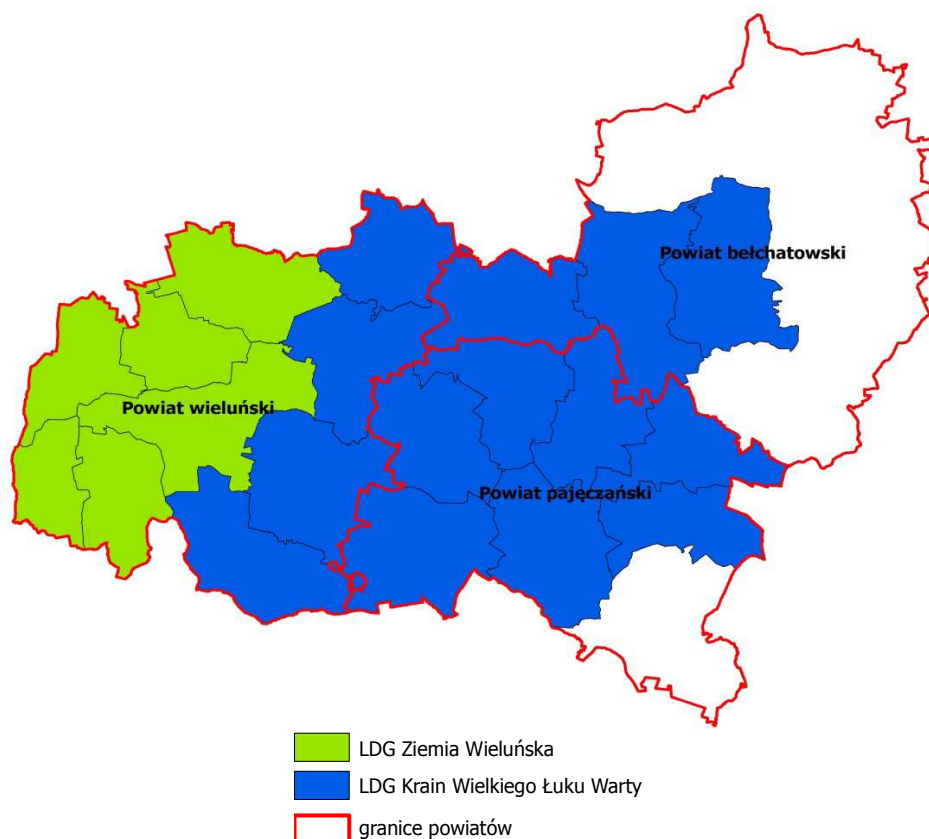
⁴⁰<http://wybory2010.pkw.gov.pl/att/1/pl/100000.html#tabs-1> z dnia 10.07.2013 r., dane dotyczą głosowania w dniu 21.11.2010 r.

pozarządowe charakteryzują się dużą aktywnością w podejmowaniu działań związanych z promocją Powiatu. Ważną rolę w kreowaniu tożsamości lokalnej odgrywają ochotnicze straże pożarne, których działanie widoczne jest we wszystkich gminach Powiatu. Działania tych jednostek niejednokrotnie związane są z upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu oraz prowadzeniem działalności kulturalnej i oświatowej w gminach.

Na terenie Powiatu Wieluńskiego funkcjonują dwie lokalne grupy działania (LGD). LGD Ziemia Wieluńska jest grupą działającą jedynie na obszarze Powiatu, a w jej skład wchodzi gminy: Biała, Czarnożyły, Mokrsko, Ostrówek, Skomlin i Wieluń. Drugą lokalną grupą działania jest LGD Kraina Wielkiego Łuku Warty, w której skład wchodzi gminy z trzech powiatów: wieluńskiego, pajęczańskiego i bełchatowskiego. Z terenu Wieluńskiego w tej grupie działania znalazły się gminy: Konopnica, Osjaków, Pątnów i Wierzchnas. Należy podkreślić, że wszystkie gminy wchodzące w skład Powiatu przynależą do lokalnych grup działania, co może świadczyć o aktywnym wsparciu działań na rzecz rozwoju terenów wiejskich. Jest to szczególnie ważne w przypadku realizacji strategii rozwoju lokalnego oraz współpracy międzygminnej. Może być to ponadto ważnym elementem w działaniach na rzecz rozwoju w nowej perspektywie finansowej UE.

Na terenie Powiatu funkcjonują ponadto media lokalne. Do podstawowych nośników informacji o powiecie należy prasa lokalna: tygodnik Kulisy Powiatu oraz dwutygodnik regionalny Wieluniak. Kulisy Powiatu to gazeta, która swoim zasięgiem obejmuje trzy powiaty: wieluński, wieruszowski i pajęczański. Ważnym źródłem informacji o powiecie są również: Radio Ziemi Wieluńskiej oraz Telewizja Kablowa WSM Wieluń.

Rysunek 15. Lokalne Grupy Działania na obszarze Powiatu Wieluńskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie

<http://www.prow.lodzkie.pl/wps/wcm/connect/e0d557004bcaeb539dd59dbcea721e82/MAPA+%C5%81%C3%93DZKIE+LEADER+COREL+11.pdf?MOD=AJPERES> z dnia 10.07.2013.

Istotnym miernikiem jakości życia jest dostępność podstawowych i specjalistycznych świadczeń medycznych oraz pomocy społecznej. Pod względem dostępności do zakładów opieki zdrowotnej, Powiat Wieluński charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem, wynoszącym 5,5 placówek opieki zdrowotnej na 10 tysięcy mieszkańców. Pomimo, że jest to wartość niższa niż średnia dla całego województwa (6,1 zakładu opieki zdrowotnej na 10 tysięcy mieszkańców), powiat zajmuje wysoką 9. lokatę wśród wszystkich powiatów regionu. W powiecie występuje zróżnicowanie tego wskaźnika, a jego wartości wahają się od 1,8 w gminie Biała do 8,7 w gminie Ostrówek. Do gmin, w których wskaźnik dostępności zakładów opieki zdrowotnej jest niższy od średniego notowanego w powiecie, oprócz gminy Biała, należą: Czarnożyły (2,2), Pątnów (3,1) i Konopnica (5,1). W pozostałych jednostkach notowane wartości są wyższe od średniej.

Powiat Wieluński zajmuje 11. lokatę pod względem liczby łóżek przypadających na 10 tysięcy mieszkańców (40,9 łóżek na 10 tysięcy ludności). Jest to wartość niższa od średniej w województwie (53,1 łóżka na 10 tysięcy ludności). Natomiast liczba lekarzy przypadających na 10 tysięcy mieszkańców daje Powiatowi Wieluńskiemu 8. lokatę w regionie (18,5 lekarzy na 10 tysięcy mieszkańców). Pomimo, że jest to wartość niższa od średniej notowanej w województwie (24,6) należy uznać, że Powiat odznacza się wysoką dostępnością lekarzy. Pomimo dobrej dostępności zarówno do lekarzy, jak i łóżek szpitalnych społeczność lokalna wskazuje na niekorzystną sytuację finansową szpitala w Wieluniu oraz niską dostępność do lekarzy specjalistów w publicznych ośrodkach zdrowia⁴¹.

Dostępność do aptek mierzona jest liczbą podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców wskazuje, że Powiat Wieluński charakteryzuje się wartością wskaźnika 3,5, który jest nieznacznie wyższy od średniej w województwie łódzkim (3,4). Rozpiętość wskaźnika w ujęciu powiatowym waha się od 1,3 w powiecie skierniewickim do 5,3 w Skierniewicach. W Powiecie Wieluńskim występuje również zróżnicowanie wskaźnika w ujęciu gminnym. Gmina Mokrusko nie posiadała w 2011 roku żadnej apteki, a w gminie Pątnów i Biała, wartość wskaźnika wynosiła odpowiednio: 1,5 i 1,8 apteki na 10 tysięcy mieszkańców. Najwyższym poziomem wskaźnika charakteryzuje się gmina Wieluń, gdzie jego wartość wyniosła 5,5 apteki na 10 tysięcy mieszkańców. Gminami, które odznaczały się dość wysokimi wartościami wskaźnika są również: Skomlin (3,0) i Wierzchlas (3,1).

Baza pomocy społecznej w Powiecie Wieluńskim mierzona jest wskaźnikiem placówek pomocy społecznej na 100 tysięcy mieszkańców. Według danych GUS osiąga wartość 2,6, przy średniej dla województwa łódzkiego wynoszącej 3,9. Na terenie Powiatu Wieluńskiego tego typu placówki w 2012 roku zlokalizowane były jedynie w gminie Wieluń i Ostrówek. Ważnym elementem w przestrzeni Powiatu jest również możliwość skorzystania z usług proponowanych przez dzienny dom pobytu, który jest uzupełnieniem istniejącej infrastruktury socjalnej.

Odsetek osób korzystających ze środków pomocy społecznej w powiecie wieluńskim wyniósł 7,3% w 2011 roku, co jest wartością niższą od średniej notowanej w regionie (7,9%). Powiat Wieluński znajduje się na 6. lokacie wśród wszystkich powiatów pod tym względem. W ujęciu gminnym należy wskazać, że jednostki terytorialne, takie jak: Wieluń (5,1%), Wierzchlas (6,4%), Czarnożyły (6,5%), charakteryzują się wartością wskaźnika niższą od średniej notowanej w powiecie. Natomiast w gminach: Skomlin (10,3%), Biała (10,5%), Pątnów (10,6%) i Ostrówek (10,9%) odnotowano najwyższe wartości wskaźnika.

W 2012 roku powiat posiadał 7. lokatę w województwie łódzkim pod względem liczby domów kultury przypadających na 100 tysięcy mieszkańców (12,8 domów kultury na 100 tysięcy mieszkańców). Wskaźnik ten jest znacznie wyższy od średniej notowanej w województwie (7,8), w którym wskazuje się na niedostateczną liczbę tego rodzaju placówek. Istnieje jednak duże zróżnicowanie wewnątrz Powiatu pod tym względem – w gminach Pątnów i Wierzchlas nie są zlokalizowane domy kultury, natomiast w pozostałych gminach wskaźnik ten odznacza się wyższą wartością od notowanej średnio w województwie. We wszystkich gminach posiadających domy kultury z wyjątkiem gminy Wieluń, wskaźnik jest wyższy od średniej wartości wskaźnika w powiecie i kształtuje się na poziomie 17,9 w gminie Biała i 29,6 w gminie Skomlin. Ważnym elementem działalności domów kultury jest zainteresowanie imprezami, które organizowane są przez te instytucje. Wykorzystując wskaźnik udziału liczby uczestników imprez w ogóle mieszkańców należy

⁴¹ Na podstawie danych BDL, GUS w roku 2011.

stwierdzić, że Powiat Wieluński (56,8% uczestników w odniesieniu do ogółu mieszkańców) charakteryzuje się wskaźnikiem nieco niższym od średniej notowanej w regionie (57,4%). Analizując to zjawisko na poziomie gminnym, można zaobserwować, że mimo wysokiej wartości wskaźnika domów kultury na 100 tysięcy mieszkańców, gmina Skomlin charakteryzuje się najniższym odsetkiem osób uczestniczących w imprezach organizowanych przez domy kultury (1,7%). Najwyższym poziomem wskaźnika natomiast odznacza się gmina Konopnica, w której wskaźnik ten wynosi 168%, w roku 2012 w gminie Konopnica odbyły się 32 imprezy kulturalne, których idea jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Należą do nich: „Przegląd pastorałek”, „Pierzawki”, „Z Gaikiem i Kogucikiem”, „Topienie Marzanny”, czy „Noc Świętojańska”. Należy podkreślić, że imprezy organizowane w powiecie spotykają się również ze wsparciem finansowym ze strony podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na jego terenie.

Mieszkańcy podkreślają, że mimo bogatej oferty imprez cyklicznych na terenie całego Powiatu, codzienna oferta ośrodków kultury nie przyciąga znacznej liczby osób korzystających z jej usług. Brakuje bowiem oferty tzw. „zajęć popołudniowych” skierowanych do różnych grup wiekowych mieszkańców. Grupy wiekowe 25+ podkreślają, również brak możliwości skorzystania z usług rozrywkowych po godzinie 22.00, co jest szczególnie akcentowane w odniesieniu do stolicy Powiatu – Wieluń po godzinie 20.00 pozostaje ośrodkiem niezapewniającym tego typu oferty.

Czynnikiem wpływającym na rozwój społeczny jest liczba bibliotek naukowych i fachowych na 100 tysięcy mieszkańców. W Powiecie Wieluńskim wskaźnik ten wynosi 2,6, co daje mu 8. lokatę wśród powiatów w regionie w 2012 roku, przy średniej notowanej na poziomie 7,1 bibliotek naukowych i fachowych na 100 tysięcy mieszkańców. Z punktu widzenia gmin, jedynie w gminie Wieluń na obszarze miasta zlokalizowane są tego typu obiekty, w pozostałych gminach nie zidentyfikowano bibliotek naukowych i fachowych oraz ich filii.

Uzupełnieniem tej miary są biblioteki publiczne zlokalizowane na terenie Powiatu Wieluńskiego, który notuje 6. lokatę w województwie ze wskaźnikiem 39,8 bibliotek na 100 tysięcy mieszkańców. Średnia w województwie wynosi zaledwie 21,7. Gminy Biała i Mokrsko odznaczają się wartościami wskaźnika przekraczającymi 70 bibliotek na 100 tysięcy mieszkańców, natomiast wartości poniżej średniej Powiatu notują: Pątnów (30,5) oraz Wieluń (24,5).

Według danych GUS, w 2012 roku na terenie Powiatu Wieluńskiego zanotowano liczbę 40 klubów sportowych, które stają się elementem krzewienia kultury fizycznej w powiecie. Powiat Wieluński pod względem liczby klubów sportowych na 10 tysięcy mieszkańców zajmuje 2. lokatę wśród powiatów regionu. W jednostce terytorialnej wartością wyższą od średniej w Powiecie charakteryzują się gminy: Biała (5,4), Osjaków (10,4), Mokrsko (11,2) i Konopnica (12,9). Najniższymi wartościami wskaźników charakteryzują się gminy: Pątnów (1,5), Skomlin (3,0) i Wieluń (3,7). Pomimo dużej liczby klubów sportowych, nie notuje się jednak wybitnych osiągnięć w tej dziedzinie. Zespoły piłkarskie prowadzą rozgrywki na poziomie klasy A i B. Podobnie nie notuje się znaczących osiągnięć zespołu piłki ręcznej i siatkowej. Według danych zgromadzonych w Powiecie Wieluńskim, na terenie jednostki terytorialnej działają aż 83 kluby i stowarzyszenia sportowe. Problemem Powiatu Wieluńskiego jest brak profesjonalnej bazy sportowej w postaci stadionu lekkoatletycznego lub hal sportowych, które pozwoliłyby na krzewienie kultury fizycznej wśród młodzieży. W odniesieniu do podstawowej bazy sportowej społeczność lokalna zauważa natomiast poprawę sytuacji z uwagi na rosnącą ich liczbę, wynikającą z realizowanych programów krajowych oraz dofinansowania zewnętrznego.

I.3.4 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w sferze społecznej

Powiat Wieluński jest jednostką terytorialną, która boryka się z ciągłym **odpływem młodych mieszkańców**, a spadek liczby ludności w powiecie potęgowany jest również przez **ujemny przyrost naturalny**. W powiecie występuje dysproporcja płciowa, która szczególnie widoczna jest na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Wieluń. Słabą stroną w kontekście dalszego rozwoju Powiatu może okazać się **niska aktywność społeczeństwa w odniesieniu do działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe**. Działania organizacji pozarządowych pozwalają wnioskować, że są to podmioty o dużym potencjale wpływającym pozytywnie na budowanie tożsamości lokalnej.

Ujemnym czynnikiem rozwoju jest **niedostateczna liczba oraz rozlokowanie placówek przedszkolnych** na terenie Powiatu. Część z istniejących przedszkoli proponuje opiekę w niedostatecznym wymiarze czasowym (opieka do godziny 13.00), co wpływa negatywnie na postrzeganie oferty na tym poziomie wychowania najmłodszych. Negatywnie oceniana jest także dostępność żłobków.

Słabą stroną w rozwoju Powiatu jest również brak **stałej oferty w zakresie kultury i rozrywki dla różnych grup wiekowych**, co przekłada się w szczególności na atrakcyjność stolicy Powiatu. Ważnym elementem wpływającym na postrzeganie tego czynnika mogłoby się stać wzbogacenie oferty proponowanej przez restauracje, kluby i puby.

Spółeczność lokalna, pomimo dobrej dostępności do lekarzy pierwszego kontaktu, wskazuje na **słabą ofertę oraz niską dostępność w zakresie lekarzy specjalistów**. Mieszkańcy zauważają niską jakość usług szpitalnych na terenie Powiatu, co w przyszłych latach powinno zostać zmienione w związku z restrukturyzacją tej jednostki, zakupem sprzętu medycznego i pozyskiwaniem specjalistów z różnych dziedzin medycznych.

Podkreślana jest niedostateczna liczba obiektów sportowych, których rozwój pozwoliłby zapewnić obsługę mieszkańców w zakresie wydarzeń sportowych. Na terenie Powiatu nie zlokalizowano pełnowymiarowego stadionu lekkoatletycznego, a istniejąca hala sportowa nie jest w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie sportu i rekreacji. Podstawowa baza sportowa w ostatnich latach uległa poprawie w kontekście jej dostępności, jednak negatywnym elementem jest to, że generuje ona wysokie koszty utrzymania.

Zagrożeniem w polityce rozwoju Powiatu mogą stać się uwarunkowania wynikające z polityk wyższego rzędu. Do takich należy redukcja liczby szkół wiejskich, które często wymagają dużych nakładów finansowych, którym samorządy lokalne nie potrafią sprostać. Wyzwaniem dla sfery społecznej są również **reformy w szkolnictwie ponadgimnazjalnym, wymuszające dostosowanie istniejących placówek oraz ich budżetów do nowych wymogów** w zakresie egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

Do pozytywnych zjawisk mających miejsce w Powiecie Wieluńskim należy **wzrastająca liczba osób w wieku produkcyjnym**. Należy jednak pamiętać o niekorzystnych uwarunkowaniach demograficznych, które w przyszłych latach mogą stać się elementem negatywnie wpływającym na ten czynnik rozwoju.

Ważną rolę w rozwoju społecznym przypisuje się szkołom wiejskim, które pomimo trudnych warunków zewnętrznych w jakich funkcjonują, wychodzą z ofertą pozwalającą na wysoki poziom kształcenia. Podobne wnioski dotyczą szkolnictwa na poziomie ponadgimnazjalnym, którego **oferta dostosowywana jest do potrzeb lokalnych przedsiębiorców**. Kształcenie rozkłada się równomiernie na poszczególne typy szkół (licea ogólnokształcące, technika, szkoły zawodowe) zlokalizowane w Wieluniu. Elementem promującym jest fakt, że **uczęszcza do nich około 30% uczniów spoza Powiatu Wieluńskiego**. Ważnym elementem w procesie edukacji

jest istniejąca szkoła muzyczna I stopnia oraz plany otwarcia szkoły muzycznej II stopnia, co jednoznacznie pozwoliłoby wzbogacić ofertę edukacyjną w tym zakresie.

Na terenie Powiatu Wieluńskiego **bogata jest oferta imprez cyklicznych organizowanych w poszczególnych gminach**. Działania te integrują społeczność lokalną, władze lokalne oraz lokalnych przedsiębiorców, którzy wspierają inicjatywy podejmowane w gminach i na szczeblu Powiatu. Inicjatorami działań związanych z kulturą są instytucje pozarządowe, a w szczególności dwie LGD funkcjonujące na terenie Powiatu. LGD aktywnie uczestniczą w kreowaniu wizerunku Powiatu oraz budowaniu partnerstwa między członkami grup lokalnych.

Pozytywnie należy ocenić funkcjonowanie klubów i stowarzyszeń sportowych funkcjonujących na terenie Powiatu. Pomimo że nie mają one wybitnych osiągnięć, ich duża liczba pozwala na promowanie aktywności sportowej na terenie Powiatu.

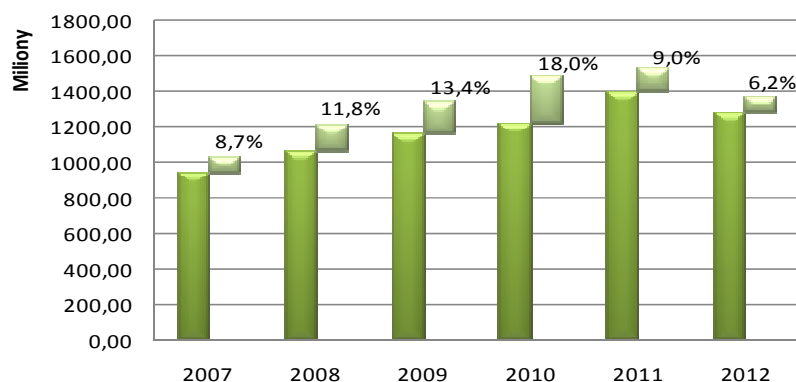
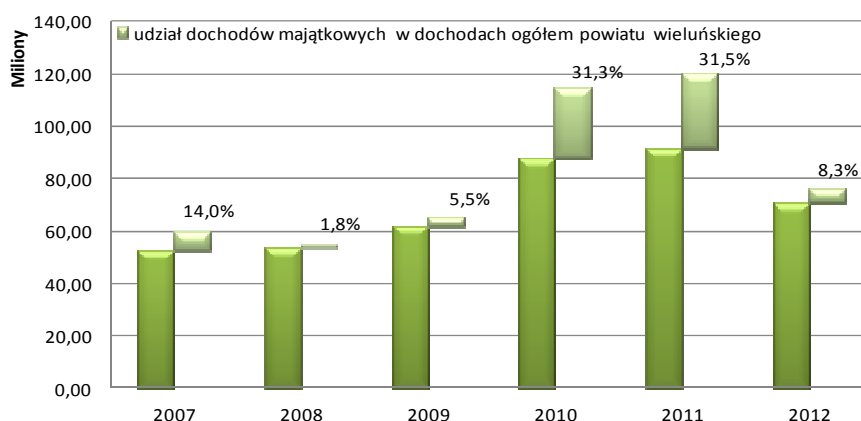
Ważną rolę w rozwoju społecznym Powiatu odgrywają lokalne media. Do mediów powszechnie dostępnych należą dwie lokalne gazety oraz radio lokalne. Dodatkowo mieszkańcy Wielunia mogą korzystać z telewizji kablowej, która prezentuje wydarzenia związane z życiem miasta i Powiatu. Staje się to ważnym elementem w budowaniu tożsamości lokalnej mieszkańców.

I.4 Ocena sytuacji finansowej budżetów jednostek samorządu terytorialnego Powiatu Wieluńskiego

I.4.1 Analiza dochodów i wydatków Powiatu Wieluńskiego

Dynamika dochodów Powiatu Wieluńskiego w analizowanym okresie od 2007 roku do 2012 była zróżnicowana. Do 2011 roku obserwowany był wzrost ogólnej wartości dochodów budżetowych Powiatu z 43,93 mln w 2007 roku do 91,3mln w 2011 (ok. 108%). W 2012 roku nastąpił jednak spadek dochodów do kwoty 69,5mln zł. Struktura dochodów również charakteryzuje się zmiennością w czasie. Szczególnie wysoki udział dochodów majątkowych obserwowano w latach 2010 i 2011 (ponad 13%), co spowodowane było kumulacją dochodów i wydatków majątkowych w ramach realizowanego projektu pt. "Wzmocnienie roli Szlaku Bursztynowego i innych szlaków tematycznych w zintegrowanym produkcie turystycznym województwa łódzkiego", którego Powiat wieluński był inicjatorem i liderem. Stąd w 2012 roku nastąpił znaczny spadek zarówno ogólnej sumy dochodów, jak i udziału dochodów majątkowych (do ok. 8%). Tendencja spadkowa w zakresie dochodów ogółem jak i dochodów majątkowych była w tym czasie właściwa dla większości powiatów w województwie. Należy jednocześnie zauważyć, że struktura dochodów w Powiecie Wieluńskim w całym okresie 2010-2012 była korzystniejsza niż analogiczne wartości średnich dla powiatów w województwie.

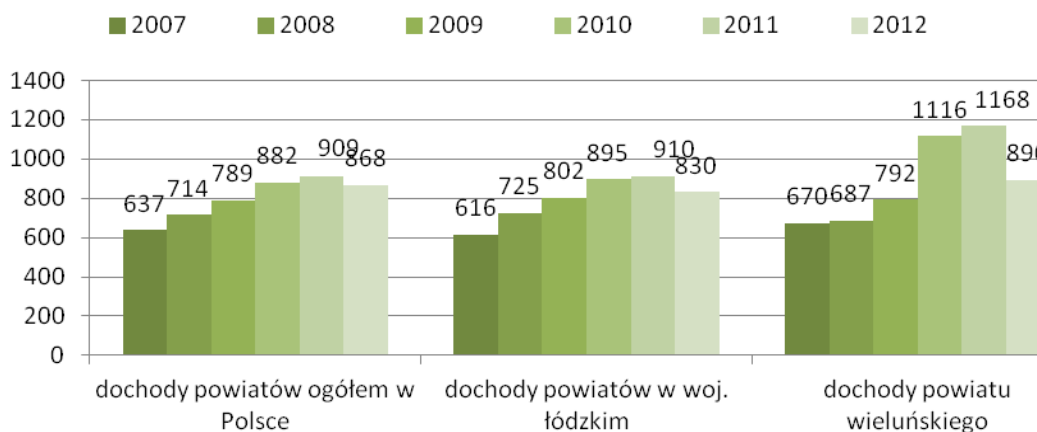

Wykres 11. Wielkość dochodów budżetowych ogółem wraz z udziałem dochodów majątkowych Powiatu Wieluńskiego i samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

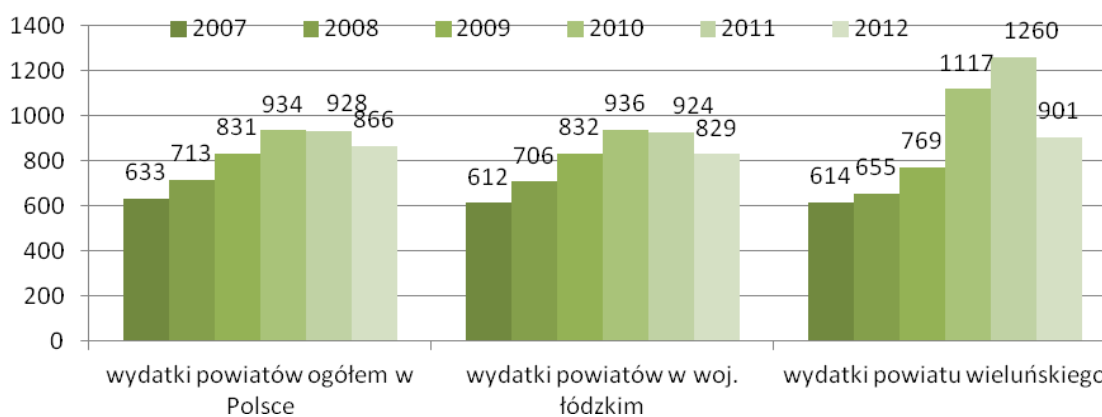

Porównując majątność Powiatu Wieluńskiego w stosunku do innych tego typu jednostek w województwie łódzkim należy stwierdzić, iż sytuacja ta w okresie ostatnich trzech lat uległa poprawie. W okresie 2007-2009 dochody Powiatu per capita kształtowały się na poziomie niższym od średniej dla dochodów samorządów powiatowych w regionie łódzkim oraz w Polsce. Natomiast w latach 2010-2012 wskaźniki te dla Powiatu Wieluńskiego są korzystniejsze (890zł w 2012r.) od analogicznych średnich dla powiatów w województwie (830zł) i w Polsce (868zł). Zbliżona sytuacja istnieje w zakresie wskaźnika wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Tendencje te korzystnie wpływają na zdolności inwestycyjne samorządu powiatowego, zwłaszcza w kontekście nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych z Unii Europejskiej w okresie 2014-2020.

Wykres 12. Dochody Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na tle powiatów w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Wykres 13. Wydatki Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na tle powiatów w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Największą słabością sytuacji finansowej samorządów powiatowych w Polsce jest z jednej strony stosunkowo niewielka kwota dochodów w stosunku do realizowanych zadań oraz niekorzystna struktura budżetów powiatów. Słabości te mają charakter systemowy i wynikają przede wszystkim z niskiego poziomu samorządności finansowej, zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków. Podobna sytuacja finansowa ma miejsce także w Powiecie Wieluńskim. W analizowanym okresie udział dochodów własnych Powiatu utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie. W okresie 2008-2012 udział ten był niższy niż średnia dla samorządów powiatowych w województwie łódzkim. Dodatkowo niekorzystną tendencją jest fakt, iż podczas gdy w regionie

w całym okresie 2007-2012 obserwowany jest wzrost udziału dochodów własnych, w Powiecie Wieluńskim tendencja ta ma trend malejący, w konsekwencji czego udział ten zmniejszył się z 32,2% w 2007 roku do 26,5% w 2012 roku.

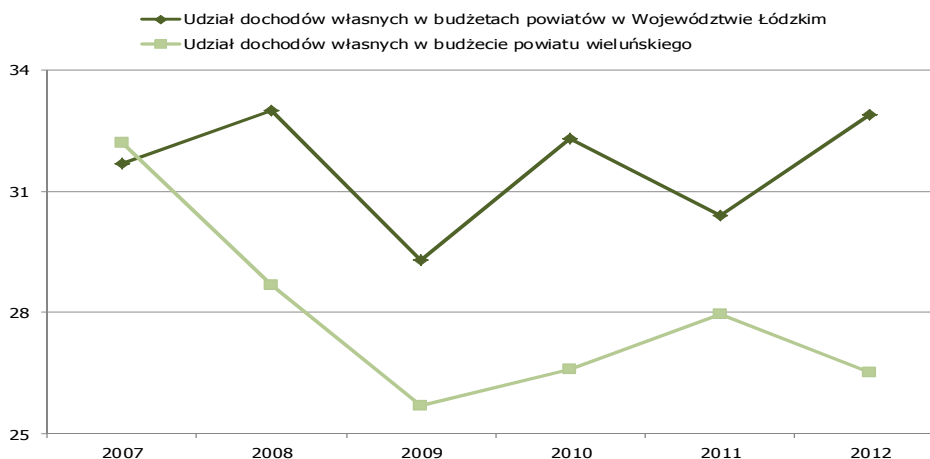
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Udział dotacji celowych* w budżetach powiatów w województwie łódzkim	23,1	25,8	27,0	22,2	26,6	21,9
Udział dochodów własnych w budżetach powiatów w województwie łódzkim	31,7	33,0	29,3	32,3	30,4	32,9
Udział subwencji ogólnej w budżetach powiatów w województwie łódzkim	45,3	41,2	43,7	45,5	43,1	45,2
Udział dotacji celowych* w budżecie Powiatu Wieluńskiego	18,2	16,9	17,7	18,5	21,2	20,0
Udział dochodów własnych w budżecie Powiatu Wieluńskiego	32,20	28,69	25,69	26,60	27,97	26,52
Udział subwencji ogólnej w budżecie Powiatu Wieluńskiego	49,60	54,42	56,57	54,87	50,80	53,45

* - dotacje celowe z wyłączeniem dotacji §§ 200, 620 powiatów

Tabela 36. Struktura dochodów Powiatu Wieluńskiego na tle dochodów samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Dominującą część dochodów Powiatu Wieluńskiego stanowi subwencja ogólna (ok. 53,5% w 2012 roku), która formalnie nie jest dochodem ukierunkowanym (pozbawiającym jednostkę samorządności wydatkowej). Jednak w praktyce zdominowana jest udziałem części oświatowej, która prawie w 100% wydatkowana jest na oświatę. Struktura ta z pewnością nie ulegnie drastycznej poprawie bez zmian w polskim systemie podatkowym.

Wykres 14. Udział dochodów własnych Powiatu Wieluńskiego na tle dochodów samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Na korzystną ocenę sytuacji budżetowej w Powiecie Wieluńskim wskazuje również wartość wskaźnika udziału nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem Powiatu. W żadnym z analizowanych lat nie wystąpiła ujemna wartość wskaźnika wyniku bieżącego, co pozwala stwierdzić, iż dochody bieżące Powiatu umożliwiają pokrycie wydatków bieżących. Można również realnie rozważyć możliwość zaciągania zobowiązań na rynku finansowym, nadwyżka operacyjna jest bowiem pozytywną przesłanką oceny zdolności kredytowej jednostki.

Z drugiej jednak strony wskaźnik relacji wyniku bieżącego w budżetach Powiatu Wieluńskiego (w tym przypadku nadwyżki operacyjnej) do dochodów ogółem przyjmuje stosunkowo niskie wartości od 3,4 (w 2011 r.) do 9,6 (w 2009 r.). Są one jednak wyższe niż

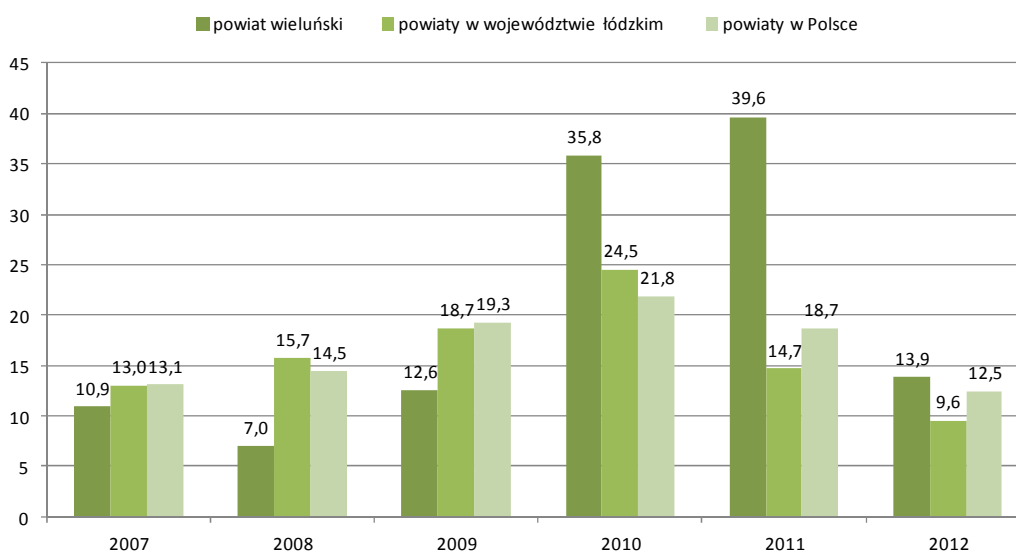
wartości średnie dla powiatów w województwie łódzkim. Wyniki te sugerują potencjalnie niewielkie zdolności i możliwości Powiatu Wieluńskiego do spłaty zobowiązań oraz do finansowania wydatków o charakterze inwestycyjnym.

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nadwyżka operacyjna do dochodów ogółem Powiatu Wieluńskiego	4,3	9,5	9,6	4,4	3,4	5,3
Nadwyżka operacyjna do dochodów ogółem powiatów w województwie łódzkim	4,9	6,1	2,2	3,0	4,3	2,2
Udział wydatków bieżących w dochodach ogółem Powiatu Wieluńskiego (w %)	81,7	88,6	84,9	64,3	65,1	87,1
Udział wydatków bieżących w dochodach ogółem (w %) powiatów w województwie łódzkim	87,0	84,3	81,3	75,5	85,3	88,3
Dynamika wzrostu wydatków bieżących Powiatu Wieluńskiego	-	-	110,3	107,3	105,8	101,8
Dynamika wzrostu wydatków bieżących powiatów w województwie łódzkim	-	-	113,7	104,3	112,5	94,8

Tabela 37. Charakterystyka wydatków bieżących Powiatu Wieluńskiego na tle samorządów powiatowych w województwie łódzkim w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Należy zauważyć, że z wyjątkiem dwóch lat (2010 i 2011) w Powiecie Wieluńskim utrzymuje się stosunkowo niekorzystna charakterystyka związana z udziałem wydatków bieżących w dochodach ogółem. W związku z tym, mimo notowanej nadwyżki operacyjnej istnieją stosunkowo niewielkie możliwości ukierunkowania środków finansowych na zadania inwestycyjne. Nominalnie w całym analizowanym okresie notowany jest wzrost wydatków bieżących w budżetach Powiatu Wieluńskiego. Korzystna jest natomiast tendencja dotycząca malejącej dynamiki tego wzrostu. Tendencje te są podobne do sytuacji obserwowanych w pozostałych powiatach województwa łódzkiego. Niewątpliwie pożądanym jest odwrócenie negatywnego trendu w kierunku wzrostu aktywności inwestycyjnej. Wymaga to jednak determinacji w zakresie zaangażowania organizacyjnego oraz wypracowania czytelnej i realnej strategii rozwoju w okresie 2014-2020.

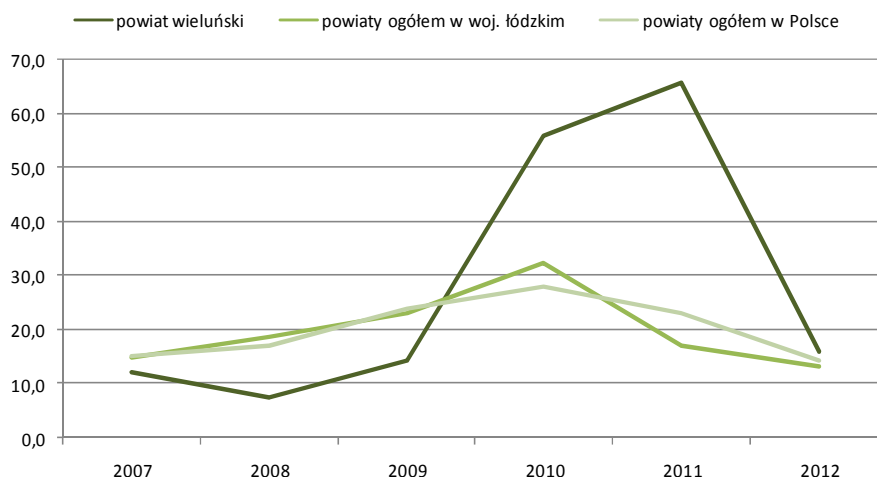

Wykres 15. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem Powiatu Wieluńskiego na tle samorządów powiatowych w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Można zauważyć, że Powiat Wieluński, zwłaszcza w ostatnich latach (2010-2012), charakteryzuje się znacznie korzystniejszą sytuacją w zakresie struktury wydatków budżetowych niż pozostałe powiaty regionu łódzkiego. Wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w 2011 roku kształtował się na poziomie 39,6%, przy średniej dla powiatów w regionie łódzkim na poziomie 14,7% (w Powiecie Wieluńskim w okresie 2007-2012 kategoria wydatków majątkowych ogółem była tożsama z kategorią wydatków majątkowych inwestycyjnych). Również w roku 2012, mimo znacznego ograniczenia wydatków budżetowych nadal utrzymuje się przewaga 4,5 punktów procentowych różnicy na korzyść Powiatu Wieluńskiego we wskaźniku udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem.

Wykres 16. Wskaźnik wydatków majątkowych do wydatków bieżących w Powiecie Wieluńskim, średnio w powiatach w województwie łódzkim i w Polsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

W analizach sytuacji budżetowej wykorzystuje się także wskaźnik samofinansowania, który obrazuje stopień, w jakim jednostka samorządu terytorialnego finansuje inwestycje środkami własnymi. W latach 2007-2010 wartość tego wskaźnika w Powiecie Wieluńskim utrzymywała się powyżej 1. Natomiast od roku 2011 wartość ta jest nieznacznie poniżej poziomu 1, co przy niekorzystnych uwarunkowaniach może skutecznie obniżyć płynność finansową jednostki. Wartości analogicznych wskaźników średnio w powiatach Województwa Łódzkiego kształtowały się poniżej wartości zaobserwowanych dla Powiatu Wieluńskiego. Można również zauważyć, że z tej perspektywy oceny powiaty charakteryzują się korzystniejszą wartością wskaźnika samofinansowania, porównując zarówno finanse gmin oraz miast na prawach powiatów w regionie łódzkim. Oznacza to również znacznie korzystniejszą sytuację inwestycyjną z tej perspektywy oceny, która jednak w większości przypadków nie znalazła odzwierciedlenia w realnych działaniach jednostek powiatowych w okresie 2007-2013. Jeśli w kolejnych latach wskaźnik ten będzie kształtował się ok. wartości 1, Powiat Wieluński z perspektywy relacji dochodów własnych powinien wykorzystać szanse inwestycyjne, uzupełniając wkłady własne środkami zewnętrznymi.

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wskaźnik samofinansowania dla Powiatu Wieluńskiego (nadwyżka operacyjna + dochody majątkowe / wydatki majątkowe)	1,84	1,69	1,24	1,00	0,82	0,91
Wskaźnik samofinansowania powiatów województwa łódzkiego (nadwyżka operacyjna + dochody majątkowe / wydatki majątkowe)	1,05	1,17	0,80	0,82	0,89	0,69

Tabela 38. Wskaźnik samofinansowania dla Powiatu Wieluńskiego na tle powiatów w województwie łódzkim w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Wniosek ten potwierdza także analiza relacji wydatków majątkowych do wydatków bieżących, pokazująca intensywność inwestowania jednostek. Wydatki majątkowe wskazują na poziom proinwestycyjności – im wyższy ich udział tym wyższa skłonność i umiejętności do podejmowania inwestycji. W okresie 2007-2012 wartość tego wskaźnika średnio w powiatach województwa łódzkiego kształtowała się najczęściej w granicach 15-20% (jedynie w 2009 i 2010 roku relacja ta osiągnęła zadowalająco wysoki poziom, odpowiednio 23 i 32%). Sytuacja dotycząca Powiatu Wieluńskiego jest niejednoznaczna w ocenie, ponieważ wartość tego wskaźnika do 2009 roku kształtowała się poniżej wartości średniej dla powiatów w regionie i w Polsce. W latach 2010 i 2011 wskaźnik ten osiągnął wysokie wartości (odpowiednio 55,8% i 65,7%, jak wcześniej wskazano było to głównie wynikiem kumulacji dochodów i wydatków majątkowych w ramach realizowanego projektu pt. *Wzmocnienie roli Szlaku Bursztynowego i innych szlaków tematycznych w zintegrowanej produkcji turystycznej województwa łódzkiego*), aby w 2012 ponownie spaść do wartości 16,1% - tym razem jednak jest to poziom nieco wyższy od wartości średnich. W kontekście tej oceny w latach 2007-2009 i 2012 powiaty w regionie łódzkim włącznie z powiatem wieluńskim realizowały politykę inwestycyjną o charakterze zachowawczym.

Powiaty	Wynik budżetu	Wynik operacyjny	Wynik majątkowy	zadłużenie ogółem (zadłużenie/dochody ogółem - max 60% z art. 170 sufp)	Planowana łączna kwota spłaty zobowiązań/dochody ogółem (max 15% z art. 169 sufp)
bełchatowski	-7 630 858	1 806 919	-9 437 778	16,0	5,29
brzeziński	-672 119	998 583	-1 670 703	39,6	11,73
kutnowski	5 497 479	4 569 397	928 082	19,0	4,89
łaski	4 409 389	4 756 364	-346 975	4,3	8,22
łęczycki	863 419	2 367 451	-1 504 032	23,3	5,44
łowicki	-1 861 741	3 343 244	-5 204 985	21,5	9,72
łódzki wschodni	2 134 372	3 421 741	-1 287 369	12,7	4,62
opoczyński	-3 429 035	4 903 899	-8 332 934	6,0	2,10
pabianicki	-1 769 645	5 272 406	-7 042 050	13,2	4,73
pajęczański	-352 287	1 804 361	-2 156 647	25,2	4,85
piotrkowski	-1 223 762	811 340	-2 035 103	19,4	6,49
poddębicki	1 321 956	2 688 582	-1 366 626	64,1	10,25
radomszczański	2 593 193	6 389 546	-3 796 353	20,5	4,58
rawski	79 777	2 529 027	-2 449 249	40,3	7,67
sieradzki	-2 233 635	5 797 435	-8 031 070	10,1	3,26
skierniewicki	1 015 493	1 854 470	-838 978	23,9	7,18
tomaszowski	484 192	2 750 341	-2 266 149	46,0	6,08
wieluński	-843 639	3 679 364	-4 523 002	13,8	2,31
wieruszowski	798 267	1 922 358	-1 124 091	28,7	5,55
zduńskowolski	1 045 882	3 518 505	-2 472 623	27,4	8,02
zgierski	2 893 683	4 791 734	-1 898 052	18,2	4,70

Tabela 39. Wyniki budżetowe powiatów Województwa Łódzkiego w 2012 roku

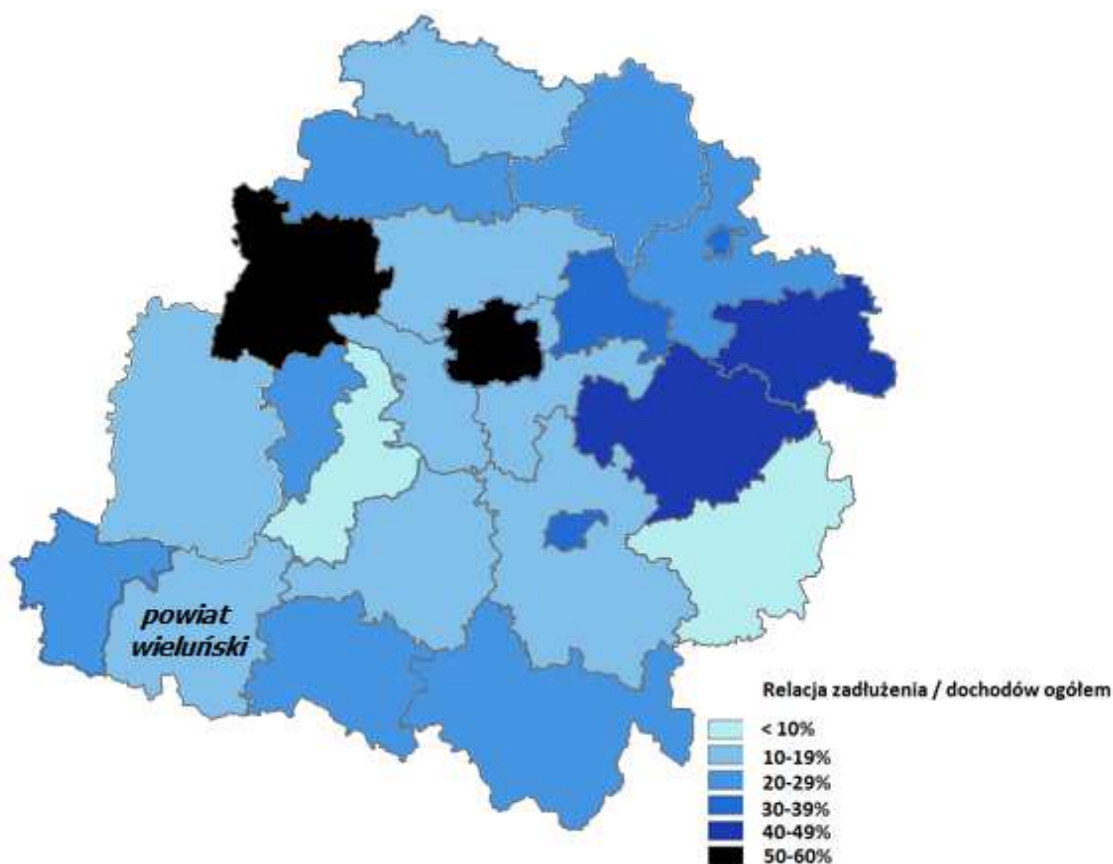
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Podsumowując, ocena wyników budżetowych Powiatu Wieluńskiego i jego ogólna kondycja finansowa jest zadowalająca. Co prawda, rejestrowany jest niewielkiej skali ujemny wynik budżetowy, ale sytuacja taka jest raczej normą (niemal wszystkie powiaty w regionie łódzkim w 2012 roku wykazują ujemny wynik budżetu, z wyjątkiem sześciu jednostek). Ponadto w Powiecie

Wieluńskim odnotowuje się także względnie wysoką nadwyżką budżetową w wyniku operacyjnym. Zatem ujemna wartość wyniku kształtowana jest przede wszystkim przez wydatki majątkowe. W Powiecie Wieluńskim, w okresie 2010-2012 przeznaczono łącznie kwotę 49 342 369,6 zł na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych. Stanowi to 13,3% środków, jakie kierują na te cele wszystkie samorządy powiatowe w Województwie Łódzkim. Kwota ta jest ok. 2,8 razy wyższa niż średnia wartość środków finansowych przeznaczanych na te cele w poszczególnych powiatach regionu łódzkiego (17 712 952,0zł).

Z kolei ogólny poziom zadłużenia Powiatu Wieluńskiego, zarówno jeśli chodzi o wartość wskaźnika relacji zadłużenia do dochodów ogółem (max. 60%), jak i wskaźnika spłat zobowiązań (max. 15%), pozostaje na bezpiecznym poziomie – odpowiednio 13,8% (średnio dla powiatów w regionie łódzkim - 23,5%) i 2,31% (średnio - 6,8%).⁴²

W powiecie wieluńskim zadłużenie ogółem w 2012 roku kształtowało się na poziomie 13,8%. W przypadku powiatu poddębickiego i Miasta na prawach powiatu Łodzi zadłużenie wyniosło więcej niż 60%, w 2012 roku osiągnęło odpowiednio poziom 63,6% i 60,6%.

Rysunek 16. Zadłużenie względem dochodów ogółem Powiatu Wieluńskiego i samorządów powiatowych w Województwie Łódzkim w 2012 roku.

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych RIO w Łodzi.

Powiat Wieluński, podobnie jak większość innych samorządów powiatowych w regionie łódzkim, zaciąga zobowiązania prawie wyłącznie w formie kredytów i pożyczek. W 2012 roku jedynie powiat wierszowski wykorzystywał do tego celu papiery wartościowe.

⁴² Przy maksymalnych poziomach ustawowych według norm „starej” ustawy o finansach publicznych (z dnia 30.06.2005r.), wynoszących odpowiednio 15% i 60% dla każdego typu jednostki samorządu terytorialnego. W nowej ustawie o finansach publicznych (z dnia z dnia 27 sierpnia 2009 r.) progi te nie obowiązują, natomiast maksymalny poziom możliwości generowania zadłużenia określony jest relacją zapisaną w postaci formuły w artykule 243 ustawy (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241).

Samorząd powiatowy w Wieluniu, podobnie jak większość pozostałych powiatów w regionie łódzkim, utrzymuje bezpieczną relację zadłużenia do zrealizowanych dochodów. Dodatkowo w kolejnych latach (od 2014 roku) można spodziewać się podwyższenia poziomu tego bezpieczeństwa z powodu zmiany systemu ograniczania możliwości zaciągania zobowiązań, z systemu arbitralnego w postaci wartości granicznej wskaźników, do indywidualnej oceny realnych możliwości budżetowych. Można przewidywać, iż zmiany te początkowo ograniczą zdolności samorządów do zaciągania zobowiązań (oceniane są często jako bardziej restrykcyjne), jednak restrykcyjność w tym względzie oznacza większą odpowiedzialność w kształtowaniu relacji budżetowych między elementami wyniku operacyjnego i majątkowego. Zatem wpłynie to korzystnie na jakość zarządzania środkami publicznymi w jednostce, a w konsekwencji także na jej ocenę zdolności kredytowej.

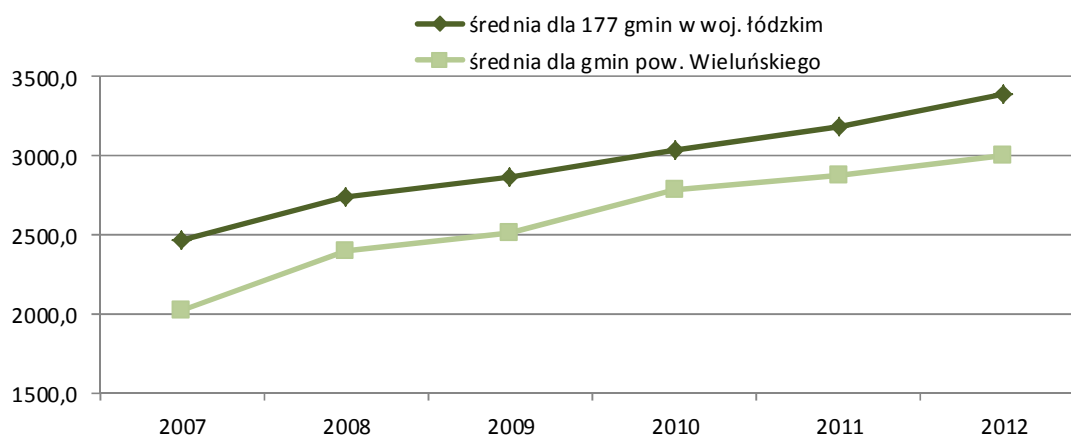
I.4.2 Analiza dochodów i wydatków samorządów gminnych Powiatu Wieluńskiego

Dynamika dochodów samorządów gminnych w Powiecie Wieluńskim, podobnie jak w pozostałej części regionu w okresie od 2007 roku do 2012 charakteryzuje się trendem wzrostowym. Jednak majątność poszczególnych gmin Powiatu, mierzona za pomocą wskaźnika dochodów w przeliczeniu na mieszkańca, kształtuje się na niskim poziomie. Jedynie w gminie Ostrówek wartość ta jest wyższa od średniej dla wszystkich gmin w województwie łódzkim (3390,2 zł, nie wliczając miast na prawach powiatu), natomiast wartości nieco niższe, choć zbliżone do średniej charakteryzują gminy: Czarnożyły, Konopnica, Mokrsko i Pątnów. W pozostałych gminach są to wartości mniejsze niż 3 tys. zł. Uogólniając, wskaźnik dochodów *per capita* obliczony łącznie dla wszystkich gmin Powiatu kształtuje się na nieco niższym poziomie niż średnia wartość analogicznego wskaźnika obliczonego dla wszystkich gmin województwa łódzkiego. Różnica ta waha się od 451,4zł w 2007 roku do 245,4zł w 2010 roku.

Nazwa jednostki	2007	2008	2009	2010	2011	2012
średnia dla 177 gmin w woj. łódzkim	2466,8	2737,2	2864,9	3035,3	3190,7	3390,2
Biała	1945,6	2172,7	2696,5	2624,3	2575,2	2616,3
Czarnożyły	1958,0	2155,9	2328,8	2380,6	2416,6	3341,0
Konopnica	2017,6	2629,0	2577,0	2929,6	3133,0	3058,9
Mokrsko	2029,6	2296,4	2775,0	2913,5	3482,2	3215,1
Osjaków	2070,1	2595,5	2952,4	2939,0	2929,6	2918,5
Ostrówek	2166,7	2719,1	2422,5	2832,7	2927,4	3555,1
Pątnów	2110,1	2640,4	2558,8	3037,9	2630,6	3179,9
Skomlin	2034,8	2382,9	2451,4	2978,9	2845,3	2796,1
Wieluń	1863,4	2060,4	1982,5	2113,1	2179,1	2389,3
Wierzchnas	1957,9	2333,3	2426,4	3149,1	3691,5	2903,0

Tabela 40. Dochody budżetów gmin Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Wykres 17. Średni poziom dochodów per capita w gminach ogółem w Powiecie Wieluńskim na tle średniej dla gmin województwa łódzkiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Słabość budżetów gmin Powiatu Wieluńskiego ujawnia się również w ocenie poziomu samorządności finansowej, szczególnie w zakresie dochodowym. Z wyjątkiem gminy Wieluń o charakterze wiejsko-miejskim, wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem kształtuje się znacznie poniżej średniej analogicznego wskaźnika obliczonego dla wszystkich gmin regionu łódzkiego. W okresie 2007-2012 nie zauważa się także stałego trendu świadczącego o korzystnej zmianie tej sytuacji. Szczególnie niskie udziały (poniżej 25%) charakteryzują takie gminy jak: Biała, Pątnów i Skomlin.

Nazwa jednostki	2007	2008	2009	2010	2011	2012
średnia dla 177 gmin w woj. łódzkim	48,6	51,3	46,7	46,4	46,8	49,5
Biała	24,8	27,0	21,3	22,2	23,3	24,9
Czarnożyły	30,5	32,3	29,2	30,0	31,9	28,4
Konopnica	23,8	30,4	25,2	26,9	24,7	30,7
Mokrsko	26,5	28,2	24,6	25,7	20,4	28,2
Osjaków	31,4	30,7	29,0	30,8	34,3	34,3
Ostrówek	21,5	20,2	19,3	24,2	25,1	31,6
Pątnów	27,9	32,3	23,9	20,0	26,8	20,2
Skomlin	26,6	29,3	22,9	26,0	22,8	24,4
Wieluń	58,1	59,4	57,3	56,0	54,8	57,4
Wierzchlas	22,9	26,1	22,1	18,7	16,9	32,0

Tabela 41. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin Powiatu Wieluńskiego w latach 2007-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Pomimo słabości w zakresie samorządności dochodowej, gminy Powiatu Wieluńskiego w okresie 2007-2012 wykazują dość dobrą lub umiarkowaną aktywność inwestycyjną. Diagnozę tą potwierdza wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem budżetów gmin. W 2012 roku pięć spośród analizowanych gmin charakteryzowało się wyższą wartością tej realizacji niż średnia obliczona dla gmin w województwie łódzkim. Przy czym w dwóch gminach w 2012 roku (Mokrsko i Pątnów) wartość ta przekroczyła poziom 20%, a w innych trzech (Czarnożyły, Ostrówek i Wierzchlas) wartość ta często była stosunkowo wysoka w poprzednich latach analizy.

Nazwa jednostki	2008	2009	2010	2011	2012
średnia dla 177 gmin w woj. łódzkim	23,4	25,7	26,1	21,6	18,4
Biała	17,6	25,5	25,7	8,3	15,2
Czarnożyły	15,9	27,7	20,4	28,5	19,8
Konopnica	18,0	24,0	25,6	12,4	18,4
Mokrsko	19,7	21,4	23,8	34,7	25,6
Osjaków	20,5	22,6	19,1	17,9	13,7
Ostrówek	19,5	29,2	30,7	20,0	12,4
Pątnów	24,6	22,0	34,8	8,1	21,7
Skomlin	18,3	11,0	34,9	13,9	10,1
Wieluń	26,2	24,9	17,5	17,6	18,5
Wierzchlas	16,1	22,0	38,4	39,8	11,1

Tabela 42. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w gminach Powiatu Wieluńskiego (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Aktywność inwestycyjną dość dobrze ilustruje też zaangażowanie samorządów gminnych Powiatu Wieluńskiego w pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych z Unii Europejskiej.

Nazwa jednostki	2010	2011	2012	suma 2010-2012
średnia dla 177 gmin w woj. łódzkim	3551572,8	2622523,3	2968781,8	9142877,8
Biała	853664,8	353877,7	209484,0	1417026,5
Czarnożyły	472816,1	94435,5	3153515,8	3720767,4
Konopnica	1217614,1	1557970,6	630780,2	3406364,8
Mokrsko	1536073,0	1790055,8	1309927,3	4636056,1
Osjaków	1247026,8	714779,8	651305,2	2613111,8
Ostrówek	88009,4	545480,7	2209171,1	2842661,2
Pątnów	811590,6	80435,7	3087097,5	3979123,9
Skomlin	1131536,2	881370,7	320439,4	2333346,3
Wieluń	1292799,3	730838,9	1768343,1	3791981,3
Wierzchlas	5018242,4	8216583,6	391040,0	13625866,1

Tabela 43. Środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w gminach Powiatu Wieluńskiego w okresie 2010-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS i danych RIO.

Samorzady gminne w Powiecie Wieluńskim w 2012 roku, podobnie jak wszystkie gminy w województwie łódzkim, generują nadwyżkę operacyjną. Większość gmin Powiatu Wieluńskiego charakteryzuje się również korzystną sytuacją w zakresie wskaźnika wyniku bieżącego. Jedynie w trzech gminach (Biała, Konopnica, Ostrówek) wartość ta jest nieznacznie ujemna, a w gminie Pątnów ujemna wartość wyniku bieżącego jest znaczna i w 2012 roku wyniosła - 2602915,85 zł. Znaczącą ograniczenia wynikające z niskiego poziomu samorządności finansowej w odniesieniu do gmin wykazujących się korzystnymi wskaźnikami wyniku bieżącego i nadwyżki operacyjnej można stwierdzić, że ich dochody bieżące w okresie 2007-2012 w większości przypadków pozwalały na pokrycie wydatków bieżących, a zatem można było realnie rozważać możliwość zaciągania zobowiązań na rynku finansowym. Praktyka dowodzi, iż nawet w gminach charakteryzujących się gorszą relacją wskaźników finansowych można skutecznie realizować działalność inwestycyjną, czego dobrym przykładem jest gmina Pątnów, która jest jednym z liderów w Powiecie Wieluńskim pod względem absorpcji środków z programów i projektów unijnych w okresie 2010-2012 i jako druga w kolejności w 2012 roku charakteryzowała się najwyższym udziałem wydatków majątkowych w wydatkach ogółem.

	Wynik budżetu	Wynik operacyjny	Wynik majątkowy
Biała	-1529211,08	593471,44	-2122682,52
Czarnożyły	2057629,9	1395733,32	661896,58
Konopnica	-971676,76	451069	-1422745,76
Mokrsko	-1888667,24	815014,04	-2703681,28
Osjaków	-1108420,49	231076,44	-1339496,93
Ostrówek	2123712,24	402281,96	1721430,28
Pątnów	504139,94	1974296,34	-1470156,4
Skomlin	-483967,13	73848,39	-557815,52
Wierzchlas	403411,11	2063957,98	-1660546,87
Wieluń	-852973,5	12188634,85	-13041608,35

Tabela 44. Wyniki budżetowe gmin Powiatu Wieluńskiego w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RIO.

	Wskaźnik spłat zobowiązań (max. 15%)	Wskaźnik relacji zadłużenia do dochodów ogółem (max. 60%)
Biała	9,35	39,9
Czarnożyły	9,39	24
Konopnica	6,96	39,2
Mokrsko	11,16	65,9
Osjaków	8,1	42,5
Ostrówek	8,25	24,4
Pątnów	8,05	72,5
Skomlin	10,21	47,3
Wierzchlas	14,08	10,9
Wieluń	3,84	25,2

Tabela 45. Zadłużenie względem dochodów ogółem samorządów gminnych w Powiecie Wieluńskim w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RIO.

Ponad połowa gmin Powiatu Wieluńskiego wykazuje ujemny wynik budżetowy, jednak z drugiej strony wszystkie jednostki odnotowują nadwyżkę budżetową w wyniku operacyjnym. Zatem ujemna wartość wyniku kształtowana jest przede wszystkim przez wydatki majątkowe, co świadczy o prorozwojowej polityce lokalnej. Podsumowując ocenę wyników budżetowych gmin Powiatu Wieluńskiego należy wskazać, iż charakteryzuje je dość aktywna polityka inwestycyjna. Wskutek tego, mimo ograniczonych możliwości dochodowych, gminy w powiecie generują stosunkowo wysoki poziom zadłużenia ogółem. W 2014 roku nastąpi zmiana zasad dotyczących możliwości generowania zadłużenia przez jednostki samorządów terytorialnych w Polsce. Jednak nawet wówczas, analizując dotychczasowe wartości wskaźników zadłużenia z 2012 roku, jedynie w kilku gminach Powiatu istnieje ryzyko utraty możliwości pozyskiwania zewnętrznych zwrotnych środków finansowania inwestycji. W tym przypadku trudno o twarde wnioski, ponieważ od 2014 roku to sprawność w zarządzaniu środkami publicznymi będzie miała istotne znaczenie w zakresie kształtowania zdolności kredytowych jednostek samorządu terytorialnego. Według obecnie obowiązujących przepisów ustawy o finansach publicznych, w 2012 roku dwie gminy (Mokrsko i Pątnów) charakteryzują się bardzo złą sytuacją w zakresie zadłużenia ogółem (odpowiednio 65,9% i 72,5%). Kolejne cztery charakteryzują się dość wysokimi wartościami tego wskaźnika na poziomie ok. 40% (Biała, Konopnica, Osjaków i Skomlin).

I.4.3 Strategiczne uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego w zakresie gospodarki finansowej

Stan gospodarki finansowej Powiatu Wieluńskiego w okresie 2007-2012 należy ocenić pozytywnie. Dochody bieżące pokrywały wydatki bieżące, a relacje wydatków majątkowych do wydatków bieżących od 2010 roku są wyższe niż wartość tego wskaźnika średnio dla powiatów w regionie łódzkim czy ogółem w Polsce. Od 2010 roku obserwowana jest także **korzystna relacja wydatków majątkowych do wydatków ogółem** (powyżej średniej dla kraju). Mimo ogólnej słabości w zakresie samorządności finansowej powiatów w Polsce, **Powiat Wieluński charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi wartościami wskaźnika samofinansowania**, które w okresie od 2007-2012 (z wyjątkiem roku 2011) przyjmowały wartości wyższe od analogicznych średnich dla powiatów w województwie łódzkim. Przy czym wartości te do 2010 roku były wyższe lub równe 1, co oznaczało, że Starostwo Powiatowe było w stanie współfinansować inwestycje ze środków własnych, minimalizując tym samym ryzyko utraty płynności finansowej w związku z potencjalnymi kosztami obsługi zadłużenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że dochody budżetowe Powiatu Wieluńskiego nie należą do najwyższych w regionie, więc kondycja finansowa Powiatu w poszczególnych latach w znacznym stopniu uzależniona była od sprawności inwestycyjnej, zdolności zarządczych i zdolności pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania realizowanych przedsięwzięć.

Od roku 2010 **Powiat Wieluński charakteryzują również korzystne, wysokie wskaźniki dotyczące aktywności inwestycyjnej**. Wskaźnik udziału wydatków majątkowych (w tym przypadku wartość tożsama z wydatkami inwestycyjnymi) kształtuje się powyżej analogicznych średnich dla powiatów w regionie łódzkim i w Polsce.

Pozytywnie należy ocenić także gospodarkę finansową Powiatu w zakresie zarządzania długiem. Wskaźniki zadłużenia dotyczące spłat zobowiązań oraz wskaźniki udziału długu w dochodach pozostają w bezpiecznych granicach i wynoszą odpowiednio 2,31% i 13,8%⁴³. **Powiat Wieluński posiada zatem zdolności inwestycyjne, warunkowane jednak w dużej mierze skłonnością do aktywnego pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania.** Nowe uwarunkowania ustawowe zawarte w ustawie o finansach publicznych z 2009 roku (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241) znoszą arbitralny sposób liczenia długu publicznego poprzez wskazane maksymalne granice zaciągania zobowiązań i określają nowy sposób ich wyznaczania, indywidualnie wygenerowany dla każdej jednostki samorządu terytorialnego, uzależniony w znacznym stopniu od jej sprawności w zakresie zarządzania długiem i deficytem budżetowym, co może być korzystne dla Powiatu Wieluńskiego, przy zachowaniu dotychczasowej sprawności zarządczej. Nowa formuła wyznaczania progu zadłużenia oceniana jest często jako bardziej restrykcyjna, jednak jej restrykcyjność w tym względzie oznacza większą odpowiedzialność w kształtowaniu relacji budżetowych między elementami wyniku operacyjnego i majątkowego. Można zatem zakładać, że wpłynie to korzystnie w dłuższej perspektywie na jakość zarządzania środkami publicznymi w Powiecie, a w konsekwencji także na podniesienie oceny zdolności kredytowej.

Gminy Powiatu Wieluńskiego także nie należą do samorządów charakteryzujących się ponadprzeciętną majątnością, zarówno pod kątem oceny ich dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jak i ich struktury. **Dokonując ogólnej charakterystyki gospodarki finansowej gmin w Powiecie Wieluńskim, należy zwrócić uwagę na ich stosunkowo wysoką aktywność inwestycyjną**, zwłaszcza w stosunku do dość niskiego poziomu oceny samorządności finansowej. Wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w siedmiu gminach w 2012 roku przekraczał 15%, w tym w dwóch jednostkach był wyższy niż 20%. **Niestety, aktywność ta obciążona jest wysokim poziomem zadłużenia ogółem**,

⁴³ Przy maksymalnych poziomach ustawowych według norm „starej” ustawy o finansach publicznych (z dnia 30.06.2005r.), wynoszących odpowiednio 15% i 60% dla każdego typu jednostki samorządu terytorialnego. W nowej ustawie o finansach publicznych (z dnia z dnia 27 sierpnia 2009 r.) progi te nie obowiązują, natomiast maksymalny poziom możliwości generowania zadłużenia określony jest relacją zapisaną w postaci formuły w artykuale 243 ustawy (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241).

rejestrowanym w ponad połowie gmin Powiatu Wieluńskiego. Wyjątkiem w tym względzie jest gmina miejsko-wiejska Wieluń, która według dotychczasowych norm zachowuje bardzo bezpieczne granice zadłużenia. Ponad połowa gmin Powiatu Wieluńskiego wykazuje ujemny wynik budżetowy, jednak z drugiej strony wszystkie jednostki odnotowują nadwyżkę budżetową w wyniku operacyjnym. Zatem **ujemna wartość wyniku kształtowana jest przede wszystkim przez wydatki majątkowe, co świadczy o prorozwojowej polityce lokalnej**, realizowanej w większym lub mniejszym zakresie przez wszystkie samorządy gminne Ziemi Wieluńskiej.

II. Strategiczne zasoby i uwarunkowania rozwoju Powiatu Wieluńskiego – analiza SWOT

Analiza SWOT jest powszechnie stosowaną metodą identyfikacji strategicznych uwarunkowań rozwoju jednostki terytorialnej. Zadaniem analizy SWOT jest określenie zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju powiatu oraz wskazanie jego pozycji względem otoczenia.⁴⁴ Do przeprowadzenia analizy potrzebna jest wiedza dotycząca procesów zachodzących na danym terytorium, a także w szeroko rozumianym otoczeniu. Jest to analiza sił i słabości układu lokalnego określana przez pryzmat szans i zagrożeń, jakie mogą mieć wpływ na przebieg procesów rozwojowych na szczeblu lokalnym.⁴⁵ Analiza SWOT stanowi podsumowanie części diagnostycznej strategii, stanowiąc jednocześnie łącznik z częścią projekcyjną określającą kierunki i cele rozwoju.

Nazwa analizy SWOT pochodzi od pierwszych liter analizowanych czynników: S (Strengths) – silne strony, W (Weaknesses) – słabe strony, O (Opportunities) – szanse, T (Threats) – zagrożenia. Te czynniki dzieli się według dwóch kryteriów: miejsca występowania oraz charakteru oddziaływania. Ze względu na miejsce powstania lub/i występowania wskazuje się elementy wewnętrzne (czyli w obrębie analizowanej jednostki) i zewnętrzne (czyli zachodzące w otoczeniu). Natomiast biorąc pod uwagę kryterium charakteru oddziaływania czynniki dzieli się na pozytywne oraz negatywne.⁴⁶

Silne strony (S) to czynniki wewnętrzne pozytywnie oddziałujące na powiat (atuty). Są to cechy, które wyróżniają powiat od innych i stanowią swoistą przewagę konkurencyjną. Punktem odniesienia mogą być sąsiednie jednostki lub grupa jednostek o podobnym charakterze (np. inne powiaty). Słabe strony (W) to czynniki wewnętrzne negatywnie oddziałujące na powiat. Są one konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów. To także zjawiska tkwiące w jednostce terytorialnej (podobnie jak silne strony), na występowanie których, władze czy też podmioty biorące udział w życiu i funkcjonowaniu powiatu mają bezpośredni wpływ. Szanse (O) - czynniki zewnętrzne pozytywne, czyli korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym powiatu, które właściwie wykorzystane mogą stanowić dla powiatu istotny impuls rozwojowy. Szanse to zjawiska występujące w bliższym lub dalszym otoczeniu powiatu, a istniejący układ społeczno-gospodarczy nie ma możliwości bezpośredniego ich kształtowania. Zagrożenia (Z) - czynniki zewnętrzne negatywne, czyli niekorzystne zjawiska zewnętrzne, które mogą być poważną barierą rozwoju dla powiatu. Istniejące zagrożenia wyraźnie osłabiają też silne strony, a także mogą poważnie ograniczyć możliwość wykorzystania pojawiających się szans rozwojowych. Zagrożenia to zjawiska występujące w bliższym lub dalszym otoczeniu powiatu, a istniejący układ społeczno-gospodarczy nie ma możliwości bezpośredniego ich kształtowania.⁴⁷

⁴⁴ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2007, s. 226-227

⁴⁵ J. Kot, *Zarządzanie strategiczne rozwojem gmin a praktyka planowania strategicznego*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003

⁴⁶ W. Dziemianowicz, K. Szmigiel – Rawska, P. Nowicka, A. Dąbrowska, *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, s. 104-105

⁴⁷ E. M. Boryczka, M.E. Sokołowicz, W. Wróblewski, J. Zasina, *Poradnik dla uczestników warsztatów „Po Kolei. Czas na Łódź”*, Łódź 2012, s. 38-44

II.1 Gospodarka i rynek pracy

SZANSE	ATUTY	SŁABOŚCI	ZAGROŻENIA
GOSPODARKA I RYNEK PRACY			
Podmioty gospodarcze i rynek pracy			
<p>Wzrost popytu na alternatywne źródła energii wynikający z pakietu klimatycznego Unii Europejskiej</p> <p>Dostępność środków na realizację inwestycji w OZE w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej (w Regionalnym Programie Operacyjnym 2020)</p> <p>Sprzyjająca polityka regionalna adresowana do ośrodków miejskich tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze</p> <p>Oddziaływanie Zagłębia Górniczo-Energetycznego Bełchatów-Szczerców-Złoczew – głównie w kontekście rozwoju rynku pracy (północna część powiatu)</p>	<p>Potencjał gospodarczy Wielunia – siedziba powiatu cechuje się silnym potencjałem rozwojowym wśród miast województwa łódzkiego</p> <p>Funkcjonowanie w powiecie prężnie działających przedsiębiorstw, tworzących trwałe miejsca pracy (m.in. Korona, Spółdzielnia Dostawców Mleka, "Neotech", Wielton, Grupa Producentów Owoców „Witamina”, „Zasada Rowery”, ZUGIL)</p> <p>Relatywnie wysoki poziom przedsiębiorczości (duża liczba podmiotów gospodarczych)</p> <p>Duże zasoby żwirów, piasków, surowców ilastych i związanych z tym działalności gospodarczych (koncentracja podmiotów kopalnictwa, cegielnictwa, ceramiki oraz cementowni)</p> <p>Sprzyjające warunki do rozwoju OZE i duży udział wykorzystania elektrowni wiatrowych (dobre</p>	<p>Niski poziom i dynamika rozwoju gospodarczego powiatu</p> <p>Niski poziom zamożności mieszkańców – jeden z najsłabszych powiatów w województwie łódzkim wg poziomu PKB na 1 mieszkańca oraz dochodów mieszkańców</p> <p>W wielu gminach w strukturze podmiotów zarejestrowanych w REGON dominują podmioty sektora publicznego</p> <p>Niski poziom aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw na tle innych powiatów województwa łódzkiego</p> <p>Duży udział pracujących w usługach o charakterze nierynkowym (administracja, opieka zdrowotna, pomoc społeczna)</p> <p>Wysoki poziom zadłużenia znacznej części gmin w Powiecie Wieluńskim</p>	<p>Niestabilne przepisy krajowe oraz wysoki poziom fiskalizacji działalności gospodarczej w Polsce.</p> <p>Problemy strukturalne i instytucjonalne, utrudniające dostosowanie polskiego systemu edukacyjnego do potrzeb pracodawców</p> <p>Niekorzystny system refinansowania inwestycji z funduszy unijnych</p>

SZANSE	ATUTY	SŁABOŚCI	ZAGROŻENIA
<p>Rosnący dynamicznie popyt na polskie produkty rolne na rynkach międzynarodowych</p> <p>Korzystna polityka Unii Europejskiej w zakresie wspierania proekologicznych działań gospodarki – rolnictwo, turystyka (m.in. programy rolno-środowiskowe funduszy Life+)</p>	<p>doświadczenia, 4 miejsce w województwie)</p> <p>Dobra współpraca między dużymi firmami w powiecie a lokalnymi jednostkami samorządowymi</p> <p>Zakorzenienie dużych firm i rozwój powiązań kooperacyjnych</p> <p>Elastyczny i adekwatny do potrzeb lokalnego rynku pracy system kształcenia</p> <p>Stosunkowo niski poziom długu publicznego powiatu zwiększający szanse na wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji</p> <p>Stosunkowo wysoka aktywność inwestycyjna gmin powiatu świadcząca o prorozwojowej polityce lokalnej</p>		
Rolnictwo			
<p>Rosnący dynamicznie popyt na polskie produkty rolne na rynkach międzynarodowych</p> <p>Korzystna polityka Unii Europejskiej w zakresie wspierania proekologicznych działań gospodarki – rolnictwo, turystyka (m.in. programy rolno-środowiskowe funduszy Life+)</p>	<p>Wzrastająca liczba gospodarstw rolnych o dużej powierzchni</p> <p>Wysoki poziom mechanizacji rolnictwa</p> <p>Korzystne warunki glebowo-klimatyczne oraz struktura zasiewów i kierunki użytkowania gruntów, w szczególności dla produkcji trzody chlewnej</p>	<p>Niski poziom specjalizacji produkcji rolnej</p>	<p>Niekorzystne zmiany środowiskowe, wpływające na wysokość plonów i reżim hydrologiczny</p> <p>Polityka rolna utrwalająca niekorzystną strukturę agrarną</p>

SZANSE	ATUTY	SŁABOŚCI	ZAGROŻENIA
<p>Wzrastająca świadomość zdrowego trybu życia i popytu na żywność ekologiczną</p>	<p>Dobra jakość gleb oraz istnienie obszarów o wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej</p> <p>Dostrzegalne przejawy specjalizacji produkcji i hodowli zwierzęcej (produkcja mleka – gmina Wieluń i gmina Ostrówek oraz hodowle trzody chlewnej – gmina Mokrsko)</p>		
Turystyka			
<p>Większość gmin w powiecie (Konopnica, Mokrsko, Osjaków, Pańków, Skomlin, Wieluń i Wierzchnas), znajduje się w turystycznym obszarze funkcjonalnym dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury – w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 wskazanych jako „obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa”</p> <p>Bliskość dużych ośrodków miejskich tworzących duży rynek zbytu oraz popyt na usługi turystyczne (Łódź, Wrocław, Opole, Częstochowa)</p> <p>Wzrost popytu na turystykę weekendową oraz aktywne formy wypoczynku i rekreacji</p> <p>Dynamiczny rozwój „nowych” form turystyki (geocaching, turystyka archeologiczna, geoturystyka, orientteering, questing) jako przeciwwaga dla turystyki masowej</p>	<p>Stosunkowo silny potencjał bazy noclegowej i turystycznej (duża liczba gospodarstw agroturystycznych, szlaki rowerowe, piesze, konne, samochodowe, orienteringowe)</p> <p>Duży potencjał środowiskowo-przyrodniczy do rozwoju turystyki i rekreacji, w tym m.in. geoturystyki</p> <p>Rozpoznawalne obiekty zabytkowe jako potencjał dla rozwoju turystyki (założenia parkowo-dworskie, kościoły w stylu wieluńskim, spichlerze, kaplice, krajobraz, Szlak Bursztynowy)</p>	<p>Niedostateczna promocja miejsc atrakcyjnych turystycznie oraz słabe oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych (m.in. brak rozpoznawalnych produktów turystycznych)</p>	<p>Postrzeganie województwa łódzkiego jako regionu nieatrakcyjnego turystycznie w skali kraju</p> <p>Duża konkurencja ze strony innych ośrodków w zakresie turystyki (m.in. Jura Krakowsko-Częstochowska)</p>

SZANSE	ATUTY	SŁABOŚCI	ZAGROŻENIA
<p>Bliskość budowanej drogi S8 (węzeł Walichnowy w powiecie wieruszowskim oraz węzeł Złoczew), wzmacniająca zewnętrzną dostępność komunikacyjną</p> <p>Możliwość wykorzystania środków unijnych na rozwój infrastruktury w ramach polityki spójności</p> <p>Polityka UE w zakresie gospodarki wodno-ściekowej preferująca zrównoważony rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej</p>	<p>Położenie i infrastruktura techniczna</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć powiązań autobusowej komunikacji zbiorowej</p> <p>Dobra sieć i gęstość dróg lokalnych i ponadlokalnych</p> <p>Bardzo dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, w tym szczególnie na obszarach wiejskich</p>	<p>Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i niekorzystne proporcje sieci wodociągowej do kanalizacyjnej</p> <p>Brak systemu dróg rowerowych</p> <p>Brak obwodnicy miasta Wielunia</p>	<p>Peryferyjne położenie w strukturze województwa łódzkiego</p> <p>Słabe powiązania komunikacyjne ze stolicą województwa łódzkiego</p>

II.2 Społeczeństwo i jakość życia

SPOŁECZEŃSTWO I JAKOŚĆ ŻYCIA			
Kapitał ludzki i społeczny			
<p>Wzrost rangi inwestycji w kapitał ludzki i kapitał społeczny na poziomie władz centralnych</p> <p>Wzrost oczekiwań społecznych w zakresie elementów otoczenia kształtujących jakość życia</p>	<p>Wysoki poziom aktywności obywatelskiej i mobilizacji społecznej (wysoka frekwencja wyborcza, duża liczba aktywnych organizacji pozarządowych)</p> <p>Wysoka jakość oraz bogata oferta kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym (szczególnie zawodowym), atrakcyjna także dla młodzieży spoza powiatu</p> <p>Dostępność ośrodków edukacyjnych, kształcących na poziomie wyższym (Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna i Społeczna Akademia Nauk)</p> <p>Wysoki poziom tożsamości lokalnej (Ziemia Wieluńska jako wyodrębniona jednorodność kulturowa)</p>	<p>Intensywny proces depopulacji związany z odpływem mieszkańców z obszaru powiatu oraz ujemnym przyrostem naturalnym</p> <p>Niekorzystne procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa, wysoka umieralność)</p>	<p>Utrwalający się w skali kraju proces polaryzacji rozwoju przestrzennego i związany z nim proces depopulacji małych jednostek osadniczych</p> <p>Odpływ młodych ludzi do większych ośrodków miejskich oraz za granicę jako skutek większej atrakcyjności dużych miast</p> <p>Niekorzystny system finansowania szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego (subwencja oświatowa)</p> <p>Niekorzystna polityka krajowa i system finansowania szkolnictwa zawodowego narzucająca standardy, których spełnienie jest niemal niemożliwe (szkoły zawodowe i technika nieprzygotowane do specjalistycznych egzaminów zawodowych – m.in. brak specjalistycznego wyposażenia)</p>

Infrastruktura i usługi społeczne		
Wzrastająca świadomość społeczna w zakresie dostrzeżenia potencjału gospodarczego tzw. <i>silver economy</i> .	<p>Rosnąca atrakcyjność oferty kulturalnej i edukacyjnej w powiecie (imprezy lokalne, patriotyczne, Uniwersytet Trzeciego Wieku, duża liczba szkół językowych, szkoła muzyczna)</p> <p>Dobrze rozwinięta podstawowa infrastruktura sportowo-rekreacyjna</p> <p>Funkcjonowanie szpitala powiatowego świadczącego szeroki zakres usług medycznych</p> <p>Dobrze rozwinięta (wieloprofilowa) oferta kształcenia na poziomie średnim</p>	<p>Slabo oceniany dostęp do specjalistycznej opieki medycznej</p> <p>Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w imprezach kulturalnych</p> <p>Slabo rozwinięta infrastruktura społeczna na poziomie przedszkolnym (mała liczba przedszkoli oraz żłobków)</p> <p>Brak oferty usługowej skierowanej do średniozamożnych odbiorców w Wieluniu (oferty: hotelowej, rozrywkowej, gastronomicznej i rekreacyjnej)</p> <p>Slabo rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna w zakresie obiektów dużych i pełnowymiarowych</p>

II.3 Przestrzeń i środowisko

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO		
Środowisko i zagospodarowanie przestrzeni		
<p>Ochrona środowiska i zasobooszczędne gospodarowanie jako priorytet UE</p> <p>Wzrost dostępności finansowego wsparcia proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach, obiektach administracji publicznej z zewnętrznych środków/programów.</p>	<p>Wysokie i różnorodne walory przyrodnicze i krajobrazowe (doliny rzek Warty i Prosnę, Obszar „Natura 2000”, Zaleczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Międzyrzecz Warty i Widawki)</p> <p>Duże zróżnicowanie przestrzenne składników środowiska geograficznego pozwalające na dywersyfikację gospodarki w skali powiatu i różnicowanie funkcjonalne</p> <p>Wysoki poziom ładu przestrzennego oraz estetyki zagospodarowania przestrzeni w powiecie</p> <p>Czytelny układ osadniczy powiatu z jednym wyróżniającym się ośrodkiem miejskim</p> <p>Istnienie zasobów geotermalnych</p>	<p>Ryzyko negatywnego oddziaływania wyrobiska i zwalowiska węgla brunatnego „Złoczew”</p> <p>Niestabilność rozwiązań prawnych i systemowych w zakresie gospodarki odpadami</p>
	<p>Słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjna wzdłuż rzeki Warty</p> <p>Zanieczyszczenie głównych cieków wodnych (Warta, Proсна)</p> <p>Niewłaściwa gospodarka odpadami stałymi (brak kompleksowej gospodarki odpadami – dzikie wysypiska, niska segregowalność)</p> <p>Ryzyko wzrostu cen w obszarze gospodarki odpadami w związku z zakończeniem w najbliższych latach eksploatacji składowiska odpadów</p> <p>Niska świadomość ekologiczna mieszkańców powiatu (dzikie wysypiska, wzrost ilości odpadów)</p>	

III. Misja i wizja rozwoju Powiatu Wieluńskiego

Wizja rozwoju Powiatu Wieluńskiego

Powiat Wieluński to wyróżniające się miejsce na mapie regionu łódzkiego. To terytorium bogate w przedsiębiorczych i aktywnych mieszkańców, znających wartość i unikalność swojego otoczenia. Jest to przestrzeń słynąca z różnorodności zasobów przyrody i niepowtarzalnych walorów kulturowych. Dlatego władze Powiatu Wieluńskiego, formułując wizję rozwoju na kolejne lata postawiły na to, aby wzmacniać poczucie dumy wśród mieszkańców ze swojej małej ojczyzny i jednocześnie, mimo peryferyjnej lokalizacji w strukturze województwa łódzkiego, budować tutaj miejsce bliskie dla wszystkich ludzi, którzy chcą wygodnie żyć lub w atrakcyjny i aktywny sposób spędzić swój czas wolny. Wizja rozwoju Powiatu Wieluńskiego – obraz przyszłości Ziemi Wieluńskiej – został więc określony w odwołaniu do zasobów wewnętrznych Powiatu, jak i jego zdolności konkurencyjnych.

„Ziemia Wieluńska bogata w aktywnych ludzi, różnorodna przyrodniczo i kulturowo, o konkurencyjnej gospodarce i unikalnej ofercie turystycznej, zapewniająca przyjazną przestrzeń dla życia”

Misja Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego

Zadaniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 i wszystkich jej wykonawców jest realizacja nadrzędnego celu, jakim jest doprowadzenie do integracji w sensie gospodarczym, społecznym i przestrzennym terytorium Powiatu. Misja jest więc zorientowana na zadania związane z inicjowaniem i koordynacją działań na rzecz wzmacniania spójności wewnętrznej Ziemi Wieluńskiej oraz promocją jej atrakcyjności.

„Kształtowanie zintegrowanej polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju, bazującej na różnorodności zasobów i aktywności mieszkańców, promującej unikalność miejsca”

IV. Strategiczne i operacyjne cele rozwoju Powiatu Wieluńskiego

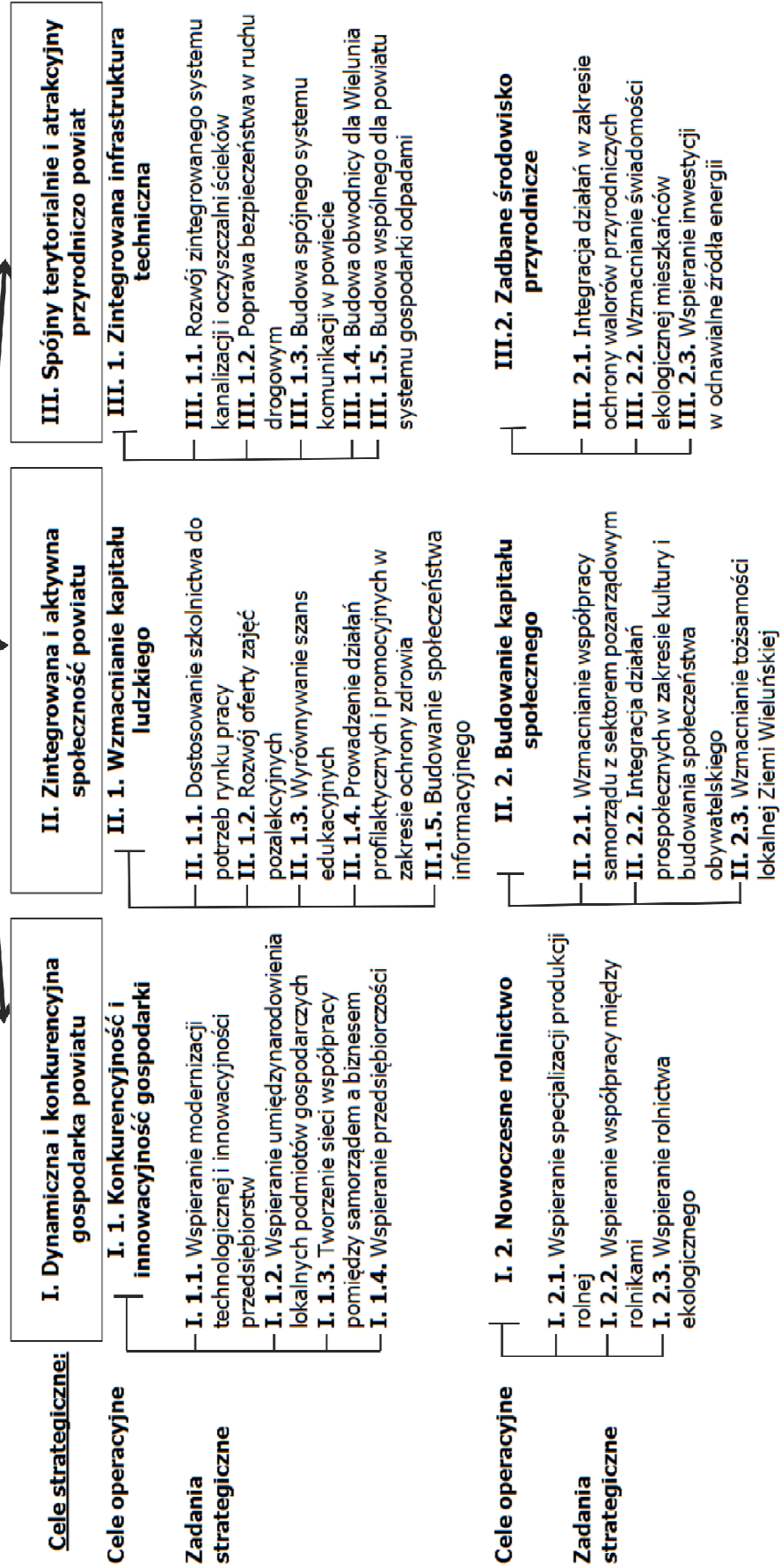
Drzewo celów dla powiatu wieluńskiego

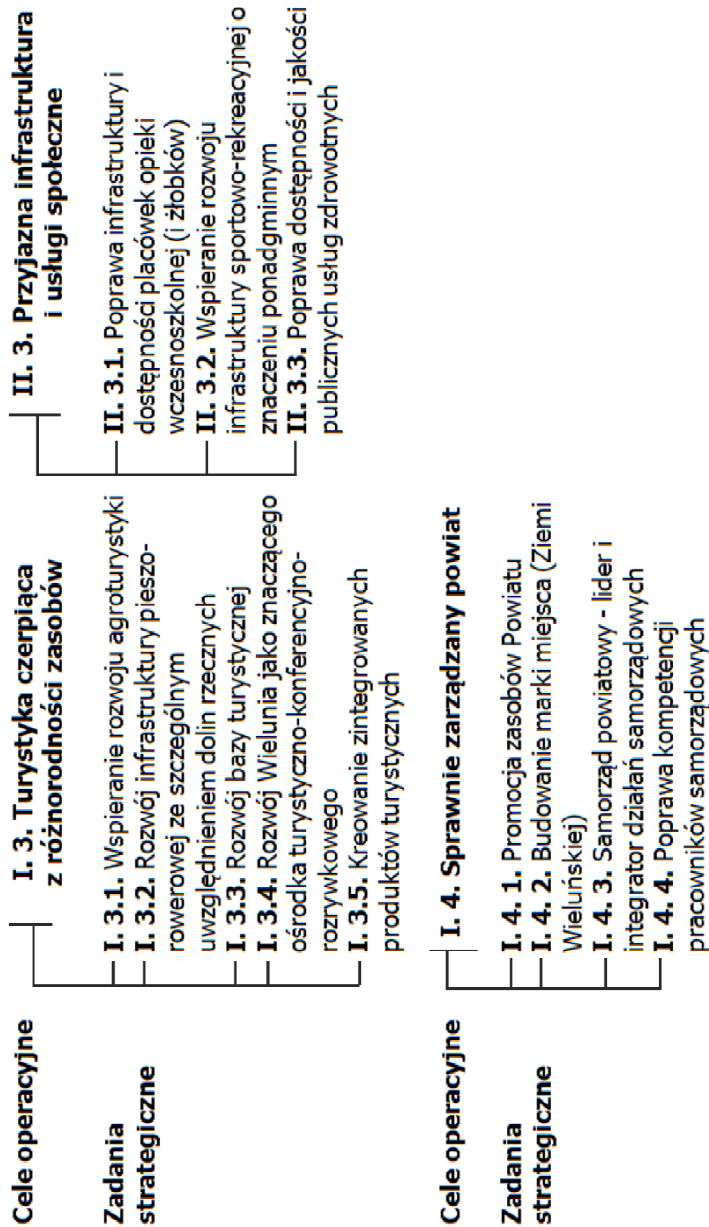
Ziemia Wieluńska bogata w aktywnych ludzi, różnorodna przyrodniczo i kulturowo, o konkurencyjnej gospodarce i unikalnej ofercie turystycznej, zapewniająca przyjazną przestrzeń dla życia

Wizja:

Kształtowanie zintegrowanej polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju, bazującej na różnorodności zasobów i aktywności mieszkańców, promującej unikalność miejsca

Misja:

V. Zadania strategiczne Powiatu Wieluńskiego

I.1. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki

I.1.1. Wspieranie modernizacji technologicznej i innowacyjności przedsiębiorstw

Gospodarka Powiatu Wieluńskiego wymaga aktywnych działań w zakresie wsparcia inwestycyjnego podmiotów gospodarczych, charakteryzujących jej potencjał konkurencyjny. Konkurencyjność lokalnie działających podmiotów gospodarczych decyduje o dynamice i poziomie rozwoju terytorium. Dlatego jednym z najważniejszych celów w obszarze gospodarki Powiatu Wieluńskiego z jednej strony jest wspieranie zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw, niezależnie od branży prowadzenia działalności. Z drugiej strony konieczne jest zwiększenie nakładów inwestycyjnych determinujących poziom produktywności i efektywności podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Powiatu. Zakres wsparcia dotyczyć powinien zarówno obszaru technologii materialnych, jak i niematerialnych, a także interwencji w obszarze działalności badawczo-rozwojowej. Należy jednocześnie podejmować działania w obszarze wsparcia finansowego jak i akcje o charakterze koordynacyjnym oraz informacyjno-promocyjnym. Należy podkreślić, że ponieważ gospodarka Powiatu zdeterminowana jest w znacznym stopniu przez sektor rolniczy, istotny nacisk będzie położony na nowoczesność i innowacyjność przedsiębiorstw i producentów rolnych, jako najważniejszych cechach decydujących o zdolnościach do rywalizacji rynkowej.

I.1.2. Wspieranie umiędzynarodowienia lokalnych podmiotów gospodarczych

Podmioty gospodarcze działające w Powiecie Wieluńskim charakteryzuje przede wszystkim lokalny i regionalny wymiar prowadzonej działalności. Niski udział kapitału zagranicznego także przyczynia się do niewielkiej skali umiędzynarodowienia funkcjonujących tutaj przedsiębiorstw. Tymczasem otwartość lokalnej gospodarki na otoczenie zewnętrzne, w szczególności międzynarodowe, pozwala czerpać korzyści jakie oferują procesy globalizacji. Rolą Powiatu Wieluńskiego powinno być zatem podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia stopnia internacjonalizacji lokalnej gospodarki na przykład poprzez: wzrost zdolności eksportowych, zdolności do nawiązywania partnerstw międzynarodowych przez lokalne podmioty czy przyciąganie inwestorów i kooperantów zagranicznych. Działania tego typu będą wpływać z jednej strony na zwiększanie dochodowości lokalnych zasobów, z drugiej strony wzbogacać będą potencjał konkurencyjny podmiotów gospodarczych. Ze względu na istniejące zasoby Powiatu Wieluńskiego oraz potencjalne korzyści, proces umiędzynarodawiania lokalnej gospodarki należy wspierać. Instytucjonalnie pomoc ta mogłaby być realizowana przez *Powiatowe centrum wsparcia przedsiębiorczości i eksportu*. Podstawowe zadania w tym zakresie to m.in.: przygotowanie wspólnej dla terenu Powiatu oferty inwestycyjnej i jej bieżąca aktualizacja, współpraca w zakresie marketingu inwestycyjnego, organizacja misji gospodarczych, szkoleń dla przedsiębiorców, w tym w zakresie promocji eksportu, czy tworzenie baz partnerów biznesowych.

I.1.3. Tworzenie sieci współpracy pomiędzy samorządem a biznesem

Cechą charakterystyczną polskiej gospodarki, w tym także Powiatu Wieluńskiego, jest niewielka zdolność lokalnych aktorów do współpracy na rzecz realizacji wspólnych celów. Jest to właściwość zarówno sektora publicznego jak i prywatnego. Wyzwaniem w tym obszarze jest zarówno budowanie zaufania i więzi między samymi przedsiębiorcami, jak i tworzenie porozumień

międzysektorowych, włączając w to władze publiczne, podmioty gospodarcze, instytucje sektora pozarządowego i badawczo-rozwojowego. Współpraca międzysektorowa, w tym przypadku między samorządem powiatowym oraz samorządami gminnymi i podmiotami lokalnej gospodarki, bezpośrednio będzie wpływać na efektywność prowadzenia polityki rozwoju oraz rynkową sprawność funkcjonowania przedsiębiorstw. Wzrost poziomu wzajemnego zaufania, budowanie relacji i sieci kontaktów wywoła efekty synergiczne, ułatwiające przepływ wiedzy i informacji w lokalnym środowisku, pozwoli dopasować działania do potrzeb interesantów oraz wpłynie na ograniczanie kosztów transakcyjnych. Celowe jest zatem budowanie szerokiego ponadgminnego porozumienia wykorzystując między innymi do tego celu funkcjonującą już *Powiatową Radę Biznesu*, poprzez aktywizację i intensyfikację jej działań. Z uwagi na unikalny potencjał zasobów Powiatu Wieluńskiego jednym z projektów, który byłby w tym przypadku płaszczyzną lokalnego porozumienia jest *wspieranie tworzenia i promocja klastra turystycznego Powiatu*. Partnerstwo pomiędzy samorządem i biznesem pozostaje obecnie ważną determinantą zdolności innowacyjnych i konkurencyjnych gospodarki lokalnej.

I. 1.4. Wspieranie przedsiębiorczości

Atutem gospodarki Powiatu Wieluńskiego jest wysoki poziom zaradności i przedsiębiorczości mieszkańców i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Wysoki poziom aktywności gospodarczej mieszkańców z jednej strony zapewnia odpowiednią dynamikę procesom rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym, z drugiej strony gwarantuje stabilność procesów rozwoju. Przedsiębiorczość, zaradność, aktywność to cechy, które są istotne nie tylko z punktu widzenia gospodarczego, ale także korzystnie stymulują procesy sfery społecznej regionu. Małe i średnie przedsiębiorstwa są największym pracodawcą dla mieszkańców Powiatu. Decydują także o ich majątności i dobrobycie. Stąd uzasadnione i celowe w Powiecie Wieluńskim jest podejmowanie działań w zakresie wykorzystania i wzmocnienia silnych cech lokalnej gospodarki – wspieranie finansowe, organizacyjne, motywacyjne, informacyjno-promocyjne lokalnych przedsiębiorstw oraz przedsiębiorczości samych mieszkańców.

I.2. Nowoczesne rolnictwo

I.2.1. Wspieranie specjalizacji produkcji rolnej

Powiat Wieluński w swej znakomitej części posiada rolniczy charakter i zajmuje czołowe miejsce pod względem liczby gospodarstw rolnych w województwie łódzkim. Jednakże wyzwaniem dla gospodarki Powiatu pozostaje dążenie do unowocześnienia rolnictwa poprzez wspieranie silniejszej specjalizacji w wybranych kategoriach produkcji rolnej czy przetwórstwa rolno-spożywczego.

Kluczowym zadaniem strategicznym w tym kontekście pozostaje podejmowanie działań wspierających lokalnych rolników w kierunku wzmocnienia już obecnie wyłaniających się specjalizacji (produkcja mleka, hodowla trzody chlewnej), jak i rozwoju specjalizacji kolejnych, w tym. m. in. uprawy ziemniaków, chrzanu czy szkółkarstwa sadzonek. Rolą samorządu powiatowego pozostaje w tym kontekście nakłanianie rolników do działań zmierzających do większej specjalizacji rolnictwa, jak i promowanie w ramach bezpośredniego wsparcia przede wszystkim tych gospodarstw rolnych, które deklarują specjalizację w wybranym obszarze.

I.2.2. Wspieranie współpracy między rolnikami

Powszechne w kraju i województwie łódzkim zjawisko rozdrobnienia obszarowego gospodarstw rolnych, pomimo pozytywnych tendencji polegających na stopniowym ich scalaniu, pozostaje wciąż jednym z problemów wieluńskiego rolnictwa. Alternatywą lub uzupełnieniem działań polegających na scalaniu i wymianie gruntów może być podejmowanie wspólnych inicjatyw producentów rolnych, takich jak uruchamianie spółdzielni czy grup producenckich. Samorząd Powiatu zamierza wspierać w tym zakresie rolników w ramach działań szkoleniowych i doradczych oraz poprzez pomoc lokalnym producentom w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na tego typu cele. Docelowym działaniem w ramach tego zadania będzie także stworzenie wspólnego dla wszystkich gmin w powiecie *powiatowego centrum wsparcia nowoczesnego rolnictwa*.

I.2.3. Wspieranie rolnictwa ekologicznego

Warunki naturalne oraz niski stopień zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego Powiatu predestynują go do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Wsparcie rolników w zakresie rozwoju produktów ekologicznych może jednocześnie przyczynić się do wzmocnienia, kreowania lokalnych produktów turystycznych. Działania samorządu powiatowego dotyczyć będą zarówno przekonywania producentów rolnych do korzyści płynących z rozwoju rolnictwa ekologicznego, jak i wsparcia doradczego w zakresie stosownych technik i technologii. Do rozwoju tego rodzaju rolnictwa przyczynić się także powinno *powiatowe centrum wsparcia nowoczesnego rolnictwa*, integrujące wysiłki poszczególnych gmin w tym zakresie oraz wspomagające rolników w ewentualnym pozyskiwaniu środków zewnętrznych (w tym środków UE) na powyższe cele.

I.3. Turystyka czerpiąca z różnorodności zasobów

I.3.1. Wspieranie rozwoju agroturystyki

Potencjał przyrodniczy i kulturowy Ziemi Wieluńskiej stwarza predyspozycje do rozwoju agroturystyki, która poprzez włączenie mieszkańców wydatnie przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Obiekty agroturystyczne z racji naturalnego wkomponowania w środowisko lokalne, skracają dystans pomiędzy odwiedzającymi a zasobami przyrodniczymi i dziedzictwem kulturowym, a sami gestorzy mogą być istotnym inicjatorem i moderatorem różnorodnych form aktywności turystycznych realizowanych na terenie Powiatu. Rozwój tej aktywności wymaga jednak „dokapitalizowania” gospodarstw agroturystycznych, poprawy bazy materialnej oraz jakości i atrakcyjności oferowanych usług. Konieczna jest poprawa wiedzy (szkolenia) z zakresu tworzenia i prowadzenia gospodarstw agroturystycznych oraz stworzenie zintegrowanej sieci współpracy pomiędzy podmiotami współpracującymi w tej sferze.

I.3.2. Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych (Warta, Proсна, Oleśnica)

Różnorodność i specyfika walorów turystycznych Powiatu Wieluńskiego wymagają szczególnych środków udostępniania i poznawania. Obiekty krajoznawcze rozproszone są po całej Ziemi Wieluńskiej, w niewielkim stopniu koncentrując się w stolicy Powiatu i dolinach głównych rzek. Szkielet istniejącej infrastruktury po rozbudowie, doposażeniu i zintegrowaniu szlaków w węzłach, umożliwi szeroką i swobodną penetrację przestrzeni i docieranie do cennych atrakcji turystycznych, wspomagając kompleksowy rozwój gospodarczy i społeczny Powiatu (również jego peryferyjnych obszarów). Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej zapewni wsparcie już istniejących szlaków kulturowych i tematycznych oraz intensyfikację ich wykorzystywania.

I.3.3. Rozwój bazy turystycznej

Powiat wieluński cechują wysokiej rangi w skali regionu turystyczne walory przyrodnicze i antropogeniczne. Możliwości ich wykorzystania i upowszechnienia ograniczone są jednak słabo rozwiniętą i przestrzennie skoncentrowaną bazą turystyczną, która jest podstawowym warunkiem rozwoju funkcji turystycznej, wzrostu liczby miejsc pracy i zamożności mieszkańców. Konieczny jest rozwój szeroko rozumianej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wraz z integracją poszczególnych jej elementów w spójny i komplementarny system. Specyficzność walorów przyrodniczych Ziemi Wieluńskiej sprawia, że szczególnego znaczenia nabiera dobór odpowiednich inwestycji, w niewielkim stopniu ingerujących w środowisko przyrodnicze. Różnorodność obiektów zagospodarowania turystycznego, w tym sieć szlaków turystycznych, pozwoli na kompleksowe i zrównoważone wykorzystanie mozaiki walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.

I.3.4. Rozwój Wielunia jako znaczącego ośrodka turystyczno-konferencyjno-rozrywkowego

Dogodne położenie i dobra dostępność komunikacyjna Wielunia pozwalają na uczynienie z niego wielofunkcyjnego ośrodka turystyczno-konferencyjno-rozrywkowego. Skoncentrowanie infrastruktury noclegowej, konferencyjnej, gastronomicznej, adresowanej przy tym także do średnio zamożnych odbiorców, przyczyni się do wykorzystania dogodnej lokalizacji miasta, zapewniając jednocześnie lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i gospodarczych pozostałych ośrodków Powiatu Wieluńskiego. Konieczny jest jednak rozwój infrastruktury oraz aktywności marketingowej.

I.3.5. Kreowanie zintegrowanych produktów turystycznych

Współczesna turystyka potrzebuje wciąż nowych atrakcji jako celów podróży dla uczestników, którzy zwiedzili już uznane regiony i obiekty. Bogata i wszechstronna oferta turystyczna powinna być oparta na oryginalnych atrakcjach, a także na permanentnym kreowaniu nowych produktów. Produkt turystyczny tworzą naturalne i kulturowe walory turystyczne, dobra materialne i usługi świadczone turystom (transport, baza noclegowa i gastronomiczna), usługi umożliwiające dojazd do miejsca pobytu, pobyt i powrót do miejsca zamieszkania czy usługi świadczone w powiązaniu z walorami turystycznymi (przewodnictwo, imprezy, wypożyczalnia sprzętu). Zintegrowane przestrzennie i komplementarne tematycznie oferty wpisują się we współczesne trendy przemysłu turystycznego, w których obszar traktowany jest jako integralna całość, zintegrowany produkt turystyczny – oryginalny, niepowtarzalny, unikatowy pakiet dóbr i usług (Unique Seeling Proposition). Jako specyficzne zasoby terytorium, wykorzystujące i współtworzące unikalność miejsc lub jednostek terytorialnych, sprzyjające rozwojowi lokalnemu, produkty turystyczne w efektywny i kompleksowy sposób dyskontują potencjał obszaru. Są konkretnym narzędziem budowania konkurencyjności Ziemi Wieluńskiej. Unikatowe i wyróżniające się w skali regionu walory turystyczne Powiatu Wieluńskiego, przy jednoczesnym niedostatku czynników determinujących rozwój masowej turystyki (wypoczynkowej czy krajoznawczej), dają pole do tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych, celowo łączących różne tematyczne formy turystyki dedykowane różnym grupom odbiorców.

I.4. Sprawnie zarządzany powiat

I.4.1. Promocja zasobów Powiatu

Budowanie konkurencyjności gospodarki Powiatu Wieluńskiego wymaga czytelnego, spójnego i kompleksowego systemu działań marketingowych. Konieczne jest zatem zbudowanie wspólnej, międzygminnej strategii marketingowej, obejmującej promocję miejsc, marek i produktów lokalnych. Działania zorientowane powinny być na identyfikację atutów Wieluńskiego wraz z określeniem docelowych „nabywców-klientów” oferty Powiatu. Działania marketingowe powinny być skoncentrowane głównie na promocji unikalnych walorów i potencjałów dla rozwoju turystyki (w tym agroturystyki) oraz bogactwa gospodarczego i możliwości realizacji nowych inwestycji.

I.4.2. Budowanie marki miejsca (Ziemi Wieluńskiej)

Ziemia Wieluńska cechuje się bogactwem walorów, produktów i potencjałów o charakterze społecznym, przyrodniczym i gospodarczym, tworzących spójny, a zarazem odrębny i unikalny w stosunku do innych obszarów zestaw cech i wartości. Zasoby te są jednak mało znane i dostrzegane zarówno przez mieszkańców, jak i otoczenie zewnętrzne. Wykorzystanie tych walorów i ich wkomponowanie w procesy rozwoju wymaga budowania zintegrowanej marki miejsca, wzmacniania tożsamości i kształtowania pozytywnego wizerunku Ziemi Wieluńskiej, zwiększającej jego rozpoznawalność w regionie, kraju i na arenie międzynarodowej.

Budowanie marki Ziemi Wieluńskiej wymaga zidentyfikowania produktów, usług, osób, miejsc i trwałych wartości lokalnych, które stworzą niepowtarzalność miejsca. Konieczne są przede wszystkim działania z zakresu marketingu wewnętrznego, adresowanego do mieszkańców, m.in. opracowanie programu komunikacji wewnętrznej ułatwiającej przepływ informacji, integracja społeczna wpływająca na tożsamość czy budowanie wartości Ziemi Wieluńskiej wśród mieszkańców.

I.4.3. Samorząd powiatowy – lider i integrator działań samorządowych

Nowe uwarunkowania zarządzania na poziomie lokalnym, wynikające z europejskiej i regionalnej polityki spójności 2014-2020, wymuszają większe niż dotychczas partnerstwo, współpracę i integrację podejmowanych przedsięwzięć rozwojowych. Konieczne jest kształtowanie partnerskich relacji między samorządem a obywatelem, między partnerami reprezentującymi różne instytucje publiczne czy podmiotami prywatnymi i organizacjami trzeciego sektora. Liderem tych postaw i działań powinien być samorząd powiatowy, mogący podjąć funkcje koordynacyjne i integracyjne.

Budowanie partnerstwa wymaga m. in. zmiany postaw i rutyn w systemie samorządu terytorialnego, poprawy świadomości i umiejętności kadr administracyjnych w zakresie współpracy i prowadzenia negocjacji czy promocję „dobrych praktyk” w zakresie przedsięwzięć realizowanych przez wiele podmiotów. Uwaga skupiona powinna być na wzmacnianiu spójności podejmowanych działań, poprawie przepływu informacji, większej integracji działań (m.in. poprzez inicjowanie prób wspólnych zamówień publicznych czy wspólnego aplikowania o środki zewnętrzne).

I.4.4. Poprawa kompetencji pracowników samorządowych

Szybkie zmiany zachodzące w otoczeniu, nowe wyzwania wynikające z polityki spójności 2014-2020, czy rosnące oczekiwania i świadomość społeczna, wymuszają na władzach i pracownikach samorządowych konieczność permanentnego procesu kształcenia i podnoszenia kompetencji i umiejętności. Konieczne są zatem dwukierunkowe działania: (1) działania na rzecz kształtowania profesjonalnych i przyjaznych dla mieszkańców urzędów i instytucji publicznych (poprawa jakości usług publicznych, standaryzacja, informatyzacja, systemy pomiaru jakości i efektywności); (2) działania w zakresie poprawy wiedzy i umiejętności m.in. w zakresie: prawa administracyjnego, wykorzystania najnowszych technologii informatycznych, planowania i zarządzania strategicznego, integracji i ciągłości różnych strategii, umiejętności monitorowania, powiązania planowania budżetowego z celami strategicznymi polityki rozwoju, konstruowania budżetów zadaniowych oraz doskonalenia umiejętności administracyjnych nauczycieli.

II.1. Wzmacnianie kapitału ludzkiego

II.1.1. Dostosowanie szkolnictwa do potrzeb rynku pracy

Rynek pracy Powiatu Wieluńskiego cechuje stosunkowo korzystna sytuacja dotycząca zatrudnienia i mobilności zawodowej pracowników. Coraz częściej jednak młodzi mieszkańcy Powiatu, wykorzystując dostępność przestrzenną innych dużych miast, poszukują pracy poza aktualnym miejscem zamieszkania. Mobilność ta jest zjawiskiem pozytywnym pod warunkiem, że lokalny rynek pracy jest dobrze rozwinięty i nawet w przypadku okresowej zwiększonej skłonności do migracji mieszkańców, stanowi o stabilności lokalnej gospodarki. Stąd ważna jest dbałość o jak najlepsze dopasowanie kompetencji i kwalifikacji w celu budowania kapitału ludzkiego dostosowanego do potrzeb lokalnych przedsiębiorstw oraz przyciągającego nowych inwestorów do Powiatu. Utrzymanie wysokiej jakości kształcenia, szczególnie w kontekście współpracy z biznesem wymaga wyposażenia szkół w nowoczesne środki i materiały dydaktyczne. Niezbędne jest w tym zakresie nawiązywanie współpracy z lokalnymi podmiotami gospodarczymi, uczelniami wyższymi i ośrodkami badawczymi z całej Polski.

Niezbędne są również rozwiązania systemowe i systematyczne działania na rzecz monitoringu lokalnego rynku pracy, partnerstwo i współpraca w zakresie identyfikacji potrzeb lokalnego biznesu oraz inwestorów. Konsekwencją tych diagnoz muszą być szybkie i adekwatne do potrzeb propozycje w zakresie programów kształcenia oraz otwartość na kooperację z biznesem w zakresie procesu kształcenia, szczególnie na poziomie szkolnictwa zawodowego w Powiecie Wieluńskim.

II.1.2. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych

Mieszkańcy Powiatu Wieluńskiego stosunkowo rzadko integrują się podejmując wspólne działania lub biorąc udział w różnorodnych zajęciach czy imprezach o charakterze otwartym. Znaczna część ludności zamieszkuje tereny wiejskie, co dodatkowo wpływa na rozproszenie i dezintegrację kapitału ludzkiego. Stąd jedną z najbardziej efektywnych strategii wzmacniania zarówno kapitału ludzkiego, jak i kapitału społecznego są inwestycje w najmłodszych mieszkańcach Powiatu. Integracja dzieci i młodzieży poprzez różnorodne formy rozwijania oraz pogłębiania wiedzy i zainteresowań jest jednocześnie działaniem na rzecz budowania relacji i wzmacniania więzi społecznych wśród samych uczestników, jak i ich rodziców.

Istotne jest zatem, aby zapewnić realną alternatywę, dającą szansę efektywnie zagospodarować czas wolny uczniom uwzględniając ich potrzeby, zainteresowania i zdolności. W tym celu należy na szerszą skalę podjąć działania diagnozujące potrzeby dzieci i młodzieży. Ponadto należy stworzyć dogodne warunki materialne i dydaktyczne dla pracy z dziećmi i młodzieżą uzdolnioną w różnych dziedzinach artystycznych i pozaartystycznych. Ważnym działaniem jest zapewnienie rozbudowanej i atrakcyjnej oferty zajęć pozalekcyjnych oraz tworzenie programów dla młodzieży zdolnej. Programy rozwojowe powinny także wspomagać uczniów w mobilności zagranicznej, poznawaniu kultur i języków obcych, dobrych praktyk działania, inspirowaniu do samorozwoju, przedsiębiorczości oraz odkrywania talentów. Są to zarówno inwestycje w rozwój osobowy jednostek, jak i społeczny młodych mieszkańców Powiatu. Działania takie służyć będą także wzmacnianiu poczucia atrakcyjności miejsca wśród dzieci i młodzieży.

II.1.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych

Dostępność do edukacji i dobra jakość oferowanych usług to podstawowy warunek skutecznych inwestycji w człowieka. Zabezpieczenie odpowiedniego poziomu dostępności oznacza stworzenie szansy na odpowiedni rozwój intelektualny dzieci i młodzieży. W Powiecie Wieluńskim działania te powinny być realizowane dwutorowo, z jednej strony poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji. W tym zakresie celowe są między innymi takie przedsięwzięcia jak: organizacja dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, doradztwo i opieka pedagogiczno-psychologiczna czy wdrażanie innowacyjnych form nauczania skuteczniej docierających z wiedzą do adresata. Z drugiej strony należy zadbać o poprawę dostępności do usług edukacyjnych poprzez zmniejszanie różnic w ich jakości świadczenia.

II.1.4. Prowadzenie działań profilaktycznych i promocyjnych w zakresie ochrony zdrowia

Społeczność Powiatu Wieluńskiego, podobnie jak większa część społeczeństwa polskiego, charakteryzuje się niską świadomością w zakresie ochrony własnego zdrowia i życia. Kultura zdrowego trybu życia, podobnie jak profilaktyka ochrony zdrowia, są stosunkowo rzadko spotykanymi właściwościami mieszkańców Powiatu Wieluńskiego. Natomiast nie ulega wątpliwości, że zdrowie jest niezbędnym warunkiem działań w obszarze kapitału ludzkiego, a ochrona zdrowia jest elementem inwestycji w człowieka. Najbardziej efektywną jej formą są przedsięwzięcia ukierunkowane na zapobieganie i profilaktykę. Akcje promujące i kreujące właściwe postawy i przyzwyczajenia są najskuteczniejszą polityką oddziaływania na zmniejszanie skali występowania problemów zdrowotnych. Dotyczy to między innymi osób starszych. Skuteczność tych przedsięwzięć uzależniona jest jednak od skali i zasięgu oddziaływania. Stąd w Powiecie Wieluńskim ważną jest integracja tych działań zarówno w skali lokalnej, jak i na poziomie powiatowym.

II.1.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego

Skuteczne konkurowanie powiatu wiąże się z umiejętnym wykorzystywaniem narzędzi i technologii informacyjno-komunikacyjnych, tworzących podstawy społeczeństwa informacyjnego. Celowe jest zatem podejmowanie działań w Powiecie Wieluńskim wspierających rozwój umiejętności wykorzystywania technologii ICT. Szczególną uwagę należy zwrócić na wsparcie cyfryzacji szkół, która umożliwi wprowadzenie nowoczesnych metod i narzędzi nauczania. Działania te wymagają poważnych nakładów finansowych na poprawę bazy informatycznej, w tym dostępności do Internetu szerokopasmowego. Elementy te bezpośrednio wpływają na poprawę jakości kształcenia oraz realizację programów nauczania.

Ważną grupą wymagającą wsparcia w powiecie powinny być też osoby zagrożone wykluczeniem cyfrowym, które jednocześnie z uwagi na brak tego typu umiejętności, mają obniżone zdolności konkurencyjne na rynku pracy.

II.2. Budowanie kapitału społecznego

II.2.1. Wzmacnianie współpracy samorządu z sektorem pozarządowym

Powiat Wieluński charakteryzuje się przeciętną liczbą i aktywnością organizacji pozarządowych. W celu wzmocnienia współpracy samorządu z sektorem pozarządowym zakłada się intensyfikację działań Powiatowej Rady Działalności Pożytku Publicznego, która przyczyni się do opracowania wspólnych standardów działania i realizowania konsultacji społecznych, a następnie będzie wspierać realizację polityki rozwoju lokalnego. Ponadto zakłada się wsparcie dla sektora pozarządowego w zakresie szkoleń, doradztwa, wsparcia dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, tworzenia programów współpracy jednostek samorządu terytorialnego (gminy) z organizacjami pozarządowymi. Kluczowe znaczenie dla rozwoju powiatu ma więc budowanie partnerskiej relacji samorządu z trzecim sektorem w kreowaniu i realizacji długookresowej polityki rozwoju.

II.2.2. Integracja działań prospołecznych w zakresie kultury i budowania społeczeństwa obywatelskiego

W powiecie występuje brak stałej oferty w zakresie kultury i rozrywki dla różnych grup wiekowych, co przekłada się w szczególności na niską atrakcyjność stolicy powiatu w tym zakresie. Ponadto mieszkańcy podkreślają, że mimo istniejącej oferty imprez cyklicznych na terenie całego powiatu, propozycja ośrodków kultury nie zawsze jest adekwatna do ich potrzeb. Kluczowymi zadaniami samorządu powiatowego w tym zakresie będą: integracja działań w zakresie rozwoju kultury (m.in. wspólna oferta kulturalna), stymulowanie współpracy między różnymi podmiotami z sektora pozarządowego w obszarze kultury oraz zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych w gminach (ze szczególnym uwzględnieniem ludzi starszych i niepełnosprawnych).

Zadania samorządu powiatowego w ramach budowania społeczeństwa obywatelskiego odbywać się będą m.in. poprzez aktywizację mieszkańców (kształcenie liderów lokalnych, promocja wolontariatu) oraz wspieranie powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich (przedsiębiorstwa z sektora ekonomii społecznej), a także poprzez stymulowanie współpracy między różnymi podmiotami z sektora pozarządowego.

II.2.3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej Ziemi Wieluńskiej

Tożsamość lokalna to poczucie wspólnoty, które oparte jest na więzi z miejscem zamieszkania, lokalnej tradycji i kulturze. Współcześnie jest ona koniecznym warunkiem integracji społeczności lokalnej i stanowi jeden z kluczowych czynników rozwoju, a na jej wymiar składa się m.in.: identyfikacja z miejscem, społecznością i kulturą, znajomość dziedzictwa kulturowego, rozumienie i odczytywanie znaczeń symboli świadomości materialnej. Kluczowym zadaniem samorządu powiatowego we współpracy z samorządami gminnymi będzie wzmacnianie tożsamości lokalnej Ziemi Wieluńskiej, m.in. poprzez przygotowanie oferty dydaktycznej (programy, metody, pomoce dydaktyczne) z zakresu edukacji lokalnej (w zakresie historii, dziedzictwa kulturowego, tożsamości miejsca, identyfikacji lokalnych zasobów, symbolik itp.) dla mieszkańców powiatu, ale również zorganizowanych grup turystów.

II.3. Przyjazna infrastruktura i usługi społeczne

II.3.1. Poprawa infrastruktury i dostępności placówek opieki wczesnoszkolnej (i żłobków)

Powiat Wieluński charakteryzuje się nierównomierną dostępnością przestrzenną funkcjonowania przedszkoli oraz zróżnicowaniem ich oferty w zakresie czasu opieki nad dziećmi. Trudna sytuacja dotyczy również dostępności usług związanych ze żłobkami.

Rozwój usług społecznych w tym zakresie powinien być realizowany poprzez poprawę dostępności placówek na obszarach wiejskich oraz rozszerzenie ich czasu pracy. W zakresie dostępności żłobków należy ponadto wspierać rozwój alternatywnych form opieki nad dziećmi. Uzasadnione jest także dostosowywanie istniejących placówek szkolnictwa podstawowego do potrzeb edukacyjnych w czasie przemian w szkolnictwie podstawowym. Jednym z narzędzi dla realizacji tego celu powinno być prowadzenie dialogu z dyrekcjami szkół oraz mieszkańcami w celu stałego monitoringu sytuacji związanej z potrzebami w zakresie edukacji.

II.3.2. Wspieranie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej o znaczeniu ponadgminnym

Powiat Wieluński charakteryzuje się dobrą ofertą i dostępnością do różnorodnych klubów i stowarzyszeń sportowych. Niedostatki dotyczą natomiast obiektów i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej wykorzystywanej, zarówno dla celów edukacyjnych, jak i wyczynowych.

Konieczna jest intensyfikacja inwestycji w rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, która wykorzystywana powinna być dla potrzeb lokalnych klubów sportowych, krzewienia zdrowego trybu życia wśród mieszkańców i poprawy atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej Powiatu. Działania w tym zakresie powinny zakładać współpracę władz lokalnych i lokalnego biznesu. Głównym zadaniem Powiatu będzie koordynacja i aktywizacja działań władz samorządowych niższego szczebla oraz poszukiwaniu środków zewnętrznych na budowę i rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

II.3.3. Poprawa dostępności i jakości publicznych usług zdrowotnych

Powiat Wieluński cechuje się dobrą dostępnością do podstawowych usług medycznych. Problemem pozostaje jednak niedostateczna dostępność do publicznych usług specjalistycznych. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług zdrowotnych realizowanych przez szpital powiatowy wymaga wsparcia działań związanych z dokończeniem modernizacji pomieszczeń oddziałów szpitalnych i poradni specjalistycznych oraz zakupu sprzętu medycznego. Wiązać się to będzie również z pozyskiwaniem specjalistów i restrukturyzacją funkcjonowania szpitala. Pozwoli to także na dostosowanie zakresu świadczonych usług medycznych do potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej.

III. 1. Zintegrowana infrastruktura techniczna

III.1.1. Rozwój zintegrowanego systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków

Z uwagi na duże walory przyrodnicze obecne w Powiecie Wieluńskim, wyzwaniem dla polityki przestrzennej samorządów gminnych jest ochrona terenów najcenniejszych przyrodniczo przed negatywnymi skutkami działalności człowieka. Powiat Wieluński pod względem dostępności mieszkańców do sieci kanalizacyjnej zajmuje niską pozycję w województwie. Niepokojące są duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami w zakresie wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną oraz dostęp do oczyszczalni ścieków. Widoczne są duże braki w wyposażeniu w infrastrukturę kanalizacyjną oraz istnieje nierozwiązany problem gospodarki ściekowej.

W związku z charakterem powiatu, kluczowym zadaniem strategicznym będzie współpraca przy budowie międzygminnych, zbiorczych lokalnych układów sieciowych kanalizacji sanitarnej, międzygminnych oczyszczalni ścieków uzupełnionych o indywidualne oczyszczalnie przydomowe oraz szczelne atestowane zbiorniki bezodpływowe, co umożliwi efektywne oraz korzystne dla środowiska odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków sanitarnych z terenów gmin. Docelowym działaniem będzie uregulowanie kwestii gospodarki ściekowej oraz dopasowanie rozwiązań w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej do warunków i charakteru zabudowy mieszkaniowej. Jednym z kluczowych projektów będzie wspólny program (działania) w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w dolinie rzeki Warty, pozwalający na bardziej sprawną koordynację przedsięwzięć realizowanych w tym zakresie przez gminy.

III.1.2. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Nadmierna prędkość, przejazdy na czerwonym świetle, jazda pod wpływem alkoholu, niestosowanie wymaganych zabezpieczeń w pojazdach w ruchu drogowym są najczęściej występującymi niebezpiecznymi i agresywnymi zachowaniami kierowców. Braki w infrastrukturze komunikacyjnej (niedostateczna ilość chodników, ścieżek rowerowych oraz przejść dla pieszych) stwarzają dodatkowe zagrożenia w ruchu drogowym.

Działania samorządu powiatowego dotyczyć będą podniesienia świadomości mieszkańców (w tym szczególnie dzieci i młodzieży) o zagrożeniach bezpieczeństwa ruchu drogowego, prowadzenia akcji informacyjnych oraz działań wymuszających poprawne zachowania, w tym m.in.: efektywne metody nadzoru ruchu drogowego oraz zastosowanie fizycznych środków uspokajania ruchu. Działania samorządu będą więc skoncentrowane na uspokojeniu ruchu na drogach tranzytowych w obszarach małych miast i miejscowości, uzupełnianiu infrastruktury drogowej o elementy zwiększające bezpieczeństwo w ruchu drogowym (w tym szczególnie pieszych oraz rowerzystów).

III.1.3. Budowa spójnego systemu komunikacji w powiecie

Powiat Wieluński charakteryzuje się stosunkowo dobrą dostępnością komunikacyjną za pomocą transportu kołowego, przy jednocześnie słabo rozwiniętej infrastrukturze transportu kolejowego. W Powiecie Wieluńskim w ostatnich latach zrealizowano wiele inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej na szczeblu gminnym i powiatowym, jednak w stosunku do istniejących potrzeb wydają się one być wciąż niewystarczające i wymagają dalszej kontynuacji. Zadania w zakresie poprawy jakości dróg lokalnych oraz stworzenia spójnego systemu komunikacji obejmować powinny m.in.: wymianę nawierzchni, budowę nowych chodników, ciągów pieszo-rowerowych lub ścieżek rowerowych, budowę przejść dla pieszych oraz budowę miejsc parkingowych.

Dodatkowo pozytywne zmiany w zakresie poprawy wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu mogą dokonać się w związku z projektem budowy linii kolejowej nr 24 z Rogowa do Złoczewa, której przedłużenie do Wielunia umożliwiłoby bezpośrednie połączenie miasta ze stolicą regionu oraz poprawę atrakcyjności inwestycyjnej tego terenu. Działania samorządu powiatowego w tym zakresie powinny dotyczyć inicjowania oraz koordynacji wysiłków jednostek samorządu terytorialnego i innych podmiotów gospodarczo-społecznych z obszarów położonych na trasie przebiegu kolei łączącej Wieluń z Łodzią. Konieczny jest silny lobbing i integracja wysiłków lokalnych partnerów na rzecz realizacji zaplanowanej inwestycji kolejowej, która znacznie przyczyni się do poprawy dostępności komunikacyjnej Powiatu Wieluńskiego.

Ponadto, szansą na poprawę dostępności komunikacyjnej powiatu może być realizacja programu budowy Kolei Dużych Prędkości (KDP). Według „Projektu Y” jedna z linii KDP miałaby przebiegać w pobliżu granic powiatów wieluńskiego i wieruszowskiego. Jest to jednak projekt bardzo odległy w czasie i do 2020 roku nie ma szansy na realizację.

III.1.4. Budowa obwodnicy dla Wielunia

Istniejący układ komunikacyjny oraz mała przepustowość krzyżujących się w Wieluniu dróg generują bardzo wiele trudności w poruszaniu się tymi odcinkami dróg przechodzącymi przez miasto. W Wieluniu krzyżują się: droga międzynarodowa E67 (w numeracji krajowej: nr 8) łącząca Warszawę z Wrocławiem, a następnie Kudową-Zdrojem, aż do granicy państwa; drogi krajowe (nr 45 oraz nr 43), wojewódzkie, powiatowe i gminne. Bardzo duże natężenie ruchu ciężarowego oraz osobowego wiąże się z utrudnieniami zarówno w ruchu tranzytowym jak i w codziennych dojazdach mieszkańców Wielunia. Kongestia oraz duże natężenie ruchu są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, a także są przyczyną licznych kolizji i wypadków drogowych. W związku z kumulacją problemów związanych z przeciążeniem i kongestią Wielunia konieczna jest budowa obwodnicy wyprowadzającej ruch ciężarowy oraz tranzytowy z miasta.

III.1.5. Zbudowanie wspólnego dla powiatu systemu gospodarki odpadami

Sytuacja Powiatu Wieluńskiego i poszczególnych gmin w zakresie gospodarki odpadami kształtuje się niekorzystnie. Wzrastająca ilość odpadów oraz niedostateczny stopień ich segregacji stanowią główny problem, który w niedalekiej przyszłości będzie miał konsekwencje dla budżetów gospodarstw domowych, jak i budżetów gmin (egzekucja opłat, likwidacja dzikich wysypisk, itp.). Stąd też jednym z wyzwań stojących przed samorządami gminnymi w powiecie jest budowa wspólnego systemu gospodarki odpadami. W efekcie przyczyni się ona do ograniczenia składowania odpadów komunalnych oraz zwiększenia pozyskiwania surowców wtórnych ze strumienia odpadów komunalnych, likwidacji dzikich wysypisk śmieci, a jednostkom samorządu terytorialnego pozwoli na ograniczenie kosztów związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi. Działania Powiatu Wieluńskiego skoncentrowane będą na inicjowaniu oraz koordynacji budowy wspólnego dla całego powiatu systemu gospodarki odpadami.

III.2. Zadbane środowisko przyrodnicze

III.2.1. Integracja działań w zakresie ochrony walorów przyrodniczych

Skuteczna ochrona środowiska i jego walorów zależy od wszystkich podmiotów rozwoju lokalnego, dlatego niezbędna jest w tym zakresie wielopodmiotowa i wieloaspektowa współpraca. Współdziałanie w zakresie zachowania krajobrazu przyrodniczego, wdrażania alternatywnych metod produkcji rolniczej oraz rozwoju infrastruktury ochrony środowiska pozwoli na wzmocnienie potencjału Powiatu Wieluńskiego.

Kluczowe jest zatem zintegrowane, systematyczne współdziałanie różnych podmiotów działających w Powiecie na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i ekologicznej w celu wykorzystania potencjału przyrodniczego dla proekologicznego rozwoju powiatu oraz eliminacji i minimalizacji zagrożeń pochodzących ze środowiska lokalnego. Doświadczenie i dotychczasowa działalność parków krajobrazowych, placówek oświatowych, organizacji pozarządowych stwarza warunki do zwiększenia skuteczności działań w zakresie ochrony środowiska oraz inicjowania nowych przedsięwzięć zarówno gospodarczych, jak i społecznych w tym zakresie.

III.2.2. Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców

Powiat Wieluński w ostatnich latach znacznie nadrobił zaległości w zakresie infrastruktury ochrony środowiska (budowa kanalizacji, oczyszczalni ścieków), niemniej jednak nadal istnieją luki zarówno w wyposażeniu w niezbędną infrastrukturę, jak i w wiedzy oraz aktywności na rzecz ochrony środowiska. W związku z tym niezbędne wydaje się włączenie mieszkańców w działania na rzecz ograniczania produkcji odpadów, właściwej gospodarki ściekowej oraz wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Szczególną rolę w tym zakresie należy przypisać placówkom edukacyjnym funkcjonującym na terenie Powiatu.

Realizacja tego celu pozwoli podkreślić i wyeksponować proekologiczne warunki dla rozwoju powiatu oraz pomoże obniżyć koszty i obciążenia gospodarstw domowych oraz podmiotów publicznych i prywatnych. Upowszechnianie i wprowadzanie niskoemisyjnych i zasobooszczędnych technologii zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym w Powiecie Wieluńskim powinno stać się modelowym przykładem wdrażania proekologicznych działań i zachowań na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo.

Wzmacnianie świadomości ekologicznej przyczyni się również do aktywizacji mieszkańców na rzecz ochrony walorów przyrodniczych powiatu i budowania pozytywnego wizerunku w oczach turystów i inwestorów.

III.2.3. Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii

Energetyka odnawialna jest dynamicznie rozwijającym się sektorem, który w ostatnich latach zyskuje duże wsparcie finansowe. Ponadto, spełnienie standardów unijnych w zakresie dywersyfikacji źródeł energii stwarza szanse na podniesienie oraz rozpowszechnienie wiedzy na temat alternatywnych źródeł energii oraz możliwości ich wykorzystania.

W warunkach oporu społecznego w stosunku do dużych inwestycji energetycznych (szczególnie farm wiatrowych), istotne jest rozpowszechnianie wiedzy i wsparcie instytucjonalno-organizacyjne oraz finansowe w zakresie rozwoju energetyki prosumenckiej, które umożliwi wykorzystanie OZE dla potrzeb społeczności lokalnej. Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii pozwoli również budować proekologiczny wizerunek powiatu i promować innowacyjne podejście do problematyki ochrony środowiska.

VI. Zintegrowane projekty rozwojowe Powiatu Wieluńskiego

Nowe podejście do planowania rozwoju na poziomie lokalnym i regionalnym określane mianem zintegrowanego planowania rozwoju, mocno eksponuje konieczność współdziałania i budowania partnerstwa w stymulowaniu procesów rozwoju lokalnego. Odzwierciedleniem tej nowej formuły planowania jest tworzenie projektów zintegrowanych – projektów o charakterze strategicznym, determinujących rozwój w długim horyzoncie czasowym. Są to projekty kompleksowe i wieloelementowe, w których następuje międzysektorowa integracja i koordynacja działań. Projekty zintegrowane to projekty wielopodmiotowe, gdzie współpraca i partnerstwo publiczno-prywatne i instytucjonalne, są warunkiem skutecznej ich realizacji. Celem realizacji tego typu przedsięwzięć jest łączenie wysiłków wielu podmiotów na rzecz rozwoju danego obszaru. Innymi słowy, nie tyle właściwość terytorialna poszczególnych instytucji, ile przede wszystkim zidentyfikowane i antycypowane wspólne potrzeby mieszkańców wybranych gmin stanowią o podejmowaniu zintegrowanych działań.

Projekty zintegrowane są tworzone dla poprawy efektywności i skuteczności prowadzenia polityki rozwoju. Ich realizacja odbywa się w obszarach, w których możliwe są do zastosowania wspólne sposoby działania i narzędzia interwencji publicznej. W szczególności projekty te są tworzone dla:

- kształtowania spójnych i zintegrowanych systemów społeczno-gospodarczo-przestrzennych;
- wspólnego wzmocnienia zdolności rozwojowych,
- wydobycia i wykorzystania wspólnego, unikalnego i specyficznego potencjału rozwojowego;
- eliminacji wspólnych barier i problemów rozwojowych, występujących w wielu jednostkach samorządowych.

Dla potrzeb Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020, na podstawie dyskusji środowiskowej, zidentyfikowano 13 projektów zintegrowanych o zróżnicowanym charakterze i zasięgu oddziaływania. Wśród projektów tych można wskazać:

1. Projekty o charakterze gospodarczym:

- Powiatowe centrum wsparcia nowoczesnego rolnictwa, przedsiębiorczości i eksportu;
- Budowa zintegrowanych produktów turystycznych;
- Utworzenie i promocja klastra turystycznego;
- Międzygminna strategia marketingowa;
- Powiatowy system monitoringu zmian o charakterze społeczno-gospodarczo-przestrzennym;

2. Projekty o charakterze społecznym:

- Wspólna oferta kulturalna Ziemi Wieluńskiej;
- Program edukacji lokalnej;
- Centrum wsparcia organizacji pozarządowych;
- Powiatowy program poprawy kompetencji pracowników samorządu terytorialnego;
- Edukacja ekologiczna;

3. Projekty o charakterze środowiskowo-przestrzennym:

- Poprawa wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- Wspólny program w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w dolinie rzeki Warty;
- Wspólny system wizualizacji zasobów powiatu.

ZINTEGROWANE PROJEKTY DLA POWIATU WIELUŃSKIEGO

Lp.	Nazwa projektu zintegrowanego	Partnerzy	Wiodące powiązania z zadaniami strategicznymi	Klasa projektu
1.	<p>Powiatowe centrum wsparcia nowoczesnego rolnictwa, przedsiębiorczości i eksportu</p> <p>Utworzenie na poziomie powiatu instytucji, której celem byłoby m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej oraz rozwijanie współpracy w zakresie marketingu inwestycyjnego (wspólna marka miejsca); – wspólne szkolenia dla przedsiębiorców w zakresie marketingu eksportu, partnerstwa biznesowego, itp.; – aktywizacja działania Powiatowej Rady Biznesu; – tworzenie powiązań kooperacyjnych i współpracy między lokalnymi przedsiębiorstwami; – wznacanie współpracy między przedsiębiorcami a szkołami zawodowymi (m. in. praktyki zawodowe, nowe profile kształcenia); – wyłonienie lokalnych liderów przedsiębiorczości i nagradzanie najlepszych wedle przyjętych kryteriów (konkursy); – przygotowanie oferty wsparcia i rozwoju działalności rolniczej, szczególnie w zakresie unowocześnienia rolnictwa i budowania specjalizacji w produkcji rolnej; – organizacja szkoleń i doradztwa w zakresie tworzenia grup producenckich oraz nowoczesnych metod w produkcji rolnej; – pomoc w pozyskiwaniu zewnętrznych funduszy na rozwój nowych form działalności gospodarczej, w tym działalności rolniczej (produkty regionalne, gospodarstwa ekologiczne, sadownictwo i ogrodnictwo tradycyjne etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd powiatu, – samorządy gminne, – przedsiębiorcy, – rolnicy, – szkoły zawodowe, – lokalne grupy działania, – Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach – Urząd Marszałkowski w Łodzi 	<p>I. 1.1., I. 1.2., I.1.3., I. 1.4., I. 2.1., I. 2.2., I. 2.3., III. 2.1., III. 2.2. II. 1.1.</p>	A
2.	<p>Budowa zintegrowanych produktów turystycznych</p> <p>Budowa spójnego systemu oferty turystycznej powiatu, obejmującego cztery wiodące obszary działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – integracja i rozwój szlaków turystycznych oraz infrastruktury towarzyszącej; – rozwój niszowych i specjalistycznych form rekreacji i turystyki (geocaching, turystyka archeologiczna, geoturystyka, questing); – tworzenie „pakietowej” oferty atrakcji turystycznych powiatu dedykowanej różnym grupom odbiorców (seniorom, rodzinom z małymi dziećmi, dzieciom i młodzieży szkolnej); – budowanie wspólnej marki miejsca. 	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd powiatu, – samorządy gminne, – lokalni przedsiębiorcy, – mieszkańcy, – lokalne grupy działania, – organizacje pozarządowe, – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego 	<p>I. 3. I. 4.1. I. 4.2. I. 4.3. II. 2.3.</p>	A
3.	<p>Wspólny system wizualizacji zasobów powiatu</p> <p>Stworzenie spójnego i kompleksowego systemu wizualizacji obiektów, miejsc oraz innych specyficznych, unikalnych i wartościowych zasobów powiatu. Dotyczy to szczególnie obiektów atrakcyjnych turystycznie, miejsc centralnych gmin i powiatu, głównych szlaków komunikacyjnych. Konieczne jest wprowadzenie ujednoliconej wizualizacji i szaty graficznej (motywy wiodące) w przestrzeni (miejsca publiczne, obiekty, szlaki, drogowskazy) oraz w publikacjach, mapach, dokumentach gminnych, itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd powiatu, – samorządy gminne, – lokalne grupy działania, – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego 	<p>I. 4.1. I. 4.2. I. 4.3. II. 2.3.</p>	A

4.	<p>Wspólna oferta kulturalna Ziemi Wieluńskiej Stworzenie spójnej oferty kulturalnej dla turystów i mieszkańców oraz dostosowanie kalendarza imprez kulturalnych dla potrzeb ruchu turystycznego.</p> <p>Główne wyzwania to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie sieci współpracy podmiotów realizujących działania kulturalne oraz synchronizacja ich działań; - opracowanie atrakcyjnej i zdywersyfikowanej oferty, dedykowanej różnym grupom społecznym; - budowa systemu informacji o kulturze (platforma internetowa, promocja wydarzeń i inicjatyw kulturalnych); - podnoszenie kompetencji pracowników instytucji kultury i animatorów kultury w powiecie (wspólne szkolenia, wspólne projekty, wydarzenia kulturalne, aplikowanie o środki). 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - lokalni przedsiębiorcy, - lokalne grupy działania, - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego 	<p>I. 4.1. I. 4.2. I. 4.3. II. 2.1. II. 2.2. II. 2.3.</p>	A
5.	<p>Poprawa wykorzystania odnawialnych źródeł energii Podjęcie działań w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego oraz dywersyfikacji źródeł energii poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocję oraz upowszechnienie wykorzystania OZE w sektorze publicznym i prywatnym; - wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych na rozwój działalności gospodarczej wokół alternatywnych źródeł energii; - wdrażanie niskoemisyjnych i zasobooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - lokalni przedsiębiorcy, - mieszkańcy, - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej 	<p>III. 2.1. III. 2.2. III. 2.3.</p>	A
6.	<p>Wspólny program w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w dolinie rzeki Warty Uregulowanie gospodarki ściekowej głównie poprzez dążenie do rozbudowy systemu kanalizacji, intensyfikację wsparcia dla budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w terenach zabudowy rozproszonej oraz budowę międzygminnych oczyszczalni ścieków.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - mieszkańcy, - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej 	<p>III. 1.1 III. 2.1. III. 2.2.</p>	A
7.	<p>Program edukacji lokalnej Przygotowanie oferty dydaktycznej (programy edukacyjne/kształcenia, zajęcia terenowe, wycieczki studialne, warsztaty, konkursy) z zakresu edukacji lokalnej obejmującej m.in.: edukację w zakresie historii i tożsamość miejsca, identyfikację lokalnych walorów kulturowych i przyrodniczych, tradycji i produktów lokalnych. W tym celu konieczne jest doposażenie placówek kulturalnych i oświatowych w materiały i pomoce dydaktyczne. Oferta ta powinna być adresowana zarówno do mieszkańców powiatu jak również do zorganizowanych grup turystów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - szkoły, - mieszkańcy, - lokalne grupy działania, - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego 	<p>I 4.1. II. 1.2. II. 2.3</p>	A
8.	<p>Edukacja ekologiczna Stworzenie i wdrożenie spójnego systemu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upowszechniania wiedzy i zachowań proekologicznych wśród mieszkańców powiatu poprzez wsparcie instytucjonalne, organizacyjne, szkoleniowe i finansowe; - promocji i wsparcia proekologicznych rozwiązań w rolnictwie, turystyce, gospodarce odpadami itp.; - oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - szkoły, - lokalne grupy działania, - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej 	<p>II. 1.2. III. 2.1. III. 2.2. III. 2.3.</p>	A

9.	<p>Utworzenie i promocja klastra turystycznego Podjęcie działań w kierunku rozwoju i koordynacji szerokiej współpracy w obszarze turystyki poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocję idei klasteringu w poszczególnych gminach; - identyfikację podmiotów i animację powiązań pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze turystyki; - wsparcie powołania, instytucjonalizacji i organizacji klastra oraz jego promocję; - wspieranie bieżącej współpracy i aktywności powiatów funkcjonujących w klastrze. 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - lokalni przedsiębiorcy, - mieszkańcy, - organizacje pozarządowe, - lokalne grupy działania, - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego 	<p>I. 3. I. 1.3. I. 4.1. I. 4.2. I. 4.3.</p>	B
10.	<p>Międzygminna strategia marketingowa Intensyfikacja i profesjonalizacja działań w zakresie marketingu terytorialnego, między innymi poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikację strategicznych marek, walorów i potencjałów powiatu; - stworzenie spójnego w skali całego powiatu i kompleksowego systemu promocji walorów, produktów i marek lokalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne 	<p>I. 3.5. I. 4.1. I. 4.2. I. 4.3.</p>	B
11.	<p>Powiatowy system monitoringu zmian o charakterze społeczno-gospodarczo-przestrzennym Budowa systemu pozwalającego na zbieranie, gromadzenie informacji i śledzenie zmian zachodzących w procesach społeczno-gospodarczo-przestrzennych we wszystkich gminach powiatu. System ten umożliwiłby porównywanie poziomu rozwoju, określanie dynamiki zmian, identyfikowanie pozytywnych i negatywnych przemian oraz wzajemne pozycjonowanie gmin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne 	<p>I. 4.3.</p>	B
12.	<p>Centrum wsparcia organizacji pozarządowych Stworzenie centrum organizacji pozarządowych w powiecie, którego celem jest: wsparcie dla NGO w postaci szkoleń i doradztwa, stymulowanie współpracy między organizacjami, wsparcie dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, kształcenie liderów lokalnych, promocja wolontariatu, wspólna promocja usług świadczonych przez organizacje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne, - lokalne grupy działania, - organizacje pozarządowe 	<p>II. 2.1. II. 2.2.</p>	B
13.	<p>Powiatowy program poprawy kompetencji pracowników samorządu terytorialnego Budowa wspólnego z gminami systemu doskonalenia kadr administracji samorządowej w celu podnoszenia kompetencji i umiejętności (z wykorzystaniem aktywnych metod tj. szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne itp.) głównie w zakresie: marketingu terytorialnego, zarządzania strategicznego, wykorzystania technologii informatycznych, budowania partnerstwa publiczno-prywatnego etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd powiatu, - samorządy gminne 	<p>I. 4.3. I. 4.4.</p>	B

Klasa projektu: **A** - projekt kluczowy, strategiczny, najważniejszy, **B** - projekt istotny, ważny.

VII. System monitoringu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020

VII.1 System wdrażania Strategii

Opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 to pierwszy krok w kierunku tworzenia pozytywnych i korzystnych zmian w różnych sferach życia i funkcjonowania powiatu. Kolejnym warunkiem koniecznym jest sukcesywne wdrażanie jej zapisów i koordynowanie realizacji zadań strategicznych.

Podmiotem odpowiedzialnym za określanie i realizację celów strategii rozwoju Powiatu Wieluńskiego jest samorząd powiatowy. Kluczowe znaczenie we wdrażaniu strategii ma proces koordynacji działań, gdyż znaczna część zapisanych w dokumencie projektów realizowana będzie w partnerstwie publiczno-prywatnym i instytucjonalnym. Stąd też samorząd powiatowy pełni tu rolę organizatora, integratora i koordynatora procesu realizacji strategii jako podmiot odpowiedzialny za inicjowanie określonych przedsięwzięć, a także jako inwestor bezpośrednio realizujący określone inwestycje. Jednak wiele celów i zadań wyznaczonych w strategii pozostaje poza bezpośrednimi możliwościami oddziaływania i finansowania władz samorządu powiatowego. Stąd też samorząd powiatowy powinien pełnić rolę inspiratora oraz motywatora dla samorządów gminnych i innych podmiotów, w których kompetencjach pozostaje realizacja zadań i przedsięwzięć strategicznych. W przypadku podmiotów ze sfery samorządu gminnego, podmiotów prywatnych oraz sektora NGO samorząd powiatowy pełni rolę inicjującą i motywującą. W proces realizacji celów strategii włączone będzie zatem szerokie grono podmiotów zarówno ze sfery publicznej (jednostki samorządu terytorialnego wraz z jednostkami podległymi), jak i ze sfery sektora prywatnego z obszaru Powiatu Wieluńskiego (podmioty sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, samorządy gospodarcze i zawodowe, organizacje pozarządowe). Włączenie w ten proces wielu interesariuszy, w tym również mieszkańców Powiatu Wieluńskiego, wymusza więc współpracę samorządów i innych wymienionych wyżej podmiotów reprezentujących różne sfery funkcjonowania tego obszaru. Relacje i współpraca pomiędzy tymi podmiotami realizującymi strategię opierać się będą na zasadzie partnerstwa, współpracy i wymiany doświadczeń.

W celu efektywnej i sprawnej realizacji założeń Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 powinien zostać powołany zespół zadaniowy ds. wdrażania strategii. Zespół ten powinien być odpowiedzialny za zarządzanie, a zarazem koordynowanie i kontrolę prawidłowości przebiegu wszelkich działań służących realizacji strategii. Zespół wdrożeniowy powinien być mniejszy od zespołu opracowującego strategię rozwoju, jednak w jego składzie powinny znaleźć się m.in. osoby i reprezentanci grup uczestniczących w procesie tworzenia dokumentu. Osoby te posiadają znajomość oraz celowość wprowadzenia istniejących zapisów do dokumentu. Zespół zadaniowy ds. wdrażania strategii powinien mieć jasno określone zadania i kompetencje, a wśród nich m.in. opiniowanie zgodności planowanych inwestycji powiatowych z zapisami strategii, opracowywanie raportów oraz informowanie o przebiegu realizacji zadań wskazanych w strategii, informowanie społeczności powiatu o istnieniu strategii oraz wskazanych w niej kierunkach rozwoju powiatu oraz efektach realizacji.

Zintegrowane zarządzanie procesami rozwojowymi oraz organizacja procesu realizacji kompleksowej i wieloaspektowej strategii wymaga stworzenia struktury koordynującej jej wdrażanie oraz sformułowania zasad współpracy z innymi podmiotami zaangażowanymi w ten proces. Umożliwi to wykorzystanie potencjałów oraz możliwości tkwiących w tych jednostkach. Władze powiatowe, inicjator i integrator działań służących realizacji strategii, podmiot odpowiedzialny za jej realizację, powinien pełnić rolę lidera w zespole wdrażającym. Zespół ten koordynuje proces realizacji zapisów strategii rozwoju Powiatu Wieluńskiego.

Strategia rozwoju Powiatu Wieluńskiego jest dokumentem nadrzędnym wobec budżetu powiatu oraz innych dokumentów strategicznych, a jej realizacja uwarunkowana jest przez wewnętrzne zdolności inwestycyjne, tworzone przez samorząd powiatowy oraz jednostki samorządów gminnych powiatu oraz środki finansowe partnerów prywatnych, którzy zaangażowani będą w proces rozwoju.

Istotnym elementem realizacji zapisów strategii jest sporządzenie jasnej i czytelnej listy działań, które zgodnie z deklaracjami mają być realizowane przez poszczególnych partnerów według harmonogramu ich realizacji wraz z określeniem źródeł finansowania. Kolejnym ważnym więc elementem jest „połączenie” środków finansowych – dokonanie montażu finansowego dla realizacji zadań strategicznych i ich powiązanie z budżetami oraz wieloletnimi planami finansowymi jednostek samorządu terytorialnego.

VII.2 System monitorowania Strategii

Nowoczesne zarządzanie procesami rozwojowymi wymaga sprawnych mechanizmów gromadzenia, obróbki i przetwarzania informacji, które ilustrują procesy społeczno-gospodarcze oraz zmiany zachodzące w jednostce terytorialnej. Wdrażanie strategii powoduje konieczność nadzoru nad postępem prac w realizacji polityki rozwoju oraz konieczność oceny i weryfikacji podejmowanych działań, stąd też mechanizmy określane jako system monitoringu mają zapewnić skuteczność wdrażania zapisów strategii oraz jej aktualizacji. Mechanizm monitoringu strategii ma na celu bieżącą ocenę postępów wdrażania strategii oraz skutków realizowanych działań. Polega on na stworzeniu banku strategicznych danych o procesach zachodzących w powiecie jak i jego otoczeniu. Bank danych składa się ze wskaźników ilościowych oraz jakościowych, przy pomocy których można śledzić tempo i stopień zaawansowania realizacji zadań strategicznych oraz osiągania celów rozwoju. Przy pomocy wskaźników i zbieranych danych obserwować można przebieg procesów zachodzących wewnątrz powiatu jak i w jego otoczeniu, które mają wpływ na jego kondycję społeczno-gospodarczą.

System monitoringu strategii służyć ma ciągłej obserwacji realizacji celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań, a także do analizy zgodności i efektów podejmowanych działań. Realizacja strategii wymaga systematycznego obserwowania zachodzących w powiecie zmian, a także reagowania na pojawiające się zmiany wewnątrz jednostki lub w jej otoczeniu. Obserwacji zmian służyć ma więc system monitorowania, który umożliwi aktualizację zapisów strategii, a także zapewni dostęp do rzetelnych informacji dla decydentów, opinii publicznej o postępach w realizacji zaplanowanych zadań oraz osiągnięciu celów rozwoju powiatu.

Kluczowe w procesie monitoringu jest zdefiniowanie jego ram, czyli stworzenie systemu wskaźników, według których raportowane będą postępy w realizacji działań. Istotnym elementem jest częstotliwość analiz danych wchodzących w skład systemu monitoringu. Monitorowanie realizacji strategii prowadzone powinno być na bieżąco, a jednym z kluczowych warunków jego skuteczności jest ciągłość i powtarzalność. Najczęściej analizy takie przeprowadza się w cyklach rocznych, co związane jest z możliwością uzyskania odpowiednich danych. Zgromadzone dane oraz ich analiza w ramach systemu monitorowania pozwoli na ocenę zaawansowania realizacji strategii oraz stanowić będzie podstawę do reagowania wobec pojawiających się wyzwań. W procesie monitorowania przygotowany jest w określonych przedziałach czasu raport z realizacji strategii powiatu (najczęściej w cyklach rocznych). Jest on opracowywany w oparciu o dane ze statystyki publicznej oraz dane z powiatowych i gminnych jednostek samorządowych, które ujęte są w zestaw wskaźników. Zaproponowany zestaw wskaźników może ulec rozszerzeniu w zależności od stopnia złożoności i kierunku procesów rozwojowych w powiecie. Dla zaproponowanych wskaźników wygenerowano wartości bazowe dla roku 2012 lub wcześniejszego (najbardziej aktualne). Bieżące aktualizowanie danych dla wskaźników pozwoli na analizę trendów w ujęciu czasowym, porównanie w różnych przekrojach czasowych kolejnych okresów raportowania ze stanem wyjściowym.

W celu oceny realizacji zapisów strategii, postępów oraz stopnia realizacji zamierzonych zadań, a przede wszystkim efektów podejmowanych działań powinien zostać powołany zespół zadaniowy ds. monitorowania strategii. Zespół powinien mieć jasno określone zadania i kompetencje, a wśród nich, m.in.: nadzorowanie i ocenę realizacji strategii, analizę przebiegu realizacji projektów i zadań, a także stopnia osiągania celów, zbieranie oraz analizę danych z przebiegu realizacji projektów i zadań, opracowanie raportów monitoringu.

Monitoring jest procesem ciągłym i realizowany jest od początku wdrażania zapisów strategii rozwoju, aż do jej zakończenia, a część danych monitoringowych zbierana i sprawozdawana jest także po zakończeniu realizacji strategii. Ponadto w zaproponowanym systemie monitoringu przygotowano elementy rankingowania gmin. Ranking gmin Powiatu Wieluńskiego ma na celu umożliwienie samooceny przez poszczególne gminy, a także ma wywołać lub wzmocnić zdrową konkurencję między gminami, co przyczyni się do zwiększania atrakcyjności poszczególnych sfer funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Gminy, które otrzymają najwyższe punktowe noty w każdym z ocenianych elementów, będą wzmacniały lub budowały tym samym swój wizerunek oraz będą postrzegane jako te atrakcyjniejsze. Natomiast gminy o najniższych ocenach będą w ten sposób mobilizowane do działań naprawczych. Zaproponowany element rankingowania w systemie monitorowania ma wzmocnić determinację i efektywność władz samorządowych w działaniu rozwojowym oraz realizującym zapisy strategii rozwoju Powiatu Wieluńskiego. Ranking gmin zawiera wybrane wskaźniki ilościowe,

porównywalne dla każdej z gmin przedstawione w tabeli nr 2. Ranking gmin jest jednym z elementów systemu monitorowania i ocena poszczególnych gmin przygotowywana jest w określonych przedziałach czasowych jako jeden z elementów raportu z realizacji strategii powiatu (najczęściej w cyklach rocznych). Jest on opracowywany w oparciu o dane ze statystyki publicznej oraz dane z gminnych jednostek samorządowych, które ujęte są w zestaw wskaźników.

Zaproponowany zestaw wskaźników może ulec rozszerzeniu. Dla zaproponowanych wskaźników wygenerowano wartości bazowe dla roku 2012 lub wcześniejszego, ale najbardziej aktualnego. Bieżące aktualizowanie danych dla wskaźników pozwoli na analizę trendów w ujęciu czasowym, porównanie w różnych przekrojach czasowych kolejnych okresów raportowania ze stanem wyjściowym.

Tab. 1. Wskaźniki systemu monitorowania – Powiat Wieluński (tabela uzupełniona o dane za 2010-2012 rok)

Wskaźniki dla celów strategicznych dla Powiatu Wieluńskiego		Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa 2012 (*2011, **2010)
I. Dynamiczna i konkurencyjna gospodarka Powiatu Wieluńskiego				
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w powiecie (podmioty o liczbie pracujących > 9)				
		zł	GUS	19725*
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców				
		os.	GUS	827
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców				
		podm.	GUS	68
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca				
		zł	GUS	
Liczba podmiotów gospodarczych z kapitałem zagranicznym				
		podm.	GUS	13*
Wartość kapitału zagranicznego				
		zł	GUS	20,4 mln*
Specjalizacja gospodarcza powiatu wg liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON				
		LQ (wskaźnik Florence'a)	GUS	Wartość LQ > 1,5 dla sekcji B, O i A (górnictwo i wydobywanie, administracja publiczna i rolnictwo)
Liczba przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki wg PKD 2007 (sekcja I – zakwaterowanie i gastronomia)				
		jedn. gosp.	GUS	126
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego				
		ha	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	
Liczba gospodarstw ekologicznych w liczbie gospodarstw ogółem				
		%	GUS	
Liczba grup producentów rolnych				
		szt.	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	

Liczba gospodarstw agroturystycznych	ob.	UG	25
Liczba całorocznych miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 000 mieszkańców	miejsce	GUS	4,8
Długość szlaków turystycznych	km	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	
Długość ścieżek rowerowych	km	GUS	8,4
Liczba mieszkańców powiatu korzystająca z elektronicznego systemu zarządzania dokumentami	os.	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	
Środki unijne na 1 mieszkańca	zł	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	7,7
Wskaźnik „Przyjazny samorząd” – wymiar „partnerstwo”	pkt.	Moja Polis	1,1
II. Zintegrowana i aktywna społeczność Powiatu Wieluńskiego			
Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (LHDI)	pkt.	Moja Polis	35,8
Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem	%	GUS/PUP	
Odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	%	PUP	12,4
Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w liczbie dzieci w tej grupie wiekowej dla obszarów wiejskich	%	GUS	74,7
Liczba uczniów przypadająca na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu w szkołach podstawowych i gimnazjach	os.	GUS	6,8
Liczba uczniów korzystających z zajęć pozalekcyjnych realizowanych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych	os.	UG	
Odsetek ludności w wieku 15-64 lata z wyższym wykształceniem w liczbie ludności w tym wieku ogółem	%	GUS	
Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców (bez stomatologów, wg podstawowego miejsca pracy)	os.	GUS	18,6
Liczba uczestników imprez organizowanych przez domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice na 1000 mieszkańców	os.	GUS	571

Frekwencja w wyborach do organów JST	%	GUS	54,5
Liczba organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne) na 10 tys. mieszkańców	szt.	GUS	33,5
Udział osób oddających 1% podatku na rzecz organizacji pozarządowych w liczbie podatników ogółem	%	www.ngo.pl	
Suma środków przekazanych z odpisów 1% podatku organizacjom pozarządowym na danym terenie	zł	Moja Pollis	176439,07
III. Spójny terytorialnie i atrakcyjny przyrodniczo Powiat Wieluński			
Lesistość powiatu	%	GUS	24,5
Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	91,5*
Liczba ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	43,3*
Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	41,8
Liczba ludności korzystającej z instalacji gazowej do liczby mieszkańców ogółem	os.	GUS	363
Udział dróg powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg	%	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	2,48
Udział dróg gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg	%	Starostwo Powiatowe, urzędy gmin	42,3
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów (z wyłączeniem komunalnych) ogółem	%	GUS	100
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (pyłowe i gazowe)	t/r	GUS	53660 (53575, 85)
Ilość energii wytwarzanej w powiecie pochodzącej ze źródeł odnawialnych	MWh		

Tab. 2. Wskaźniki systemu monitorowania – ranking gmin Powiatu Wieluńskiego (tabela uzupełniona na podstawie danych za 2011-2012 rok)

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Nazwa gminy										Wartość wskaźnika [miejsce w rankingu (1-10)]	
			Wieluń	Biała	Czarnożyły	Konopnica	Mokrsko	Osjałów	Ostrówek	Pątnów	Skomlin	Wierzchnas		
Saldo migracji	os.	GUS	-130 (10)	3 (5)	5 (4)	12 (2)	-7 (8)	1 (6)	20 (1)	6 (3)	-5 (7)	-10 (9)		
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców	podm.	GUS	90 (1)	62 (4)	42 (8)	57 (5)	39 (9)	69 (3)	48 (7)	70 (2)	29 (10)	50 (6)		
Liczba gospodarstw agroturystycznych	ob.	UG	2 (5-6)	-	-	2 (5-6)	1 (7)	10 (1)	3 (3-4)	4 (2)	-	3 (3-4)		
Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w liczbie dzieci w tej grupie wiekowej dla obszarów wiejskich	%	GUS	60,5 (8)	67,3 (7)	69,4 (5)	58 (9)	67,8 (6)	74 (4)	56,6 (10)	75,3 (3)	77,9 (2)	95 (1)		
Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców	%	GUS	32 (3)	20 (10)	31 (4)	39 (1)	24 (8-9)	35 (2)	30 (5-6)	26 (7)	30 (5-6)	24 (8-9)		

Wartość wskaźnika [miejsce w rankingu (1-10)]												
Frekwencja w wyborach do organów JST	%	Moja Polis	49,3 (10)	56,2 (7)	54,5 (8)	58,9 (4)	57,3 (6)	64,7 (1)	58,1 (5)	64,2 (2)	59,6 (3)	53,7 (9)
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	GUS	5,1 (1)	10,1 (8)	6,8 (3)	8,7 (6)	8,1 (5)	7,9 (4)	11,4 (10)	9,9 (7)	10,5 (9)	6,0 (2)
Dochody gminy na 1 mieszkańca	zł	UG	2389,3 (10)	2616,3 (9)	3341,0 (2)	3058,9 (5)	3215,1 (3)	2918,5 (6)	3555,1 (1)	3179,9 (4)	2796,1 (8)	2903,0 (7)
Środki unijne na 1 mieszkańca	zł	GUS	417,8 (4)	391,7 (5)	37,7 (10)	796,8 (1)	512,7 (3)	526,7 (2)	46,5 (9)	106,4 (8)	167,6 (6)	121,5 (7)
Środki finansowe pozyskane z zewnętrznych źródeł (dotacje i subwencje krajowe, EFRR, EFS, EOG, itp.)	zł	UG*(a)	1043811 86,5*(a)	397346 870,8*(a)	148216 49,7*(a)	281426 22,8*(a)	118836 56,4*(a)	133407 91,87*(a)	392080 965,5*(a)	732944 8,2(a)	703226 6,7*(a)	269292 78,5*(a)
Długość ścieżek rowerowych	km	UG	7,1 (1)	0 (1)	0 (6)	0 (4)	1,3 (2)	0 (7)	0 (2)	0 (9)	0 (10)	0 (5)
Udział powierzchni powiatu objęty MPMP w powierzchni ogółem	%	UG	14,4 (6)	100 (1-4)	100 (1-4)	100 (1-4)	100 (1-4)	99,7 (5)	0 (-)	0 (-)	0 (-)	13,2 (7)
Liczba wydanych pozwoleń na budowę (budynki mieszkalne, budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne, obiekty inżynierii lądowej i wodnej)	pozv. G	GUS/U										
Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych	ha	UG										
Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	95,4* (1)	87,6* (7)	94,8* (2)	86,8* (8)	87,7* (6)	80,4* (10)	82,5* (9)	90,8* (4)	89,4* (5)	94,5* (3)

Liczba ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	80,2* (1)	0,9* (9)	46,9* (2)	17,7* (6)	26,8* (4)	23,3* (5)	9,4* (7)	0,0* (10)	42,2* (3)	4,2* (8)
Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do liczby mieszkańców ogółem	%	GUS	86,4 (1)	0 (9-10)	57,5 (2)	23,1 (6)	25,5 (5)	27,2 (4)	16,9 (7)	0 (9-10)	41,4 (3)	3,8 (8)
Liczba ludności korzystającej z instalacji gazowej do liczby mieszkańców ogółem	os.	GUS	326 (1)	0 -	0 -	0 -	20 (2)	6 (4)	0 -	4 (5)	0 -	7 (3)
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów (z wyłączeniem komunalnych) ogółem	%	UG										
Liczba przeszkolonych pracowników samorządowych	os.	UG										
Liczba mieszkańców powiatu korzystająca z elektronicznego systemu zarządzania dokumentami do liczby mieszkańców ogółem	%	UG										
Wskaźnik „Przyjazny samorząd” (**2010)	pkt.	Moja Polis	2,25 (2-3)	1 (8)	1,75 (6-7)	2 (4-5)	1,75 (6-7)	3 (1)	2,25 (2-3)	0,5 (10)	2 (4-5)	0,75 (9)

*(a) – dane dotyczą NSRO - całkowitej wartości podpisanych umów i o dofinansowanie (wydatki kwalifikowane + niekwalifikowane) w 2012 r. podanych przez GUS w BDL.

W procesie budowania strategii rozwoju Powiatu Wieluńskiego brali aktywny udział przedstawiciele samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych (w tym Lokalnych Grup Działania) i inni lokalni liderzy, wspólnie określając uwarunkowania i kierunki rozwoju oraz wyznaczając cele strategiczne.

VII.3 System ewaluacji Strategii

W nowym modelu funkcjonowania administracji szczebla krajowego, regionalnego czy też lokalnego (por. Ustawa z 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) wdrażanie strategii, programów, czy też poszczególnych projektów interwencji publicznej wymaga nadzoru nad postępowaniem prac oraz oceny podejmowanych działań. Istotną rolę w tym procesie pełni ewaluacja. Pozwala ona na obiektywną ocenę podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego działań. Dostarcza informacji zwrotnych o efektach realizowanych przedsięwzięć, dzięki czemu umożliwia zwiększenie ich skuteczności i efektywności.

Ewaluacja jest systematycznym badaniem, w którym wykorzystuje się zróżnicowane metody i techniki badawcze w celu oszacowania jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych. Jest więc użytecznym i praktycznym instrumentem doskonalenia procesu realizacji polityki rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, a także zarządzania w sferze publicznej.⁴⁸ Jest ona nie tylko narzędziem służącym weryfikacji efektów interwencji publicznej, ale i narzędziem służącym wyjaśnianiu mechanizmów decydujących o sukcesie lub niepowodzeniu interwencji. Służy więc sformułowaniu wniosków, ustaleniu związków przyczynowo-skutkowych między podjętymi działaniami, a osiągniętymi efektami, i na ich podstawie formułowaniu rekomendacji służących udoskonaleniu bieżącej lub planowanej interwencji publicznej. Zadaniem ewaluacji jest ocena wartości i jakości działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz zweryfikowanie trafności założeń, na których oparta została interwencja.⁴⁹

Ewaluacja pełni trzy główne funkcje: konkluzywną, która pozwala na podsumowanie efektów działań; formatywną, która służy poprawie jakości działań; społeczno-polityczną, która pozwala na zwiększenie poziomu uspołecznienia działań (podnosi motywację i współodpowiedzialność różnych aktorów). Ewaluacja jest więc narzędziem społecznej mobilizacji i zwiększa przejrzystość działań podejmowanych przez władze publiczne i administrację, a przede wszystkim zwiększa przejrzystość działań finansowanych ze środków publicznych.

Ocena ewaluacyjna dotycząca jakości i efektów prowadzonych przez jednostki publiczne działań powinna zostać dokonana w oparciu o wybrane z katalogu kryteria m.in. kryterium skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości, trafności, spójności, komplementarności, itp. (por. tabela 46) Kryteria powinny być wybrane w zależności od tego czy ocena dotyczy całej strategii, czy tylko jej fragmentu, czy konkretnej interwencji, czy też konkretnego tematu. Istnieje niebezpieczeństwo, że zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie różnych ocen.

System ewaluacji składa się z trzech etapów, który związany jest z głównymi etapami realizacji strategii. Ze względu na moment realizowania badania ewaluacyjnego wyróżnia się: ewaluację *ex-ante* (na etapie tworzenia strategii), ewaluację *on-going* (w trakcie realizacji strategii), ewaluację *ex-post* (po zakończeniu realizacji strategii).

Na etapie budowy Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 dokonano analizy ewaluacyjnej *ex-ante*, gdzie ocenie poddana została trafność (zbieżność) założeń i logiki strategii z planami wyższego rzędu. Kolejnym etapem ewaluacyjnym powinna być ocena wdrażania strategii. Po 3 latach realizacji strategii (*on-going*) konieczne jest badanie i ocena poziomu realizacji celów strategii oraz wskazanie czynników negatywnych i pozytywnych, wpływających na osiągnięty poziom realizacji. Wykonana ewaluacja *on-going* ma pomóc w dokonaniu ewentualnych korekt, które wzmocnią końcowe efekty realizacji strategii. Ewaluację *on-going* można wykonywać wielokrotnie, najlepiej w cyklach 3 letnich. Cykl ewaluacji uzależniony powinien być od potrzeb, tzn. dokonuje się ewaluacji strategii w tych obszarach, które mają poważne problemy z wdrażaniem (sygnalizowane przez wyniki monitoringu). Ewaluacja ta skoncentrowana na doraźnych problemach i barierach we wdrażaniu strategii, stąd też jej zakres jest węższy niż ewaluacji *ex-ante* czy *ex-*

⁴⁸ S. Bienias, T. Gapski, J. Jąkański, I. Lewandowska, E. Opałka, P. Strzęboszewski, Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej, MRR, Warszawa 2012, s. 7

⁴⁹ K. Olejniczak, Monitoring i ewaluacja, w: J. Górniak, S. Mazur (red.), Zarządzanie strategiczne rozwojem, MRR, Warszawa 2012, s. 239-259

post. Polega ona na diagnozie problemów wdrażania i ich przyczyn oraz ma zidentyfikować mechanizmy mogące poprawić płynność wdrażania strategii.⁵⁰ Po zakończeniu realizacji strategii (zasada n+2 - 2022 rok) wykonana powinna zostać ewaluacja ex-post. Jej rolą jest podsumowanie efektów działań, wyciągnięcie wniosków, a przede wszystkim sformułowanie rekomendacji, które posłużą do przygotowania następnych działań lub dokumentów.

Nazwa kryterium	Opis	Przykłady pytań ewaluacyjnych
Trafność	Ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań, które zostały zidentyfikowane w diagnozie.	1. Czy cele odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom powiatu? 2. Czy działania odnoszą się do głównych sił i słabości powiatu?
Skuteczność	Ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.	1. Czy cele strategii zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte? 2. Jakie są sukcesy interwencji? 3. Czy system zarządzania i wdrażania okazał się skuteczny?
Efektywność	Ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi), a osiągniętymi efektami interwencji.	1. Czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów? 2. Czy podobne nakłady można osiągnąć przy niższych nakładach finansowych?
Użyteczność	Ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych – tzw. ubocznych), odnosząc je do wyjściowej sytuacji oraz wyzwań społeczno-ekonomicznych, które były przedmiotem interwencji.	1. Czy pojawiły się pozytywne efekty uboczne? 2. Czy interwencja przyczyniła się do rozwiązania lub zminimalizowania problemów?
Trwałość	Ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio- i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji – zwykle w 2–3 lata).	1. Czy efekty działania okazały się trwałe w długim okresie? 2. Czy efekty działania odczuwalne są po jej zakończeniu?

Tabela 46. Wybrane kryteria ewaluacyjne wraz z przykładowymi pytaniami ewaluacyjnymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie: S. Bienias, T. Gapski, J. Jąkałski, I. Lewandowska, E. Opałka, P. Strzęboszewski, Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej, MRR, Warszawa 2012, s. 42, K. Olejniczak, Monitoring i ewaluacja, w: J. Górniak, S. Mazur (red.), Zarządzanie strategiczne rozwojem, MRR, Warszawa 2012, s. 250

Metody i techniki badawcze dobierane są przez zespół ewaluacyjny w oparciu o wybrane kryteria i przede wszystkim określony cel badania ewaluacyjnego. Każda ewaluacja mimo pewnych standardów metodycznych wymaga modyfikacji i dostosowywania metodyki do stawianych pytań i przedmiotów badania. W badaniu ewaluacyjnym należy więc określić:

- a) potrzeby informacyjne instytucji, która zleca badanie oraz zakres pytań badawczych, na które udzielona ma zostać odpowiedź,
- b) zakres badania, czyli ramy czasowe analizowanych interwencji,
- c) podejście badawcze i metody, które mają zostać zastosowane w badaniu,
- d) ograniczenia operacyjne – budżet, czas dany na badanie, dostępni eksperci.⁵¹

⁵⁰ K. Olejniczak, Monitoring i ewaluacja, w: J. Górniak, S. Mazur (red.), Zarządzanie strategiczne rozwojem, MRR, Warszawa 2012, s. 239-259

⁵¹ K. Olejniczak, Monitoring i ewaluacja, w: J. Górniak, S. Mazur (red.), Zarządzanie strategiczne rozwojem, MRR, Warszawa 2012, s. 239-259

W celu zapewnienia wysokiego poziomu obiektywności wyników ewaluacji strategii rozwoju powiatu oraz wykorzystania specjalistycznej wiedzy ekspertów zewnętrznych w analizowanym zakresie, badanie ewaluacyjne powinno zostać zlecone niezależnemu zespołowi ewaluacyjnemu zgodnie z potrzebami i wymogami określonymi w zamówieniu. W ramach systemu ewaluacji można jednak w zależności od kompetencji podmiotów zaangażowanych w realizację strategii dokonywać ewaluacji wewnętrznej realizowanej przez te podmioty. Należy jednak zaznaczyć, że istnieje w tym przypadku ryzyko uzyskania nieobiektywnych wyników ewaluacji głównie z uwagi na niski poziom niezależności zespołu badawczego (ewaluacyjnego) złożonego z pracowników podmiotów zaangażowanych w proces realizacji zapisów strategii rozwoju powiatu.

System ewaluacji ściśle związany jest z systemem monitoringu. Zmiany obserwowane w procesie monitorowania będą stanowiły podstawę do wykonania badań ewaluacyjnych, szczególnie ewaluacji on-going, a także dane zbierane i gromadzone w systemie monitoringu będą wykorzystywane jako dane ilościowe w badaniach ewaluacyjnych.

VIII. Zbieżność Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 z dokumentami wyższego rzędu

Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 zarówno na poziomie celów strategicznych, celów operacyjnych, jak i zadań strategicznych jest spójna z koncepcją rozwoju Województwa Łódzkiego określoną w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 oraz projektem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Powiązania z polityką regionu wskazuje szczegółowo tabela 47.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 eksponuje jednolitość potencjałów endogenicznych powiatu wieluńskiego i ich kluczowe znaczenia dla rozwoju w wymiarze terytorialno-funkcyjnym. Wpisuje się zatem w cele rozwoju obszarów funkcjonalnych wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (głównie obszar turystyczny dolin Pilicy, Warty i Bzury) oraz obszarów wiejskich i obszarów miejskich.

Ponadto przegląd i analiza krajowych dokumentów strategicznych pozwala na stwierdzenie, iż Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 będąc dokumentem spójnym z polityką regionu, jest jednocześnie zbieżna z polityką i zamierzeniami rozwoju kraju oraz Unii Europejskiej w zakresie rozwoju terytorialnego. Zapisy Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego wpisują się w wytyczne dokumentów strategicznych tworzących nowy system zarządzania rozwojem kraju, którego podstawę stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Są to następujące dokumenty:

- a) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - przyjęta przez Radę Ministrów dnia 5 lutego 2013 r.
- b) Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo - przyjęta przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r.
- c) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie – przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r.
- d) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r.

Tabela 47. Zbieżność Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 z dokumentami wyższego rządu

Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 Nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Główne powiązania ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Nazwa strategicznego kierunku działania	Główne powiązania z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Nazwa osi priorytetowej
Cel strategiczny I - Dynamiczna i konkurencyjna gospodarka powiatu		
I. 1. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki		
I. 1.1. Wsparcie modernizacji technologicznej i innowacyjności przedsiębiorstw	1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej	Oś priorytetowa I: Nowoczesne technologie na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych Oś priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MŚP oraz rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach Oś priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska
I. 1.2. Wsparcie umiędzynarodowienia lokalnych podmiotów gospodarczych	3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych	Oś priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MŚP oraz rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach
I. 1.3. Tworzenie sieci współpracy pomiędzy samorządem a biznesem	3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych	Oś priorytetowa I: Nowoczesne technologie na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych Oś priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MŚP oraz rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach
I. 1.4. Wsparcie przedsiębiorczości	3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym	Oś priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MŚP oraz rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach Oś priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Oś priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcyjnych Oś priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji Oś priorytetowa IX: Wsparcie rewitalizacji gospodarczej i społecznej na terenie Miejskiego Obszaru Funkcyjnego

<p>I. 2. Nowoczesne rolnictwo</p> <p>I. 2.1. Wspieranie specjalizacji produkcji rolnej</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych</p> <p>4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej</p>	<p>Os priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MSP oraz rozwój technologii w przedsiębiorstwach</p>
<p>I. 2.2. Wspieranie współpracy między rolnikami</p>	<p>3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych</p>	<p>Os priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MSP oraz rozwój technologii w przedsiębiorstwach</p>
<p>I. 2.3. Wspieranie rolnictwa ekologicznego</p>	<p>3.2. Rozwój MSP i sektora rolnego</p>	<p>Os priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MSP oraz rozwój technologii w przedsiębiorstwach</p>
<p>I. 3. Turystyka czerpiąca z różnorodności zasobów</p>		
<p>I. 3.1. Wspieranie rozwoju agroturystyki</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>3.2. Rozwój MSP i sektora rolnego</p>	
<p>I. 3.2. Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p>	<p>Os priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska</p> <p>Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>
<p>I. 3.3. Rozwój bazy turystycznej</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p>	<p>Os priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska</p> <p>Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>
<p>I. 3.4. Rozwój Wielunia jako znaczącego ośrodka turystyczno-konferencyjno-rozrywkowego</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p>	
<p>I. 3.5. Kreowanie zintegrowanych produktów turystycznych</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych</p> <p>3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych</p> <p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej</p> <p>8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych</p> <p>9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego</p>	<p>Os priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MSP oraz rozwój technologii w przedsiębiorstwach</p> <p>Os priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska</p> <p>Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>

<p>I. 4. Sprawnie zarządzany powiat</p>	<p>I. 4. 1. Promocja zasobów Powiatu</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych 9.1. Wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych 9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego</p>	<p>Os priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MSP oraz rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach Os priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>
<p>I. 4. 2. Budowanie marki miejsca (Ziemi Wieluńskiej)</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego</p>	<p>Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>	
<p>I. 4. 3. Samorząd powiatowy - lider i integrator działań samorządowych</p>	<p>5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 9.1. Wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych</p>	<p>Os priorytetowa X: Pomoc techniczna – EFRR</p>	
<p>I. 4. 4. Poprawa kompetencji pracowników samorządowych</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 4.1. Rozwój społeczności lokalnych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 9.1. Wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych</p>	<p>Os priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Os priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji Os priorytetowa X: Pomoc techniczna – EFRR</p>	
<p>Cel strategiczny II - Zintegrowana i aktywna społeczność powiatu</p>			
<p>II. 1. Wzmacnianie kapitału ludzkiego</p>	<p>II. 1.1. Dostosowanie szkolnictwa do potrzeb rynku pracy</p>	<p>2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji</p>	<p>Os priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Os priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji Os priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie</p>

<p>II. 1.2. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych</p>	<p>2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu</p>	<p>Osł priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Osł priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie</p>
<p>II. 1.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych</p>	<p>2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu</p>	<p>Osł priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Osł priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Osł priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie</p>
<p>II. 1.4. Prowadzenie działań profilaktycznych i promocyjnych w zakresie ochrony zdrowia</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznym</p>	<p>Osł priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Osł priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji</p>
<p>II.1.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznym</p>	<p>Osł priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Osł priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Osł priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji Osł priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie</p>
<p>II. 2. Budowanie kapitału społecznego II. 2.1. Wzmacnianie współpracy samorządu z sektorem pozarządowym</p>	<p>4.1. Rozwój społeczności lokalnych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym</p>	<p>Osł priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Osł priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji</p>

<p>II. 2.2. Integracja działań prospołecznych w zakresie kultury i budowania społeczeństwa obywatelskiego</p>	<p>4.1. Rozwój społeczności lokalnych 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym</p>	<p>Os priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Os priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji</p>
<p>II. 2.3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej Ziemi Wieluńskiej</p>	<p>4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej 4.1. Rozwój społeczności lokalnych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego</p>	<p>Os priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>
<p>II. 3. Przyjazna infrastruktura i usługi społeczne</p>		
<p>II. 3.1. Poprawa infrastruktury i dostępności placówek opieki wczesnoszkolnej (i żłobków)</p>	<p>5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji</p>	<p>Os priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Os priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji Os priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie</p>
<p>II. 3.2. Wspieranie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej o znaczeniu ponadgminnym</p>	<p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p>	<p>Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych</p>
<p>II. 3.3. Poprawa dostępności i jakości publicznych usług zdrowotnych</p>	<p>1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym</p>	<p>Os priorytetowa V: Infrastruktura społeczna, technologie informacyjno-komunikacyjne w usługach publicznych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych Os priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Os priorytetowa VII: Wzrost zasobów pracy w regionie na rzecz przeciwdziałania depopulacji</p>

Cel strategiczny III - Spójny terytorialnie i atrakcyjny przyrodniczo powiat		
III. 1. Zintegrowana infrastruktura techniczna		
III. 1.1. Rozwój zintegrowanego systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków	7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych	Osь priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska Osь priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych
III. 1.2. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji	Osь priorytetowa III: Systemy transportowe
III. 1.3. Budowa spójnego systemu komunikacji w powiecie	7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych	Osь priorytetowa III: Systemy transportowe
III. 1.4. Budowa obwodnicy dla Wielunia	7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych	Osь priorytetowa III: Systemy transportowe
III. 1.5. Budowa wspólnego dla powiatu systemu gospodarki odpadami	3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej	Osь priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska
III.2. Zadbane środowisko przyrodnicze		
III. 2.1. Integracja działań w zakresie ochrony walorów przyrodniczych	8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych 9.1. Wzmocnienie systemu powiązań funkcjonalnych 9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej	Osь priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska Osь priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych
III. 2.2. Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców	1.2. Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji	Osь priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska Osь priorytetowa VI: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych na terenie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Osь priorytetowa VIII: Innowacyjna edukacja w regionie
III. 2.3. Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii	1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 1.2. Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej	Osь priorytetowa I: Nowoczesne technologie na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych Osь priorytetowa II: Wzrost konkurencyjności MŚP oraz rozwój technologii w przedsiębiorstwach Osь priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska

Źródło: opracowanie własne

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Powiatu Wieluńskiego na tle podziału administracyjnego województwa łódzkiego.....	6
Rysunek 2. Udział powierzchni parku krajobrazowego w powierzchni ogółem gmin województwa łódzkiego.....	10
Rysunek 3. Surowce naturalne w województwie łódzkim w 2011 r.....	17
Rysunek 4. Odnawialne źródła energii w województwie łódzkim w 2011 r.	18
Rysunek 5. Użytkowanie gruntów	22
Rysunek 6. Drogi krajowe i wojewódzkie w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego z uwzględnieniem sieci drogowej województwa w 2012 roku	24
Rysunek 7. System elektroenergetyczny województwa łódzkiego w 2011 r.....	27
Rysunek 8. Produkcja sprzedana przemysłu według powiatów województwa łódzkiego w 2011 roku	39
Rysunek 9. Wskaźnik przedsiębiorczości w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011	43
Rysunek 10. Statystyczna specjalizacja gospodarcza gmin Powiatu Wieluńskiego (wg liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON)	46
Rysunek 11. Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011	48
Rysunek 12. Obszar turystyczny doliny rzeki Warty wg zapisów Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	58
Rysunek 13. Gęstość zaludnienia Powiatu Wieluńskiego na tle województwa oraz poszczególnych gmin w 2012 roku	62
Rysunek 14. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle województwa oraz poszczególnych gmin Powiatu w 2012 roku	63
Rysunek 15. Lokalne Grupy Działania na obszarze Powiatu Wieluńskiego	69
Rysunek 16. Zadłużenie względem dochodów ogółem Powiatu Wieluńskiego i samorządów powiatowych w Województwie Łódzkim w 2012 roku.....	80

Spis tabel

Tabela 1. Gminy i sołectwa w Powiecie Wieluńskim	7
Tabela 2. Formy ochrony przyrody w Powiecie Wieluńskim (z wyjątkiem parków krajobrazowych)	9
Tabela 3. Udział powierzchni parków krajobrazowych w powierzchni gmin Powiatu Wieluńskiego.....	10
Tabela 4. Gminy województwa łódzkiego posiadające park krajobrazowy wg współczynnika atrakcyjności rekreacyjnej.....	11
Tabela 5. Geostanowiska w Powiecie Wieluńskim.....	11
Tabela 6. Geostanowiska w powiatach województwa łódzkiego	12
Tabela 7. Powierzchnia i udział obszarów leśnych w gminach Powiatu Wieluńskiego	13
Tabela 8. Powierzchnia i udział obszarów leśnych w Powiecie Wieluńskim i powiatach przyległych.....	14
Tabela 9. Rzeki Powiatu Wieluńskiego i ich długości.....	14
Tabela 10. Planowane zbiorniki małej retencji w Powiecie Wieluńskim	15
Tabela 11. Czynne i planowane elektrownie wiatrowe w gminach Powiatu Wieluńskiego	19
Tabela 12. Zmiany struktury użytkowania gruntów w Powiecie Wieluńskim	21
Tabela 13. Przybliżone czasy dojazdu środkami komunikacji indywidualnej do Wielunia z wybranych miast Polski	25
Tabela 14. Drogi publiczne gminne i powiatowe według typów nawierzchni w Powiecie Wieluńskim	25
Tabela 15. Długość sieci gazowej średniego ciśnienia oraz przyłączy.....	28
Tabela 16. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [w km]	29
Tabela 17. Ludność obsługiwana przez sieć kanalizacyjną (w %).....	29
Tabela 18. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w gminach Powiatu Wieluńskiego	30
Tabela 20. Oczyszczalnie ścieków w Powiecie Wieluńskim	31
Tabela 21. Produkcja odpadów przez mieszkańców w Powiecie Wieluńskim według gmin	32
Tabela 22. Gospodarka odpadami w Powiecie Wieluńskim.....	32
Tabela 23. Polityka przestrzenna wybranych gmin Powiatu Wieluńskiego (stan na 2011r.)	34
Tabela 24. Liczba wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o ustaleniu warunków zabudowy w gminach Powiatu Wieluńskiego.....	34
Tabela 25. Poziom rozwoju gospodarczego podregionu sieradzkiego na tle innych podregionów w latach 2007-2010 (PRB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w cenach bieżących)	38
Tabela 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2011	40
Tabela 27. Struktura zatrudnienia w powiatach województwa łódzkiego w roku 2011	42
Tabela 28. Jednostki wpisane do rejestru REGON w Powiecie Wieluńskim i powiatach sąsiednich wg sekcji PKD 2007 (stan na rok 2012).....	44
Tabela 29. Poziom bezrobocia w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2012.....	49
Tabela 30. Poziom bezrobocia w gminach Powiatu Wieluńskiego w roku 2008 i 2012.....	50
Tabela 31. Bezrobocie długotrwałe w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2012.....	51
Tabela 32. Pogłowie zwierząt gospodarczych wg gmin Powiatu Wieluńskiego w roku 2011.....	54

Tabela 33. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w Powiecie Wieluńskim według gmin – stan na marzec 2013r.	56
Tabela 34. Infrastruktura i ruch turystyczny w Powiecie Wieluńskim na tle innych powiatów województwa łódzkiego w latach 2008-2011	57
Tabela 35. Dostępność przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2012 roku.....	65
Tabela 36. Struktura dochodów Powiatu Wieluńskiego na tle dochodów samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012 (w %)	76
Tabela 37. Charakterystyka wydatków bieżących Powiatu Wieluńskiego na tle samorządów powiatowych w województwie łódzkim w latach 2007-2012	77
Tabela 38. Wskaźnik samofinansowania dla Powiatu Wieluńskiego na tle powiatów w województwie łódzkim w latach 2007-2012	78
Tabela 39. Wyniki budżetowe powiatów Województwa Łódzkiego w 2012 roku	79
Tabela 40. Dochody budżetów gmin Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007-2012.....	82
Tabela 41. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin Powiatu Wieluńskiego w latach 2007-2012 (w %)	83
Tabela 42. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w gminach Powiatu Wieluńskiego (w%).....	83
Tabela 43. Środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w gminach Powiatu Wieluńskiego w okresie 2010-2012.....	84
Tabela 44. Wyniki budżetowe gmin Powiatu Wieluńskiego w roku 2012	84
Tabela 45. Zadłużenie względem dochodów ogółem samorządów gminnych w Powiecie Wieluńskim w 2012 roku.....	85
Tabela 46. Wybrane kryteria ewaluacyjne wraz z przykładowymi pytaniami ewaluacyjnymi	133
Tabela 47. Zbieżność Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2020 z dokumentami wyższego rzędu	137

Spis wykresów

Wykres 1. Użytkowanie gruntów w gminach Powiatu Wieluńskiego	20
Wykres 2. Struktura użytków rolnych w gminach Powiatu Wieluńskiego	23
Wykres 3. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach województwa łódzkiego w latach 2008-2011	39
Wykres 4. Struktura wytworzenia wartości dodanej wg sekcji PKD w podregionach województwa łódzkiego w roku 2010	41
Wykres 5. Wartości współczynnika specjalizacji LQ dla Powiatu Wieluńskiego na tle województwa łódzkiego w roku 2011 – identyfikacja potencjalnych obszarów specjalizacji gospodarczej	45
Wykres 6. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych w roku 2012 na tle powiatów województwa łódzkiego i Polski	50
Wykres 7. Liczba gospodarstw rolnych w powiatach województwa łódzkiego w roku 2010	52
Wykres 8. Poziom mechanizacji rolnictwa wg powiatów województwa łódzkiego w roku 2011	53
Wykres 9. Pogłowie bydła trzody chlewnej wg powiatów województwa łódzkiego w roku 2011	53
Wykres 10. Liczba organizacji pozarządowych przypadająca na 1000 mieszkańców w 2012 roku	68
Wykres 11. Wielkość dochodów budżetowych ogółem wraz z udziałem dochodów majątkowych Powiatu Wieluńskiego i samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012	74
Wykres 12. Dochody Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na tle powiatów w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012	75
Wykres 13. Wydatki Powiatu Wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na tle powiatów w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012	75
Wykres 14. Udział dochodów własnych Powiatu Wieluńskiego na tle dochodów samorządów powiatowych województwa łódzkiego w latach 2007-2012 (w %)	76
Wykres 15. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem Powiatu Wieluńskiego na tle samorządów powiatowych w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2007-2012 (w %)	77
Wykres 16. Wskaźnik wydatków majątkowych do wydatków bieżących w Powiecie Wieluńskim, średnio w powiatach w województwie łódzkim i w Polsce (w %)	78
Wykres 17. Średni poziom dochodów per capita w gminach ogółem w Powiecie Wieluńskim na tle średniej dla gmin województwa łódzkiego	82

Załączniki

Załącznik 1

Wybrane formy ochrony przyrody w Powiecie Wieluńskim

Nazwa parku krajobrazowego	Lokalizacja	Charakterystyka obiektu	Pow. parku ogółem	Pow. parku w granicach ok.	Ochrona w zakresie prawa międzynarodowego
PK Międzyrzecza Warty i Widawki	Sieradzki /gmina Sieradz, Burzenin; Wieluński / Konopnica, Ostrówek; Zduńskowolski / Zapolice, gmina Zduńska Wola Łaski / Widawa, Sędziejowice; Bełchatowski / Rusiec	dolina Warty i Widawki; dobrze wykształcone zbiorowiska roślinności leśnej, torfowiskowej, szuwarowej, wodnej, łąkowej, kserotermicznej; liczne stanowiska chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt	25 330	25330	obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Grabia PLH100021
Załęczański Park Krajobrazowy	Wieluński / Pątnów, Wierzchlas, Osjaków, Wieluń (otulina); Pajęczański / Działoszyn, Siemkowice	krajobraz jurajskich wapiennych ostańców wraz z zespołami wapieniolubnej roślinności oraz stanowiska drobnej wapieniolubnej fauny; wartościowy przyrodniczo odcinek Warty	21 763	13520	obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Załęczański Łuk Warty PLH100007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RDOŚ w Łodzi, www.lodz.rdos.gov.pl, dostęp 20.08.2013.

Załącznik 2

Wykaz złóż kopalin na terenie Powiatu Wieluńskiego

Lokalizacja (liczba złóż)	Surowiec	Stan zagospodarowania złoża*	Zasoby		Wydobycie (tys. t.)
			geologiczne bilansowe (tys. t.)	przemysłowe (tys. t.)	
Złoczew	Węgiel brunatny	P	485 622	-	-
Wieluń	Wapienie i margle dla przemysłu cementowego	R	56 937	-	-
Chotów (2)	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Z	562	-	-
			316	-	-
Gaszyn	j.w.	Z	546	-	-
Krzyworzeka	j.w.	Z	1 241	-	-
Mokrsko	j.w.	E	1 326	978	5
Złote Góry (2)	j.w.	R	1 074	-	-
		T	235	191	-
Wieluń-Widoradz	surowce ilaste dla przemysłu cementowego	Z	72 411	-	-
Bolków (2)	Piaski i żwiry	R	889	889	-
		E	1377	1316	108
Cieśle	j.w.	E	1 204	1 204	150
Drobnice	j.w.	T	319	295	-
Górne-Chojny	j.w.	E	2 348	2 348	761
Kochlew	j.w.	T	89	-	-
Kraszkowice (8)	j.w.	Z	372	298	-
		T	296	270	-
		E	2 883	2 883	192
		R	195	-	-
		E	355	-	6
		E	448	-	23
		E	303	-	31
Krzeczów (2)	j.w.	R	427	-	-
		Z	106	-	-
Łaszew Rządowy	j.w.	E	3 251	3 251	104
		Z	79	-	-
Łysa Góra	j.w.	M	-	-	77
		E	47	-	35
Młynisko (2)	j.w.	R	375	-	-
		E	220	220	82
Nietuszyna Okalew (5)	j.w.	M	-	-	-
		E	498	498	204
		E	1 024	1 024	37
		R	463	463	-
		E	1 159	1 159	224
Ostrówek (5)	j.w.	M	-	-	70
		E	-	-	32
		E	55	55	34
		E	46	-	32
		R	1 062	-	-
Wierzchlas	j.w.	E	182	-	33
		E	149	-	10
		R	158	-	-
		R	368	-	-
Wydrzyn	j.w.	E	594	594	332
Załącze	j.w.	E	123	-	3

objaśnienia: **P** – złożo o zasobach rozpoznanych wstępnie, **E** – złożo eksploatowane; **M** – złożo skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym; **R** – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo; **T** – złożo zagospodarowane, eksploatowane okresowo.

Źródło: Opracowanie na podstawie: *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012 r.*, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2013.